

Handwritten marginal notes in Armenian script.

Main body of handwritten Armenian text in a cursive script, likely a liturgical or synaxarion text. Includes several lines of red ink used for headings or initials.

Decorative elements at the bottom of the page, including a central floral ornament and a small number '۱۰۸'.

Մայրիկս

YEREVAN STATE UNIVERSITY
FACULTY OF ORIENTAL STUDIES

ARMAN AKOPIAN

CLASSICAL SYRIAC

YEREVAN 2005

44
Կ-17

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍԱՍՏԱՐԱՆ
ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԱՐՄԱՆ ՀԱԿՈՒՅԱՆ

ԴԱՍԱԿԱՆ ԱՍՈՐԵՐԵՆ

3599

ԵՐԵՎԱՆ 2005

Հրատարակվում է Երևանի պետական համալսարանի
 արևելագիտության ֆակուլտետի խորհրդի որոշմամբ

Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից
 որպես դասագիրք բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների համար

ԱՋԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ՝

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-Ի ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
 ARMENIAN NATIONAL COMMISSION FOR UNESCO

Հակոբյան Ա.
 ԴԱՍԱԿԱՆ ԱՍՈՐԵՐԵՆԷ: - Եր.: Չանգակ-97, 2005, - 492 էջ:

Ա. Հակոբյանի «Դասական ասորերենը» Մերձավոր Արևելքի հնագույն և քրիստոնեության կա-
 րևորագույն լեզուներից մեկին նվիրված առաջին իսկապես դասագիրքն է: Այն բաղկացած է ներածա-
 կան ութ և հիմնական քառասուն դասերից, որոնք մատուցում են լեզվի հիմնական քերականությունն ու
 առավել գործածելի բառապաշարը, պարունակում են հարուստ ու բազմազան ընթերցանյութ և լեզվա-
 կան հնտությունները զարգացնող ու ամրազրոլ վարժություններ: Դասագիրքը պարունակում է նաև զա-
 նազան ոճի ու բարդության տեքստերից կազմված ընդարձակ ընթերցարան, հավելված, քերականական
 աղյուսակներ, ասորերեն-հայերեն և հայ-ասորերեն բառարաններ, ինչպես նաև ասորերենի և արամեա-
 կան այլ բարբառների պատմության բովանդակային ակնարկ: Նախաբանում զետեղված են մեթոդաբա-
 ցական բնույթի պարզաբանումներ ու խորհուրդներ:

Դասագիրքը հասցեագրված է բուհերի արևելագիտական, պատմական, աստվածաբանական
 ֆակուլտետների, հոգևոր ուսումնական հաստատությունների ուսանողներին, սեմագիտությանը զբաղ-
 վող լեզվաբաններին, ինչպես նաև պատմաբաններին, աստվածաբաններին, հոգևորականներին և դա-
 սական ասորերենով հետաքրքրվող այլոց: Դասագիրքը կարող է օգտագործվել ասորերենն ինքնուրույն
 ուսումնասիրելու համար:

ԳՄԴ 81.2 Ասորերեն y 73

4602020000 — 2005
 0003(01)-2005

ISBN 99941-1-087-x

© Հակոբյան Ա.
 © «Չանգակ-97»

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան	10
Ասորերենի պատմության համառոտ ակնարկ	15
Ներածական մաս	
Դաս Ա	40
Ընդհանուր տեղեկություններ ասորական գրի մասին	
Դաս Բ	42
Չայնավորներ և ծայնանիչներ (զկաֆա, ովասա) – Բաղաձայններ (ալաֆ, բեթ, զամալ, դա- լաթ)	
Դաս Գ	47
Չայնանիչներ (պտախա, ըսասա) – Շեշտադրում – Բաղաձայններ (հե, ուաու, զայն)	
Դաս Դ	52
Չայնանիչներ (խվասա) – Բաղաձայններ (խեթ, տեթ, յոդ)	
Դաս Ե	56
«Շվա» հնչյունը – Բաղաձայններ (քաֆ, լամադ, մեմ, նուն)	
Դաս Ջ	62
Բաղաձայններ (սեմքաթ, է, պե, սադե)	
Դաս Զ	67
Բաղաձայններ (կոֆ, ոեշ, շին, քաու)	
Դաս Ը	72
Ամփոփում և լրացուցիչ ծանոթություններ	
Հիմնական դասընթաց	
Դաս 1	78
Ասորերենի խոսքի մասերը – Հասկացություն «վիճակի» մասին – Սեռը – Գոյական անվան սեռը – Ածական անվան սեռը – օ կցական շաղկապը – Պատկանելության արտահայտումը	

Ղաս 2	83
Գոյականների թիվը – Ածականների թիվը – «Այս» ցուցական դերանունը – Հ կցական նախդիրը	
Ղաս 3	88
Անձնական դերանուններ – Ղերանվանական վերջադարձներ – Ղերանվանական վերջադարձները հարցական և ցուցական դերանունների հետ – ՀՃ ժխտական մասնիկը – Ածականների բացարձակ վիճակը – ջ կցական մասնիկը որպես հարաբերական դերանուն	
Ղաս 4	96
Ղերանվանական վերջածանցներ – Ղերանվանական վերջածանցները կցական նախդիրների հետ – Հ կցական նախդիրը – «Ունենալ» բայի իմաստի արտահայտում – «Այն» ցուցական դերանունը	
Ղաս 5	102
Ստացական դերանուններ – Ղերանվանական վերջածանցների կցման հատուկ ձևեր – Ղերանվանական վերջածանցների կցումն անջատ նախդիրներին – Պ բառը – Ածականների համեմատության աստիճանները – Միայն հոգնակիով գործածվող գոյականներ – Հ մասնիկը	
Ղաս 6	110
Ատորենի բայական համակարգը: Բայական արմատներն ու դրանց տեսակները – Բայական կառույցներ – ՂԸԱԼ կառույցը – ՂԸԱԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայը – ՂԸԱԼ կառույցի բայերի ներկա ժամանակը – Ուղիղ խնդրի արտահայտումը	
Ղաս 7	118
ՂԸԱԼ կառույցի բայերի անորոշ դերբայը – Երրորդ թույլ արմատականով բայերը ՂԸԱԼ կառույցում – Հոգնակի թվին կցվող դերանվանական վերջածանցներ – Ածականները մակբայների դերում	
Ղաս 8	125
Ու- բայերը ՂԸԱԼ կառույցում – Ի- բայերը ՂԸԱԼ կառույցում	
Ղաս 9	130
Գոյականների բացարձակ վիճակը – Գոյականների բացարձակ վիճակի գործածությունը – Ղերանվանական նախանշում	
Ղաս 10	135
Ու-ի բայերը ՂԸԱԼ կառույցում – Հարակատար դերբայներ	
Ղաս 11	141
Անցյալ կատարյալ ժամանակ – Ի-ի բայերն անցյալ ժամանակում	
Ղաս 12	146
Ու- խմբի բայերն անցյալ ժամանակում – Խ բառը – Շարահյուսական ժանրություններ – Հ մասնիկը	

Ղաս 13	151
Ու- խմբի բայերն անցյալ ժամանակում – Ու-ի խմբի բայերն անցյալ ժամանակում	
Ղաս 14	155
Ի- խմբի բայերն անցյալ ժամանակում – Անցյալ ժամանակի բայական վերջադարձներ – Բայական վերջադարձները ՀՂ և ՀՃ բառերի հետ – Անցյալ շարունակական ժամանակ	
Ղաս 15	161
Բացարձակ վիճակի գոյականների հոգնակի թիվը – Քանակական թվականներ – Երկրորդական գործողության նշում չ բառի միջոցով	
Ղաս 16	166
ՂԸԱԼ կառույցի անկատար կերպը (ապառնի ժամանակ) – Անկատար կերպի այլ գործածությունները – Իզական սեռի գոյականների հետ գործածվող թվականները – ԽՂ բառի գործածությունը	
Ղաս 17	172
Ու- խմբի բայերն ապառնի ժամանակում – Երկրորդ տասնյակի քանակական թվականները – Մակբայների կազմություն ՀՂ վերջածանցի միջոցով	
Ղաս 18	176
Ի-ի խմբի բայերն ապառնի ժամանակում – Ի- խմբի բայերն ապառնի ժամանակում – ՂԻ բայը – Ղերանվանական վերջածանցների կցումը թվականներին	
Ղաս 19	181
Ի- խմբի բայերն ապառնի ժամանակում – Երկրորդ տասնյակի քանակական թվականները – Ուղիղ խոսքի նշում	
Ղաս 20	187
Ու- խմբի բայերն ապառնի ժամանակում – Ու-ի խմբի բայերն ապառնի ժամանակում – ՂԸԱԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը – Ու- բայերի հրամայական եղանակը – Ի- բայերի հրամայական եղանակը – Հրամայական եղանակի անկանոն ձևեր – Ղերանվանական ետնշում	
Ղաս 21	193
ՂԱԼ կառույցը – ՂԱԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայն ու դրանով կազմվող ժամանակաձևերը – Ամբողջական բայերի հատուկ ձևեր ՂԱԼ կառույցում – Թույլ բայերը ՂԱԼ կառույցում – Ղասական թվականներ	
Ղաս 22	200
ՂԱԼ կառույցի բայերի անցյալ ժամանակը – Խ բառի գործածության առանձնահատկությունները – Տասնյակներ նշող և այլ թվականներ	
Ղաս 23	205
ՂԱԼ կառույցի բայերի ապառնի ժամանակը – ՂԱԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը	

Դաս 24	210
Քառատառ բայեր – Դերանվանական վերջածանցների գործածությունը բայերի հետ	
Դաս 25	216
Կրկնավորված բայեր (III=II) – Դերանվանական վերջածանցները ՊԸԱԼ կառույցի անցյալ ժամանակի հոգնակի թվի բայերի հետ	
Լրացուցիչ ընթերցանյութ	221
Դաս 26	223
ԱՖԷԼ կառույցը – ԱՖԷԼ կառույցի բայերի դերբայական ձևերը – Ամբողջական բայերի հատուկ ձևեր ԱՖԷԼ կառույցում – Թույլ բայերն ԱՖԷԼ կառույցում – Կապակցված վիճակ	
Դաս 27	231
ԱՖԷԼ կառույցի բայերի անցյալ ժամանակը – Դերանվանական վերջածանցները ՊԸԱԼ կառույցի ապառնի ժամանակի բայերի հետ – Բացարձակ անորոշ դերբայ	
Դաս 28	236
ԱՖԷԼ կառույցի բայերի ապառնի ժամանակը – ԱՖԷԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը – Լս. բայը – Ածականների կապակցված վիճակը – ՊԱԷԼ և ԱՖԷԼ կառույցի բայերը դերանվանական վերջածանցների հետ	
Դաս 29	244
ԷԹՊԸԷԼ կառույցը – ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի դերբայական ձևերը – ԷԹՊԸԷԼ կառույցի հատուկ ձևերը – Թույլ բայերն ԷԹՊԸԷԼ կառույցում	
Դաս 30	249
ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի անցյալ ժամանակը – Թվականների կապակցված վիճակն ու այլ ձևերը – ֆ մասնիկը	
Լրացուցիչ ընթերցանյութ	254
Դաս 31	257
ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի ապառնի ժամանակը – ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը – Դերանվանական վերջածանցները III- բայերի հետ	
Դաս 32	263
ԷԹՊԱԱԼ կառույցը – ԷԹՊԱԱԼ կառույցի բայերի դերբայական ձևերը – Թույլ բայերն ԷԹՊԱԱԼ կառույցում – Դերանվանական վերջածանցները հրամայական եղանակի բայերի հետ	
Դաս 33	269
ԷԹՊԱԱԼ կառույցի բայերի անցյալ ժամանակը – Դերանվանական վերջածանցների կցումն անորոշ դերբայներից	
Դաս 34	274
ԷԹՊԱԱԼ կառույցի բայերի ապառնի ժամանակը – ԷԹՊԱԱԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը – Վաղակատար անցյալ ժամանակ	

Դաս 35	280
ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցը – ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի բայերի դերբայական ձևերը – Թույլ բայերն ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցում – Մոտալուտ գործողության արտահայտում	
Լրացուցիչ ընթերցանյութ	286
Դաս 36	289
ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի բայերի անցյալ ժամանակը – Պայմանական նախադասություններ – Կրկնվող գործողության արտահայտում	
Դաս 37	294
ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի բայերի ապառնի ժամանակը – ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը	
Դաս 38	298
Երկակի թույլ արմատներ – Ուղիղ խնդրի արտահայտման արխաիկ ձև	
Դաս 39	302
Բայական այլ կառույցներ – Կրկնվող գործողության արտահայտման նկարագրական ձևեր	
Դաս 40	307
Պատկացություն անվանական հիմքերի մասին – Գոյականակերտ և ածականակերտ ածանցների ամփոփում	
Ընթերցարան	312
Պակված	369
Բայական աղյուսակներ	379
Անորոշ-հայերեն բառարան	390
Պայերեն-ասորերեն բառարան	444
Վարժությունների բանալիներ	472

Հայ-արամեական հարաբերությունները սկիզբ են առնում պատմության անտեսանելի խորքերից: Դրանք միշտ աչքի են ընկել խաղաղ գոյակցությանը ու բարեդրացիությանը, մշակութային ու լեզվական ակտիվ ներգործություններով: Հետուրարտական ժամանակաշրջանից ընդհուպ մինչև հայոց գրեթե գյուտը արամեերենը գործածվել է հայոց արքաների դիվանատններում որպես պաշտոնական գրագրությունների լեզու և մինչ օրս արձագանքում է հայերենում տասնյակ բառերով՝ քահանա, ուրբաթ, կոկորդ, ճրագ, առյուծ, տոնձ, սատանա, միգակ, մաշկ, գանձ և այլն:

Հայերի հետ գրեթե միաժամանակ քրիստոնեություն ընդունելով՝ արամեացիները հրաժարվեցին հեթանոսության հոմանիչ դարձած իրենց հիմնավոր ինքնանվանումից և ընդունեցին նորը՝ «ասորի»: Ընդհանուր կրոնը հոգևոր ամուր կապեր ստեղծեց երկու ժողովուրդների միջև, որոնք պահպանվում են մինչև մեր օրերը: Հենց ասորիներն էին այն ժողովուրդը, որին վիճակվել էր Մեծ եղեռնի օրերին տասնյակ հազարավոր ամենդ գոհերով կիսել հայերի ճակատագիրը:

Թեև առանձին հայ գիտնականներ ժամանակ առ ժամանակ անդրադարձել են ասորական հոգևոր ժառանգությանը, հիմնականում հայ-ասորական առնչությունների կամ Մատենադարանի ասորական ձեռագրերի ուսումնասիրման համատեքստում, այդուհանդերձ, ասորագիտությունը, որպես այդպիսին, մեզանում չի զարգացել և չի վերածվել արևելագիտության ինքնուրույն ճյուղի: Սրա պատճառը, անշուշտ, այն է, որ ասորիները երբեք չի դասավանդվել Հայաստանում, իսկ առանց լեզվի ուսումնասիրման հնարավոր չէ ներթափանցել մի մշակույթի մեջ, որը մեծավ մասամբ խոսքի մշակույթ է: Չափազանցում չի լինի ասել, որ ասորիների հայալեզու դասագիրք ունենալը վաղուց արդեն վերածվել էր հայ արևելագիտության արժանապատվության հարցի: Մնում է հուսալ, որ այն կարողացան իր հետ կապվող ակնկալիքներն ու իրքը կնպաստի հայ արամեագիտության ու ասորագիտության ձևավորմանը:

Ներկայացվող դասագիրքը նախ և առաջ հասցեագրված է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների արևելագիտության ֆակուլտետների ուսանողներին և նախատեսված է ուսումնական մեկ տարվա համար: Այն քաղկեցած է ներածականից, որում մատուցվում են ասորական գիրը, ընթերցանության ու արտասանության կանոնները, և քառասուն դասից քաղկեցած հիմնական ուսումնական մասից: Ենթադրվում է, որ ներածական մասն ու առաջին քսան դասն ուսանողները կտրացանեն առաջին, իսկ հաջորդ քսան դասն ու լրացուցիչ ընթերցանությունը՝ երկրորդ կիսամյակի ընթացքում:

Քերականական նյութը ջանացել ենք մատուցել հակիրճ, մատչելի լեզվով՝ օգտագործելով միջմակարդ դպրոցի ծրագրից ծանր տեքստները: Քերականական նյու-

թը չարտադրող պարբերություններն ու ասորական տեքստի նախադասությունները ուսանողի ու դասախոսի հարմարության համար համարակալված են: Ասորական տեքստերը պարունակում են տառերով նշված տողատակեր, որոնք հղում են համապատասխան քերականական նյութը պարունակող պարբերությանը: Մա արված է, որպեսզի ուսանողը պարբերաբար անդրադառնա անցած քերականական նյութին, բարձրագույն այն հիշողության մեջ և նոր օրինակների օգնությամբ ավելի լավ յուրացնի և ամրագրի:

Հայտնի է, որ քերականական կանոնները յուրացվում են ոչ այնքան բացատրությամբ, որքան օրինակներով: Ուստի փորձել ենք հնարավորինս շատացնել դրանց քիվի՝ օրինակների մեջ ընդգրկելով տվյալ դասի նոր բառերն ու բառակապակցությունները: Պետք է նկատի ունենալ, որ նոր բառերն ավելի հեշտ են ընկալվում, հիշվում ու յուրացվում քառակապակցության կամ կարճ նախադասության մեջ, քան առանձին վերջրած ցուցակի տեսքով:

Ուսումնական մասի, հատկապես՝ վերջին քսան դասերի լեզվանյութի մեծ մասը գրեթե առանց փոփոխությունների վերցված է Նոր Կտակարանի ասորական բարձրագույնությունից, որը մեծապես ազդել է գրական ասորիների ընդհանուր ոճի ձևավորման վրա: Լեզվանյութի մյուս մասը վերցված է առականներից, հեթանոսներից, ինչպես նաև միջնադարի ասորի նշանավոր հեղինակ Գրիգոր Բար Էվրայայի (Աբուլ-Ֆարաջ) «Ձվարճակի պատմվածքների գրքից»: Մի քանի տարրական տեքստեր վերցված են Արդև-Մասիի Կարարաչիի «Ընթերցանության դասեր» ձեռնարկից:

25-րդ, 30-րդ ու 35-րդ դասերը հետո տրված է լրացուցիչ ընթերցանություն, որը խորհուրդ է տրվում քաջ չորդնել: 35-րդ դասից հետո տրված լրացուցիչ ընթերցանություն ընդգրկում է Տերունական աղոթքն ու «Հավատամքը», որոնք ցանկալի է անգիր աստվորել:

Քանի որ դասական ասորիները «մեռած» լեզու է, և ուսումնասիրողների համար դրանով հարդորակցվելու քիչ հավանականություն կա, դասագրքում նախատեսված չեն խոսակցական հմտությունների զարգացմանը նպաստակատարված վարժություններ: Նվազագույնի են հասցված նաև մեխանիկական բնույթի վարժությունները, որոնցից ուսանողները, որպես կանոն, խույս են տալիս: Դրանց փոխարեն մեծ թիվ են կազմում բարձրագույնության համար տրվող հայերեն նախադասությունները, քանի որ բարձրագույնությունը լավագույն և ուսանողի կողմից առավել սիրված վարժությունն է, որը հնարավորություն է տալիս զբաղվել ակտիվ լեզվակառուցմամբ, ենթագիտակցության մեջ ամրագրել կուտակվող քերականական գիտելիքներն ու բառապաշարը:

Թարգմանական վարժությունները պետք է կատարվեն և՛ որպես տեսային գրավոր աշխատանք, և՛ բանավոր՝ լսարանում: Վերջին դեպքում դասախոսը ուսանողին կարող է առաջարկել որոշ փոփոխություններ կատարել բարձրագույն նախադասության մեջ, օրինակ՝ փոխել ենթակայի սեռը կամ թիվը, բայի ժամանակը և այլն: Ելնելով նախադասության իմաստից՝ դասախոսը կարող է հարցեր տալ՝ ներգրավելով ուսանողին խոսակցության մեջ: Ներողամտություն ենք ակնկալում հայերենի նախանձախնդիրներից բարձրագույնության համար տրվող հայերեն նախադասությունների շարակուսական, իմաստային և ոճական որոշ աղավաղումների համար, որոնք թույլ են տրվել բարձրագույնությունը հեշտացնելու և ասորիների ճիշտ շարահյուսությունը հուշելու համար:

Ինչպես արդեն նշվեց, լեզվանյութի զգալի մասը վերցված է Նոր Կտակարանից, որի արդյունքում կրոնական բեմատիկան թափանցել է նաև բարձրագույնությունների

համար տրվող վարժությունների մեջ: Հուսով ենք, որ սա չի դիտվի որպես կրոնական անտեղի քարոզչություն և ուսնձգություն կրթության աշխարհիկ էության նկատմամբ:

Արժև ևս մեկ անգամ շեշտել, որ ներկայացվող դասագիրքը նախ և առաջ բուհական ձեռնարկ է, որը ենթադրում է դասախոսի՝ այս կամ այն չափով ներգրավվածություն: Այնուամենայնիվ, մեր կողմից արվել է ամեն հնարավորը, որպեսզի դասագիրքը կարողանա մաս որպես ինքնուսույց ծառայել ասորերենով հետաքրքրվող պատմաբաններին, լեզվաբաններին, աստվածաբաններին, հոգևորականներին, հայաստանաբանակ ասորիներին, որոնց թիվը, անշուշտ, կգերազանցի արևելագետ ուսանողների թվին: Այդ իսկ պատճառով դասագիրքը չի ակնկալում ծանոթություն սեմական այլ լեզուների հետ և, հետևաբար, չի պարունակում համեմատություններ դրանց հետ, ինչը, սակայն, միանգամայն տեղին և ողջունելի է արևելագիտական լսարանի պարագայում, որտեղ ասորերենը, ամենայն հավանականությամբ, կդասավանդվի որպես երկրորդ կամ երրորդ սեմական լեզու:

Ասորերենն ինքնուրույն ուսումնասիրողներին նկատի ունենալով՝ նպատակահարմար ենք գտել հիմնական դասընթացի առաջին քսան դասերում ընդգրկել ասորերենի հայերեն գրադարձությունը (տրանսլիտերացիա), աշխինքն՝ ասորական բառերի գրությունը հայկական տառերով: Պետք է, սակայն, նկատի ունենալ, որ սա գիտական տառադարձություն (տրանսկրիպցիա) չէ, որը մեռած լեզուների պարագայում կարող է կրել լոկ ենթադրական քնույթ:

Այդ նույն պատճառով դասագրքի վերջին դասերում, որոնցում լեզվի բարդության աստիճանն աճում է, տողատակերով նշված է, թե Նոր Կտակարանի (մի բանի դեպքերում՝ նաև Հին Կտակարանի) որ գրքից ու գլխից է վերցված տվյալ պարբերությունը: Առանց դասախոսի օգնության տեքստի ճիշտ ըմբռնումն ու բարգձմանությունը կարող է զգալի դժվարություններ առաջացնել, հատկապես Աստվածաշնչի ոճական առանձնահատկություններից անտեղյակ մարդու համար: Նման դեպքերում ասորերենն ինքնուրույն ուսումնասիրողը, որպես վերջին միջոց, կարող է դիմել հայերեն կամ որևէ այլ լեզվով թարգմանության օգնությանը:

Դասագրքի վերջում զետեղված են նաև առաջին տասը դասերի վարժությունների բանալիները, որոնք կոչված են օգնելու ուսանողին հաղթահարել լեզվի ուսումնասիրության առավել դժվար՝ սկզբնական փուլը:

Դասագիրքը պարունակում է ընթերցարան, որը կազմված է զանազան ծավալի, ոճի ու բարդության տեքստերից՝ բարգձմանություններից ու բուն ասորական գրականության մտուշներից. վերջինների թվում է Մծրինի բարձրագույն դպրոցի համրահայտ կանոնադրությունը: Ընթերցարանի տեքստերի մի մասը տրված է ձայնանիշերով, մյուսը՝ առանց ձայնանիշերի: Ընթերցարանի ողջ բառապաշարն ընդգրկված է դասագրքի ասորերեն-հայերեն բառարանում:

Ասորական գիրն ունի երեք տառատեսակ՝ *Էսորանգելո, սերտո և նեստորյան*: Որպես դասագրքի նախնական տառատեսակ ընտրվել է սերտոն, որն ամենատարածվածն է գիտական ձեռնարկներում և, բացի դրանից, ամենահեշտն է սկսնակների համար՝ չնորմալ ձայնավորման իր պարզ համակարգի: Հիմնական ուսումնական մասի կեսից ներմուծվում են նաև մյուս երկու տառատեսակները: Ուսանողը պետք է նկատի ունենա, որ ասորերենի լիարժեք տիրապետումը ենթադրում է հավասար ծանոթություն բոլոր երեք տառատեսակների հետ: Էսորանգելո և նեստորյան տառատեսակներին

«Վավերված» բաժնում նվիրված են առանձին գլուխներ, որոնց հետ անհրաժեշտ է ծանոթանալ, երբ համապատասխան տառատեսակը կհանդիպի առաջին անգամ:

Գեոևս վաղ միջնադարից ասորերենն ունեցել է արտասանաողղագրական երկու տարբերակ՝ արևելյան (ճեստորական) և արևմտյան (հակոբիկյան), որոնց միջև տարբերություններն աննշան են: Այդ իսկ պատճառով դասագիրքը չի հետևում հատկապես դրանցից որևէ մեկին և երկուսն էլ մատուցում է, թեև որոշ նախապատվություն տրված է արևելյանին, որն ավելի ճիշտ է վերարտադրում դասական ասորերենի հիմքում ընկած Եղևիսիայի արամեական բարբառը:

Ասորիների՝ հարյուրամյակներ շարունակվող կրոնահամայնքային պառակտվածությունը հանգեցրել է այն բանին, որ դասական ասորերենը, ծնունդ տալով հայտնաբերում և թագմաբնույթ գրականությանը, այդպես էլ չունեցավ ուղղագրական, կետադրական ու ձայնավորման միասնական ստանդարտ, նույնիսկ միևնույն տառատեսակի ասանաններում: Մույն դասագրքին հրաժեշտ տված ու ասորական գրականության օվկիան ինքնուրույն նավարկության դուրս եկած ուսանողը պետք է պատրաստ լինի հանդիպելու ծանոթ բառերի, հիմնականում՝ փոխառությունների գրության այլ ձևերի և:

Դասագիրքը պարունակում է նաև ասորերենի պատմության համառոտ ակնարկ, բայական աղյուսակներ, ինչպես նաև ասորերեն-հայերեն ու հայերեն-ասորերեն բառարաններ: Յուրաքանչյուր բառարան պարունակում է ավելի քան երեք հազար բառ, ընդ որում՝ այնպիսիք, որոնք չեն հանդիպում դասագրքում, սակայն կարող են դասվել առավել գործածելի բառերի ցանկը: Ասորերեն-հայերեն բառարանը պարունակում է Նոր Կտակարանի գրեթե ողջ բառապաշարը՝ բացառությամբ հազվագյուտ բառերի ու հատուկ անունների:

Մենք, անշուշտ, գիտակցում ենք, որ դասագիրքը զերծ չէ թերություններից ու բացթողումներից և կանխավ մեր երախտագիտությունն ենք հայտնում նրանց, ովքեր կհայտնեն իրենց դիտողություններն ու առաջարկները:

* * *

Խորին երախտագիտություն ենք հայտնում ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գործերով Հայաստանի ազգային հանձնաժողովին՝ դասագրքի հրատարակմանը ցուցաբերած աջակցության և հովանավորության համար:

Երախտագիտություն ենք հայտնում նաև Ասորի ուղղափառ եկեղեցու արևելյան ԱԱՆ բեմի առաջնորդ, արքեպիսկոպոս Մոռ Կիրիկ Ալբրեմ Զարիմին՝ դասագրքի հրատարակմանը աջակցելու համար:

Արման ՀԱԿՈՐՅԱՆ

Երևան, 2005թ., հոկտեմբեր

Ստորև բերված գրականության ցանկը կարող է օգտակար լինել նրանց, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ դասական ասորերենին, ասորական մշակույթին ու հայ-ասորական առնչություններին նվիրված այլ աշխատություններին:

Դասագրքեր և քերականական ձեռնարկներ

- Carl Brockelmann, *Syrische Grammatik*, Leipzig, 1955.
J. F. Coakley, *Robinson's Paradigms and Exercises in Syriac Grammar*, Oxford University Press, 2002.
L. Costaz, *Grammaire Syriaque*, Beyrouth, 1955.
Tsunetsugu Muraoka, *Classical Syriac: A Basic Grammar with a Chrestomathy*, Harrassowitz Verlag, 1997.
Eberhard Nestle, *Syriac Grammar with Bibliography, Chrestomathy and Glossary*, Wipf & Stock Publishers, 2002.
Theodor Nöldeke, *Kurzgefasste Syrische Grammatik*, Leipzig, 1898, *նույնը անգլերեն՝*
Theodor Nöldeke, *Compendious Syriac Grammar*, Wipf & Stock Publishers, 2003.
J.B. Segal, *The Diacritical Point and Accents in Syriac*, Gorgias Press, 2003.
Wheeler Tackston, *Introduction to Syriac*, IBEX Publishers, 1999.
Arthur Ungnad, *Syrische Grammatik mit Übungsbuch*, München, 1932.
К.Г. Церетели, *Сирійский язык*, “Языки народов Азии и Африки”, Москва, 1979.

Բառարաններ

- M. A. William Jennings, *Lexicon to the Syriac New Testament*, Wipf & Stock Publishers, 2001.
George Anton Kiraz, *Lexical Tools to the Syriac New Testament*, Gorgias Press, 2002.
Payne Smith, *Compendious Syriac Dictionary*, Wipf & Stock Publishers, 1999.

Ասորական գրականություն ու մշակույթ

- Aphram I. Barsoum, *History of Syriac Literature and Sciences*, Gorgias Press, 2003.
Seely Beggiani, *Introduction to Eastern Christian Spirituality: The Syriac Tradition*, University of Scranton Press, 1991.
De Lacy O'Leary, *The Syriac Church and Fathers*, Gorgias Press, 2002.
William Hatch, *An Album of Dated Syriac Manuscripts*, Gorgias Press, 2002.
William Wright, *A Short History of Syriac Literature*, Gorgias Press, 2001.
Н. В. Пигулевская, *Культура сирійцев в средние века*, Москва, 1979.

Հայ-ասորական առնչություններ

- Մելրոյան Հ.Գ., *Հայ-ասորական հարաբերությունների պատմությունից (III-V դդ.)*, Երևան, 1970:
Տիր-Մինասյանց Ե., *Հայոց եկեղեցույ յարաբերությունները ասորոց եկեղեցիների հետ*, Էջմիածին, 1908:
Тер-Петросян Л. А., *Древнеармянская переводная литература*, Ереван, 1984.

ԱՍՈՐԵՐԵՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՆԿԱՐԿ

ՄԵՍԱԿԱՆ ԼԵՁՈՒՆԵՐ: Ասորերենը (Syriac language, langue syriaque, Syrische Sprache, сирійский язык) պատկանում է սեմա-քամյան լեզվաընտանիքի սեմական խմբին: «Սեմա-քամյան» տերմինն առաջարկել է գերմանացի հանրահայտ լեզվաբան Կարլ Ռիխարդ Լեպսիուսը 1860 թվականին՝ հենվելով աստվածաշչյան ավանդության վրա, որը Նոյ նահապետի որդիներ Սեմին ու Քամին նշում է որպես համապատասխանաբար ասիական ու աֆրիկյան ժողովուրդների նախահայրերի: Թեև այս տերմինն այնքան էլ ճիշտ չի արտահայտում լեզվաընտանիքի խմբերի քանակը, որոնք առնվազն չորսն են («քամյան» կոչվող խումբն իրականում բաղկացած է երեք լեզվական խմբերից՝ քուշական, բերբերական և չադական), այնուամենայնիվ, այն մնում է լեզվաընտանիքի ամենատարածված անվանումը:

1950 թվականին աներիկյան լեզվաբան Ջոզեֆ Գրինբերգն առաջարկեց լեզվաընտանիքը կոչել «աֆրո-ասիական»: Այս տերմինը չամրագրվեց, քանի որ այն տպավորություն էր ստեղծում, թե Աֆրիկայի ու Ասիայի բոլոր լեզուները պատկանում են այդ լեզվաընտանիքին: Ավելի ուշ ռուս լեզվաբան Իգոր Դյակոնովը վերածնեց Գրինբերգի տերմինը որպես «աֆրասիական»՝ նկատի ունենալով, որ լեզվաընտանիքի լեզուների մի մասը տարածված է Աֆրիկայում, մյուսը՝ Ասիայում: Դյակոնովի տարբերակն ավելի լայն ճանաչում ստացավ և գրեթե հավասարապես գործածվում է «սեմա-քամյան» տերմինի հետ մեկտեղ:

Սեմական լեզուները, որոնց ընդհանուր մայր նախալեզուն ենթադրաբար տարածված է եղել Արաբական թերակղզում, իրենց հերթին բաժանվում են երեք ենթախմբի՝ հյուսիսարևելյան, հյուսիսարևմտյան և հարավային:

Հյուսիսարևելյան (այլ դասակարգմամբ՝ հյուսիս-եզրային) ենթախմբին պատկանում է սեմական հայտնի լեզուներից հնագույնը՝ սեպակիր **աքքադերենը**, որը եղել է Բաբելոնի քաղաքության և Ասորեստանի խոսակցական ու գրավոր լեզուն և համապատասխանաբար բաժանված է եղել ասորեստանյան և քարեղյան բարբառների: Այս ենթախմբին սովորաբար դասում են նաև էրլայերենը, որն իր անվանումն ստացել է

Էրլա քաղաքից, ուր և հիմնականում հայտնաբերվել են այդ լեզվի գրածոները¹: Այս ենթախմբի լեզուներից ոչ մեկը չի բողբել կենդանի ժառանգներ:

Հյուսիսարևմտյան (այլ դասակարգմամբ՝ հյուսիս-կենտրոնական) ենթախմբին պատկանում են քանաանական² լեզուները՝ բուն քանաաներենը և դրանից գրեթե չտարբերվող փյունիկերենը, վերջինիս տարրերակ՝ Կարթագենի պունիկերենը, քանաաներենի շառավիղ հանդիսացող եբրայերենը, ինչպես նաև այսօրվա Հորդանանի տարածքում մ.թ.ա. I հազարամյակի սկզբում տարածված մոավերենը, ամոնիերենն ու եռոմերենը: Փյունիկյան ու Քանաանը, որոնք սովորաբար դիտվում են որպես մեկ երկրամաս, մարդկությանը հայտնի ամենաին տառային գրի բնօրրանն են: Այս գիրը, որը հայտնի է որպես «փյունիկյան», իսկ գիտական գրականության մեջ կոչվում է նաև «արևմտասեմական», ընկած է մինչև այսօր գործածվող բազմաթիվ գրերի հիմքում:

Քանաանական լեզուների հետ ընդհանրություններ ունեն և հաճախ դրանց խմբին են դասվում նույնպես մեր թվարկությունից առաջ Սիրիայի հյուսիսում տարածված ուգարիթերենը և Միջագետքում ու դրանից դուրս տարածված ամորերենը:

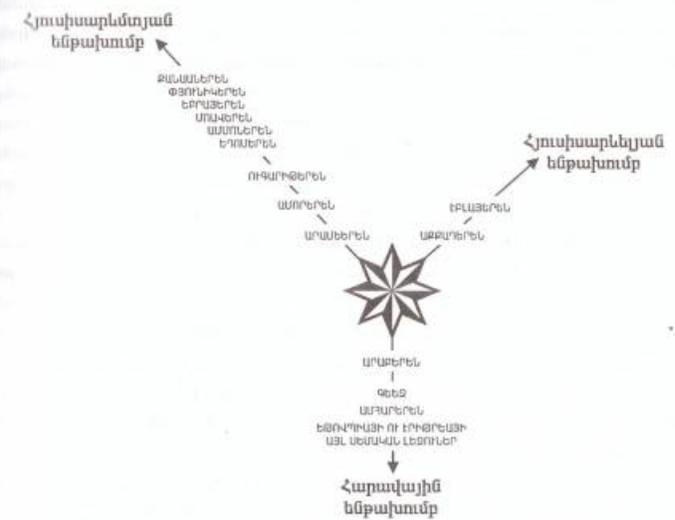
Հյուսիսարևմտյան ենթախմբի մյուս ճյուղը կազմում են բազմաթիվ արամեական բարբառները, որոնց մասին խոսք կգնա ստորև:

Հյուսիսարևմտյան ենթախմբի կենդանի ժառանգներն են Իսրայելի պետական լեզուն՝ արդի եբրայերենը, ինչպես նաև սեմական լեզուներին բնորոշ հատկանիշների զգալի մասը կորցրած արամեական երեք բարբառները, որոնց մասին նա խոսք կգնա ստորև:

Սեմական լեզուների հարավային ենթախմբին պատկանում են Եթովպիայի միջնադարյան գրական լեզուն՝ գեեզը, Եթովպիայի այսօրվա պետական լեզուն՝ ամհարերենը, Էրիթրեայի պետական լեզուն՝ տիգրինյան, այս երկու երկրներում տարածված ևս մի քանի լեզուներ³, ինչպես նաև արաբերենն իր բոլոր տարատեսակներով, այն է՝ հնագույն ժամանակներում Հարավային Արաբիայում տարածված, այսպես կոչված, «հարավ-արաբական» լեզուները՝ սաբայերենը, մինայերենը, դասական արաբերենը, որի հիման վրա գարգացել է արդի գրական արաբերենը, արաբական բարբառները, այդ թվում՝ ինքնուրույն լեզվի վերածած լատինատառ մալթայերենը, որը մոտ է Թունիսի բարբառին: Նշված բոլոր լեզուները, բացառությամբ գեեզի ու «հարավ-արաբական» լեզուների, կենդանի են:

Հյուսիս-եզրային ու հյուսիս-կենտրոնական տերմինների կողմնակիցները նույն սկզբունքով բաժանում են նաև հարավային ենթախմբը: Այսպես՝ արաբերենը դասվում է հարավ-կենտրոնական ենթախմբի մեջ, իսկ եթովպական լեզուները՝ հարավ-եզրային: Այսպիսի դասակարգման տրամաբանության համաձայն՝ «կենտրոնական» կոչվող լեզուները, այսինքն՝ արաբերենը, արամեերենն ու քանաանական լեզուներն ավելի մեծ թվով ընդհանրություններ ունեն միմյանց հետ և ենթադրաբար ավելի լավ են պահպանել նախասեմական մայր լեզվի առանձնահատկությունները, քան «եզրային» լեզուները՝ աքքադերենը, էրլայերենն ու եթովպական լեզուները: Այս դասակարգման բոլոր կողմն այն է, որ գեեզը շատ մեծ ընդհանրություններ ունի դասական արաբերենի հետ և

դրա հետ ակնհայտորեն պատկանում է նույն ենթախմբին: Չի բացառվում, որ գեեզը սերում է հարավ-արաբական լեզուներից մեկից կամ դրանց հետ մեկտեղ առանձնացել է ընդհանուր նախալեզվից: Համեմայն դեպք, եթովպական գիրն ակնհայտորեն սերում է հնագույն հարավ-արաբական գրերից:

ԱՐԱՄԵՐԵՆ ՈՒ ԴՐԱ ԲԱՐԲԱՆՆԵՐԸ: Արամեացիները բացառիկ դեր են խաղացել հին Մերձավոր Արևելքի լեզվաբանության կյանքում: Նրանք երբեք չեն ունեցել քաղաքական մեծ կշիռ, չեն ստեղծել քիչ թե շատ աչքի ընկնող միասնական պետություն, բաժանված են եղել քոչվոր ու կիսաքոչվոր առանձին ցեղերի, իրար դեմ պայքարող կրոնական համայնքների: Սակայն նրանց լեզվին վիճակված էր դառնալ Հին աշխարհի ամենանշանավոր լեզուներից մեկը՝ նույն շարքում կանգնելով լատիներենի, հունարենի ու արաբերենի հետ: Գրեթե մեկուկես հազարամյակ արամեերենը Մերձավոր Արևելքի ազգամիջյան ու միջազգային հաղորդակցության լեզուն էր՝ կատարելով այն նույն դերը, որը միջնադարում կատարում էր լատիներենը, իսկ նորագույն ժամանակներում՝ անգլերենը:

Արամեացիների հնագույն պատմությունը հայտնի է Հին Արևելքի գրավոր հուշարձաններից ու հնագիտական պեղումների տվյալներից: Մյնչև մ.թ.ա. II հազարամյակի կեսը նրանք զբաղեցնում էին Արարական թերակղզու հյուսիսարևելյան հատվածը, որտեղից այնուհետև շարժվում են դեպի հյուսիս-արևմուտք և աստիճանաբար հաստատվում Հյուսիսային Միջագետքում, որը Հին Կտակարանում հիշատակվում է որպես «Արամ-Նահարային», այսինքն՝ «երկու գետերի Արամը», և Սիրիայում, որտեղ ստեղծվում են արամեական առաջին քաղաք-պետություններն ու գաճառ բազմակրթությունները: Արամեացիների մի հատվածը, որը հայտնի է քաղղեացիներ անվանմամբ, հաս-

¹ Որոշ լեզվաբաններ էրլայերենը դասում են հյուսիսարևմտյան խմբի մեջ:
² «Քանաանի» այսօրվա Իսրայելի տարածքի հնագույն անվանումն է:
³ Ինչպես և կենդանի արամեական երեք բարբառները, ամհարերենը, տիգրինյան և եթովպական սեմական արդի այլ լեզուները բավականին հեռացել են սեմական լեզուներին բնորոշ բերականական նկարագրից:

տատվում է Միջագետքի հարավում, որտեղ դառնում է քնակչության խոշոր քաղաքը-տարրերից մեկը:

Արամեացիների տարածմանը զուգահեռ տեղի են ունենում նաև այլ ժողովուրդների կամավոր կամ բռնի տեղաշարժեր: Այսպես՝ Միջագետքում բնակվող ամորացիների մի խումբ ինչ-ինչ պատճառներով ստիպված է լինում լքել հայրենիքը և անցնելով Եփրատ գետը՝ շարժվել դեպի Քանաան: Ամորական այս ցեղերը հնագույն արձանագրություններում նշվում են «*իլիֆ*» բառով, որը կապված է «անցնել, հատել» իմաստ ունեցող սեմական արմատի հետ և արտացոլում է պատմական այն փաստը, որ ամորացիները Միջագետքից Քանաան են հասել՝ «անցնելով» Եփրատ գետը: Այսպիսով՝ «*իլիֆ*» բառը փաստորեն նշանակում էր «անդրգետացի»: Հաստատելով իրենց գերիշխանությունը Քանաանում՝ իվրի-ամորացիները յուրացնում են քանաանցիների անհամեմատ ավելի զարգացած մշակույթն ու լեզուն: Քանաանացած այս ամորացիներից սկիզբ են առնում հին եբրայեցիները՝ այսօրվա հրեաների նախնիները:

Պատմական այս իրողությունը խտացված ու առասպելացված կերպով արտացոլվել է Հին Կտակարանում՝ հրեաների նախահայր Աբրահամ նահապետի մասին ավանդապատումների տեսքով: Անսալով իր աներևույթ Աստծու հրամանին՝ Աբրահամ իր տոհմակիցների հետ լքում է իր հարազատ՝ Քաղդեացվոց Ուր քաղաքն ու ուղևորվում դեպի «ավետյաց երկիր» Քանաան: Հետաքրքրական է, որ Հին Կտակարանում Աբրահամը, փաստորեն, արամեացի է համարվում. նրա բոլոր Հակոբը, որից սերել են հրեական տասներկու ցեղերը, Հին Կտակարանում մի տեղ ուղղակիորեն բնութագրվում է որպես «գեղեցիկ արամեացի»:

Հին Կտակարանում Արամ անունը հիշատակվում է նաև մի քանի անգամ: Բացի Արամ-Նահարայիցից, այն հիշատակվում է որպես Սեմի հիմնդրորդ որդու, ինչպես նաև Աբրահամ նահապետի երրորդ անուններ: Թեև տրամաբանական է բովում այս երկրորդ Արամին դիտել որպես արամեացիների նախահայր, ինչպես Աբրահամն է համարվում հրեաներիցը, այնուամենայնիվ, Աստվածաշնչի մեկնաբաններն արամեացիների (ինչպես նաև արաբների և սեմական մի քանի այլ ժողովուրդների) նախահայր են ճանաչում Աբրահամին՝ նրա անվան հետ կապելով նաև սեմական ժողովուրդների միջավայրում ծագած միաստվածական երեք կրոնները՝ հուդայականությունը, քրիստոնեությունն ու իսլամը:

Աստվածաշնչի վկայությունը, քն Աբրահամն ու Արամը հարազատ եղբայրներ են եղել, ևս մեկ անգամ հաստատում է արամեացիների ու ամորացիների ցեղակցական սերտ կապերը: Բացի սրանից, երկու ժողովուրդների ցեղակցությանն է մատնանշում Հին Կտակարանում քանիցս արձանագրված այն փաստը, որ Աբրահամի շառավիղները կին առնելու համար ուղևորվում էին Սիրիայում ու Հյուսիսային Միջագետքում, այսինքն՝ արամեական տարածքներում բնակվող իրենց ազգականների մոտ:

Հին Կտակարանում նկարագրված է նաև Իսրայելի թագավորների՝ Սալուդի, Սողոմոնի ու Դավիթի պայքարը Սիրիայի արամեական թագավորությունների հետ, որոնց անվանումների մեջ ևս առկա է «Արամ» բառը: Գիտական գրականության մեջ այս թագավորությունները երբեմն հավաքականորեն նշվում են որպես «դամասկոսյան Արամ»: Հին Կտակարանը հիշատակում է դամասկոսյան Արամի Աղրազար (Հաղաղեփեր), Ռազոն (Ռեզոն), Հեցիոն, Բեն-Հաղաղ, Ազայել և այլ թագավորներին: Արամեական այս պետական միավորներն ամենայն հավանականությամբ վերջնականապես

կործանվել են Ասորեստանի կողմից մ.թ.ա. VIII դարի վերջին՝ Իսրայելի թագավորության կործանման հետ մեկտեղ:

Իրենց պատմության ողջ ընթացքում արամեացիներին այդպես էլ չհաջողվեց հասնել ազգային միասնության և ստեղծել միասնական պետություն: Հյուսիսային Միջագետքում ու Սիրիայում տարբեր ժամանակաշրջաններում գոյություն ունեցած արամեական պետական միավորներից և ոչ մեկին չհաջողվեց միավորել արամեական բոլոր գեղերին ու նրանց զբաղեցրած տարածքները: Անբողջ Մերձավոր Արևելքով մեկ լեզվական էքսպանսիա կատարելով հանդերձ՝ արամեացիները գրեթե չեն ունեցել սեփական քաղաքական պատմություն:

Ազգային ու պետական միասնականության բացակայությանը է պայմանավորված, որ արամեներենը չունեցավ մեկ միասնական գրական լեզու և հայտնի է մեկ տասնյակի հասնող բարբառների տեսքով, որոնցից շատերը հասել են գրական լեզվի մակարդակի:

Արամեական հնագույն գրածոները հայտնաբերված են Սիրիայի տարածքում և վերագրվում են մ.թ.ա. IX դարին, երբ Սիրիան Ասորեստանի տիրապետության տակ էր: Սրանք հիմնականում արքայական արձանագրություններ են, ինչպես նաև տասպանագրություններ և նվիրագրություններ, որոնց լեզուն կրում է քանաաներենի ազդեցությունը և երբեմն դիտվում որպես միջանկյալ օղակ արամեերենի ու քանաաներենի միջև: Գրածոները կատարված են արևմտասեմական գրով, որն արամեացիները (ինչպես և երրայացիները) փոխ էին առել փյունիկեցիներից ու քանաանցիներից և վերջիններիս պատմական թատերաբեմից դուրս գալուց հետո պահպանել և զարգացրել էին:

Փյունիկա-արամեական (արևմտասեմական) գիրը

Այս ժամանակաշրջանում արամեերենը Հյուսիսային Միջագետքից ու Սիրիայից տարածվում է նաև Ասորեստանի որոշ նահանգներում, մրցակցության մեջ մտնում այստեղ աքքադերենի հետ և, ի վերջո, աքքադերենի կողքին ստանում պետական գրագրության լեզվի կարգավիճակ: Նոր բաբելոնյան թագավորությունում (626-539), որի բնակչության զգալի մասը քաղդեացի-արամեացիներ էին, աքքադերենն արդեն գրեթե ամբողջությամբ զիջել էր իր դիրքերն արամեերենին և գործածվում էր միայն պաշտոնական արձանագրությունների համար: Գրան զուգահեռ՝ արամեերենն աստիճանաբար սկսում է գործել որպես ազգամիջյան հաղորդակցության լեզու:

քյանը հաջորդած ժամանակաշրջանից հրեաների միջավայրում գործածվող և Հին Կտակարանի գրքերում արձանագրված արամեական բարբառի շառավիղն է:

Հրեական կրոնական ստեղծագործություններից մախ և առաջ հարկ է հիշատակել աստվածաշնչյան գրքերի արամեական բարգմանությունները՝ *բարգումները*: Մեզ է հասել երկու բարգում՝ «Օնկելոսի բարգում», որը Մովսեսի Հնգամատյանի՝ Թորայի բարգմանությունն է, և «Հովմաթանի բարգում», որը մարգարեների գրքերի բարգմանությունն է: Արևմտյան բարբառով են գրված նաև հրեական կրոնափիլիսոփայական և իրավագիտական արժեքավոր աշխատության՝ «Երուսաղեմյան Թալմուդի» և Հին Կտակարանի զանազան մեկնաբանությունների՝ «Միդրաշների» զգալի մասը:

Պաղեստինի տարածքում արամեերենի արևմտյան բարբառով խոսում ու ստեղծագործում էին նաև սամարացիները¹: Մրանց մոտ ձևավորվել էր յուրահատուկ մի տառատեսակ, որը կարծես դուրս է մնում արամեական տառատեսակների ընդարձակ ընտանիքից և փյունիկյան գրի զարգացման մեկ այլ ճյուղ է ներկայացնում: Այս գրով է գրված սամարական Թորան, որը մինչ օրս ընթերցվում է սամարացիների ծխակատարությունների ժամանակ:

𐤀 𐤁 𐤂 𐤃 𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍 𐤎 𐤏 𐤐 𐤑 𐤒 𐤓 𐤔 𐤕 𐤖 𐤗 𐤘 𐤙 𐤚 𐤛 𐤜 𐤝 𐤞 𐤟 𐤠 𐤡 𐤢 𐤣 𐤤 𐤥 𐤦 𐤧 𐤨 𐤩 𐤪 𐤫 𐤬 𐤭 𐤮 𐤯 𐤰 𐤱 𐤲 𐤳 𐤴 𐤵 𐤶 𐤷 𐤸 𐤹 𐤺 𐤻 𐤼 𐤽 𐤾 𐤿

Սամարական գիրը

Արևմտյան արամեերենի լեզվական միջավայրում է ծագել քրիստոնեությունը, և այս լեզվով էին քարգում Հիսուս Քրիստոսն ու նրա առաքյալները: Քրիստոսի արտասանած որոշ խոսքերն ու նախադասություններն Ավետարանում բերված են հենց արամեերենով, ինչպես, օրինակ, հանրահայտ «Էյի՛, էյի՛, լամա՛՛ սարաքբանի» («Աստված իմ, Աստված իմ, ինչու՞ թողնցիր ինձ»): Որոշ գիտնականներ հավկած են ենթադրելու, որ չորս Ավետարանները կամ առնվազն դրանց մի մասը սկզբնապես գրված են եղել արամեերենով, ապա քարգմանվել հունարենի:

Արևմտյան բարբառի մասն է կազմում, այսպես կոչված, «պաղեստինյան քրիստոնեական արամեերենը»: Սա այն լեզուն է, որով մեր քվարկության առաջին դարերում ստեղծագործում էին Պաղեստինում բնակվող քրիստոնյաները, մախ և առաջ՝ մեյրիները, որոնց մասին խոսք կզնա ստորև:

Արևելյան բարբառը տարածված է եղել Միջագետքում և այդ պատճառով կոչվում է նաև «Բաբելոնյան արամեերեն»: Այս բարբառը ևս առավելապես հայտնի է հրեական կրոնական ստեղծագործություններից, օրինակ՝ «Բաբելոնյան Թալմուդից», որն ավելի ծավալուն ու հեղինակավոր աշխատություն է, քան «Երուսաղեմյան Թալմուդը»: Բաբելոնյան արամեերենով է մեզ հասել նաև քարախմբերի հրեական աղանդի գրական

¹ Սամարացիներն առերեսացիների կողմից Հյուսիսային Պաղեստինում բնակեցված ժողովուրդների ու հրեաների միաձուլումից զոյացած ժողովուրդ են: Նրանք հուդայականություն են դավանում, սակայն որպես սուրբ գիրք ճանաչում են միայն Թորան: Բաբելոնյան գերությունից հրեաների վերադառնալուց հետո սամարացիները նրանց օգնություն են առաջարկում երկրի վերականգնման և Երուսաղեմի տաճարի վերակառուցման գործում, սակայն հրեաները հրաժարվում են ճանաչել սամարացիներին որպես ցեղակիցների ու կրոնակիցների, ինչը երկու ժողովուրդների միջև հարյուրամյակներ տևած և նույնիսկ Նոթ Կասկարանում արձանագրված բռնամարտի սկիզբ է դնում: Ներկայումս Իսրայելում բնակվում են մոտ վեց հարյուր արաբախոս սամարացիներ (Նաբոլոս և Խոլոն քաղաքներում), որոնք յուրատեսակ միջանկյալ դիրք են զբաղեցնում հրեաների ու պաղեստինցիների միջև:

ժառանգությունը: Արևելյան արամեերենով և արամեական ուրույն տառատեսակով են գրված նաև մանդեականների՝ համայնքի կրոնական ստեղծագործությունները, որոնց լեզուն ավելի մաքուր է, քան եբրայական բառերով լի հրեական մոտիվներինը:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

Մանդեական գիրը

Հրեական միջավայրում արամեերենի արևմտյան ու արևելյան բարբառներով տարվող ակտիվ գրական գործունեության արդյունքում արամեական գիրը ստանում է ավելի հղկված ու միասնական տեսք, և աստիճանաբար ձևավորվում է մի տառատեսակ, որը հայտնի է «քառակուսի» անունով: «Քառակուսի» գիրը նաև եբրայերենի ու իդիշի գիրն է և, որպես այդպիսին, գործածվում է մինչև այսօր:

אבגדהוזחטיךכלמנסעפצקרשת

Արամեա-եբրայական «քառակուսի» գիրը

Թալմուդում մի քանի անգամ ասվում է, թե «Թորան հարգանք ու պատիվ է մատուցել արամեերենին»: Արամեերենը, փաստորեն, դարձել էր հրեաների ոչ միայն խոսակցական, այլև երկրորդ, եթե ոչ առաջին գրական լեզուն, նրանց հոգևոր կյանքի կարևոր բաղկացուցիչ մասը: Կարելի է ասել, որ արամեերենը հուդայականության լատիներենն էր, որով մինչև միջնադար գրվում էին կրոնական աշխատություններ, ինչպես, օրինակ՝ XIII դարում գրված «Ջոհարը» («Փայլ»), որը հրեական միստիկական ուսմունքի՝ *կաբբալայի* հիմնական դրույթները պարունակող գիրքն է: Այսօր էլ հնարավոր չէ ստանալ ռաբբիի կոչում առանց արամեերենի լավ իմացության, քանի որ չիմանալով արամեերեն՝ հնարավոր չէ ներթափանցել Թալմուդի ու այլ կրոնական սկզբնաղբյուրների խորքային իմաստի մեջ: Ուստի արամեերենի ուսումնասիրումը կազմում է հրեական կրոնական կրթության կարևոր մասը: Արժե նաև հիշատակել, որ երբ XIX դարի երկրորդ կեսին Պաղեստինում տեղի էր ունենում եբրայերենի վերակենդանացումը, արամեերենի լեզվանյութն ակտիվորեն օգտագործվում էր եբրայական նոր բառեր, այդ թվում՝ գիտական ու այլ տերմիններ ստեղծելու համար:

Կենտրոնական բարբառը հիմնականում տարածված է եղել Հյուսիսային Միջագետքում՝ Օսրոյնեն երկրամասից, որի կենտրոնը Եղեսիմն էր (Ուտա), մինչև Ադիաբեն երկրամասը, որի կենտրոնը Արբելն էր: Այս տարածքը ներառում էր նաև Ամիդ, Սամոսատ ու Քեննեշլին քաղաքները: Առավել հայտնի Եղեսիայի անունով՝ այս բարբառը մասամբ տարածված էր նաև Ամտիդում, որը գանազան մշակույթների ու լեզուների խառնարան էր և իր փառքով ու ազդեցությամբ մրցում էր Ալեքսանդրիայի հետ:

Իր քերականական առանձնահատկություններով ու բառապաշարով Եղեսիայի

² Մանդեականության հիմքում ընկած է Հովհաննես Մկրտչի պաշտամունքը: Այս կրոնը ներառում է նաև քրիստոնեության, հուդայականության ու մամիքեության առանձին տարրեր: Նրա ծեսերում մեծ տեղ է հատկացվում խոսող քրիստոնեականների փոքրաթիվ համայնքներ շարունակում են գոյատևել Հարավային Իրաքում և Իրանի հարակից Խուզիստան մահաբզում, սակայն այսօր այս կրոնի հետևորդներն ավելի հայտնի են «սաբիներ» անվանումով (չփոքել հարավ-արաբական հնագույն «սարայացիներ» ժողովուրդի հետ):

բարբառը շատ մոտ է արամեերենի արևելյան բարբառին և հաճախ համարվում է վերջինիս տարատեսակը:

Կենտրոնական բարբառն ընկած է սույն գրքի առարկան հանդիսացող դասական ասորերենի հիմքում:

ՌԱՍԱԿԱՆ ԱՍՈՐԵՐԵՆ: Եղեսիայի բարբառի ամենահին հայտնի գրածոները վերագրվում են մ.թ.ա. III դարին. սրանք հիմնականում տապանագրություններ են: Հեթանոսական շրջանի ամենանշանավոր նմուշը Սամոսատի ստոիկ փիլիսոփա Մար Բար-Սեբրայիոնի նամակն է՝ ուղղված իր որդուն:

Սելևկյան պետության քայքայումից հետո՝ մ.թ.ա. 132 թվականին, Օսրոյենում կազմավորվում է արամեական թագավորություն, որը գոյատևում է մինչև 216 թվականը: Աշխարհագրական մոտիկությունը Պաղեստինին ու Անտիոքին նպաստեց, որ Օսրոյենն դառնար այն առաջին երկրամասերից մեկը, որոնցում տարածվեց քրիստոնեությունը: Արամեացիներից բացի, քրիստոնեության տարածմանը նպաստում էին նաև հույները, որոնք Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշավանքից հետո բնակություն էին հաստատել Հյուսիսային Միջագետքում: Օսրոյենի Աբգար IX թագավորը (179-214) եղել է պատմության մեջ քրիստոնեություն ընդունած առաջին արքան (207): Ասորական և հայկական եկեղեցական ավանդույթներն այս թագավորի դարձը վերագրում են Քրիստոսի օրոք ապրած և վերջինիս հետ իրր նամակագրական կապի մեջ եղած Աբգար V-ին, որը Հայ առաքելական եկեղեցու տոնելի սրբերից է: Ըստ այդ ավանդույթների քրիստոնեությունն Օսրոյենն ներմուծել է Թադեոս առաքյալի աշակերտ Ադդեն, որին առաքյալն անձամբ ձեռնադրել է Եղեսիայի եպիսկոպոս:

Օսրոյենում քրիստոնեության տարածումն ու Եղեսիայի վերածումն այդ կրոնի խոշոր կենտրոնի էապես փոխում են Եղեսիայի բարբառի կարգավիճակը: Նախաքրիստոնեական ժամանակաշրջանում չունենալով մյուս երկու բարբառների գործածության ծավալն ու հղվածության աստիճանը՝ այն ոչ միայն բարձրանում է լիարժեք գրական լեզվի մակարդակի՝ երբեմն անվանվելով «քրիստոնեական արամեերեն», այլև արամեական բոլոր բարբառներից միակը սկսում է դիտվել որպես առանձին լեզու՝ իր ուրույն անվանումով:

Բանն այն է, որ արամեացիների միջավայրում, քրիստոնեության տարածման հետ զուգահեռ, «արամեացի» բառն աստիճանաբար դառնում է «հեթանոս» բառի հոմանիշը: Արդյունքում Եղեսիայի քրիստոնյա արամեացիները թե՛ իրենց գրական լեզուն և թե՛ իրենք իրենց սկսում են կոչել *սուրյայյա*, այսինքն՝ «սիրիական», «սիրիացի»: Սա արհեստական նորանմուծություն չէր, բանի որ «Սիրիա» և «սիրիացի» բառերը, որպես «Արամ» և «արամեացի» բառերի հոմանիշներ, գործածվում էին դեռևս սելևկյան ժամանակաշրջանում և, որպես այդպիսիք, արձանագրված են *Մեպտուսգինոսայում*՝ Հին Կտակարանի հունարեն նմանազույն թարգմանության մեջ, որը կատարվել է մ.թ.ա. III դարի կեսերին Եգիպտոսի Պտղոմեոս Ֆիլադելֆոս թագավորի հրամանով: Հարկ է նշել, որ այս ժամանակաշրջանում «Սիրիա» էր կոչվում ոչ միայն առափնյա Սիրիան, որի ամենանշանավոր թաղաքն Անտիոքն էր, այլ նաև Հյուսիսային Միջագետքը՝ ընդհուպ մինչև Ադիաբեն:

Հայերի մոտ *սուրյայյա* բառն ստանում է «ասորի» ձևը (չշփոթել «ասորեստանցի» բառի հետ), իսկ Հյուսիսային Միջագետքը կոչվում է Ասորիք:

Հետաքրքրական է, որ «քաղղեացի» բառը, լինելով, վաստորեն, «արամեացի» բառի հոմանիշը, չի կհսում վերջինիս ճակատագիրը և գործածվում է մինչև այսօր: Դիտարկվող ժամանակաշրջանում քաղղեացի էին կոչվում Միջագետքի հեթանոս արամեացիները, որոնք հատկապես հայտնի էին իրենց աստղաբաշխական գիտելիքներով:

Սելևկյան ասորերենի գիրն *էստրանգելոն*

էր, որն արևմտասեմական գրի հիման վրա զարգացած կուրսիվային, այսինքն՝ կապակցված գիր է: Ենթադրվում է, որ էստրանգելոն կարող է ինչ-որ ձևով առնչված լինել Պարսիսայում գործածվող կապակցված գրի հետ, որը հաճախ դիտվում է միջանկյալ օղակ էստրանգելոյի և «քառակուսի» գրի միջև: Դա միևնույն հանրահայտ գրերը, որոնք Մեսրոպ Մաշտոցի փորձում էր հարմարեցնել հայերենին, կարող էին հենց պարսիսյան գիրը լինել: Սա են հուշում Կորյունի այն խոսքերը, թե դամիելյան գրերը «Փաղված էին ուրիշ դպրություններում»: Համեմայն դեպք, ակնհայտ է, որ դամիելյան գրերը քսաներկու տասնուհինգ արևմտասեմական գրի մի տարատեսակ պետք է լինեին, ինչի օգտին են խոսում նույն Կորյունի խոսքերը, թե «այդ նշանագրերը բավական չեն հայերեն լեզվի սիրողները-կապերն ամբողջությամբ արտահայտելու համար»:

Արամեական կուրսիվային գիրն ընկած է նաև պահլավական գրի հիմքում: Սեմական գրի հարմարեցումն իրանական լեզվին ի սկզբանե պայմանավորեց պահլավական գրի անկատարելությունը: Այս գիրը բարդացնում էին նաև բազմաթիվ գաղափարագրությունները, երբ, օրինակ, «թագավոր» բառի համար գրվում էր արամեերեն *մաչ-րա* բառը, որը, սակայն, ընթերցվում էր *շահ*, կամ «կա» և «չկա» բառերի համար գրվում էին արամեական *իթ* և *լաթ* բառերը, որոնք պահլավերեն հնչեցվում էին որպես *հասթ* և *մեսթ*: Արամեական գաղափարագրությունների ընթերցումը նշվում էր պահլավերեն *ուգ-վարիշ*՝ «բացում» տերմինով: Գոյություն ունեին գաղափարագրությունների հատուկ ձևոճարկներ, որոնցից ամենահայտնին «Շրահանգ-ի-պահլավիք» բառարանն է:

Ասորական գիրն իրենց լեզուներին հարմարացնելու փորձեր են արել իրանալեզու սողղերը և նույնիսկ բյուրքերը: Յորագետքում պահպանվել են XII-XV դարերին վերագրվող տապանաբարերը՝ ասորա-բյուրքական արձանագրություններով: Ենթադրվում է, որ մոնղոլական ավանդական գրի և Հնդկաստանի մի քանի գրերի հիմքում նույնպես ընկած են ասորական տառերը:

Գրական ասորերենը բավականին կարճ ժամանակահատվածում հաստատվում է որպես բոլոր քրիստոնյա արամեացիների գրավոր ու ծիսական լեզու: Գրան նպաստում են նաև ասորերենի ճյուղությունը, դրա ազատ շարահյուսությունը, փոխասությունների համար բաց լինելը: *Սուրյայյա* «ասորի» անվանումն իր հերթին աստիճանաբար տարածվում է բոլոր քրիստոնյա արամեացիների վրա, անկախ այն բանից, թե որտեղ են նրանք բնակվում և արամեական որ բարբառից են օգտվում ասորյայում:

Ասորերենը՝ որպես քրիստոնեական քարոզի և ուսմունքի լեզու, տարածվում է նաև սեմական տարածքից դուրս: Բավական է հիշել, որ Հայաստանում, որտեղ կար ա-

Տեղումական աղոթք՝ էստրանգելո գրով

րամենները որպես գրավոր լեզու գործածելու հարյուրամյակների ավանդույթ, ամբողջ IV դարն անցել է քրիստոնեությունն ասորերենով քարոզելու ու տարածելու փորձերի ներքո: Եվ ժողովրդի լայն զանգվածներին ասորերենի անհասկանալի լինելն է, որ, ի վերջո, թելադրել է հայկական գրի ստեղծման անհրաժեշտությունը:

Արամեացիների ավանդական պառակտվածությունը շարունակվում է նաև քրիստոնեության ընդունումից հետո: Հարևան Սասանյան Իրանից տարածվող դուալիզմի ու ֆատալիզմի գաղափարներին դիմագրավելու անհրաժեշտությունն ասորիներին ստիպում է հատուկ ուշադրություն դարձնել քրիստոնեության դոգմատիկ դրույթների մշակմանը, որի արդյունքում նրանք հաճախ հայտնվում են քրիստոնեական ուսմունքի «ծայրահեղական» դիրքերում: Այսպես՝ նրանց մի մասն ընդունում է 428 թվականին Կոստանդնուպոլսի պատրիարք դարձած Նեստորի ուսմունքը, ըստ որի՝ Քրիստոսն ունի երկու բնություն և երկու անձ: Նեստորականության հիմքում ընկած էին Դիոդորոս Տարսոնացու և Թեոդորոս Մոպսուեստացու աստվածաբանական հայացքները: Եղեսիայում գործում էր նեստորականների «պարսից» կոչվող համրահայտ քարճրագրայն դպրոցը, որտեղ, ի թիվս բազմաթիվ այլ առարկաների, ուսումնասիրվում և զարգացվում էին այս երեք աստվածաբանների գաղափարները:

431 թվականին Եփեսոսի երրորդ տիեզերական ժողովը նզովում է Նեստորին և նրա հետևորդներին, որին հետևում են նեստորականների հալածանքները: Եղեսիայից վտարված նեստորականները պատսպարվում են Սասանյան Իրանում, որտեղ Շապուհ I-ի (243-273) կատարած տեղահանումների հետևանքով արդեն գոյություն ունեւր ասորական քրիստոնեական համայնք: Սասանյանների տիրույթներում նեստորականների գլխավոր մշակութային ու հոգևոր կենտրոնը դառնում է Մժբիհը՝ Եղեսիայից հետո ասորական քրիստոնեության երկրորդ նշանավոր հոգևոր կենտրոնը: 489 թվականին Եղեսիայից Մժբիհ է տեղափոխվում նաև «պարսից դպրոցն» ու այստեղ ապրում վերելքի նոր ժամանակաշրջան:

Թեև Իրանում քրիստոնյաները, որոնց մեծ մասն ասորիներ էին, պարբերաբար ենթարկվում էին դաժան հալածանքների, այդուհանդերձ, որպես Բյուզանդիայի կողմից հալածվող տարր՝ նեստորականները, ի դեմս Սասանյան Իրանի, ի վերջո գտնում են հզոր, թեև ոչ այնքան հուսալի հովանավորի և հիմնում այստեղ իրենց առանձին՝ Արևելքի եկեղեցին: Ասորիների ազդեցությամբ Իրանում գործող քրիստոնեական եկեղեցին կարճ ժամանակահատվածում ամբողջությամբ դառնում է նեստորական: Հատկանշական է, որ քրիստոնեություն ընդունող պարսիկները հիմնականում դառնում էին ասորական կրոնական համայնքի անդամներ, քանի որ վաղ միջնադարում կրոնական պատկանելությունն առավելություն ուներ ազգային ու լեզվական ինքնության նկատմամբ: Նեստորականություն ընդունած բազմաթիվ պարսիկներ, այդ թվում՝ նախկին զրադաշտական մոզեր, դառնում են ասորական մշակույթի ու եկեղեցու նշանավոր գործիչներ, իսկ ոմանք՝ նույնիսկ նեստորական կաթողիկոսներ:

Նեստորական ասորիները Կենտրոնական Ասիայում, Հնդկաստանում և նույնիսկ Չինաստանում վարում էին չափազանց ակտիվ քարոզչական գործունեություն, ինչին նպաստում էր Բյուզանդական կայսրությունում շուկաներ կորցրած նեստորական աստորականների ներքափանցումն այս երկրներ ու դրանցում ասորական առևտրական համայնքների կազմավորումը: Նշված երկրամասերում նեստորականները բողեւ են ասորական բազմաթիվ արձանագրություններ, որոնցից ամենամշանավորը 781 թվա-

կանին վերագրվող Միանֆույի երկլեզու՝ շինարեն-ասորերեն քարակոթողն է:

XIV դարի սկզբին նեստորական եկեղեցին ունեցել է մետրոպոլիտական 30 արքունի և մոտ 200 թեմ՝ Միջագետքից մինչև Հեռավոր Արևելք: Սակայն XIV դարի վերջին Լեւոնյանների արշավանքներն առաջացնում են նեստորական եկեղեցու անկումը, և այն, ի վերջո, ամփոփվում է Միջագետքում ու հարակից շրջաններում, որտեղ և գոյատևում է մինչև այսօր:

1551 թվականին ասորի նեստորականների մի մասն ընդունում է կաթողիկոսություն: Նեստորականներից տարբերվելու համար կաթողիկոս ասորիներն ընդունում են «Փաղեհացիներ» անունը, իսկ իրենց եկեղեցին կոչում Քաղեհական, ինչը, իհարկե, չի ներառում որևէ հատուկ առնչություն Հին Միջագետքի քաղեհացիների հետ:

Ասորիների մյուս մասը խիստ հակադրվում է նեստորականությանը և հարում քրիստոսաբանության մեկ այլ բևեռի: Բացի նեստորականությունից, սրանք մերժում են նաև Քաղեհեղոնի 451 թվականի տիեզերական ժողովի որոշումները Քրիստոսի բնության մասին և, ինչպես և հայերը, ընդունում միաբնակության գաղափարը: VI դարում Եղեսիայի եպիսկոպոս Հակոբ Բարադեսը (542-578) ասորի հակաքաղեհեղոնական միաբնակներին միավորում է առանձին եկեղեցու մեջ, որն ստանում է Ասորի ուղղափառ եկեղեցի կամ, Բարադեսի անունով, Հակոբիկյան եկեղեցի անվանումը: Հակոբիկյան եկեղեցին մինչև օրս սերտ կապեր է պահպանում նույնադասական Հայ առաքելական եկեղեցու հետ:

Ընդունելով նեստորականների մարտահրավերը՝ հակոբիկները նույնպես ակտիվ գործունեություն են ծավալում իրենց բնակության սահմաններից դուրս՝ քարոզչական առաքելություններով հասնելով մինչև Հնդկաստան, որտեղ հիմնում են մինչև օրս գործող և մոտ 2 մլն հետևորդ ունեցող Մալաբարի եկեղեցին: Իր զարգացման գագաթնակետին՝ XIII դարում, Հակոբիկյան եկեղեցին ունեցել է մետրոպոլիտական 20 արքունի և 103 թեմ: Ինչպես և նեստորականների պարագայում, Լեւոնյանների արշավանքների արդյունքում հակոբիկյան եկեղեցիների ու վանքերի մեծամասնությունն ավերվում է, և սկսվում է այս եկեղեցու երկարատև անկումը:

Միջնադարում հակոբիկների միջավայրում նույնպես սկսում է տարածվել կաթողիկոսությունը, և 1785 թվականին Ասորի ուղղափառ եկեղեցուց պաշտոնապես առանձնանում է Ասորի կաթողիկոս եկեղեցին:

Կենտրոնական և Հեռավոր Արևելքից բացի, ասորիներն ակտիվ քարոզչական գործունեություն էին ծավալում արաբների միջավայրում, որտեղ հաճախ հայտնվում էին նաև բյուզանդացիների ու պարսիկների դիվանագիտական համձնարարություններով: Այստեղ ևս նեստորականներն ու հակոբիկները մրցակցության մեջ էին իրար հետ և հաճախ կրոնական բանավեճեր էին կազմակերպում իրար միջև արաբական իշխանավորների առջև, ինչպես դա անում էին պարսից շահանշահների ու բյուզանդական կայսրերի արքունիքներում:

Նեստորականների քրիստոնեական քարոզը հատկապես հաջող էր Արաբական թերակղզու հյուսիս-արևելքում գտնվող Հիրթա (կամ Հիրա) արաբական փոքր իշխանությունում, որի իշխող՝ Լախմյանների տոհմը՝ լինելով Սասանյան Իրանի քաղաքական ազդեցության ոլորտում, դավանում էր քրիստոնեություն: Հիրայի խոսակցական լեզուն արաբերենն էր, սակայն որպես գրավոր լեզու գործածվում էր ասորերենը:

Հակոբիկների կրոնական ազդեցությունն ավելի ուժեղ էր Հիրայի հակառակորդը

համարվող Ղասասանյանների արաբական իշխանությունում, որի քաղաքական պատմությունը ծավալվում է VI դարում: Ի տարբերություն Իրանի դաշնակից Հիրայի, Ղասասանյանների իշխանությունը քաղաքական սերտ կապերի մեջ էր Բյուզանդիայի հետ: 563 թվականին Ղասասանյան իշխան ալ-Հարիսը ժամանում է Կոստանդնուպոլիս և համոզյալու է Նուստինիանոս կայսեր հետ: Այցի ընթացքում նա համոզում է Նուստինիանոսին՝ Եղեսիայի եպիսկոպոս Հակոբ Բարսեղոսին նշանակել նաև Ղասասանյան իշխանության հոգևոր հովիվ:

Հակոբիկներն ամուր դիրքեր ունեին նաև Եմնումում ու հարակից շրջաններում, որտեղ նրանց հակառակորդները ոչ այնքան նեստորականներն էին, որքան հրեաները: Համարվում է, որ հակոբիկների միաբնակությունն ազդեցություն է գործել իսլամի գաղափարախոսության կազմավորման վրա:

Ասորիների քարոզչական գործունեությունը հարավում տարածվում էր մինչև Նուբիա ու Եթովպիա, որոնց քրիստոնեացման գործում նրանք մեծ դեր են խաղացել:

Ի տարբերություն նեստորականների ու հակոբիկների, ասորիների մի փոքր զանգված ընդունում է Քաղկեդոնի ժողովի որոշումները: Սրանք ստանում են մելքիներ անվանումը, որն առաջացել է ասորերեն *մալթա*՝ «թագավոր» բառից և արտահայտում է այս համայնքի կրոնական միասնությունը բյուզանդական կայսեր կողմից հովանավորվող քաղկեդոնական ուղղափառության հետ: Մելքիները հիմնականում կենտրոնացած էին Պաղեստինում, որտեղ V-VI դարերում արևմտյան արամեերենով և էստրանգելոյին հարող, այսպես կոչված, «ասորա-պաղեստինյան» գրով ծավալել էին եռանդուն գրական, առավելապես՝ բարգամանչական գործունեություն:

Ժամանակի ընթացքում ասորի մելքիները ձուլվում են բվով իրենց գերագնացող նույնադավան հույների հետ և հիմնականում կորցնում իրենց ասորական ինքնությունն ու լեզուն: Արաբական արշավանքների արդյունքում Մերձավոր Արևելքի ուղղափառները դառնում են արաբախոս, իսկ նրանց եկեղեցին հայտնի է դառնում որպես «հույն-ուղղափառ»: Ուշ միջնադարում հույն-ուղղափառների մի մասն ընդունում է կաթոլիկություն՝ կազմելով Հույն-կաթոլիկ եկեղեցին, որի հետևորդները, ի տարբերություն հույն-ուղղափառների, այսօր էլ կոչվում են մելքիներ:

Ասորական միջավայրում գոյացած մեկ այլ կրոնական համայնք են մարոնիները: Ըստ ավանդույթի՝ համայնքի հիմնադիրը համարվում է V դարում ապրած ճգնավոր վանական Մարոնը: Համայնքը սկզբնապես ընդունում է սոնոֆելիզմի ուսմունքը, ըստ որի՝ Քրիստոսն ունեւ երկակի բնություն և միասնական կամք: VII դարում Հովհաննես Մարոն պատրիարքն առաջնորդում է մարոնիներին դեպի Լիբանան, որտեղ նրանք բնակվում են մինչև այսօր՝ կազմելով Լիբանանի խոշորագույն քրիստոնեական համայնքը: Միջին դարերում, երբ մարոնիները դաշնակցում են իսլամիկների հետ, նրանց միջավայրում սկսում է տարածվել կաթոլիկությունը, և 1736 թվականին մարոնական եկեղեցին պաշտոնապես ճանաչում է Հռոմի պապի գերագահությունը: Թեև մարոնիները, որպես ծիսական լեզու, արաբերենի հետ մեկտեղ օգտագործում են ասորերենը, ասորական ինքնագիտակցությունը նրանց մտա թույլ է արտահայտված և չի կրում համատարած բնույթ: Մարոնիների մտա որոշ տարածում ունի փյունիկեցիների շատավիղ լի-նելու գաղափարը, ինչը գիտական տեսակետից անհիմն է:

Կրոնական պառակտվածությունն ու անվերջ աստվածաբանական վեճերը էլ ավելի են խորացնում անբախտն ասորի ժողովրդի երկու հիմնական զանգվածի՝ նես-

տորականների ու հակոբիկների միջև: Սրան նպաստում էր նաև այն, որ հակոբիկները հիմնականում կենտրոնացած էին Բյուզանդական կայսրությունում ու վայելում էին նրա հովանավորությունը, մինչև նեստորականները Սասանյան Իրանի հպատակներն էին:

Դավանական ու քաղաքական պառակտվածությունն իր շարունակությունն է գտնում ասորիների գրավոր մշակույթում: Էստրանգելո տառատեսակի հիման վրա երկու համայնքները մշակում են գրի սեփական տարբերակներ: Հակոբիկների մոտ ձևավորվում է *սերսոն* կոչվող տառատեսակը, որի ձայնավորները նշվում են հունական այբուբենի համապատասխան տառերին նմանեցված ձայնանիշերով: Նեստորականների մոտ ձևավորված գրում, որը հենց այդպես էլ կոչվում է՝ նեստորյան, ձայնավորները նշվում են կետերից և կարճ զծիկներից կազմված ձայնանիշերով, որոնք զարգացել են էստրանգելոյի ձայնանիշադրության պարզունակ համակարգից: Այստեղ հարկ է նշել, որ սեմական բոլոր քաղաձայնային գրերից ասորականում առաջինն սկսեցին ձայնավորների համար օգտագործվել հատուկ նշաններ: Չայնավորման այս եղանակն այնուհետև ընդօրինակեցին նաև հրեաներն ու արաբները:

Տեղական բարբառներն իրենց հերթին ազդեցություն գործեցին գրական ասորերենի հնչյունական համակարգի վրա, որի հետևանքով ձևավորվել և մեղ է

հասել ասորական տեքստերի ընթերցման երկու ավանդական եղանակ՝ հակոբիկյան և նեստորական: Թեև տարբերությունը երկուսի միջև չնչին է, համարվում է, որ նեստորականն ավելի ճիշտ է վերարտադրում Եղեսիայի բարբառը:

Գրային ու բարբառային տարբերությունները յիսնագրեցին ասորերենին պահպանել արամեերենի՝ Մերձավոր Արևելքի ազգամիջյան ու միջազգային հաղորդակցության լեզվի ավանդական դերը: Ասորերենը դառնում է Սասանյան Իրանի ու Բյուզանդիայի միջև դիվանագիտական հաղորդակցության լեզու, քանի որ, ինչպես արդեն նշվեց, այդ տեղությունները միմյանց միջև կամ երրորդ կողմերի հետ փոխանակվող դիվանագիտական առաքելությունները հաճախ վստահում էին իրենց տիրույթներում բնակվող ասորիներին, որոնք աչքի էին ընկնում լեզուների իմացությամբ, եռանդուն և նախաձեռնող խառնվածքով, դիվանագիտական գործունեության համար պահանջվող հմտություններով: Ասորիներին դիվանագիտական առաքելություններ էին վստահում նաև այլ պետությունները: Այսպես՝ ասորի էր Ֆրանսիայի թագավոր Ֆիլիպ IV Գեղեցիկի (1268-1314) մոտ մտնողական խանի ուղարկված դեսպանը:

Միջնաձայնային անվերջ մտավոր մրցակցությունը նպաստում է ասորիների կրթական համակարգի զարգացմանը, որը մի քանի հարյուրամյակ լավագույն էր

أَبُو، وَحَقْلًا،
 نَسْتُورِي مَعْنَى، أَلَا مَحْفُوقًا،
 تَوْهًا رَجُلًا، أَمَّا وَحَقْلًا، أَوْ
 كَانًا، حَكَ كَسَفًا وَهَوَمًا،
 مَعْنَى، مَعْنَى كَيْ تَعْنَى،
 أَمَّا رَجُلًا، أَوْ سَيَّ مَعْنَى لَسْتُورِي،
 هَلَا أَلَا كَانًا تَعْنَى، أَلَا فِي مَعْنَى
 حَقْلًا، تَعْنَى، وَتَعْنَى،
 مَحْفُوقًا، سَمَّا هَا مَحْفُوقًا،
 لَكُنَّا كُنَّا، أَمَّا

Տեղական ասորերեն՝
սերսոն գրով

بَعْدَ، وَتَعْنَى،
 يَهْدِي مَعْنَى، هَلَا مَحْفُوقًا،
 يَهْدِي مَعْنَى، بَعْدَ، بَعْدَ، وَتَعْنَى،
 تَعْنَى، أَوْ كَيْ مَعْنَى، وَهَوَمًا،
 تَعْنَى، مَعْنَى كَيْ تَعْنَى،
 هَلَا مَحْفُوقًا، لَيْسَتْ، يَكُنْ فِي،
 هَلَا مَحْفُوقًا، مَعْنَى، وَتَعْنَى،
 مَحْفُوقًا، هَلَا مَحْفُوقًا،
 لَكُنَّا كُنَّا، أَمَّا

Տեղական ասորերեն՝
նեստորյան գրով

Մերձավոր Արևելքում: Ասորիներն ունեին բազմաթիվ տարրական դարոցներ, որոնք գործում էին եկեղեցիներին ու վանքերին կից կամ դրանցից անկախ ու ապահովում գրաճանաչության բարձր մակարդակն ասորիների միջավայրում: Տարրական կրթություն ստացածները կարող էին իրենց ուսումը շարունակել Եղեսիայում, Մծբինում ու իրանական Գուռդի-Շափուրում գործող բարձրագույն դպրոցներում: Կրթական համակարգի արդյունավետությանը հատկապես աչքի էին ընկնում նեստորականները:

Կրթական զարգացած համակարգն ու հարյուրամյակներ շարունակվող միջին-մայրցամաքի մրցակցությունն իրենց հերթին նպաստում էին զրավոր մշակույթի զարգացմանը: Արդյունքում ստեղծվում է չափազանց հարուստ մի գրականություն, որն իր ծավալով ի վերջո գերազանցում է արամեական մյուս բարբառներով գրված բոլոր ստեղծագործությունները՝ միասին վերցրած:

Ասորական գրականության կայացման ու ասորերենի ընդհանուր ոճի ձևավորման վրա հատկապես մեծ ազդեցություն է գործել Աստվածաշնչի թարգմանությունը, որի տարբերակների բանակով ասորական գրականությունը զբաղեցնում է առաջին տեղը: Նոր Կտակարանն ասորերենի թարգմանելու առաջին հայտնի փորձը II դարում կատարել է Հռոմում կրթություն ստացած Տատիանոսը, որը չորս Ավետարանները միավորել է մեկ ստեղծագործության մեջ: Հիսուսիինգ գլուխ պարունակող այս թարգմանությունը հայտնի է հունական *Դիատեսսարոն* անվանումով: V դարին վերագրվող չորս Ավետարանների ասորական մեկ այլ թարգմանություն 1842 թվականին հայտնաբերել է հրատարակել է Բրիտանական թանգարանի գիտաշխատող Ուիլյամ Կուլբենտնը, որի անունով այն կոչում են «կյուրեռոյան» և պայմանականորեն նշում որպես Syr⁶: 1892 թվականին Սիմայի թերակղզու Սուրբ Կատարինեի վանքում Ազնես Սմթբ Լյուիսը հայտնաբերում է չորս Ավետարանների ասորական ևս մեկ տարբերակ պարունակող պալիմպսեստ (ինն տեքստից մաքրված և երկրորդ անգամ օգտագործված մագաղաթ), որը հայտնի է որպես Codex Sinaiticus կամ Syr⁵: Հայտնի է նաև, որ ենթադրաբար V դարում մեկքիները Պաղեստինի արևմտյան արամեերենի են թարգմանել Աստվածաշնչի որոշ, եթե ոչ բոլոր գրքերը, սակայն դրանցից պահպանվել են միայն Ավետարանների, Գործք Առաքելոցի ու Պողոս առաքյալի թղթի որոշ հատվածները (Syr^{pa1}):

Աստվածաշնչի ասորական կանոնական ամբողջական թարգմանությունը, որը կոչվում է *Փղշիթթա* («պարզ», Syr^P), վերջնականապես խմբագրվել է V դարի սկզբերին: Սա ասորական բոլոր եկեղեցիների կողմից ճանաչված Աստվածաշնչի կանոնական թարգմանությունն է: Հայտնի են Փղշիթթայի Նոր Կտակարանի ավելի քան 350 ձեռագրեր, որոնց միջև տեքստային տարբերություններն աննշան են:

509 թվականին հակոբեկյան Ֆիլոքսենոս Մաքրուղացի եպիսկոպոսը ուն Պոլիկարպի հանճարարում է վերախմբագրել Փղշիթթայի տեքստը. այս տարբերակը հայտնի է որպես «Ֆիլոքսենյան» (Syr^{Pb}): 616 թվականին Ֆիլոքսենոսն տարբերակը մասամբ վերանայում է Թովմաս Հերաբլայեցին («հերաբլայան» տարբերակ, Syr^h), իսկ 704-705 թվականներին Հին Կտակարանի թարգմանությունը վերանշակում է Հակոբ Եղեսիացին՝ հենվելով հունական թարգմանության վրա:

Նեստորականներն ավելի մեծ ակնածանքով էին վերաբերվում Փղշիթթայի V դարի տարբերակին: Նրանց մոտ թարգմանությունը վերախմբագրելու միակ հայտնի փորձը VI դարում կատարել է Մար Աբբա I կաթողիկոսը, սակայն այդ տարբերակը պարունակող ձեռագրեր չեն հայտնաբերվել:

Թարգմանչական գործունեությունն ընդհանրապես շատ մեծ տեղ էր զբաղեցնում ասորիների հոգևոր կյանքում և չէր սահմանափակվում միայն Աստվածաշնչով: Այդ գործունեությունը ներառում էր հունալեզու՝ անտիկ ու բյուզանդացի քիչ քե շատ նշանավոր բոլոր հեղինակների, որոնց ստեղծագործությունների մի մասը պահպանվել է միայն ասորական թարգմանությունների տեսքով: Հունարենից կատարված թարգմանությունների շնորհիվ ասորերենի մեջ ներթափանցում են մեծ թվով հունական փոխառություններ, հիմնականում՝ փիլիսոփայական ու աստվածաբանական տերմիններ: Հունարենից կատարվող ակտիվ թարգմանության հետևանքով ձևավորվում է նաև դասական ասորերենի ուրույն շարահյուսական համակարգը, որը, ի տարբերություն սենական այլ լեզուների, աչքի է ընկնում ազատությամբ ու ճկունությամբ:

Ակտիվորեն թարգմանվում էին նաև պահլավական և պահլավերենի թարգմանված հեղիական գրական գործերը, ինչպես, օրինակ՝ առակների հանրահայտ «Զալիլա և Դիմնա» հավաքածուն: Ինչպես և հունարենը, թեև ոչ նույն ծավալով, պահլավերենն իր հետքն է թողել ասորերենում, հանձինս բազմաթիվ փոխառությունների:

Ինչ վերաբերում է բուն ասորական գրականությանը, ապա այն չափազանց հարուստ ու բազմաբնույթ է: Հայտնի են II-XIII դարերում ստեղծագործած մոտ 150 ասորի հեղինակներ, որոնց գործերը մեզ են հասել ավելի քան երեք հազար ձեռագրերում: Այստեղ տեղին է նշել, որ ասորական մշակույթն աչքի չի ընկնում մյուսական արժեքների առատությամբ և հիմնականում, ինչպես և հրեականը, խոսքի մշակույթ է, ուստի ձեռագրերի դերն ու արժեքը դրանում հիրավի անգնահատելի են:

Ասորական գրականությունը ներառում է կրոնական, փիլիսոփայական, աշխարհագրական, բժշկական, աստղագիտական, այրիմիական, գյուղատնտեսական, գեղարվեստական և այլ բնույթի գործեր: Հատկապես արժեքավոր է ասորական հայրաբանական գրականությունը, որի շնորհիվ ասորերենը լատիներենից ու հունարենից հետո հիրավի դառնում է քրիստոնեության երրորդ կարևորագույն լեզուն:

Ասորական գրականությունը սնուցող կարևոր աղբյուրներից մեկը ժողովրդական բանահյուսությունն էր, որը սերտորեն կապված է Մերձավոր Արևելքի սենական և ոչ սենական հնագույն ավանդապատումների հետ: Ասորական ժողովրդական բանահյուսության կարևորագույն նմուշն իմաստուն Ախիկարի մասին զրույցն է, որը, ենթադրաբար, ունի ասորեստանյան ծագում, և որի հնագույն արամեական տարբերակը հայտնաբերվել է արդեն հիշատակված Էլեֆանտինյան պապիրոսային արխիվում: Ձրույցի առանձին դրվագներ ներթափանցել են Աստվածաշունչ, այն հիշատակվում է նաև Եզովկոսի մոտ: Ձրույցի հերոսները Ասորեստանի Սենեբերին (Սիմաբերիթ) Նարբան են: Արկածներով ու փիլիսոփայության ու բարոյալիտության խտացում է: Ձրույցը տարածված է եղել նաև այլ ժողովուրդների մոտ: Այսպես՝ դեռևս V դարում զրույցն ասորերենից թարգմանվել է հայերենի ու մեծ ժողովրդականություն վայելել միջնադարյան Հայաստանում «Պատմութիւն և խրատք Խիկարայ իմաստնոյ» անունով: Գոյություն ունեն գրույցի հունական, եթովպական, սլավոնական, արաբական և այլ խմբագրումներ: Ախիկարի հետ է առնչված արաբական բանահյուսության հերոս իմաստուն Լոխմանը:

Ասորական դասական հեղինակային գրականության առաջին նշանավոր դեմքը

Բար Դայասանն է (154-222), որն իր անունն ստացել է Եղեսիայի միջով հոսող Դայասան գետից: Հայերին այս հեղինակը ծանոթ է Բարդաժան անունով: Ի ծնն հեթանոս և, ըստ ժամանակակից հույն հեղինակների, ազգությամբ պարսև Բար Դայասանը հասուն տարիքում ընդունում է քրիստոնեություն, սակայն հարում է ալեքսանդրիական գնոստիցիզմին՝ արժանանալով «վերջին գնոստիկ» մականվանը: 216 թվականին, երբ Հռոմի Կարակալլա կայսրը գրավում է Եղեսիան, Բար Դայասանը պատսպարվում է Հայաստանում, որտեղ, ըստ Մովսես Խորենացու, գրում է հայոց պատմությունը:

Բար Դայասանի փիլիսոփայական հայացքները երկխոսության ձևով շարադրված են նրա «Երկրների օրենքների գիրք» ստեղծագործության մեջ: Սակայն, բացի փիլիսոփայությունից, հեղինակն այդ գրքում անդրադառնում է նաև աստղաբաշխությանն ու տիեզերաբանությանը՝ հանդես գալով որպես Միջագետքի քաղղեական գիտելիքների ու ավանդույթների կրող: Սա, սակայն, չի խանգարում Բար Դայասանին պնդել, թե մարդու կամքն ազատ է և չի կրում արտաքին բնական երևույթների ազդեցությունը: Գիրքը պարունակում է նաև մեծ թվով տեղեկություններ զանազան ազգերի մասին՝ չինացիներից մինչև քրիստանացիներ, ինչպես նաև բազմաթիվ աստղագիտական հաշվարկներ:

Բար Դայասանը եղել է նաև տաղանդավոր բանաստեղծ և թողել 150 շարականից բաղկացած ժողովածու: Նրա բանաստեղծական ոճը մեծ ազդեցություն է թողել հաջորդ սերունդների ասորի հեղինակների, այդ թվում՝ Եփրեմ Ասորու վրա: Նա, մասնավորապես, առաջինն է ներմուծել ակրոստիքոսը, որն այնուհետև լայն տարածում է գտել ասորական գրականության մեջ: Բար Դայասանի բանաստեղծական ավանդույթների շարունակողը եղել է նրա որդի Հարմոնիոսը, որը, ըստ ժամանակակիցների, տաղանդով չի զիջել հորը, բայց որի ստեղծագործություններից ոչինչ չի պահպանվել:

Վաղ շրջանի ասորական գրականության վերջին նշանավոր ներկայացուցիչն Աֆրահաթն է (?-350), որը հայտնի է «Պարսիկ իմաստուն» մականունով: Լինելով պարսիկ գրադաշտականների զավակ՝ Աֆրահաթը հասուն տարիքում ընդունել է քրիստոնեություն և ճանաչում ստացել որպես աստվածաշնչյան տեքստերի տաղանդավոր մեկնիչ: Նա մախ և առաջ հայտնի է ասորական այբուբենի 22 տառերի քանակով կազմված բարոգների ժողովածուով, որը հասել է նաև հայերեն թարգմանությամբ, սակայն սխալմամբ վերագրվում է Հակոբ Մծրնացուն:

IV դարը քրիստոնեության համար չափազանց կարևոր ժամանակաշրջան էր, երբ վերսիմաստավորվում էին դասական փիլիսոփայությունն ու հեթանոսական գնոսիսը, ծնվում էին քրիստոնեության մոր դրույթներն ու գաղափարները, սկիզբ էին առնում երրորդաբանական ու քրիստոսաբանական վեճերը, ձևավորվում էր ճգնաժամային: Այս գործընթացներում կարևոր դեր էին խաղում ասորիները, որոնցից ամենանշանավորը սուրբ Եփրճն Ասորին էր՝ «Ասորիների մարգարեն» (306-373): Այս տաղանդավոր հեղինակի գրչին պատկանում կամ վերագրվում են սուրբգրային բազմաթիվ մեկնություններ, դավանական աշխատություններ, ճառեր, աղոթքներ, ներբողներ, կցուղիներ, որոնք շարադրված են արևելաքրիստոնեական մտքին հատուկ խորհրդապաշտական ոգով, հայտնութենական բափանցումներով ու քննարկանությամբ: Եփրեմ Ասորու ստեղծագործության մեջ հատուկ տեղ են գրավում, այսպես կոչված, *միմրաները*՝ հանգավոր կամ արձակ բարոգները, և *մաղառաները*՝ շարականները: Նա թողել է նաև ասորական կրոնական բանաստեղծության այլ՝ *բերրաբա, սողիբա, բաուրա, թեշրոխա* ժանրային ձևերի բազմաթիվ նմուշներ:

Եփրեմ Ասորին հսկայական ազդեցություն է գործել ոչ միայն ասորական կրոնական մտքի և բանաստեղծության, այլև Արևելյի ու Արևմուտքի քրիստոնեական այլ ուղղությունների վրա: Նրա ստեղծագործություններից շատերը թարգմանվել են հայերեն, իսկ մի բանիսը հայտնի են միայն հայերեն թարգմանությամբ: Հայ առաքելական եկեղեցին Եփրեմ Ասորուն դասել է համաքրիստոնեական տոնելի սուրբ հայրերի շարքը և նրա հիշատակը տոնում է տարեկան երկու անգամ:

Մեկ այլ նշանավոր հեղինակ էր արդեն հիշատակված Մար Աբրա I ցեստորական կարողիկոսը (540-552), որը քրիստոնեություն ընդունած գրադաշտական էր: Կրոնական կրթություն ստանալով Մծրինում, Եղեսիայում ու Կոստանդնուպոլսում՝ նա հիմնում է, այսպես կոչված, «Մեկնիայի դպրոցը» և ճանաչում ստանում գրադաշտական մոզերի դեմ ուղղված իր գործերով, որոնց համար հալածանքների է ենթարկվում Խոսրով I-ի կողմից և, ի վերջո, մահանում քանդում:

VI դարում ստեղծագործած հեղինակներից արժե հիշատակել մծրինացի ցեստորական Հովսեփ Հուգայային, որին վերագրվում է ասորերենին նվիրված ամենահին քերականական աշխատությունը: Հուգայան նաև համարվում է ցեստորյան գրի ծայնափայլի համակարգի ստեղծողը:

Ասորական բանասիրական մտքի նշանավոր ներկայացուցիչներից է արդեն հիշատակված հակոբիկ Հակոբ Եղեսիացին (?-708): Ծնունդով անտիոքցի՝ նա կրթություն էր ստացել Քենենշրինի ասորական քարձրագույն դպրոցում և Ալեքսանդրիայում, ապա դարձել Եղեսիայի եպիսկոպոս: Նրա գրչին են պատկանում ասորական ու հունական ուղղագրության և կեստադրության մասին բանասիրական մի շարք գործեր: Հակոբ Եղեսիացու անվան հետ է կապված արևմտյան ասորական գրի մեջ ծայնավորների համար նշաններ ներմուծելու առաջին փորձը, ընդ որում՝ ենթադրվում էր այդ նշանները տեղադրել թաղանայններ շնող տառերի միջև: Սակայն այս եղանակը չարմատավորվեց, և, ի վերջո, ձևավորվեց հունական այբուբենի տառերի հիման վրա ստեղծված ծայնանիշերի՝ մեզ հայտնի համակարգը:

Մեկ այլ նշանավոր հակոբիկ հեղինակ էր Սարգիս Ռեշայնացին (?-536), որն ուսումն ստացել էր Ալեքսանդրիայում և ասորի առաջին նշանավոր հանրագիտակն էր: Նրա գրչին պատկանում են փիլիսոփայությանը, տրամաբանությանն ու աստղագիտությանը վերաբերող մի քանի ստեղծագործություններ և բազմաթիվ թարգմանություններ: Սակայն Սարգիս Ռեշայնացին նախ և առաջ հայտնի էր որպես հմուտ բժիշկ ու հունական բժշկական աշխատությունների թարգմանիչ:

Հակոբիկ հեղինակների շարքում հիշատակվում է արժանի նաև Հակոբ Սեբուդացին (451-521)՝ հայտնի իր բազմաթիվ քարոզներով, ուղերձներով ու շարականներով, որոնցում լայնորեն օգտագործվում է Հին Կտակարանի թեմատիկան: Նրա հայացքները զգալիորեն ազդել են Հակոբիկյան եկեղեցու վարդապետության վրա, իսկ գրական ստեղծագործություններից շատերը ներառվել են հակոբիկյան պատարագի մեջ:

Մեծ արժեք է ներկայացնում ասորական, հատկապես հակոբիկյան պատմագրությունը: Ասորի պատմիչներից նախ և առաջ աչքի է ընկնում Միքայել Ասորին (1126-1199), որը 1166 թվականից եղել է նաև Հակոբիկյան եկեղեցու *մաֆրիսանը*՝ պատրիարքը: Նրա պատմական բազմաթիվ գործերից շատերը, այդ թվում՝ ամենակարևորը՝ «Ժամանակագրությունը», դեռևս միջնադարում թարգմանվել են հայերեն:

VII դարում՝ արամեացիներից երկու հազարամյակ անց, Արաբական քերական

գուց արտահոսեց սեմական ևս մեկ ժողովուրդ՝ արաբները, որոնք իսլամի դրոշի տակ կարճ ժամանակում նվաճեցին Մերձավոր Արևելքն ու Հյուսիսային Աֆրիկան: Արաբական տիրապետության առաջին հարյուրամյակն ասորիների համար ընդհանուր առմամբ տանելի էր: Նրանք շատ կարևոր դեր խաղացին արաբական մշակույթի զարգացման գործում: Լիմելով արաբերենին ցեղակից լեզվի կողմեր՝ ասորիներն իրենց ավանդականորեն ակտիվ քարգմանչական գործունեությունն ուղղեցին ասորերենից արաբերեն բարձրագույնություններ կատարելու վրա: Նրանց շնորհիվ ժամանակին ասորերենի քարգմանված հունարեզո գրականությունը, նախ և առաջ՝ անտիկ հեղինակների փիլիսոփայական ու բժշկական գործերը, հասու դարձան ոչ միայն արաբներին, այլ, վերջիններիս միջոցով, նաև միջնադարյան Եվրոպային:

Սակայն արաբական գերիշխանությունն ի վերջո տխուր հետևանքներ ունեցավ ասորիների համար: Նրանց ճնշող մեծամասնությունն աստիճանաբար ենթարկվեց կամավոր կամ պարտադրված իսլամացման և, ի վերջո, արաբացավ: Արամեական տարրը զգալի մաս է կազմում այսօրվա Սիրիայի, Լիբանանի ու Իրաքի արաբ բնակչության գեներտիկական նկարագրում:

Ասորիների մի մասը, ինչպես, օրինակ՝ մարոնիները, պահպանեց քրիստոնեական հավատը, սակայն դարձավ արաբախոս՝ այս կամ այն չափով պահպանելով նախնիների լեզուն ծիսակատարության մեջ: Արաբախոս ասորիներն ու մյուս քրիստոնյաներն արաբերեն գրելու համար որոշ ժամանակ օգտագործում էին ասորական գիրը: Գրելու այս եղանակը հայտնի է *գարշունի* անվանումով:

Ասորերենով խոսողների թվի կտրուկ նվազումն ու այդ լեզվի գործածության ոլորտի նեղացումը հանգեցնում են այն բանին, որ VIII դարում սկսվում է ասորական, հատկապես հակոբիկների, գրականության անկումը, սակայն մինչև XIII դարը դասական ասորերենը շարունակում է մնալ գրական ստեղծագործության լեզու: Այս դարը տալիս է ասորական դասական գրականության թերևս ամենափայլուն ներկայացուցիչն՝ Գրիգոր Բար Էվրայային, որը հայտնի է նաև Աբուլ-Ֆարաջ արաբական անունով:

Բար Էվրայան ծնվել է 1226 թվականին Մալաթիայում, հակոբիկյան քրիստոնեություն ընդունած հրեա բժշկի ընտանիքում, ինչով էլ բացատրվում է նրա Բար Էվրայա՝ «հրեայի որդի» մականունը: Սկսելով բժշկություն ուսումնասիրել՝ նա չի սահմանափակվում այդ ոլորտով և աստիճանաբար կուտակում է հիրավի հանրագիտարանային գիտելիքներ, ճերմաշյալ հայերենի իմացությունը: Նվիրվելով հոգևոր գրադմուսքին՝ Բար Էվրայան երիտասարդ տարիքում դառնում է եպիսկոպոս և զբաղեցնում եկեղեցական բարձրաստիճան մի շարք պաշտոններ: Նա աչքի է ընկնում լայնախոհությամբ, ճեստորականների հանդեպ հանդուրժողականությամբ ու հարգանքով, ինչը շատ հազվագյուտ երևույթ էր միջատարական լարված հարաբերություններում:

Բար Էվրայան թողել է գրական շատ մեծ ժառանգություն, որը ներառում է փիլիսոփայական, աստվածաբանական, պատմական, լեզվաբանական և գեղարվեստական գործեր: Նրա՝ թերևս ամենահայտնի ստեղծագործությունը «Չվարճալի պատմվածքների գիրքն» է, որը մինչև օրս շարունակում է քարգմանվել աշխարհի տարբեր լեզուներով:

Գիտելիքների, առաքինության ու լայնախոհության շնորհիվ Բար Էվրայան վաղից էր հանրաճանաչ սեր ու հարգանք, և նրա մահը 1286 թվականին Իրանի Մարաղա քաղաքում սգում էին ոչ միայն հակոբիկները, այլև նեստորականներն ու հայերը:

XIII դարից հետո դասական ասորերենը դադարում է նաև ակտիվ գրական

ստեղծագործության լեզու լինելուց և շարունակում է գործածվել լոկ որպես ծիսական լեզու Ասորի ուղղափառ (հակոբիկյան), Արևելքի (նեստորական), Ասորի կաթոլիկ, Քաղղեական, Մալաթարի և Մարոնական եկեղեցիների կողմից: Այս եկեղեցիները հավաքականորեն հայտնի են որպես «ասորական ավանդույթի» եկեղեցիներ:

ԱՐԱՄԵՐԵՆՆ ԱՅՍՕՐ: Չնայած համատարած արաբացմանը՝ ասորիների որոշ խմբերի հաջողվեց ոչ միայն մնալ քրիստոնյա, այլև կենդանի պահել նախնիների լեզուն: Հետաքրքրական է, որ մեր թվարկության սկզբին գոյություն ունեցած արամեական հիմնական երեք բարբառներն էլ այսօր ունեն կենդանի շառավիղներ, որոնք գիտական գրականության մեջ կոչվում են «նոր արամեական բարբառներ»: Թեև դրանք բոլորն էլ հիմնականում պահպանել են արամեական բառապաշարը, սակայն քերականության տեսանկյունից զգալիորեն հեռացել են սեմական լեզուներին բնորոշ քերականական կառուցվածքից: Այս առումով նոր արամեական բարբառները համեմատելի են երովպական արդի սեմական լեզուների հետ:

Արևմտյան կամ սիրիա-պաղեստինյան արամեական բարբառը պահպանվել է Դամասկոսի մերձակայքում գտնվող Մաալուլա, Բախասա և Ջուրբադին գյուղերում: Մաալուլայի բնակիչները մեկը (հույն-կաթոլիկ) քրիստոնյաներ են, իսկ մյուս երկու գյուղերը մահմեդաբնակ են: Այս բարբառի բառապաշարը, հնչյունական համակարգն ու քերականությունը կրել են և շարունակում են կրել արաբերենի ուժեղ ազդեցությունը:

Դասական ասորերենի հիմքում ընկած կենտրոնական արամեական բարբառի ժառանգը տարածված է Թուրքիայի հարավարևելյան Մարդին քաղաքի հարևանությամբ գտնվող Տուս-Արդին շրջանում, որը պատկանում է դասական ասորերենի բնօրրան Հյուսիսային Միջագետքին: Այս լեզուն, որով խոսողներն առավելապես հակոբիկ ասորիներ են, հիմնականում հայտնի է *տուրդոյ* («եռնային»), ինչպես նաև *տորանի* և *սուրդոյ* (կամ *սուրդոյո*) անուններով: Վերջինը հատկապես հետաքրքրական է, քանի որ նույն ինքը դասական ասորերենի *սուրյայա* բառն է: Տուրդայխոս ասորիներն իրենց կոչում են *ասարգի* կամ *սուրյոյե*:

Մինչև 1915 թվականը Տուս-Արդինում, որտեղ կենտրոնացած են մեծ թվով ասորական եկեղեցիներ ու վանքեր, և Արևմտյան Հայաստանի հարակից շրջաններում, հատկապես Վանի վիլայեթում բնակվում էին տասնյակ հազարավոր ասորիներ: Սակայն Սեծ եղեռնից հետո, որի զոհերը հայերի հետ մեկտեղ դարձան նաև ասորիները, վերջիններիս թիվը մշված շրջաններում կտրուկ նվազեց:

Տուս-Արդինից դուրս՝ արաբական երկրներում բնակվող հակոբիկ ու կաթոլիկ ասորիները, որպես կանոն, չեն տիրապետում տուրդոյին և արաբախոս են: Թեև արաբները նրանց կոչում են *սյրյանի*, այսինքն՝ ասորի, շատ հաճախ այդ բառին տրվում է ոչ այնքան ազգային, որքան կրոնահամայնքային պատկանելության իմաստ: Ինչպես և արաբական երկրներում բնակվող այլ արաբախոս քրիստոնյաներին, ասորիներին հաճախ դիտում են որպես քրիստոնյա արաբների:

Հայտնի է տուրդոյի յոթ բարբառ, որոնցից հիմնականը Միդյաթ ավանի *միդոյո* կոչվող բարբառն է: Մյուսներն են *միդոյո*, *բիարգոյո*, *իվարնոյո*, *նիլոյո* և *նաիբոյո* բարբառները: Յոթերորդը, որը կոչվում է *միախոս*, տարածված է եղել Դիարբեքի մերձակայքի երկու գյուղերում և XX դարի 90-ականների վերջերից չունի կենդանի կողմեր: Միախոսն բավականին տարբերվում է տուրդոյի մյուս վեց բարբառներից և երբեմն

դիտվում է որպես առանձին լեզու: Այն ավելի մոտ է դասական ասորերենին, և արաբական, քուրդական ու քրդական փոխառությունները դրանում ավելի քիչ են:

XIX դարի 80-ական թվականներին արևմտյան քարոզիչները փորձում էին սերտոյի միջոցով գրի առնել տուրքոյն, սակայն այդ լեզվին այդպես էլ չհաջողվեց վերածվել գրական լեզվի: Դրան խոչընդոտող գործոններից է մասնավորապես Տուս-Արդիինից ասորիների մասսայական արտագաղթը (հիմնականում դեպի Գերմանիա ու Շվեդիա, ինչպես նաև Միդիա և Լիբանան), որին նպաստում է չճանաչված ազգային փոքրամասնությունների հանդեպ թուրքալիքի քաղաքականությունը:

Տուրքոյն գրական լեզվի վերածելու ևս մեկ փորձ արվեց 1980-ականներին Շվեդիայում, որտեղ օրենսդրորեն պահանջվում է, որ ազգային փոքրամասնությունների երեխաները հնարավորություն ունենան կրթվելու մայրենի լեզվով: Լեզվաբան Յուսուֆ Իսհակի կողմից մշակված լատինատառ այբուբենով հրատարակվեց տուրքոյի “Toxu Qorena” («Եկե՛ք կարդանք») դասագիրքը, ինչպես նաև շվեդերեն-տուրքոյ բառարանը, սակայն տուրքոյն գրական լեզվի վերածելու այս ջանքերը ևս հաջողություն չունեցան:

Արևելյան կամ բաբելոնյան արամեերենի կենդանի շտապիլը հիմնականում տարածված է Իրաքում և Իրանի հյուսիս-արևմուտքում՝ Ուրմիա լճի շրջակայքում, և ունի բազմաթիվ բարբառներ: Դրանցով խոսողների մի մասը նեստորական, մյուսը՝ կաթոլիկ ասորիներ են (քաղղեսացիներ): Սրանց պետք է ավելացնել նաև, այսպես կոչված, «քրդական» կամ «ասորական» հրեաներին, որոնք բնակվելիս են եղել Իրաքի Մոսուլ քաղաքից դեպի հյուսիս գտնվող Ջախո քաղաքում ու նրա շրջակայքում, սակայն XX դարի կեսերից գրեթե ամբողջությամբ ներգաղթել են Իսրայել: Այս հրեաների բարբառը, որը շատ մոտ է քաղղեսացիների բարբառին, հայտնի է *ճաշ-դիզան* և *զախո* անվանումներով, իսկ արաբներն այն կոչել են *ջարալի* («լեռնային»): Իրենք հրեաներն իրենց լեզուն կոչել են նաև «Թարգումի լեզու»:

Հյուսիսային Իրաքից բացի, հրեաները բնակվել են նաև Իրանի Ռեզայն քաղաքից դեպի հյուսիս ընկած շրջաններում, ուր խոսել են արևելյան ասորերենի սալամասյան բարբառով: 1828 թվականի ռուս-պարսկական պատերազմից հետո այս հրեաների մի մասը հաստատվել էր Անդրկովկասում, ուր հայտնի է եղել *լախուլիներ* անունով:

Եվս մեկ կրոնաէթնիկական խումբ, որը խոսել է արդի արևելաարամեերենով, Իրաքի հարավում ու Իրանի Խուզիստան նահանգում բնակվող մանդեականներն են, որոնք այսօր ավելի հայտնի են որպես «աաբիներ»: Մինչև XX դարի կեսերը սաբիների խոսակցական լեզուն եղել է ասորերենի *նասորայա* բարբառը, սակայն XX դարի վերջին սաբիները գրեթե ամբողջությամբ եղել են արաբախոս ու պարսկախոս, թեև շարունակում են գործածել արամեերենն ու մանդեական գիրը ծիսական նպատակներով:

XIX դարի երկրորդ կեսին ամերիկացի քարոզիչների ջանքերի շնորհիվ արդի արևելաարամեերենի Ուրմիայի բարբառով, նեստորյան գրով սկսեց գրականություն հրատարակվել: Արդյունքում արդի արևելաարամեերենը, ի տարբերություն մյուս երկու կենդանի արամեական բարբառների, բարձրացավ գրական լեզվի մակարդակի և կարող է համարվել արդի գրական ասորերեն կամ, ավելի ստույգ, արդի գրական արևելաարամեերեն: Արդի ասորերեն (Modern Syriac, Neo-Syriac) անվանումը երբեմն գործածվում է լեզվաբանների կողմից, թեև արդի արևելաարամեերենը ոչ դասական ասորերենի կիսբուն ընկած կենտրոնական արամեական բարբառի և ոչ էլ, առավել ևս, դասական ասորերենի ժառանգն է, այլ, ինչպես նշվեց, բաբելոնյան արամեերենի:

Արևելյան ասորիների ընդհանուր քանակի մասին ստույգ տվյալներ չկան, իսկ մոտավոր քիվը 350 հազար է: Իրաքից և Իրանից դուրս նրանք բնակվում են ԱՄՆ-ում, Եվրոպայում, Ավստրալիայում ու նախկին խորհրդային հանրապետություններում: Վերջիններում, այդ թվում՝ Հայաստանում բնակվող ասորիները հիմնականում հարուն են Ռուս ուղղափառ եկեղեցուն, քանի որ նրանց նախնիներն Իրանից Ռուսական կայսրություն տեղափոխվելու բուլլայություն ստանալու համար ստիպված էին հրաժարվել նեստորականությունից և ընդունել Ռուս ուղղափառ եկեղեցու դավանանքը: Բռնի ռուսականացման քաղաքականությամբ է բացատրվում նաև ասորիների այս հատվածի մոտ ռուսական անունների ու ռուսականացված ազգանունների (ինչպես, օրինակ՝ Մուրադով, Թամբազով, Յակուբով, Ադասիև, Ալավերդով և այլն) տարածված լինելը: XX դարի 90-ական թվականներից սկսած՝ «ռուս ուղղափառ» ասորիների միջավայրում նկատելի է դեպի նեստորականություն վերադառնալու որոշ միտում, ինչին նպաստում է Արևելքի եկեղեցու համապատասխան ակտիվ գործունեությունը:

Նեստորականների մոտ XIX դարի վերջից սկսեց տարածվել նրանց ասորեստանյան ծագման գաղափարը: Սրա հետևում ամերիկացի քարոզիչներն էին, որոնք, չունենալով սեմագիտական բավարար գիտելիքներ, շտապեցին արամեախոս նեստորականներին հայտարարել հին ասորեստանցիների շտապիլներ: XX դարի առաջին տասնամյակներում որպես նեստորական ասորիների ինքնանվանում հաստատվում է *ասորալի*՝ «ասորեստանցիներ» բառը, որն աստիճանաբար փոխարինում է նրանց նախկին *սորոլի* ինքնանվանմանը: Այստեղ տեղից է նշել, որ դասական ասորերենում «Աթուր» էր կոչվում ոչ միայն հին Ասորեստանը, այլ նաև Մոսուլ քաղաքի նահանգն ու Մոսուլի թեմը, այսինքն՝ այն տարածքը, որը մինչև օրս ասորիների խոշորագույն ազգային օջախն է: Հետևաբար, միջնադարի քրիստոնյա ասորիներն *ասորայա* ասելով նկատի ունեին «Աթուրում բնակվող ասորի՝ աթուրեցի» և ոչ թե «ասորեստանցի», քանի որ ասորեստանցի համարվելը նրանց համար նույնչափ, եթե ոչ ավելի անընդունելի պետք է լիներ, քան արամեացի, ասել է թե՛ հեթանոս:

Ասորեստանյան վարկածը, դառնալով նեստորականների ազգային հպարտության առարկան, միևնույն ժամանակ առաջացրեց նրանց արամեական լեզվին ու արամեական հարուստ հոգևոր ժառանգությանն ասորեստանյան հավակնությունների կողքին տեղ գտնելու խնդիրը, որին ցայսօր համոզիչ լուծում չի գտնվել: Եվ թեև նեստորական ասորիներին այսօր առավելապես կոչում են ասորեստանցիներ, իսկ նրանց լեզուն՝ արդի ասորեստաներեն, սեմագիտների ճնշող մեծամասնությունը չի ընդունում նրանց ասորեստանցի լինելը՝ դիտելով նրանց որպես արամեացիներ:

Այսօր նեստորականների և հակոբիկների շրջանում գործում են մտավորական և քաղաքական խմբավորումներ, որոնք մերժում են ինչպես ասորեստանցի, այնպես էլ ասորի անվանումները և նախընտրում են կոչվել արամեացիներ՝ դրանում տեսնելով ասորի ժողովրդի բոլոր զանգվածների ազգային միասնության գրավականը: Այդուհանդերձ, նշված երեք բարբառների կրողների մոտ միևնույն ազգին պատկանելու գիտակցությունը շարունակում է թույլ արտահայտված մնալ:

Ինչպես և անցյալում, այսօրվա ասորիներին քիչ թե շատ միավորողը շարունակում է մնալ ոչ այնքան ընդհանուր արամեական ծագումը, որքան նրանց բոլորի եկեղեցիներում այս կամ այն ծավալով հնչող դասական ասորերենը, թեև յուրաքանչյուր ասորական համայնք յուրովի է հնչեցնում այն: Տարբեր է նաև ազգային կյանքում դասա-

կան ասորերենին հատկացվող տեղի ծավալը: Նեստորականները, թվում է, ավելի մտա-
հոգված են արդի գրական ասորերենի պահպանմամբ ու զարգացմամբ: Հակորիկներն
ու կաթոլիկներն ավելի մեծ տեղ են հատկացնում դասական ասորերենին: Այն դասա-
վանդվում է նրանց կիրակնօրյա դպրոցներում, դրանով երգեր են գրվում, հրատարակ-
վում են մանկական գրքեր, մույնիսկ որոշ փորձեր են արվում վերադարձնել դասական
ասորերենը խոսակցական ոլորտ:

Որոշակի հետաքրքրվածություն դասական ասորերենի հանդեպ կա նաև մարո-
նիների մոտ, որոնց համար ևս այս լեզուն, արաբերենի հետ մեկտեղ, շարունակում է ծի-
սական մնալ: Մարոնական մտավորականության այն հատվածում, որն այս կամ այն
չափով պահպանում է ասորական ինքնագիտակցություն, հետաքրքրությունն այս լեզվի
նկատմամբ մեծ է: Ասորերենը դասավանդվում է լիբանանյան մի քանի համալսարան-
ներում, երկրում գործում է Ասորերեն լեզվի բարեկամների ընկերակցություն, որն զբաղ-
վում է ասորերենի քարոզչությամբ ու հրատարակչական գործունեությամբ:

Թեև Արևմտյան Հայաստանի տարածքում ասորիները բնակվել են հնագույն
ժամանակներից, իսկ Եղեւսիան հայերի կողմից մույնիսկ ընկալվում է որպես Արևմտյան
Հայաստանի մի մաս, Հայաստանում այսօր բնակվող մոտ ութ հազար ասորիները 1828
թ. ռուս-պարսկական պատերազմից հետո Իրանից Արևելյան Հայաստան տեղա-
փոխվածների հետնորդներն են: Չնայած հայ-ասորական ամուսնությունների մեծ թվին
(այս երևույթը, ի դեպ, տարածված է նաև արտասահմանում, ուր հայերն ու ասորիները
հաճախ բնակվում են կողք կողքի)՝ ասորիներին Հայաստանում ձուլման անմիջական
վտանգ չի սպառնում, և ասորիները շարունակում է լայնորեն գործածվել: Հայաստանը
նախկին խորհրդային հանրապետություններից միակն է, ուր ասորական գյուղերում
արդի ասորերենն ընդգրկված է միջնակարգ դպրոցների ուսումնական ծրագրերում, թեև
դրա դասավանդման որակը կարոտ է բարելավման:

Հայաստանում ասորերենի պահպանման ու զարգացման պետական ծրագրի
կարիք է զգացվում: Այն մասնավորապես պետք է նախատեսի արդի ասորերենի որակ-
յալ ուսուցիչների ու մասնագետների պատրաստում և ասորական ռադիոդրագրերի
կազմակերպում: Հայաստանցի ասորիներին պետք է «վերադարձվի» նաև նրանց հո-
գևոր ու մտավոր ժառանգության կարևորագույն մասը համդիսացող դասական ասորե-
րենը, որից նրանք բռնի ռուսականացման քաղաքականության հետևանքով արհեստա-
կանորեն կտրված են եղել:

Հայաստանը միակ պետությունն է, որ Միավորված ազգերի կազմակերպության
բարձր ամբիոնից մտահոգություն է հնչեցրել իրենց պատմական հայրենիքում ասորի-
ների ճակատագրի վերաբերյալ: Սա նշանակում է, որ Հայաստանում կա այն գիտակ-
ցությունը, որ ասորիների և նրանց լեզվի ու մշակույթի պաշտպանությունը հայ ժողո-
վրդի ու հայկական պետության պատմական ու բարոյական պարտականությունն է:

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՄԱՍ

Ասորական գիրն ու Հնչյունական Համակարգը

Ա

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՍՈՐԱԿԱՆ ԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ա.1. Ինչպես նշվեց նախաբանում և ասորերենի պատմությանը նվիրված ակնարկում, գոյություն ունի ասորական երեք տառատեսակ՝ *Էստրանգելո* (կամ *Էստրանգելա*, հունարեն *εστρογγύλη* «կլոր» բառից), *սեբոտ* (ասորերեն «գիծ» բառից), որը հայտնի է նաև որպես «ժակորիկյան գիր», և *մեստորյան*: Այս երեք տառատեսակներից հնագույնը Էստրանգելոն է, որից և առաջացել են մյուս երկուսը:

Սերտո տառատեսակը ներկայումս գործածում են Սիրիայի, Լիբանանի և Թուրքիայի հակորիկները, ասորի կաթոլիկներն ու մարոնիները, որոնց համար դասական ասորերենը շարունակում է մնալ ժխական լեզու:

Նեստորյան գիրը գործածում են Իրաքում, Իրանում, Հայաստանում և այլուր բնակվող մեստորացի, քաղղեսացի և ուղղափառ ասորիները, որոնց ժխական լեզուն նույնպես դասական ասորերենն է: Նեստորյան տառատեսակը նաև արդի գրական ասորերենի գիրն է:

Ի տարբերություն այս երկուսի՝ Էստրանգելոն չունի դավանական և համայնքային երանգավորում և հանդիսանում է «ասորական ավանդույթի» բոլոր համայնքների համար ընդհանուր՝ «չեզոք» տառատեսակ: Իր դեկորատիվ տեսքի շնորհիվ Էստրանգելոն հաճախ գործածվում է սերտոյագիր և մեստորագիր ձևազերծում ու գրքերում՝ որպես վերնագրերի և թվանիշների տառատեսակ: Էստրանգելոյով հրատարակվում են ասորերեն լեզվի գիտական և ուսումնական ձեռնարկներ, դասական գրականության ժողովածուներ և առանձին գրական մուշններ:

Մույն դասագրքում առավելապես գործածվելու է սերտոն, սակայն մյուս երկու տառատեսակներին ևս տրվելու է պատշաճ ուշադրություն, քանի որ դասական ասորերենին տիրապետումը ենթադրում է բոլոր երեք տառատեսակների հավասար տիրապետում:

Ա.2. Ինչպես սեմական լեզուների մեծամասնության, ասորական գրի ուղղությունը ևս աջից ձախ է: Ասորատառ գրքերի կոնակներն աջ կողմից են, և գրքերը թերթվում են ձախից աջ ուղղությամբ:

Ա.3. Ասորական այբուբենն ունի 22 տառ, որոնցով նշվում են բաղաձայններն ու ձայնավորների մի մասը: Մյուս ձայնավորները նշվում են հատուկ նշաններով՝ *ձայնանիշերով*, որոնք սերտոյի պարագայում հիմնականում նմանեցված են հունական այբուբենի համապատասխան տառերին, իսկ մեստորյան գրում կազմված են գծիկներից ու կետերից: Նեստորյան ձայնանիշերն առաջացել են Էստրանգելո տառատեսակի ձայնանիշերից, որոնք, սակայն, ունեն շատ սահմանափակ գործածություն, և Էստրանգելոն, որպես կանոն, հանդես է գալիս առանց ձայնանիշերի, ինչը զգալիորեն բարդացնում է այս տառատեսակով տպված տեքստերի ընթերցումը¹:

Ա.4. Բացի ձայնանիշերից, գոյություն ունեն քերականական ու արտասանական երևույթներ նշող բազմաթիվ նշաններ: Մրանց նշանակությունը հատկապես մեծ է Էստրանգելոյի պարագայում, որը, ինչպես նշվեց, հազվադեպ է հանդես գալիս ձայնանիշերով:

Ա.5. Ասորական գիրը կուրսիվային է, այսինքն՝ տառերը, որոշ բացառություններով, կապակցվում են իրար հետ: Միևնույն տառը կարող է ունենալ գրության մի քանի ձև՝ ելնելով նրանից՝ կապակցվում է այն նախորդող և հաջորդող տառի հետ, թե ոչ: Այսպես՝ բոլոր տառերը կապակցվում են աջից՝ նախորդող տառի հետ, սակայն ձախից հաջորդող տառի հետ կապակցվում են միայն տասնչորսը:

Ա.6. Ասորական տառերը չեն բաժանվում մեծատառերի և փոքրատառերի, իսկ տարբերությունը տպագիր ու ձեռագիր տառերի միջև աննշան է: Հետևաբար, գեղեցիկ ձեռագիր մշակելու համար անհրաժեշտ է գրելիս ձգտել որքան հնարավոր է ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառը: Ասորական գիրը չի ենթարկվում տողադարձի:

Ա.7. Ասորերեն լեզուն ունի կետադրության իր ուրույն համակարգը, որը կներկայացվի ներածական մասի Ը դասում: Այդ համակարգը, սակայն, միասնականացված չէ և տարբերվում է ձեռագրից ձեռագիր, գրքից գիրք, տառատեսակից տառատեսակ, համայնքից համայնք: Ներկայումս գործածվում են նաև եվրոպական կետադրական նշանները, որոնցից մի քանիսը, մասնավորապես ստորակետն ու հարցական նշանը, գործածվում են «չրջված» տեսքով (, ?): Մույն դասագրքում հիմնականում գործածված են եվրոպական նշանները, սակայն եզրափակիչ դասերում և ընթերցարանի որոշ տեքստերում ասորական ավանդական կետադրությունը պահպանված է:

¹ Ելնելով ուսումնական անհրաժեշտությունից՝ մույն դասագրքի մի քանի դասերում Էստրանգելոն ձայնավորված է սերտոյի ձայնանիշերով, ինչն ասորական ձեռագրերում գրեթե չի պատահում: Ավելի տարածված է Էստրանգելոյի ձայնավորումը մեստորյան ձայնանիշերով:

Բ

ՉԱՅՆԱՎՈՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՅՆԱՆԻՇԵՐ

Բ.1. Գասական ասորերենն ունի հինգ ձայնավոր՝ «ա», «է», «փ», «օ», «ու», որոնք նշվում են համապատասխան ձայնանիշերով կամ տառերի ու ձայնանիշերի կապակցություններով:

Բ.2. «Ա» ձայնավորը նշվում է երկու տարբեր ձայնանիշերով: Սա պայմանավորված է նրանով, որ արամեական վաղ բարբառներում միևնույն ձայնավորը կարող էր լինել երկար ու կարճ: Չայնանիշերի ստեղծման ժամանակաշրջանում ձայնավորներն այլևս չէին տարբերակվում ըստ երկարության, սակայն «ա» ձայնավորի համար ստեղծվում է երկու ձայնանիշ: Այսպես՝ «ա» ձայնավորը, որն անցյալում եղել է երկար, նշվում է *զկաֆա* կոչվող ձայնանիշով¹ (կրորակը պայմանականորեն նշում է տառը):

Ինչպես երևում է պատկերից, զկաֆա ձայնանիշը կարող է դրվել ինչպես տառի վերևում (որպես կանոն), այնպես էլ ներքևում: Ընթերցելիս մախ՝ արտասանվում է տառը, ապա՝ ձայնանիշով արտահայտված ձայնավորը:

Բ.3. «է» ձայնավորը նշվում է *ռվասա* կոչվող ձայնանիշով, որը նույնպես կարող է դրվել ինչպես տառի վերևում, այնպես էլ ներքևում:

Պատկերից պարզորոշ երևում է, որ ռվասա ձայնանիշն ընդօրինակում է հունական այբուբենի ε տառը:

¹ Այս ձևով հինգերորդ դարում հայտնի էր հայերենի «ա» տառը:

² Հակոբիկներն ու մարտիրոսը զկաֆա ձայնանիշն ավանդականորեն հնչեցնում են որպես «օ», ինչը գիտական տեսանկյունից սխալ է:

ԲԱՂԱՉԱՅՆՆԵՐ¹

ԱԼԱՖ

Բ.4. Այս տառն ունի գրության երկու ձև՝ անջատ շկապակցված և կապակցված աջից: Բառակազմում շկապակցված ալաֆ-ը ունի հետևյալ տեսքը.

Բ.5. Բառամիջում և բառավերջում շկապակցված ալաֆ-ը սովորաբար կորցնում է կորությունը և ստանում հետևյալ տեսքը.

Բ.6. Աջից կապակցված ալաֆ-ը ունի հետևյալ տեսքը.

Բ.7. Ալաֆ-ը ինքնուրույն որևէ հնչյուն չի նշում և հիմնականում հանդես է գալիս որպես հենարան ձայնանիշի համար՝ նշելով ցանկացած ձայնավոր: Այսպես՝ ալաֆ-զկաֆա կապակցությունը՝

ընթերցվում է «ա», իսկ ալաֆ-ռվասա կապակցությունը՝

ընթերցվում է «է»:

Բ.8. Ալաֆ տառը պատկանում է, այսպես կոչված, «կոկորդայինների» խմբին: Արամեական վաղ բարբառներում այն նշում էր սեմական լեզուներին բնորոշ կոկորդային հնչյուն՝ այսպես կոչված, «կոկորդային պայթյուն» (glottal stop): Կոկորդային պայթյունն իրենից ներկայացնում է ձայնալարերի մակերեսային արագ կծկում, որի արդյունքում արտաբերվում է գերկարճ «ը» ձայնավոր հիշեցնող հնչյուն: Գասական ասորերենում կոկորդային պայթյունը գրեթե ամբողջությամբ վերացել է և լսելի է միայն որոշ դեպքերում, առավելապես բառամիջում՝ առաջացնելով խոսակցական հոսքի ընդհատում, որը հայերեն գրադարձության մեջ նշվելու է ապաքարցով ('):

¹ Տառերը ներկայացվում են ըստ այբբենական կարգի:

Բ.17. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Ինչպես և ալաֆ-ը, դալաբ-ը կապակցվում է միայն աջից և ստանում հետևյալ տեսքը.

Ուշադրություն դարձրեք, որ կապակցված դալաբ-ը ավելի փոքր է, քան անջատը.

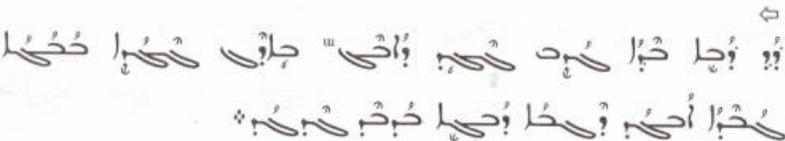

Բ.18. Դալաբ տառով նշվում է երկու բաղաձայն՝ պայթական «ո» (բառասկզբում և բառամիջում՝ բաղաձայնից հետո) և անզերենի «this» բառի շփական ձայնեղ «th» հնչյունը (ձայնավորից հետո): Սակայն «th» հնչյունի արտաբերումը չի կրում պարտադիր բնույթ, և տառը բոլոր դիրքերում կարելի է արտաբերել որպես «ո»:

Բ.19. Ուշադրություն դարձրեք դալաբ տառի գրությանը կուշշայա-ի («ո») ու ռուքրախա-ի («th») հետ.

Ը Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս միշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

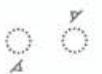
Բ.9.

Գ

ՉԱՅՆԱՆԻՇԵՐ

Գ.1. Բացի զկաֆա ձայնանիշից և զկաֆա-ալաֆ (i') կապակցությունից, «ա» ձայնավորը կարող է նշվել պտախա կոչվող ձայնանիշով, որն ունի հետևյալ տեսքը.

Ինչպես պարզորոշ երևում է, ձայնանիշը սխեմատիկ կերպով ընդօրինակում է հունարենի Α տառը:

Գ.2. Պտախա ձայնանիշով նշվում է այն «ա» ձայնավորը, որը լեզվի ավելի վաղ շրջաններում եղել է կարճ: Հետագայում քանակական տարբերությունը երկու «ա» ձայնավորների միջև վերացել է, և երկու ձայնանիշերն էլ, փաստորեն, արտահայտում են միևնույն «ա» հնչյունը: Սա, սակայն, չի նշանակում, որ «ա» ձայնավոր նշելու համար կարելի է կամայականորեն գործածել երկու ձայնանիշերից ցանկացածը: Որպես ընդհանուր սկզբունք պետք է նկատի ունենալ, որ փակ, այսինքն՝ բաղաձայնով ավարտվող վանկերում, որպես կանոն, դրվում է պտախա, իսկ ձայնավորով ավարտվող բաց վանկերում՝ զկաֆա: Այսպես, օրինակ՝ ԳԱԳա բառում առաջին վանկը փակ է, ուստի նրանում դրված է պտախա. երկրորդ վանկը բաց է, ուստի նրանում դրված է զկաֆա:

Գ.3. Որոշ դեպքերում, ինչպես, օրինակ՝ ԳԳա բառում, զանալ-պտախա-ին հաջորդող դալաբ-ը ունի զկաֆա, ինչը զանալ-պտախա-ով կազմված վանկին տալիս է բաց վանկի տեսք՝ ԳԱ-դա: Նման դեպքերում վանկը փակվում է հաջորդող բաղաձայնի (այս դեպքում՝ դալաբ-ի) կրկնությամբ, և բառն արտասանվում է գադդա (գադ-դա): Համեմատե՛ք ԳԳա տարբերակի հետ, ուր զանալ տա-

ռի զկաֆա-ն փակ վանկ չի պահանջում, և կրկնակ բաղաձայնի կարիք չի առաջանում¹:

Գ.4. Երկակի՝ պայթական-շփական արտասանություն ունեցող բաղաձայնները (քեք, գամալ, դալաք և այլն) կրկնավորվելիս հանդես են գալիս միայն պայթական տարբերակով («բբ», «գգ», «դդ»): Հետևաբար, եթե յի՛ բառն արտասանության բոլոր կանոնները պահպանելու դեպքում պետք է հնչի *qawthaw*, ապա յի՛ բառը՝ *qawthaw*: Պետք է նկատի ունենալ, որ ասորերենը չունի հատուկ նշան բաղաձայնի կրկնավորումը նշելու համար, սակայն որոշ դեպքերում կրկնավորում կարող է հուշել կուշշայա կետը (յի՛):

Գ.5. Այս օրինակավորությունները չունեն բացարձակ բնույթ, և գոյություն ունեն բազմաթիվ բացառություններ: Այսպես՝ բառասկզբի ալաֆ-ի վրա հիմնականում դրվում է պտախա, սակայն հաջորդող բաղաձայնը կարող է չկրկնավորված մնալ՝ *la w-paw*: Հարկ է նշել, որ ձայնահիշարությունը դասական ասորերենում երբեմն պայմանավորված է լինում լեզվի պատմության ավելի վաղ շրջանի հնչյունական առանձնահատկություններով, որոնք դասական ժամանակաշրջանում այլևս նկատելի չեն եղել:

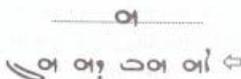
ՇԵՇՏԱԳՐՈՒՄ

Գ.6. Դասական ասորերենի շեշտադրության հարցը մնում է վիճելի: Սույն դասագրքում ընդունված է վերջին վանկը շեշտելու սկզբունքը, սակայն չորսից ավելի վանկ ունեցող բառերում կարելի է շեշտել նախավերջին վանկը²:

ԲԱՂԱՉԱՅՆՆԵՐ

ՀԵ

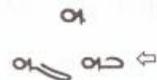
Գ.7. Այս տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը: Գրվում է նախ տառի աջ կողմի պոչիկը (վերևից ներքև), ապա՝ ժամացույցի սլաքի ուղղությամբ՝ կլորակը.

¹ Դասական բերականությանը պահանջվող բաղաձայնի այսպիսի կրկնավորումը, որը, դիտարկված օրինակությունից բացի, դրսևորվում է նաև մի քանի այլ դեպքերում, չի պահպանվում հակաթիվների ու մարոնիների մոտ ընդունված ավանդական արտասանության մեջ: Հետևաբար յի՛ բառը կրճրեցովի *qawto*, իսկ յի՛ բառը՝ *qawto* (զկաֆա ձայնահիշի «օ» արտասանելու մասին տե՛ս Բ.2. պարբերության տողատակը):

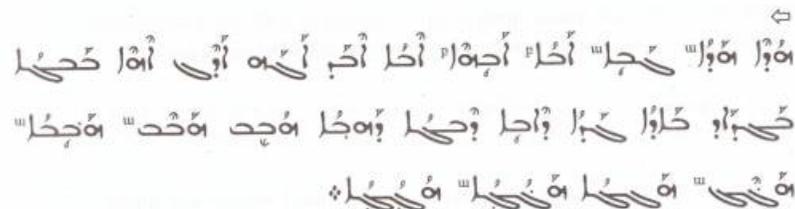
² Աստուրականներն ու քաղցանցիները արդի ասորերենի ազդեցությամբ, որպես կանոն, միշտ շեշտում են նախավերջին վանկը:

Տառը կապակցվում է միայն աջից.

Հե տառով նշվում է «h» բաղաձայնը¹:

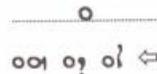
ܗ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս միշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

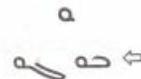
¹Գ.3. ²Գ.5.

ՈՒՆՈՒ

Գ.8. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

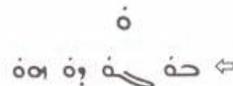

Տառը կապակցվում է միայն աջից՝ ստանալով հետևյալ տեսքը.

Ունու տառով նշվում են «ո» և «ու» ձայնավորները, ինչպես նաև անգլերենի «w» հնչյունը, որն ասորերենում դասվում է բաղաձայնների թվին և հայկական տառադարձության մեջ նշվում է վյուն-ով (Ի, ւ):

Գ.9. «Օ» ձայնավորի դեպքում տառի վերևում դրվում է կետ.

¹ Հունական փոխառություններում հե-ով երբեմն նշվում են հունական α և ε ձայնավորները:

Գ.10. Կետով ուսու տառը հանդիպում է միայն բառամիջում և բառավերջում: Բառասկզբի «օ» ձայնավորը նշվում է ձև կապակցությամբ¹:

Գ.11. «Ու» ձայնավորի դեպքում ուսու տառի կամ, ավելի հազվադեպ, նրան նախորդող տառի վերևում դրվում է *ըստսա* կոչվող ձայնանիշը.

(օօ՛ օօ՛ օօ՛ օօ՛) օօ՛ օօ՛ օօ՛ օօ՛ ⇐

Գ.12. Ուսու-ըստսա կապակցությունը հանդիպում է միայն բառամիջում և բառավերջում: Բառասկզբի «ու» ձայնավորը նշվում է ձև կապակցությամբ:

Գ.13. Այսպիսով՝ ըստսա ձայնանիշը, բացի մի քանի բառերից, միշտ գործածվում է ուսու տառի հետ, ընդ որում՝ գրեթե միշտ դրվում է տառի վերևում:

Գ.14.1. Մյուս բոլոր դեպքերում ուսու տառը հնչում է որպես «ա»՝ կազմելով երկհնչյուններ՝ *օ ա, օ լէ, օ՛ ալ* և այլն: Գ.14.2. Ջկաֆա-ուսու և ուսու-զկաֆա կապակցությունները (*օ՛ .օ՛*), ինչպես նշվեց Գ.10. պարբերության տողատակում, արևմտյան ասորերենում ընթերցվում են «օ» և ոչ «աւ» կամ «աա»:

¹ *Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.*

↵
 ʾօօփ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ օօ՛
 ʾօօ՛
 ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛

¹Գ.10. ²Գ.12. ³Գ.3. ⁴Գ.14.2.

¹ Մերոռոյագիր արևմտյան ասորերենում, որտեղ արևելյան ասորերենի «օ» ձայնավորը փոխարինվում է «ու» ձայնավորով, կետավոր ուսու իրականում գոյություն չունի, սակայն ավանդականորեն գործածվում է ասորերեն լեզվի ձեռնարկներում: «Օ» ձայնավորն արևմտյան ասորերենում հիմնականում հանդիպում է փոխառություններում և սովորաբար նշվում զկաֆա-ուսու կամ ուսու-զկաֆա կապակցություններով (*օ՛ .օ՛*): Այս կապակցությունները սույն դասագրքում գործածվելու են, ուստի դրանք ևս հարկ է ըստ պատշաճի յուրացնել:

Գ.15. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

— | —
 ʾ ʾ ʾ ʾ ʾ ʾ ⇐

Ջայն տառը կապակցվում է միայն աջից և ստանում հետևյալ տեսքը.

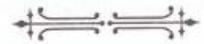
ʾ
 ʾ ʾ ⇐

Այս տառով նշվում է «զ» բաղաձայնը:

¹ *Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.*

↵
 ʾօօ՛
 ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛ ʾօօ՛

¹Գ.3.

Դ

ՉԱՅՆԱՆԻՇԵՐ

Դ.1. «Ի» ձայնավորը նշվում է խվասա կոչվող ձայնանիշով, որը կարող է դրվել ինչպես տառի վերևում, այնպես էլ ներքևում.

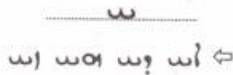

Ինչպես պարզորոշ երևում է, խվասա ձայնանիշն ընդօրինակում է հունարենի H տառը:

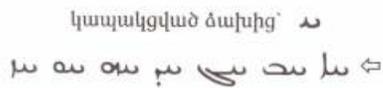
ԲԱՂԱՉԱՅՆՆԵՐ

ԽԵԹ

Դ.2. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Խեթ տառը կապակցվում է երկու կողմից՝ ստանալով հետևյալ տեսքը.

կապակցված երկու կողմից՝ Ս

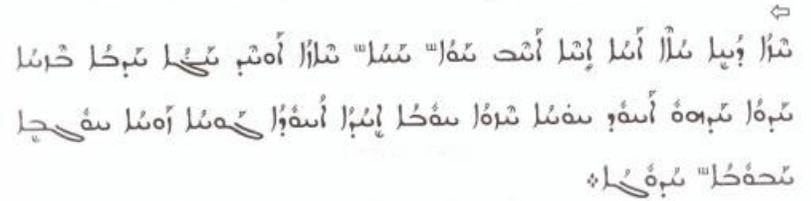

կապակցված աջից՝ Ա

Դ.3. Խեթ տառը նշում է «խ» բաղաձայնը¹:

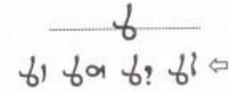
Ը Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

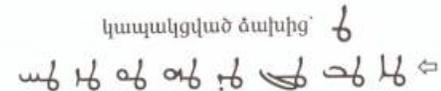
Պ.3.

ՏԵԹ

Դ.4. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Տեթ տառը կապակցվում է երկու կողմից.

կապակցված երկու կողմից՝ Ս

կապակցված աջից՝ Ա

¹ Արևմտյան ասորերենում խեթ տառը հնչում էր որպես խոր կոկորդային «փ»:

Գ.5. Տեք տառով նշվում է «տ» բաղաձայնը, որը, ի տարբերություն հայերենի «տ»-ի, արտասանվում է ավելի լարված:

Ուրդացենք, ապա արտագրենք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

⊞
 ԼՊՊՊ ԹԹԹԹ ԿԿԿԿ ԳԳԳԳ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ
 ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ

ՅՈՒԴ (ՅՈՒԴ)

Գ.6. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

⊞
 յ) ւօ ւօ ւօ ւօ ւօ ⊞

Յոդ տառը կապակցվում է երկու կողմից.

կապակցված ձախից՝ Կ
 Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ ⊞

կապակցված երկու կողմից՝ Կ
 Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ ⊞

կապակցված աջից՝ Կ
 Կ Կ Կ ⊞

Գ.7. Յոդ տառը նշում է «յ» բաղաձայնը՝ կազմելով երկինջյուններ, ինչպես, օրինակ՝ յ յա, յ յէ, յ յու, յ յօ, յ յյ և այլն:

Գ.8. Յոդ-խվասա կապակցությունը (՛) հնչում է «խ»:

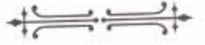
Գ.9. Յոդ տառը հնչում է որպես «ի», երբ չունի ձայնանիշ, և նրան նախորդում է իսկառա ձայնանիշը՝ ՛ իի, օի, իի, յ ի:

Գ.10. Ռ-վասա-յոդ կապակցությունը (ւօ) հնչում է «է»: Այլ կերպ ասած՝ այս կապակցությունում յոդ-ը համը է:

Ուրդացենք, ապա արտագրենք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

⊞
 ԱՊՊՊ ԹԹԹԹ ԿԿԿԿ ԳԳԳԳ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ
 ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ
 ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ ԾԾԾԾ

Պ.3. Ք.8.

Ե

«ՇՎԱ» ՀՆՉՅՈՒՆԸ

Ե.1. Ասորերենի հնչյունական համակարգն աչքի է ընկնում, այսպես կոչված, «անլիաձայնությամբ», այսինքն՝ ձայնավորների սղման կամ նեղացման միտումով: Չայնավորները հիմնականում սղվում կամ նեղանում են վերջածանցների կցման արդյունքում: Առկա է նաև պատմական ձայնագրկումը, երբ սկզբնապես լիաձայն բառը ժամանակի ընթացքում վերածվում է անլիաձայնի¹:

Ե.2. Ինչպես և հայերենում, ասորերենի անլիաձայնությունը դրսևորվում է ձայնավորների նեղացման արդյունքում առաջացած «ը» հնչյունով, որը կոչվում է շվա: Ի տարբերություն հայերենի ը-ի, որն այբուբենի լիարժեք տառ է՝ շվա-ն չի նշվում որևէ տառով կամ ձայնանիշով, սակայն հստակորեն լսելի է երկու և ավելի բաղաձայններից կազմված կապակցություններում, ինչպես, օրինակ՝ հայերենի «Մ(ը)կ(ը)տիչ» բառում:

Ե.3. Շվա պարունակող բառը ճիշտ արտասանելու համար անհրաժեշտ է յուրացնել, որ շվա-ն առկա է.

- ❖ բառասկզբի երկու բաղաձայնների միջև, օրինակ՝ *ԳըՁա*,
- ❖ բառամիջի երեք բաղաձայններից կազմված կապակցություններում՝ երկրորդ և երրորդ բաղաձայնների միջև՝ *մաԴնըխա, քաԻըրվա* և այլն:

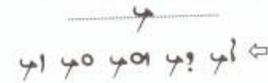
Ե.4. Քարրվա բառի «վ» հնչյունը հուշում է, որ ինչպես այլ ձայնավորներից հետո, շվա-ից հետո ևս երկակի՝ պայթական-շվական արտասանություն ունեցող բաղաձայնները հանդես են գալիս շվական տարբերակով:

Ե.5. Ինչպես և մյուս ձայնավորները, շվա-ն վանկ է կազմում՝ *զը-զա, մադ-ըր-խա, քառ-ըր-վա*: Վանկը ասորերենում չի կարող ունենալ ավելի քան մեկ ձայնավոր և չի կարող սկսվել երկու բաղաձայններով:

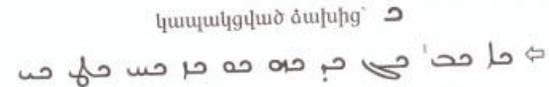
¹ Այս առումով ասորերենը համեմատելի է հայերենի հետ, որին նույնպես բնորոշ են անլիաձայնությունը (այդ թվում՝ պատմական) և ը-ով կազմվող գաղտնավանկի ասեկայությունը: Այսպես՝ գրաբարյան «նորա» լիաձայն ձևն աշխարհաբարում վերածվել է անլիաձայն «նրա» ձևի, «բաղանիք» բառը ստացել «բաղնիք» սղված ձայնավորով ձևը և այլն:

ՔԱՖ

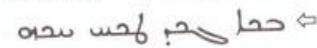
Ե.6. Տառի շկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

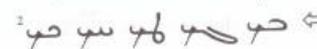
Քաֆ տառը կապակցվում է երկու կողմից.

կապակցված ձախից՝

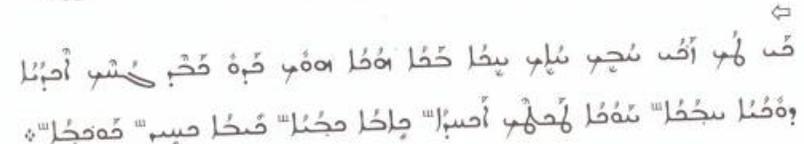
կապակցված երկու կողմից՝

Ե.7. Քաֆ տառով նշվում է երկու բաղաձայն՝ պայթական «ք» և շվական «խ»¹: Որպես «ք» այն հնչում է բառասկզբում, ինչպես նաև բառամիջում՝ բաղաձայնից հետո: Այդ դեպքում բեթ-ի վերևում կարող է դրվել կուշշայա՝ փ:

Ե.8. Որպես «խ» քաֆ-ը հնչում է ձայնավորներից հետո (ներառյալ շվա-ն). այդ դեպքում նրա ներքևում կարող է դրվել ոուքքախա՝ փ:

Օրինակներ, ապա արտագրեք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

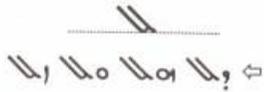

¹Ե.3.

¹ Ուշադրություն դարձրեք բեթ և քաֆ տառերի տարբերությանը:
² Բառարաններում, ուսումնական ձեռնարկներում և այլուր քաֆ տառը անջատ գրության փոխարեն հաճախ ներկայացվում է ք կապակցությամբ:
³ Այսպիսով «խ» բաղաձայնն ասորերենում կարող է նշվել երկու տառով՝ խեթ-ով (خ) և քաֆ-ով: Բառասկզբում հնչող «խ»-ն միշտ խեթ է:

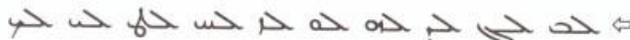
ԼԱՄԱԴ

Ե.9. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը (վերևից ներքև գրվում է աջ գիծը, ապա՝ ներքևից վերև՝ ձախ)։

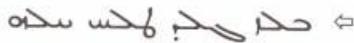

Լամադ տառը կապակցվում է երկու կողմից.

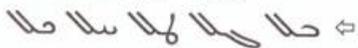
կապակցված ձախից՝ >

կապակցված երկու կողմից՝ >

կապակցված աջից՝ >

Ե.10. Բառասկզբի ալաֆ-լամադ կապակցությունն ունի հետևյալ տեսքը.

սակայն կարող է ունենալ և > տեսքը:

Ե.11. Լամադ-ալաֆ կապակցությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Ե.12. Բառակեսի ու բառամիջի երկու լամադ տառերի կապակցությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Ե.13. Բառավերջի երկու լամադ տառերի կապակցությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Ե.14. Երկու լամադ-ի ու ալաֆ-ի կապակցությունն ունի հետևյալ տեսքը.

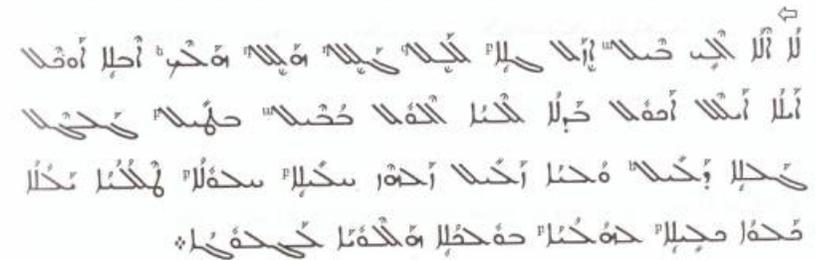
Ե.15. Եթե իրար հաջորդող երկու բառերից առաջինն ավարտվում է լամադ-ով, իսկ երկրորդը՝ սկսվում ալաֆ-ով, ապա լամադ ու ալաֆ տառերը կարող են կազմել հետևյալ կցագիրը.

այսինքն՝ այդ երկու բառերը գրության մեջ, փաստորեն, կկազմեն մեկ բառ:

Ե.16. Լամադ տառը մշում է «լ» բաղաձայնը: Այս հնչյունն արտաբերելիս լեզվի ծայրը պետք է դիպչի վերևի առամմներին և չդիպչի քիմքին:

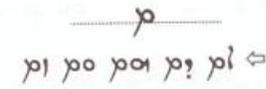
Ստորագրե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս միշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

^ագ.10. ^բե.3. ^գե.12. ^դե.13. ^եգ.3.

ՄԵՄ (ՄԻՄ)

Ե.17. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Մեմ տառը կապակցվում է երկու կողմից.

կապակցված ձախից՝ >

կապակցված երկու կողմից՝ **ⲗ**

ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

կապակցված աջից՝ **Ⲙ**

ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

Ե.18. Մեն տառով նշվում է «ն» բաղաձայնը:

Ⲝ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

Ⲛⲛ ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ
ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ
ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ
ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

՝Ե.3.

ՆՈՒՆ

Ե.19. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

ⲛⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

Նուն տառը կապակցվում է երկու կողմից.

կապակցված ձախից՝ **Ⲛ**

ⲛⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

կապակցված երկու կողմից՝ **ⲛ**

ⲛⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

¹ Բառարաններում, ուսումնական ձեռնարկներում և այլուր մեն տառը անջատ գրության փոխարեն հաճախ ներկայացվում է **ⲙ** կապակցությամբ:

կապակցված աջից՝ **ⲛ**

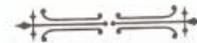
ⲛⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

Ե.20. Նուն տառով նշվում է «ն» բաղաձայնը:

Ⲝ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

Ⲛⲛ ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ
ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ
ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ
ⲁⲛⲏ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ ⲙⲉⲛⲉ ⲙⲏⲉ ⲧⲉⲛⲏ

՝Ե.3.

¹ Բառարաններում, ուսումնական ձեռնարկներում և այլուր նուն տառը անջատ գրության փոխարեն հաճախ ներկայացվում է **ⲛ** կապակցությամբ:

↵ 𐎎𐎇 𐎏𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

↵ 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

Չ.9. Պե տառով նշվում է երկու բաղաձայն՝ պայթական «պ» և շվական «ֆ»¹։ Որպես «պ» այն հնչում է բառասկզբում, ինչպես նաև բառամիջում՝ բաղաձայնից հետո: Այդ դեպքում պե-ի վերևում կարող է դրվել կուշայա (ֆ)։²

Չ.10. Չայնավորից հետո (ներառյալ շվա-ն) պե-ն հնչում է «ֆ»։ այդ դեպքում նրա ներքևում կարող է դրվել ռուքքախա (ֆ)։

Չ.11. «Պ-ֆ» հերթազայության կանոնները կարող են չպահպանվել օտար փոխառություններում, որոնցում բառասկզբի պե-ն կարող է հնչել «ֆ», իսկ ձայնավորից հետո՝ «պ»։

Պ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

↵ 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

¹Չ.5.1. ²Ե.4. ³Ե.3. ⁴Չ.11.

¹ Հակոբիկների ու Մարտինների մոտ ընդունված ընթերցման ավանդական եղանակում պե տառը բոլոր դիրքերում հնչում է «ֆ»։ Նեստորականների մոտ այն առավելապես հնչում է «պ»։

² Միջնադարի ասորի քերականներն առանձնացնում էին նաև պե տառի «ֆ» արտասանական տարբերակը, որը համապատասխանեցնում էին իունական փոխառությունների π տառին: Որոշ ձեռագրերում «ֆ» հնչյունը նշվում էր պե տառի ձախ կողմի վրա դրվող կետով՝ ֆ, իսկ ասորապաղեստինյան գրում այն նշվում էր շրջված պե տառով՝ ֆ։

𐎎𐎏 'անէ, 𐎎𐎏 քա'է, 𐎎𐎏 ցուզ'ա, 𐎎𐎏 քա'այա և այլն: Չ.4.2. Ուշադրություն դարձրեք վերջին օրինակի կրկնավորված է-ի վրա, որն արտաբերելիս կոկորդի լարումն ու ձայնավորի արտաբերումը պետք է տևեն մի փոքր ավելի երկար:

Չ.5. Եթե բառը սկսվում է ձայնավորված է-ով, ապա ձայնավորի դերն այդ դեպքում կատարում է շվան՝ 𐎎𐎏 'ըդա, 𐎎𐎏 'ըվար:

Չ.6. Բառամիջում և բառավերջում ձայնավորված է-ի առկայության դեպքում նախորդող ձայնավորի արտաբերումը պետք է ավարտել կոկորդի մկանների և ձայնլարերի կարուկ լարումով՝ կարծես «իջեցնելով» ձայնավորը կոկորդի մեջ՝ 𐎎𐎏 'դա', 𐎎𐎏 քա'յա:

Պ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

↵ 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

¹Չ.6. ²Ե.3. ³Չ.5. ⁴Գ.3. ⁵Չ.4.2.

ՊԵ

Չ.8. Տառի կապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Զ

↵ 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

Պե տառը կապակցվում է երկու կողմից.

կապակցված ձախից՝ Զ

↵ 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏 𐎎𐎏

Ձ.12. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

— 3 —
ا ا ا ا ا ا ا ا

Սաղե տառը կապակցվում է միայն աջից.

3

ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا

Ձ.13. Սաղե տառը նշում է «ա» բաղաձայնը, որը, ի տարբերություն սենքաթ-ի «ա»-ի, հնչում է ավելի լարված:

☞ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا
ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا
ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا
ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا
ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا
ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا

^աԴ.10. ^բՁ.5.1. ^գՁ.6.1. ^դԵ.4. ^եԳ.3.

Է

Է.1. Տառի չկապակցված անջատ գրությունն ունի հետևյալ տեսքը.

— 3 —
و و و و و و و و

Կոֆ տառը կապակցվում է երկու կողմից՝

կապակցված ձախից՝ 3

و و و و و و و و و و
و و و و و و و و و و

կապակցված երկու կողմից՝ 3

و و و و و و و و و و

կապակցված աջից՝ 3

و و و و و و و و و و

Է.2. Կոֆ տառը նշում է «կ» ձայնավորը, որն արտաբերելիս լեզուն պետք է զբաղեցնի այն դիրքը, որը զբաղեցնում է «ղ» բաղաձայնն արտաբերելիս:

☞ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տառերը.

و و و و و و و و و و
و و و و و و و و و و

¹ Ուշադրություն դարձրե՛ք կոֆ և ուաու տառերի նմանությանն ու տարբերություններին:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ը.1. Ինչպես նշվեց նախորդ դասերում, Լ օ Կ ? և օ տառերը, որոնք հավաքականորեն կոչվում են բեղադ-քեֆաթ, ունեն երկակի արտասանություն՝ բ-վ, գ-դ, դ-ի (ձայնեղ), ք-խ, պ-ֆ, ք-ի (խուլ): Այս տառերը հանդես են գալիս պայթական տարբերակով (բ, գ, դ, ք, պ, ք) բառակզբում և բառամիջում՝ բաղաձայններից հետո, իսկ շփական տարբերակով (վ, դ, ի, խ, ֆ, ի)՝ ձայնավորներից հետո, ներառյալ շվա-ն: Պետք է նկատի ունենալ, որ ասորերենում մեծ թիվ կազմող հունական և այլ փոխառություններում այս օրինաչափությունը կարող է չգործել, և օտար բառերը կարող են հանդես գալ իրենց սկզբնական արտասանությամբ, օրինակ՝ բառակզբի «ֆ» հնչյունով:

Ը.2. Որոշ բառերում բաղաձայնին հետևում է տառի շփական տարբերակը, օրինակ՝ Լօօ՛ղ դահվա, Լօօօ մալֆանա: Սա պայմանավորված է նրանով, որ նախկինում այդ բառերն ունեցել են կրկնակ բաղաձայն, որին հետևել է շվա (դահիրվա, մալլըֆանա): Ժամանակի ընթացքում «ավելորդ» հնչյունները սղվել են, սակայն շվա-ին հետևած բաղաձայնի շփական արտասանությունը պահպանվել է:

Ը.3. Ավանդական քերականությունը պահանջում է, որ բեղադ-քեֆաթ խմբի տառերը բառակզբում ևս շփական հնչեն, երբ նախորդող բառն ավարտվում է ձայնավորով, օրինակ՝ բայթա, բայց՝ հԱ Վայթա: Սույն դասագրքի հայերեն տառադարձությունում այս երևույթը չի նշվում, և հա բայթա տարբերակն ընդունելի է դիտվում: Այդուհանդերձ, որոշ տեքստերում ռուքբախա-ի միջոցով բառակզբի շփականը նշված է: Բացի դրանից, խորհուրդ է տրվում ժամանակ առ ժամանակ այլ տեքստերը ևս փորձել ընթերցել՝ հետևելով այս կանոնին՝ համապատասխան հմտություն մշակելու համար:

Ը.4.1. Նախորդ դասերում նշվեց, որ ասորերենում վանկերը լինում են բաց՝ ձայնավորով ավարտվող, և փակ՝ բաղաձայնով ավարտվող: Վանկը կարող է սկսվել միայն մեկ բաղաձայնով (ձայնավորներով սկսվող բառերում բաղաձայնի դերը

կատարում է ենթադրվող կոկորդային պայթյունը), որին հետևում է ձայնավոր կամ շվա: Ծվա-ն ավելանում և վանկ է կազմում, երբ բառը սկսվում է երկու բաղաձայններով՝ Լօօօ շը-լա-մա՛, կամ երբ բառամիջում իրար հաջորդում են երեք բաղաձայններ. այդ դեպքում շվա-ն ավելանում է երկրորդ և երրորդ բաղաձայնների միջև՝ Լօօօ մաղ-քը-ռա: Ը.4.2. Ծվա-ն, մյուս ձայնավորների պես, շփականի է վերածում բեղադ-քեֆաթ խմբի տառերի արտասանությունը՝ Լօօ՛ ռը-դա, Լօօօ մաղ-որ-խա-նա:

Ը.5. Մի շարք բառերում կան տառեր, որոնք ավանդաբար գրվում են, սակայն չեն արտասանվում: Այդպիսի տառերի տակ դրվում է գծիկ՝ Չարտասանվող տառին հաջորդող բաղաձայնը սովորաբար կրկնակ է հնչում՝ Լօօօ սըղիթթա, Լօօօ գաքբառա:

Ը.6.1. Պտախա ձայնամիջի նմանությամբ բաղաձայնի կրկնավորում կարող է առաջացնել նաև ովասա ձայնամիջը՝ Լօօօ լէշանա, Լօօօ էդրանա: Ը.6.2. Նույնը հաճախ տեղի է ունենում նաև օ կապակցությունից հետո՝ Լօօօ նոքբամա:

Ը.7. օ օ օ օ օ տառերը միավորվում են «կոկորդայնների» խմբի մեջ: Իր հնչյունական առանձնահատկություններով այս խմբին հարում է նաև փ տառը:

Ը.8. օ ո օ տառերը կոչվում են «թույլ» բաղաձայններ, քանի որ մի շարք քերականական ձևերում սղվում են:

Ը.9. Ասորերենում բավականին տարածված են հապավումներն ու բառային կրճատումները, որոնց վրա ամբողջ երկայնքով գիծ է քաշվում, օրինակ՝ օօօօ «ալելուիա», օօ (Լօօօ) «և այլն», կամ դրվում է թեք գծիկ՝ օօ:

Ը.10. Ինչպես բազմաթիվ այլ լեզուներում, ասորական տառերն ունեն նաև թվային արժեք և կարող են գործածվել որպես թվանշաններ: Տառերի թվային արժեքները հետևյալն են.

300	Ⲅ	70	Ⲅ	20	Ⲅ	6	Ⲅ	1	Ⲅ
400	Ⲅ	80	Ⲅ	30	Ⲅ	7	Ⲅ	2	Ⲅ
		90	Ⲅ	40	Ⲅ	8	Ⲅ	3	Ⲅ
		100	Ⲅ	50	Ⲅ	9	Ⲅ	4	Ⲅ
		200	Ⲅ	60	Ⲅ	10	Ⲅ	5	Ⲅ

¹ Ծվանկավորված՝ սովորական խոսքում բառակզբի երկու բաղաձայնների միջև ավելացող շվա-ն կարող է գրեթե լսվել չլսված:
² Էստրանգելոն և նետադյան տառատեսակներում գծիկը կարող է դրվել համը տառի վրա:

11 - ل, 12 - س և այլն: 400-ից բարձր հարյուրավորների համար գործածվում են համապատասխան տասնյակներ նշող տառերը, որոնց վրա կարող է դրվել կետ՝ 500 - ه, 600 - ه, 700 - ه: Հազարի համար գործածվում է l տառը: Երկու հազարի համար գործածվում է երկու այլաֆ կամ س տառը: Այսպես՝ 1965 թիվը կունենա ١٩٦٥ տեսքը: Թվային այսպիսի կապակցությունների վրա երբեմն դրվում է հապավումի գծիկը՝ ٢٦٨٩ 2689:

Ը.11. Ասորական միջնադարյան ձեռագրերն աչքի են ընկնում բազմաթիվ կետադրական նշաններով: Պարբերության վերջում դրվող նշանից բացի (•), առավել տարածված են հետևյալները.

- դրվում է նախադասության վերջում.
- դրվում է նախադասության մեջտեղում.
- դրվում է նախադասության առաջին կետում՝ մինչև : նշանը¹.
- դրվում է նախադասության երկրորդ կետում՝ : նշանից հետո:

Մխեմատիկ կերպով այս նշանների դիրքը նախադասության մեջ կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ.

Սա, սակայն, չի նշանակում, որ նախադասության մեջ պետք է ներկայացված լինեն այս բոլոր կետադրական նշանները:

Ը.12. Աստծու «Եհովա» անունը նշվում է յուրահատուկ հապավում-կցագրով, որն ունի հետևյալ տեսքը.

Ը.13. Դեռևս վաղ միջնադարից հակոբիկների ու նեստորականների միջև նկատվում էին արտասահմանյան և ուղղագրական որոշ աննշան տարբերություններ: Դրանցից էականները երկուսն են. ա) նեստորականների մոտ պահպանված «ճիշտ» «ت» ձայնավորը հակոբիկների մոտ վերածվել էր «փ» ձայնավորի, և բ) նեստորականների «و» ձայնավորը հակոբիկների մոտ վերածվել էր «ու» ձայնավորի: Ելնելով սրանից և մի քանի այլ հանգամանքներից՝ դասական ասորագիտության մեջ ամրագրվել են «արևելյան (նեստորական) ասորերեն» և «արևմտյան (հակոբիկյան) ասորերեն» հասկացությունները²: Թեև սույն դասագրքի

¹ Երբեմն կատարում է նաև հարցական նշանի դեր:

² Նկատի ունենալով, որ միևնույն լեզվի բաժանումն «արևելյան» ու «արևմտյան» ճյուղերի հայերին ծանոթ է՝ ավելորդ չէ ևս մեկ անգամ շեշտել, որ տարբերությունը «արևելաստորերենի» ու «արևմտաստորերենի» միջև հիմնականում սահմանափակվում է նշված արտասահմանյան ուղղագրական տարբերություններով, և, հայերենի համեմատ, էական տարբերություն երկու ասորերենների միջև գրեթե չկա: «Արևելյան» և «արևմտյան» բնութագրումները պայմանավորված են ոչ այնքան լեզվական տարբերություններով, որքան հակոբիկների ու նեստորականների միջև ստիպ դավանական ու քաղաքական տարածայնություններով:

սկզբնական և հիմնական տառատեսակը արևմտյան սերտոն է, այն ասորերենի երկու արտասահմանյան տարբերակներն էլ ներկայացնում է և նույնիսկ որոշ նախապատվություն տալիս արևելյան տարբերակներին, որոնք ավելի ճիշտ են վերաբերում: Սա նշանակում է, որ դասագրքի սերտոյագիր հատվածները կարող են հետևել ինչպես արևմտյան ուղղագրությանը, ինչը բնական է այս տառատեսակի համար, այնպես էլ արևելյանին, ինչն ունի մի փոքր արհեստական տեսք (հիմնականում կետավոր ուսու (•) տառի գործածության շնորհիվ), սակայն ընդունված է դասական ասորերենի այն ձեռնարկներում, որոնք ձգտում են հնարավորինս մոտ մնալ Եդեսիայի քարտեզին: Նեստորագիր հատվածներում գործածված է միայն արևելյան ուղղագրությունը, իսկ էստրանգելոյագիրներում, եթե դրանք ձայնավորված են՝ երկուսն էլ: Քանի որ էստրանգելոն գործածվել է դասական ասորերենի պատմության վաղ շրջաններում, երբ արևմտյան ասորերենի վերը նշված առանձնահատկությունները դեռ չէին ձևավորվել, ապա ձայնավորված էստրանգելոն ավելի բնական է ընթերցել՝ հետևելով արևելյան արտասահմանյանը՝ որպես ավելի հին: Դասավերջի բառարաններում, որպես կանոն, ներկայացվում է երկակի արտասահմանյան ունեցող բառի արևելյան տարբերակը, ապա վակակազներում տրվում է արևմտյանը, որը նշվում է սլաքով (1): Ինչ վերաբերում է դասագրքի մեծ ասորերեն-հայերեն բառարանին, ապա այն չի հետևում որևէ մեկ համակարգի՝ հավասարապես ներկայացնելով երկու տարբերակներն էլ:

Ը.14. Արտասահմանյան այս և մի քանի այլ տարբերությունները, ասորական համայնքների մեկուսացումն իրարից և արդի արամեական բարբառների ազդեցությունը հանգեցրեցին նրան, որ կենդանի ոլորտից դասական ասորերենի դուրս մղումից հետո ի հայտ եկան դասական ասորական տեքստերի ընթերցման երկու ավանդական եղանակներ: Դրանցից մեկն ընդունված է Միրիայի, Լիբանանի ու Թուրքիայի մարոնիների, հակոբիկների և կաթոլիկ ասորիների մոտ (նույնպես հայտնի է որպես «արևմտյան»), մյուսը՝ Իրաքի և Իրանի նեստորականների ու քաղղեացիների մոտ («արևելյան»):

Ը.15. Արդի արտասահմանյան առանձնահատկություններն արդեն ներկայացվել են նախորդ դասերում: Ի մի բերված՝ դրանք արևմտյան ավանդույթի համար հետևյալն են.

- ❖ Չկաֆա ձայնանիշն ընթերցվում է «օ»՝ ܟܘܟܐ ܕܟܘܟܐ,
- ❖ Բեթ տառը բոլոր դիրքերում հնչում է «բ»՝ ܟܘܟܐ ܒܘܒܐ,
- ❖ Պե տառը բոլոր դիրքերում հնչում է «ֆ»՝ ܟܘܟܐ ֆܘֆܐ,
- ❖ Բաղաձայնների կրկնակ արտասահմանյանը չի պահպանվում:

¹ Այս արտասահմանյան ավանդակներին ամրագրվել է հակոբիկյան գրի սերտոն անվանման մեջ (ճիշտ ձևը՝ սերտոն), ինչպես նաև էստրանգելո արտասահմանյան տարբերակի մեջ, որը գործածվում է զուգահեռաբար էստրանգելո տարբերակի հետ:

Ը.16. Նեստորականների ու քաղղեացիների արտասանությանը բնորոշ է պե տառի առավելապես պայթական արտաբերումը, իսկ ռուքքախա-ով բեք-ը նրանց խոսքում կարող է նմանվել անգլերենի «w» հնչյունին: Սակայն, ընդիա նուր առմամբ, արդի արևելյան արտասանությունն ավելի մոտ է դասականին, քան արևմտյանը, շնայած որ դրա վրա զգալի է արդի ասորերենի ազդեցությու նը: Արտասանական երկու տարբերակների վրա էլ որոշ ազդեցություն է գոր ծում արաբերենը:

ⲟ Կարդացե՛ք, ապա արտագրե՛ք՝ փորձելով հնարավորինս ճիշտ վերարտադրել տպագիր տա ւերը.

ⲛⲓⲛⲓ
 ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ
 ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ
 ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ
 ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ

ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ ⲛⲓⲛⲓ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅ

1

ԱՍՈՐԵՐՆԻ ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐԸ

1.1. Ասորերենն ունի հետևյալ խոսքի մասերը՝ գոյական անուն, ածական անուն (այս երկուսը հաճախ միավորվում են «անուն» ընդհանուր խոսքի մասի մեջ), բվական անուն, դերանուն, բայ, մակբայ, շաղկապ, նախդիր, մասնիկ ու ձայնարկություն:

ՀԱՄԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ «ՎԻՃԱԿԻ» ՄԱՍԻՆ

1.2. Ասորերենում, ինչպես սեմական այլ լեզուներում, գոյություն ունի «վիճակի» (status) քերականական կատեգորիա, որը բնորոշ է գոյականին ու ածականին, մասամբ նաև բվականին: Ասորերենն ունի երեք վիճակ՝ էմֆատիկ (status emphaticus), բացարձակ (status absolutus) և կապակցված (status constructus): Էմֆատիկ վիճակը բառի սովորական՝ «բառարանային» ձևն է: Էմֆատիկ վիճակում գոյականներն ու ածականներն ունեն ի՛ -ա վերջավորություն¹: Մյուս երկու վիճակների մասին խոսք կլինի հաջորդ գլուխներում:

ՄԵՌԸ

1.3. Ասորերենն ունի երկու սեռ՝ արական և իգական: Ըստ սեռի տարբերակվում են գոյականները, ածականները, բայերը, ինչպես նաև բվականների ու դերանունների մի մասը:

¹ Արամեական ավելի վաղ բարբառներում էմֆատիկ վիճակի -ա վերջավորությունը կառարում էր որոշիչ հոգի դեր, սակայն դասական ասորերենում այդ բերականական գործառույթը -ա վերջավորությունը չունի: Հետևաբար, գոյականների որոշյալ կամ անորոշ առումը որոշվում է ենթատեսակի՝ առանց որևէ հոգի:

ԳՈՅԱԿԱՆ ԱՆՎԱՆ ՄԵՌԸ

1.4. Արական սեռի գոյականները չունեն սեռը նշող որևէ հատուկ ցուցանիշ՝ *قَالَ* գափա «տղամարդ», *كَلِمًا* բրբավա «գիրք», *كَلِمًا* իլանա «ծառ», *كَلِمًا* մայրա «փազավոր» և այլն:

1.5. Իգական սեռի գոյականներն էմֆատիկ վիճակում, որպես կանոն, ունեն ի՛ -ա վերջածանց, որում «թ» բաղաձայնն իգական սեռի բուն ցուցանիշն է, իսկ «ա» ձայնավորը՝ էմֆատիկ վիճակի վերջավորությունը՝ *كَلِمًا* արբա (կամ արբր-բա) «կին», *كَلِمًا* մրդիբբա «քաղաք», *كَلِمًا* մայրբբա «փագուտի» և այլն:

1.6.1. Կան գոյականներ, որոնք ունեն ի՛ վերջավորություն, սակայն արական սեռի են, օրինակ՝ *كَلِمًا* բայթա «տուն»: Նման բառերում 1 տառը, որպես կանոն, պատկանում է արմատին: 1.6.2. Կան նաև բառեր, որոնք չունեն ի՛ վերջավորություն, սակայն իգական սեռի են: Դրանք նախ և առաջ այն բառերն են, որոնք ի-գական են ըստ բնույթի, օրինակ՝ *كَلِمًا* էմմա «մայր»: 1.6.3. Կան նաև հատուկ բացական են ըստ բնույթի, օրինակ՝ *كَلِمًا* 'այնա «աչք», ինչպես մարմնի զույգ անդամների անվանումները, օրինակ՝ *كَلِمًا* 'այնա «աչք», ինչպես նաև բնության երևույթների, երկրամասերի ու երկրների, գործիքների, հագուստի մասերի, որոշ կենդանիների անվանումները: Կան նաև բառեր, որոնք չեն պատկանում նշված խմբերից որևէ մեկին, սակայն իգական սեռի են¹:

1.7. Կան բառեր, որոնք հանդես են գալիս թե՛ արական և թե՛ իգական սեռով, օրինակ՝ *كَلِمًا* շեմա «արև» (առավելապես հանդես է գալիս արական սեռով):

ԱՍՈՐԵՐՆԻ ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐԸ

1.8. Ինչպես և գոյականները, արական սեռի ածականներն էմֆատիկ վիճակում ունեն ի՛ վերջավորություն՝ *كَلِمًا* ռարբա «մեծ», *كَلِمًا* շափփիռա «զեղեցիկ», *كَلِمًا* տավա «լավ», *كَلِمًا* ռամա «քարձր», *كَلِمًا* ուրբամա «սև»:

1.9. Ածականներն իգական սեռ են կազմում՝ փոխարինելով ի՛ վերջավորությունը ի՛ վերջավորությամբ՝ *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* ռարբա → ռարբրբա, *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* շափփիռա → շափփիռբա, *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* տավա → տավբա, *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* ռամա → ռամբա, *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* ուրբամա → ուրբամբա:

1.10. Ածականով արտահայտված որոշիչը միշտ դրվում է գոյականից հետո և համաձայնեցվում նրա հետ սեռով և բվով՝ *كَلِمًا* *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* *كَلِمًا* մայրա ռարբա → մայրբբա ռարբրբա «մեծ փազավոր(ը) - մեծ փագուտի(ն)», *كَلِمًا* *كَلِمًا* ← *كَلِمًا* գափա շափփիռա → արբրբա շափփիռա «զեղեցիկ տղա»:

¹ «Հավելվածներ» բաժնի գլուխներից մեկում բվարկված են համապատասխան վերջավորություն չունեցող իգական սեռի առավել տարածված բառերը:

մարդ(ը) - գեղեցիկ կին(ը)», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* ← *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* → 'այնա ուրբանա «սև գիրք(ը) - սև աչք(ը)»:

o ԿՅԱԿԱՆ ՇԱՂԿԱԿԸ

1.11. o *ը* «և, ու, իսկ» կցական շաղկապը կցվում է հաջորդող բառին և ընթերցվում նրա հետ որպես մեկ բառ՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «Քազավոր և բազուկի», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «աշակերտ և ուսուցիչ»:

1.12. Եթե o շաղկապին հաջորդում է բեղադ-բեֆաթ խմբի բաղաձայն, ապա այն, շաղկապի շվա-ի ազդեցությամբ, հանդես է գալիս շվական տարբերակով՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «արքերա ր-դավոա «կին ու տղամարդ», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «ծառ ու տուն»:

1.13. Եթե բառն սկսվում է երկու բաղաձայնով, ապա o շաղկապը ստանում է պտախա, քանի որ բառը երեք բաղաձայնով սկսվել չի կարող՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «Քազավորն ու առարյալը», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «Աստված և Մեսիա», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «գրիչ և գիրք» (շաղկապի «ա» հնչյունը շվականի է վերածում քաֆ տառը): Ինչպես հուշում է տառադարձությունը, բառի առաջին վանկի շվա-ն նման դեպքերում լսելի չէ:

1.14. Եթե o շաղկապը կցվում է պաֆ տառով սկսվող բառին, ապա պաֆ-ի ձայնահիշն անցնում է շաղկապին՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «տղամարդ և կին», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «տուն և ծառ»: Ապա տառի ձայնահիշի կորուստն ասորերենի յուրահատկություններից մեկն է, ինչը պայմանավորված է կոկորդա-յին պայթյունի վերացումով:

ՊՏԱԿԱՆ ԵԼՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԿԱՅՏՈՒՄԸ

1.15. Պատկանելությունն ասորերենում հիմնականում արտահայտվում է ր- կցական հարաբերական մասնիկի միջոցով, օրինակ՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «աշակերտի գիրքը», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «Քազուհու մայրը», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «մեծ քազավորի գեղեցիկ քաղաքը», *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «աշակերտի սև գիրքը»: Նախադասության մեջ կարող է լինել մեկից ավելի ր մասնիկ՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «տառադարձի աշակերտի գրիչը»:

1.16. 1.12.-1.14. պարբերություններում ներկայացված o շաղկապի առանձնահատկությունները ճշմարիտ են նաև ր կցական մասնիկի համար՝ *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* «արքերա շափփփորա ր-դավոա «տղամարդու գեղեցիկ կինը» (կցական մասնիկի շվա-ի ազդեցությամբ գամալ տառը շվականի է վերածվել), *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*

لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ (երկու բաղաձայններից առաջ մասնիկը ձայնավորվել է պտախա-ով), *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ* («Աստծու Մեսիան» (բառասկզբի պաֆ-ի ձայնահիշն անցել է ր մասնիկին):

o Կարդացե՛ք, քարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

1. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 «*لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*»

2. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 3. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 4. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 5. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 6. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تակ*

7. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 8. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 9. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 10. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
 11. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*

12. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ
لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ

13. *لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ*
لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ
لَمَّا دَخَلُوا مَدِيْنَةً فَجَاءَتْهُمُ امْرَأَةٌ بِيْنَهُمْ اَلَمْ تَكُنْ تُعْبَدُونَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ

¹ 1.14. ² 1.13. ³ 1.9. ⁴ 1.15. ⁵ 1.16.

o Թարգմանե՛ք ասորերեն.

- 1 Ահա մեծ քազավորը, և ահա գեղեցիկ քազուհին:
- 2 Ահա Աստծու Մեսիան:

- 3 Ահա տղամարդու մեծ և գեղեցիկ տունը:
- 4 Ահա բարձր արևը:
- 5 Ի՞նչ կա այստեղ: Այստեղ կա մեծ և բարձր ծառ:
- 6 Այստեղ կա՞ գեղեցիկ կին: Այո՞, այստեղ կա գեղեցիկ կին:
- 7 Այստեղ կա՞ լավ ուսուցիչ: Այո՞, այստեղ կա լավ ուսուցիչ և լավ աշակերտ:
- 8 Ահա Աստծու Մեսիայի առաքյալը:
- 9 Ահա Մեսիայի առաքյալի աշակերտը:
- 10 Ահա Աստծու բարձր և գեղեցիկ արևը:
- 11 Ահա մեծ առաքյալի մայրը:
- 12 Ահա կնոջ գեղեցիկ գիրքը:
- 13 Ահա Աստծու մեծ քաղաքը:
- 14 Ահա գեղեցիկ քաղաքի սև բազավորը, և սևա բագուհին:
- 15 Կա մեծ բազավոր, և կա լավ բազավոր:
- 16 Ահա կնոջ սև աչքը:

սև ուքրամա ܠܘܘܘܝܐ
 ծառ ܫܘܠܡܢ ܠܘܘܝܐ
 այո ܝܘܥ
 կա, առկա է, գոյություն ունի ܫܘܠܡܢ
 Աստված ܘܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 մայր ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 կին ܘܠܘܠܗܐ (կամ ܘܠܘܠܗܐ) ܠܘܠܗܐ
 տուն ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 այր, տղամարդ, ամուսին ܘܠܘܠܗܐ
 սևա ܫܘܠܡܢ
 այստեղ ܫܘܠܡܢ ܠܘܘܝܐ
 և, ու, իսկ ܘܠܘ
 լավ, բարի տակ ܠܘܠܗܐ
 գիրք ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 քաղաք ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 բազավոր մայր ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 բագուհի մայր ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 ուսուցիչ մալֆանա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 ի՞նչ մանա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 Մեսիա, Քրիստոս մըղիխա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 աչք ܘܠܘܠܗܐ (իգ) ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 ստիլոս, գրիչ, եղեգ կանյա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 մեծ, ավագ ուքրա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 բարձր, բարձրահասակ ռամա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 առաքյալ շըղիխա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 արև շէմշա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 գեղեցիկ շաղիփոս ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ
 աշակերտ քալմիղա ܠܘܠܗܐ ܠܘܘܝܐ

2

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ

2.1. Ասորերենն ունի երկու բիվ՝ եզակի և հոգնակի՝: Արական սեռի գոյականներն էմֆատիկ վիճակում հոգնակի են կազմում փոխարինելով 1՝ վերջավորությունը 1՝ - է վերջավորությամբ. բացի դրանից, բառի որևէ տառի վրա (նախընտրելի է բառի կենտրոնական մասում) դրվում են սյամէ կոչվող կետեր՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «գրքեր», ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «ծառեր», ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «քազավորներ», ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «ուսուցիչներ», ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «աշակերտներ»:

2.2. Եթե բառում կա ; տառ, ապա սյամե-ն դրվում է այդ տառի վրա՝ փոխարինելով դրա կետին՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «տղամարդիկ», ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «ասրեր»:

2.3.1. Իզակյան սեռի գոյականներն էմֆատիկ վիճակում հոգնակի են կազմում՝ փոխարինելով 1՝ վերջավորությունը 1՝ վերջավորությամբ՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «քազուհիներ», ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «եկեղեցիներ»: 2.3.2. Լրացուցիչ «ա» հնչյունի ավելացումը կարող է առաջացնել այլ հնչյունների տրում կամ նեղացում՝ ← ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ → ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ «նամակներ»:

2.4. Հոգնակի բվի այս «վանոնավոր» եղանակի կողքին գոյություն ունեն բազմաբիվ հատուկ ձևեր: Այսպես, օրինակ՝ ܠܘܘܝܐ բառը հոգնակիում ունի ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ձևեր, ܠܘܘܝܐ բառը՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ձևեր, ܠܘܘܝܐ բառը՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ձևեր, ܠܘܘܝܐ բառը՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ձևեր: («ն» բաղաձայնի վերականգնումով), ܠܘܘܝܐ բառը՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ ձևեր:

2.5. Իզակյան սեռի մի շարք բառեր հոգնակիում հանդես են գալիս առանց իզակյան սեռի ցուցանիչ 1 տառի՝ նմանվելով արական սեռի գոյականներին՝ ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ (կամ մէրա) «խոսք, բառ» → ܠܘܘܝܐ ܠܘܘܝܐ:

¹ Արամեական վաղ բարբառներում կար նաև երկակի բիվ, որի հետքերը դասական ասորերենում պահպանվել են որոշ բվականներում:

3

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

3.1. Ասորերենի անձնական դերանուններն են.

մենք խընան	ܐܢܝܢ	ես էնա	ܐܢܝ	I
դուք (ար.) արթոն (արթուն) (1, ܐܕܝܢ)	ܐܕܝܢ	դու (ար.) արթ	ܕܝܢ	II
դուք (իգ.) արթեն	ܐܕܝܢ	դու (իգ.) արթ	ܕܝܢ	
նրանք (ար.) հեննոն (հենուն) (1, ܐܢܝܢ)	ܐܢܝܢ	նա (ար.) հու	ܗܘܢ	III
նրանք (իգ.) հենեն	ܐܢܝܢ	նա (իգ.) հի	ܗܘܢ	

Ուշադրություն դարձրեք, որ II և III դերնի անձնական դերանուններն ունեն առանձին ձևեր արական և իգական սեռերի համար, մինչ I դերնի դերանունները չեն տարբերակվում ըստ սեռի: Իգական սեռի հոգնակի բլի դերանունները նշում են բացառապես կանանցից բաղկացած խմբեր:

ԴԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱՀԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

3.2. Անձնական դերանուններից կազմվում են, այսպես կոչված, դերանվանական վերջահարույթները (էնկլիտիկաները).

-նան	ܐܢܝܢ	-նա	ܐܢܝ	I
արթոն (արթուն) (1, ܐܕܝܢ)	ܐܕܝܢ	արթ	ܕܝܢ	II
արթեն	ܐܕܝܢ	արթ	ܕܝܢ	
էննոն (էնուն) (1, ܐܢܝܢ)	ܐܢܝܢ	-ու, -ի	ܘܗܘܢ	III
էնեն	ܐܢܝܢ	-ի, -յ	ܘܗܘܢ	

¹ Ուշադրություն դարձրեք, որ ܕܝܢ բառում համը է ինչպես նուս-ը, այնպես էլ բառավերջի յոդ-ը, և բառն իր արտասանությամբ չի տարբերվում ܕܝܢ բառից:

Ինչպես երևում է աղյուսակից, II դերնի վերջահարույթները համընկնում են անձնական դերանունների հետ:

3.3. Գերանվանական վերջահարույթներն իրենց գործառույթներով շատ մոտ են հայերենի օժանդակ բայերին: Նրանք մասնավորապես գործածվում են գոյականով արտահայտված անվանական ստորոգյալը ենթակայի հետ կապելու համար.

«ես բազավոր եմ» էնա մայրա-նա	ܐܢܝ ܡܚܘܠܐ ܐܢܝ
«Դու բազավոր ես» արթ մայրա-արթ (մայրա-բբ)	ܕܝܢ ܡܚܘܠܐ ܕܝܢ
«Դու բազուհի ես» արթ մայրթրա-արթ (մայրթրա-բբ)	ܕܝܢ ܡܚܘܠܐ ܕܝܢ
«Նա բազավոր է» հու մայրա-ի	ܗܘܢ ܡܚܘܠܐ ܗܘܢ
«Նա բազուհի է» հի մայրթրա-յ	ܗܘܢ ܡܚܘܠܐ ܗܘܢ

«Մենք բազավորներ ենք» խընան մայրէ-նան	ܐܢܝܢ ܡܚܘܠܐ ܐܢܝܢ
«Դուք բազավորներ եք» արթոն մայրէ-արթոն	ܐܕܝܢ ܡܚܘܠܐ ܐܕܝܢ
«Դուք բազուհիներ եք» արթեն մայրթրա-արթեն	ܐܕܝܢ ܡܚܘܠܐ ܐܕܝܢ
«Նրանք բազավորներ են» հեննոն մայրէ-էննոն	ܐܢܝܢ ܡܚܘܠܐ ܐܢܝܢ
«Նրանք բազուհիներ են» հենեն մայրթրա-էնեն	ܐܢܝܢ ܡܚܘܠܐ ܐܢܝܢ

3.4. Ուշադրություն դարձրեք, որ ܘܗܘܢ վերջահարույթի կցումով և՛ վերջավորության զկաֆա ձայնանիշը փոխարինվում է պտախա-ով՝ ܘܗܘܢ:

Սույն օրինակով կազմեք «ես աղամարդ եմ/լին եմ», «ես հայր եմ/մայր եմ», «ես ուսուցիչ եմ/ուսուցչուհի եմ» (ܐܢܝ ܡܘܠܘܢܐ / ܡܘܠܘܢܐ) կապակցությունների բոլոր ձևերը:

3.5. Եթե անվանական ստորոգյալն ավարտվում է բաղաձայնով, ապա երրորդ դերնի եզակի բլի վերջահարույթները հնչում են -ու (արական սեռում) և -ի (իգական սեռում).

«Թագավորն այնտեղ է» մայրա բամմա-ու	ܡܘܠܘܚܐ ܐܘܚܐ ܘܗܘܢ
«Թագուհին այնտեղ է» մայրթրա բամմա-ի	ܡܘܠܘܚܐ ܐܘܚܐ ܘܗܘܢ

3.6. Եթե անվանական ստորոգյալն արտահայտված է որոշիչ-որոշյալ կապակցությամբ, ապա վերջահարույթը կարող է դրվել որոշչի ու որոշյալի միջև՝ ܐܢܝ ܡܚܘܠܐ ܐܢܝ ܐܢܝ ܡܘܠܘܢܐ ܐܢܝ ܐܢܝ ܡܘܠܘܢܐ «ես ճշմարիտա Աստվածն եմ (Աստվածն եմ ճշմարիտ)», ܐܢܝ ܡܘܠܘܢܐ ܐܢܝ ܐܢܝ ܡܘܠܘܢܐ «Նա նոր ու-սուցիչ(ն) է»:

¹ Նման դեպքերում հնարավոր է նաև ܘܗܘܢ կամ ܘܗܘܢ գրությունը:

4

ԳԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆԳՆԵՐ

4.1. Գերանվանական վերջածանցներն ասորերենում կատարում են հայերենի ստացական հոդերի գործառույթը՝ արտահայտելով առարկայի պատկանելությունն այս կամ այն դեմքին: Ասորերենի գերանվանական վերջածանցներն են.

	եզակի	հոգնակի
I	ـ (համր t)	ـون (-ան)
II աք.	ـو (-ախ)	ـون (جف) (-խոսն)
II իգ.	ـ (տղ-ը՝ համր)	ـ (խեն)
III աք.	ـ (տ)	ـون (جف) (-խոսն)
III իգ.	ـ (տ)	ـ (տեն)

Քանի որ այս վերջածանցները կցվում են եզակի թվի գոյականներին, դրանք պայմանականորեն կոչում են «եզակի թվի» գերանվանական վերջածանցներ:

4.2. Գերանվանական վերջածանցները, անկախ նրանից, թե ինչ հնչյուն է նրանց նախորդում, բացառությամբ մեկ դեպքի, միշտ հնչյուն են *-խոսն* և *-խեն*:

¹ Արևմտյան ասորերենի «տ» և «ա» տարբերակները սույն դասագրքում համեմատաբար հազվադեպ են գործածվում, ինչպես նաև անձնական և ցուցական դերանունների «ու» ձայնավորով տարբերակները: Ուստի արևմտյան ասորերենին հետևող հատվածներում հնարավոր է վերջածանցների ու դերանունների «ո» ձայնավորով տարբերակների գործածումը, ինչն ավանդականորեն բնորոշված է ասորերեն լեզվի ձեռնարկներում:

² Ուշադրություն դարձրեք «տ» վերջածանցի հետ տառի կետին, որը ձայնավորված տեքստերում կոչված է տարբերակելու այս վերջածանցն արական սեռի «տ» վերջածանցից:

4.3. Կցվելով գոյականին՝ դերանվանական վերջածանցները դուրս են մղում էմֆատիկ վիճակի և վերջավորությունը.

	եզակի	հոգնակի
I	ـ (տախ)	ـون (տախ)
II աք.	ـو (տախ)	ـون (տախ)
II իգ.	ـ (տախ)	ـون (տախ)
III աք.	ـ (տախ)	ـون (տախ)
III իգ.	ـ (տախ)	ـون (տախ)

Օրինակ՝ Գերանվանական վերջածանցներ կցելով, նույնիսկ առանց վերջածանցների:

4.4. Երեք բաղաձայնների միջև լսվող շվա-ն «տ», «ա», «խ» անձանցների կցման դեպքում վերածվում է պտախա-ով արտահայտված «ա»-ի՝ օրինակ՝ «Պաղատեմ», «Պաղատեմա»:

Օրինակ՝ Գերանվանական վերջածանցներ կցելով, նույնիսկ առանց վերջածանցների:

4.5. Գերանվանական վերջածանցների կցման արդյունքում առաջին դեմքի եզակիում վերականգնվում է համր նուն տառի արտասանությունը՝ օրինակ՝ «Պաղատեմ»: Մյուս ձևերում հնարավոր է երկակի արտասանություն՝ «Պաղատեմա» և «Պաղատեմ» և այլն:

4.6. Գերանվանական վերջածանցները կապակցություններում առաջին բաղաձայնով «պատկանելի», հաճախ հանդես է գալիս դերանվանական վերջածանցով, որը սեռով և թվով համաձայնեցվում է կապակցության երկրորդ անդամի՝ «տիրոջ» հետ՝ օրինակ՝ «Պաղատեմ» (նրա) տղամարդու տունը, «Պաղատեմ» (նրանց) տղամարդկանց տունը, «Պաղատեմ» (նրանց) տղամարդկանց տունը, «Պաղատեմ» (նրանց) տղամարդկանց տունը: Սովորաբար դերանվանական վերջածանցով ձևը գործածվում է, երբ «պատկանելի» ցանկանում են տալ որոշյալ առում, մինչև առանց վերջածանցի ձևն ունի անորոշության որոշ երանգ:

4.7. Գերանվանական վերջածանցները կարող են կցվել կցական նախդիրներին՝ ճիշտ այնպես, ինչպես կցվում են գոյականներին: Այսպես, յ նախդիրի հետ դերանվանական վերջածանցները կազմում են հետևյալ ձևերը.

	եզակի	հոգնակի
I	ک բի «իմ մեջ, ինձնով»	ک բամ «մեր մեջ, մեզնով»
II աբ.	ک բախ «քո մեջ, քեզնով»	ک բրխուն «ձեր մեջ, ձեզնով»
II իգ.	ک բէխ «քո մեջ, քեզնով»	ک բրխեն «ձեր մեջ, ձեզնով»
III աբ.	ک բեի «նրա մեջ, նրանով»	ک բրիուն «նրանց մեջ, նրանցով»
III իգ.	ک բաի «նրա մեջ, նրանով»	ک բրիեն «նրանց մեջ, նրանցով»

Ուշադրություն դարձրեք, որ ک ձևում յոդ տառը հնչում է՝ բի:

▷ ԿՑԱԿԱՆ ՆԱԽԴԻՐԸ

4.8. Ատրերենում շատ մեծ գործածություն ունի > և կցական նախդիրը: Այն մասնավորապես նշում է ուղիղ և անուղղակի խնդիրները կամ այլ կերպ ասած՝ տրական և հայցական հոլովների իմաստը՝ ک ک ک > և «Մովսեսին», ک ک ک > և «ուսուցչին», ک ک ک > և «կանանց», ինչպես նաև նշում է ուղղություն՝ ک ک ک > և «տուտա Պեայի սա-րը»:

4.9. Իր հնչյունային և հնչյունափոխական առանձնահատկություններով > նախդիրը համընկնում է յ նախդիրի հետ՝ ک ک ک > և «երկնքին», ک ک ک > և «խաղաղա զանը», ک ک ک > և «կնոջը»:

4.10. Գերանվանական վերջածանցների հետ > նախդիրը կազմում է «տրական» և «հայցական» հոլովի դերանուններ.

	եզակի	հոգնակի
I	ک լի «ինձ»	ک լան «մեզ»
II աբ.	ک լախ «քեզ»	ک լրխուն «ձեզ»
II իգ.	ک լէխ «քեզ»	ک լրխեն «ձեզ»

	եզակի	հոգնակի
III աբ.	ک լեի «նրան»	ک լրիուն «նրանց»
III իգ.	ک լաի «նրան»	ک լրիեն «նրանց»

«ՈՒՆԵՆԱԼ» ԲԱՅԻ ԻՄԱՍՏԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄ

4.11. «Ես ունեմ/չունեմ» տիպի կապակցություններն ասորերենում արտահայտվում են Ա՛ և Ա՛՛ մասնիկների ու «տրական հոլովի» դերանվանական վերջածանցների համադրումով՝ ک ک ک Ա՛ իր լի կատուու արքամա «Ես սև կատու ունեմ», ک ک ک Ա՛ իր լի քալա «Ես չուն չունեմ», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Մենք գեղեցիկ լեզու ունեմք», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Մենք բազավոր չունեմք», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Նրանք սպիտակ տաճար ունեն», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Նրանք օրենք չունեն»:

⦿ Թարգմանեք.

Ես ունեմ հայր և մայր: Ես չունեմ տուն այս քաղաքում: Գու ունես չար չուն: Գու չունես գրիչ: Նա ունի գեղեցիկ կին: Նա ունի հարուստ ամուսին: Նա չունի կին: Նա չունի ամուսին: Մենք ունենք Մովսեսի օրենքը: Մենք չունենք ծառաներ տանը: Գուք ունեք հոգևոր հայրեր: Գուք չունեք ասորերենի ուսուցիչ: Նրանք ունեն նոր եկեղեցի: Նրանք չունեն երկնային բազավորություն:

4.12.1. Եթե «տեր»-ը արտահայտված է գոյականով կամ հատուկ անունով, գործածվում են հետևյալ տիպի կապակցություններ՝ ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Արքահամն ունի որդի», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Մարիամն ունի փոքր ծխտ», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Տղաները մայրեր չունեն»:

4.12.2. Հնարավոր է նաև > նախդիրի կցումն անմիջապես գոյականին կամ հատուկ անվանը՝ ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Արքահամն ունի որդի», ک ک ک Ա՛ իր լի լա լա «Տղաները մայրեր չունեն»:

«ԱՅՆ» ՑՈՒՑԱԿԱՆ ԳԵՐԱՆՈՒՆԸ

4.13. Ի տարբերություն «այս» դերանվան «այն» ցուցական դերանունը տարբերակվում է ըստ սեռերի ինչպես եզակի, այնպես էլ հոգնակի բովում և ունի հետևյալ ձևերը.

	արական	իգական
եզակի	ای հաու	ای հայ
հոգնակի	ای հանուն (հանուն)	ای հանեն

«Ո՞վ է այն տղամարդը» ման-ու հաւ գավոս ۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 «Ո՞վ է այն կինը» ման-ի հայ արբա ۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 «Ովքե՞ր են այն տղամարդիկ» ման-էննօն հանօն գավոտ ۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 «Ովքե՞ր են այն կանայք» ման-էննէն հանէն նէշշէ ۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

Այս ցուցական դերանունները ևս կարող են դրվել ինչպես գոյականից առաջ, այնպես էլ հետո:

Թ Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

1 ۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

2 ۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

3 ۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

4 ۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

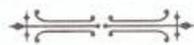
۳3.4. ۲4.3. ۱4.5. ۱4.6. ۲2.6. ۱2.11.2. ۲3.8.1. ۱4.11. ۲2.10. ۱4.7.
 ۲1.6.3. ۱3.22. ۱4.13. ۱4.12.1. ۱3.3. ۱3.8.2. ۱3.18. ۱3.23. ۱3.21.

Թ Թարգմանե՛ք ասորերեն.

- 1 Գեղեցիկ են այն բաղաբի բազմաթիվ եկեղեցիները:
- 2 Այն սուրբ գրքերը ասորերենով են:
- 3 Ո՞վ է այն գեղեցիկ կինը, որ այգում է:
- 4 Աստծու մարգարեները խաղաղության ծառաներն են:
- 5 Խաղաղությունն աշխարհում Աստծու պատվիրանն է:
- 6 Երկինքն Աստծու բազալիորությունն է:

- 7 Չեր ուսուցչուհին շատ իմաստուն կին է:
- 8 ԴՆճարիտ են և իմաստուն Տիրոջ այն սուրբ պատվիրանները:
- 9 Ովքե՞ր են այն բազմաթիվ կանայք, որ տաճարի մոտ են:
- 10 Այն մեծ բազալորի բաղաբում շատ են գեղեցիկ եկեղեցիներն ու տաճարները:
- 11 Սա է մարգարեի խոսքը. հարուստներին չկա երկնային արքայություն:
- 12 Ահա Տիրոջ աստղը երկնքում՝ լուսնի կողքին:
- 13 Նրանց բազուտին շատ գեղեցիկ է, սակայն ամուսին չունի:
- 14 Այն մեծ մեկան Աստծու որդին է:
- 15 Աստծու որդիներն ենք մենք այս աշխարհում:
- 16 Աստծու օրենքը Մովսես մարգարեի խոսքերում է:
- 17 Այն կանաչ խոտի վրա բազմաթիվ սպիտակ և կարմիր ծաղիկներ կան:
- 18 Մարիամը՝ մեր Փրկչի մայրը, հարուստների ծառաների հետ հիմա տաճարում է:
- 19 Այն երկար նամակն ասորերենով է:
- 20 Ի՞նչ գեղեցիկ է այն ծաղիկների գույնը, որ այն բարձր սարի վրա են:

Աբրահամ ավոտահամ ۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۵ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۶ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۷ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۸ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۹ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۲ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۳ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۴ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۵ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۶ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۷ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۸ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱۹ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 ۲۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

5

ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

5.1. Դերանվանական վերջածանցների կցումից բացի, պատկանելությունը կարող է արտահայտվել **Հ**՝ *ղիլ*- հիմքին դերանվանական վերջածանցների կցումով կազմված ստացական դերանուններով.

	եզակի	հոգնակի
I	Հ՝ <i>ղիլ</i> «փն»	Հ՝ <i>ղիլան</i> «մեր»
II ար.	Հ՝ <i>ղիլախ</i> «քո»	Հ՝ <i>ղիլսուն</i> «ծեր»
II իգ.	Հ՝ <i>ղիլխ</i> «քո»	Հ՝ <i>ղիլխեն</i> «ծեր»
III ար.	Հ՝ <i>ղիլեհ</i> «նրա»	Հ՝ <i>ղիլեհուն</i> «նրանց»
III իգ.	Հ՝ <i>ղիլահ</i> «նրա»	Հ՝ <i>ղիլահեն</i> «նրանց»

Այս ստացական դերանունները դրվում են գոյականից հետո, օրինակ՝ **Հ**՝ *Հ*՝
իկկառթա *ղիլ* «փն ընտանիքը», **Հ**՝ *Հ*՝ *զաննեղ* *ղիլախ* «քո այգիները», **Հ**՝ *Հ*՝
Հ՝ *կատարա* *ղիլխ* «քո կատուները», **Հ**՝ *Հ*՝ *խազգուտ* *ղիլեհ* «նրա
խնձորները», **Հ**՝ *Հ*՝ *Հ*՝ *հարթավա* *ղիլահ* «նրա ծաղիկը», **Հ**՝ *Հ*՝ *Հ*՝ *մամու-*
սա *ղիլահ* «մեր օրենքը», **Հ**՝ *Հ*՝ *Հ*՝ *բընարա* *ղիլսուն* «ծեր դուստրերը», **Հ**՝ *Հ*՝
Հ՝ *բընայա* *ղիլխեն* «ծեր որդիները», **Հ**՝ *Հ*՝ *Հ*՝ *մարըրաթա* *ղիլեհուն*
«նրանց թագավորությունները», **Հ**՝ *Հ*՝ *Հ*՝ *զավոտ* *ղիլահեն* «նրանց ամուսիննե-

5.2.1. Որպես յուրահատուկ ոճական երանգավորում՝ ստացական դերանունը կարող է կցվել դերանվանական վերջածանց ունեցող բառին, ինչպես՝ **Հ**՝ *Հ*՝
մարըր *ղիլ* «փն թագավորությունը»: 5.2.2. Ստացական դերանունը կարող է նաև նախորդել **չ** մասնիկով կազմված ստացական կապակցությանը՝ **Հ**՝ *Հ*՝
Հ՝ *հա* *բըրավա* *ղիլեհ* *ղը-մուշե* «Ահա նրա՝ Մովսեսի գիրքը»:

ԴԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆԳՆԵՐԻ ԿՑՄԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՁԵՎԵՐ

5.3.1. Մի խումբ գոյականներ աչքի են ընկնում դերանվանական վերջածանցների կցման հատուկ ձևերով.

5.3.2. Հ՝ *ալա* «հայր»

	եզակի	հոգնակի
I	Հ՝ <i>ալ</i> «հայր»	Հ՝ <i>ալուն</i> «մեր հայրը»
II ար.	Հ՝ <i>ալուխ</i> «հայրը»	Հ՝ <i>ալուխուն</i> «ծեր հայրը»
II իգ.	Հ՝ <i>ալուխ</i> «հայրը»	Հ՝ <i>ալուխեն</i> «ծեր հայրը»
III ար.	Հ՝ <i>ալու</i> «նրա հայրը»	Հ՝ <i>ալուհուն</i> «նրանց հայրը»
III իգ.	Հ՝ <i>ալուտ</i> «նրա հայրը»	Հ՝ <i>ալուտեն</i> «նրանց հայրը»

Ուշադրություն դարձրեք համը հե և յող տառերով **Հ**՝ *Հ*՝ ձևին, որի ուղղագրության մեջ պահպանվել է վաղ արամեական արտասանությունը: Ուշադրության է արժանի նաև **Հ**՝ ձևը, որում, ի տարբերություն մյուս բոլոր ձևերի, ալա-ը ձայնավորված է զկաֆա-ով:

Օ **Հ**՝ *բառի օրինակով* դերանվանական վերջածանցներ կցե՛ք **Հ**՝ *ալա* «նորայր» և **Հ**՝ *խընա* «աներ, սկեսրայր» բառերին: **Հ**՝ *բառի խեթ-ը առաջին դեմքի եզակիում ձայնավորված է ովա-սա-ով* (حعت), մյուս ձևերում ձայնամիջ չունի (حعت):

5.3.3. Հ՝ *բըրա* «որդի»

	եզակի	հոգնակի
I	Հ՝ <i>բըր</i> «որդի»	Հ՝ <i>բըրան</i> «մեր որդին»
II ար.	Հ՝ <i>բըրախ</i> «որդի»	Հ՝ <i>բըրախուն</i> «ծեր որդին»

	եզակի	հոգնակի
II իգ.	رَبِّدٌ րբռձիս «որդից»	رَبِّدٌ րեռիսէն «ձեր որդին»
III ար.	رَبِّدٌ րբռէի «նրա որդին»	رَبِّدٌ րեռիս «նրանց որդին»
III իգ.	رَبِّدٌ րբռահ «նրա որդին»	رَبِّدٌ րեռիէն «նրանց որդին»

5.3.4. رِبِّيٌّ բարբա «դուստր»

	եզակի	հոգնակի
I	رِبِّيٌّ րբռար «դուստր»	رِبِّيٌّ բարբան «ձեր դուստրը»
II ար.	رِبِّيٌّ բարբարս «դուստրդ»	رِبِّيٌّ բարբիսուն «ձեր դուստրը»
II իգ.	رِبِّيٌّ բարբիս «դուստրդ»	رِبِّيٌّ բարբիսէն «ձեր դուստրը»
III ար.	رِبِّيٌّ բարբէի «նրա դուստրը»	رِبِّيٌّ բարբիս «նրանց դուստրը»
III իգ.	رِبِّيٌّ բարբահ «նրա դուստրը»	رِبِّيٌّ բարբիէն «նրանց դուստրը»

ԴԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆՑՆԵՐԻ ԿՑՈՒՄՆ
ԱՆՋԱՏ ՆԱՍԳԻՐՆԵՐԻՆ

5.4.1. Դերանվանական վերջածանցները կցվում են անջատ նախդիրներին այնպես, ինչպես ۱ և ۲ կցական նախդիրներին: رِبِّيٌّ ամ «հետ» նախդիրի դեպքում կազմվում են հետևյալ ձևերը.

	եզակի	հոգնակի
I	رِبِّيٌّ 'ամմ «հետս»	رِبِّيٌّ 'ամման «ձեր հետ»
II ար.	رِبِّيٌّ 'ամմարս «հետդ»	رِبِّيٌّ 'ամմիսուն «ձեր հետ»
II իգ.	رِبِّيٌّ 'ամմիս «հետդ»	رِبِّيٌّ 'ամմիսէն «ձեր հետ»
III ար.	رِبِّيٌّ 'ամմէի «նրա հետ»	رِبِّيٌّ 'ամմիս «նրանց հետ»
III իգ.	رِبِّيٌّ 'ամմահ «նրա հետ»	رِبِّيٌّ 'ամմիէն «նրանց հետ»

5.4.2. رِبِّيٌّ մէն նախդիրի հետ, որը համապատասխանում է հայերենի բացառական հոլովին (رِبِّيٌّ մէն կրորբա «զուտից», رِبِّيٌّ մէն սորիյա «Միրիայից») կազմվում են հետևյալ ձևերը.

	եզակի	հոգնակի
I	رِبِّيٌّ մէնն «ինձանից»	رِبِّيٌّ մէննան «մեզանից»
II ար.	رِبِّيٌّ մէննարս «քեզանից»	رِبِّيٌّ մէննիսուն «ձեզանից»
II իգ.	رِبِّيٌّ մէննիս «քեզանից»	رِبِّيٌّ մէննիսէն «ձեզանից»
III ար.	رِبِّيٌّ մէննէի «նրանից»	رِبِّيٌّ մէննիս «նրանցից»
III իգ.	رِبِّيٌّ մէննահ «նրանից»	رِبِّيٌّ մէննիէն «նրանցից»

۱۱ ԲԱՌԸ

5.5. ۱۱ բառը (արևելյան ասորերենում գրվում է առանց ձայնահիշի կամ, երբեմն, ուսու տառով ۱۱ ۱۱, իսկ արևմտյան ասորերենում՝ ըստաս-ով ۱۱ ۱۱) ունի «բոլոր, ամբողջ, ողջ, ամեն» իմաստը: «Ամեն» իմաստային տարբերակը կներկայացվի հետագա գլուխներում: Ինչ վերաբերում է «բոլոր, ամբողջ» իմաստային տարբերակներին, ապա դրանք արտահայտելու համար այս բառին կցվում են դերանվանական վերջածանցներ՝ կազմելով հետևյալ ձևերը.

	եզակի	հոգնակի
I	۱۱ բոլլ «ևս ամբողջությամբ»	۱۱ բոլլան «բոլորս»
II ար.	۱۱ բոլլարս «դու ամբողջությամբ»	۱۱ բոլլիսուն «բոլորդ»
II իգ.	۱۱ բոլլիս «դու ամբողջությամբ»	۱۱ բոլլիսէն «բոլորդ»
III ար.	۱۱ բոլլէի «ևս ամբողջությամբ»	۱۱ բոլլիս «նրանք բոլորը»
III իգ.	۱۱ բոլլահ «ևս ամբողջությամբ»	۱۱ բոլլիէն «նրանք բոլորը»

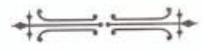
Համապատասխանաբար, արևմտյան ասորերենում՝ رِبِّيٌّ, رِبِّيٌّ, رِبِّيٌّ, رِبِّيٌّ, رِبِّيٌّ և այլն:

- 5 Այս երկիրը մեծ բազավորություն է, և բազմաթիվ են նրա քաղաքներն ու գյուղերը:
- 6 Այս քաղաքն ամենամեծն է երկրի բոլոր քաղաքներից:
- 7 Ի՞նչ շատ են շներն ու կատուներն այն բարձր սարի վրա:
- 8 Այս առակը Տիրոջ հարության և երկնքում նրա նոր կյանքի մասին է:
- 9 Այժմ Երուսաղեմում շատ են հույներն ու արամեացիները, և նրանում շատ հրեաներ չկան:
- 10 Տաճարում է հիմա Փրկչի մայրը, և իր որդու առաքյալներն իր հետ են:
- 11 Մեր նորայրը հիմա բոլոր աշակերտների հետ դպրոցում է:
- 12 Ահա սուրբ գրքերը, նրանցից է այս հոգևոր հայրերի ողջ իմաստությունը:
- 13 Փա՛ռք Աստծու որդուն՝ աշխարհի և բոլորիս Փրկչին:
- 14 Ի՞նչ է այն երկար նամակների լեզուն:
- 15 Միրիայում քրիստոնյաների աղոթքների լեզուն ասորերենն է:
- 16 Ի՞նչ դուստրը ավելի զեղեցիկ է ձեր բոլորիդ դուստրերից:
- 17 Դու ես, Հայր իմ, լույսը երկնային և զորությունը հոգևոր:
- 18 Մենք քո օրենքի ծառաներն ենք և քո պարտեզի բաշտները:
- 19 Խաղաղություն ձեզ, եղբայրներ, և խաղաղություն ձեր տներին և ընտանիքներին:
- 20 Աստծու որդու բոլոր իմաստուն առակներն այս փոքր գրքում են, որն այժմ ինձ հետ է:

գլուղ կրոնիքա (կեդյաթա, կուռյա) (مَدِينَة، مَدِينَة) مَدِينَة
 փառք, պատիվ, շարական բեշբոթա (բեշբոթաթա) (بَشْبُوْثَا) بَشْبُوْثَا

հավիտյան հավիտենից լը՝ ալամ՝ ալմին حَكْمٌ خَالِدٌ
 Տերունական աղոթք սըլօթա դավուն դը-վա-շմայյա (عِبَادَةٌ خَالِدَةٌ) عِبَادَةٌ

Երուսաղեմ *ontzilt* (*ուտիշիլտ*) (اَوْتِشَيْلْت) اَوْتِشَيْلْت
 եղբայր *ախա* اَخَا
 ճշմարիտ, ամեն *ամէն* (*ամին*) (اَمِين) اَمِين
 արամեացի, արամեական *առամայա* اَمْرَامَا
 երկիր, հող, Երկիր մուրթակ *առ՝ա* (*առ՝արա*) (اَرَا) اَرَا
 դուստր, աղջիկ *բաթթա* (*բընարա*) (بَثَثَا) بَثَثَا
 իսկ, սակայն, ապա *դէն* دِن
 կյանք *խայթ* خَيْث
 ուժ, զորություն, զորք *խայյա* خَيْيَا
 իմաստություն *խեխմըթա* خَيْخَمْرُثَا
 հրեա, հրեական *իհուդայա* اِيَهُدَا
 այսօր *յամանա* يَمَانَا
 հույն, հունական *յանայա* يَنْيَا
 Հովսեփ *յատֆ* يَاف
 Վիսուս Քրիստոս *իշօ՝* (*յեշշու՝*) մըշիխա *խնֆա* (اِخْنَفَا) اِخْنَفَا
 ավելի *յաթթիո* يَثَثِيُو
 քահանա *քահնա* كَاهِنَا
 ամեն, բոլոր, ամբողջ, ողջ *թոլլ* (*թուլլ*) (اِثَل) اِثَل
 քրիստոնյա *քրեստըյանա* (քրիստըյանա) (اِخْرَيْسْتُيَانَا) اِخْرَيْسْتُيَانَا
 քրիստոնեական *քրեստըյանայա* (քրիստըյանայա) (اِخْرَيْسْتُيَانَا) اِخْرَيْسْتُيَانَا
 մահ *մարա* مَارَا
 ջուր *մայյա* مَيَا
 առակ, ասացվածք, առասպել *մարլա* مَارَلَا
 Սիրիա *սուրիյա* سُوْرِيَا
 աղոթք *սըլօթա* (*սըլաուաթա*) (اِثَلْ) اِثَلْ
 խաչ *սըլիվա* سُلِيْبَا
 հարություն *կըյամթա* كَيْيَامُثَا
 սառը *կառոդա* كَارُودَا

6

ԱՍՈՐԵՐԵՆԻ ԲԱՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԲԱՅԱԿԱՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

6.1. Ասորերենի բայական համակարգի հիմքում ընկած է երեք, ավելի հազվադեպ՝ չորս բաղաձայններից բաղկացած արմատը (√): Բայարմատը լեզվում ինքնուրույն գոյություն չունի և այս կամ այն գործողության ընդհանուր իմաստն արտահայտող քերականական աբստրակցիա է: Այսպես՝ ܐܕܘ արմատն արտահայտում է գրելու ընդհանուր իմաստը, ܦܘܝ՝ երգելու, ܘܘܠ՝ ուտելու, ܘܝܠ՝ գնալու, ܘܘܘܘ քարձրանալու, ܦܘܝܝ՝ սիրելու, ܘܘܘܘܘ Լսելու, ܦܘܘܘܘܘ Կախատելու, ܘܘܘܘܘ Կախատելու և այլն:

6.2. Դասական սեմազիստության մեջ ընդունված է բայարմատի առաջին բաղաձայնը պայմանականորեն ճշել ܐ, երկրորդը՝ ܘ, երրորդը՝ ܘ տառերով: ܘܘܘ («Կախատել») արմատից վերցված այս տառերով կազմվում են միանման քերականական ձևերն ընդհանրացնող և ներկայացնող հատուկ բանաձևեր, որոնք հեշտացնում են լեզվի ուսումնասիրությունը:

6.3. Ասորերենի բայարմատները բաժանվում են երկու մեծ խմբերի՝ «փույլ» և «ամբողջական» (կամ «ճիշտ»): Թույլ են կոչվում այն արմատները, որոնց կազմում կան հեշտ սղվող «փույլ» բաղաձայններ՝ ܐ և ܘ, որոշ դեպքերում նաև՝ ܝ և ܥ: Համապատասխանաբար, «ամբողջական» են կոչվում այն արմատները, որոնք չեն պարունակում փույլ բաղաձայններ:

6.4. Թույլ արմատներն իրենց հերթին բաժանվում են մի քանի ենթախմբերի.

- ❖ արմատներ, որոնց առաջին արմատականը նույն է (նշվում են I-ը).
- ❖ արմատներ, որոնց առաջին արմատականն ալաֆ է (I-ի).
- ❖ արմատներ, որոնց առաջին արմատականը յոդ է (I-ւ).
- ❖ արմատներ, որոնց երկրորդ արմատականն ալաֆ է (II-ի).

- ❖ արմատներ, որոնց երկրորդ արմատականը ուաու կամ յոդ է (II-օ, II-ւ), նաև կոչվում են «դատարկ» բայեր.
- ❖ արմատներ, որոնց երրորդ արմատականը յոդ է (III-ւ).
- ❖ «երկակի փույլ» արմատներ, որոնցում կա երկու փույլ բաղաձայն:

6.5. Որպես բայարմատների առանձին խմբեր առանձնացվում են «կրկնավորված» արմատները, որոնց երկրորդ և երրորդ արմատականներն արտահայտված են նույն բաղաձայնով (III=II), և քառատառ արմատները:

ԲԱՅԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐ

6.6. Բայարմատը, ընդլայնվելով համապատասխան ածանցներով, կարող է դրսևորվել մի քանի տարբերակներով՝ այսպես կոչված «կառույցներով»՝ յուրաքանչյուրն իր իմաստային երանգավորումով: Ասորերենն ունի վեց հիմնական և մի քանի հազվադեպ գործածվող երկրորդական բայական կառույցներ:

6.7. Տեսականորեն ցանկացած բայարմատից կարելի է կազմել բոլոր կառույցները: Սակայն գործնականում բայարմատն ասորերենում միջին հաշվով հանդես է գալիս 3-4 կառույցներում:

6.8. Որպես տվյալ կառույցի «ներկայացուցիչ» հանդես է գալիս անցյալ ժամանակի III դեմքի եզակի արական ձևը, այն է՝ «(Դավիթը) կարդաց, գրեց, կերավ, լափեց»: Այս բայաձևը կոչվում է «ելման բայաձև», քանի որ նրանից են, փաստորեն, ածանցվում մյուս բայաձևերը: Այս առումով ասորերենը տարբերվում է այն լեզուներից, որոնցում որպես ելման բայաձև հանդես է գալիս անորոշ դերբայը (հայերենում՝ «կարդալ», «գրել», «ուտել», «լափել») և այլն: Ասորերենում անորոշ դերբայը ձևաբանական առումով երկրորդական նշանակություն ունի, քանի որ նրանից հնարավոր չէ ածանցել որևէ այլ ձև: Այսպիսով՝ ասորերենում ելման բայաձևը կատարում է անորոշ դերբայի դեր և, որպես այդպիսին, նշվում բառաբաններում:

ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԸ

6.9. Բայական կառույցներից ամենապարզը կոչվում է ՊԸԱԼ. այն բաղկացած է երեք արմատականներից, որոնցից երկրորդը ձայնավորված է պտախա-ով կամ ովասա-ով (ܘܘܘܘ ܘܘܘܘ), իսկ առաջին և երկրորդ արմատականների միջև կա շվա: Այսպես՝ 6.1. պարբերությունում հիշատակված արմատները ՊԸԱԼ կառույցում ունեն հետևյալ ելման բայաձևերը՝ ܐܕܘ քրթալ «գրեց», ܦܘܝ քրմաու «եր-

¹ Բայարմատի դրսևորումը տարբեր կառույցների ձևով կարելի է համեմատել հայերենի բայի՝ ածանցների միջոցով փոփոխված իմաստային երանգավորումների շարքի հետ՝ «կուտրել-կուտրվել-կուտրատել-կուտրալվել», «ուտել-ուտվել-ուտեցնել» և այլն:

գեց», **كَلِمَاتٌ** կրտալ «սպանեց», **كَلِمَاتٌ** սրլէկ «բարձրացավ», **كَلِمَاتٌ** որխտմ «սիրեց», **كَلِمَاتٌ** ըվաղ «արեց»¹:

6.10. Քանի որ բառակզբում ալաֆ-ը չի կարող հանդես գալ առանց ձայնանիշի, ուստի ՊԸԱԼ կառույցում առաջին արմատական ալաֆ-ը սովորաբար ձայնավորվում է ովասա-ով՝ **كَلِمَاتٌ** էզալ «զնալ», **كَلِمَاتٌ** էմառ «ասել», **كَلِمَاتٌ** էխալ «ուտել»:

ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԵՆԹԱԿԱՅԱԿԱՆ ԴԵՐԲԱՅԸ

6.11. Ենթակայական (կամ ակտիվ) դերբայը բայից կազմված ածական է («գրող», «կարդացող», «սիրող» և այլն): Ունենալով այսպիսի երկակի բնույթ՝ ենթակայական դերբայները կարող են կատարել ինչպես բայի, այնպես էլ ածականի, հաճախ նաև գոյականի դեր և հանդես գալ բոլոր երեք վիճակներում՝ էմֆատիկ, բացարձակ և կապակցված:

6.12. ՊԸԱԼ կառույցի բացարձակ վիճակի ենթակայական դերբայները կազմվում են հետևյալ բանաձևերով.

	արական	իգական
եզակի	كَلِمَاتٌ	كَلِمَاتٌ
հոգնակի	كَلِمَاتٌ	كَلِمَاتٌ

Ըստ այս բանաձևերի՝ **كَلِمَاتٌ** կրտալ «սպանել» բայը կկազմի ենթակայական դերբայի հետևյալ ձևերը.

կատել كَلِمَاتٌ	կատլա كَلِمَاتٌ
կատլին كَلِمَاتٌ	կատլան كَلِمَاتٌ

¹ Կազմված հաճախ, **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ** բայերի ենթակայական դերբայները: **كَلِمَاتٌ** բայի դեպքում ուշադրություն դարձրեք ընդ տասի երկակի արտասանության վրա:

6.13. Բացարձակ վիճակի ենթակայական դերբայները հիմնականում հանդես են գալիս որպես: բայեր (ավելի մանրամասն՝ ստորև):

6.14. **كَلِمَاتٌ** էխալ «ուտել» բայը կազմում է հետևյալ ենթակայական դերբայները.

ախել كَلِمَاتٌ	ախլա كَلِمَاتٌ
ախլին كَلِمَاتٌ	ախլան كَلِمَاتٌ

6.15. **كَلِمَاتٌ** էզալ «զնալ» բայի ենթակայական դերբայներում առկա է «ասիմիլյացիա» կոչվող երևույթ, երբ «զ» բաղաձայնը նմանվում է իրեն անմիջականորեն նախորդող «զ» բաղաձայնին.

ազել كَلِمَاتٌ	ազզա كَلِمَاتٌ
ազզին كَلِمَاتٌ	ազզան كَلِمَاتٌ

Հնարավոր է նաև ասիմիլյացված ձևերի հետևյալ գրությունը՝ **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ**:

6.16. Եթե բայի երրորդ արմատականը **و**, **ا**, **ي** կամ **ه**, ապա եզակի արականում երկրորդ արմատականի ովասա-ն փոխարինվում է պտախա-ով.

շամա՝ كَلِمَاتٌ	շամա كَلِمَاتٌ
շամին كَلِمَاتٌ	շաման كَلِمَاتٌ

² Կազմված **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ** բայերի ենթակայական դերբայները:

6.17. Ենթակայական դերբայները կարող են հանդես գալ նաև էմֆատիկ վիճակում: Այսպես՝ **كَلِمَاتٌ** բայն էմֆատիկ վիճակում կկազմի հետևյալ ձևերը.

կատլա كَلِمَاتٌ	կատլրա كَلِمَاتٌ
կատլէ كَلِمَاتٌ	կատլբա كَلِمَاتٌ

Ուշադրություն դարձրեք, որ էմֆատիկ վիճակում արական սեռի հոգնակի թվի ձևերը ունեն սյամն:

² Կազմված **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ**, **كَلِمَاتٌ** բայերի էմֆատիկ վիճակի ենթակայական դերբայները:

6.18. Էմֆատիկ վիճակում ենթակայական դերբայները հիմնականում կատարում են ածականների ու գոյականների դեր, ինչպես, օրինակ՝ **كَلِمَاتٌ** ռախմա «ընկեր»:

ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ՆԵՐԿԱ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

6.19. Վաղ արամեական բարբառներում բայը չունի վաղ արտահայտված ժամանակային երանգավորումներ և հիմնականում տարբերակվում էր ըստ կերպի՝ կատարյալ (Perfectus) և անկատար (Imperfectus): Դասական ասորերենում կատարյալ կերպը վերածվեց, փաստորեն, անցյալ, իսկ անկատար կերպը՝ ապատանի ժամանակի: Մյուս ժամանակաձևերն արտահայտվում են վերլուծական ձևերով, որոնցով ասորերենը տարբերվում է մյուս հին սեմական լեզուներից:

¹ Ելման բայաձևերն այսուհետև հայերեն են բարգձանվելու անորոշ դերբայով՝ «զրել», «սիրել» և այլն:

3 **أَنَا دَائِبٌ خَدِّحَ بَيْنَهُمُ أَقْدَمُ الْأَحْفَادِ^١ سِمْ فَصَلِّ عَلَى كَهْنِهِ^٢ خَلَا سِتًّا سَبْعًا^٣ حَبَّ**
صَوْمًا^٤ أَزَكًا. سِمْ خَدِّحَ^٥ حَوْلَهُ مِمَّنْ سَخَّرَ خَلْقًا^٦ مِمَّنْ أَعَادَ. أَيْ خَدِّحَ^٧ أَيْ حَكَّمَهُ
دَائِبٌ خَدِّحَ صَمَدًا^٨ وَأَعَادَ^٩!

4 **أَنَا وَتَمُّرُ إِنِّي^{١٠} خَصَّ^{١١} أَوْ أَيْ أَنَا وَسَفَا إِنِّي^{١٢} حَبَّ^{١٣}! وَسَفَا أَيُّ مَكَّ؟ أَي. هَفَّعَ وَسَفَا^{١٤}**
حَبَّ^{١٥}. أَوْ دَائِبٌ وَسَمُّ أَيُّ مَكَّ؟ أَي. هَفَّعَ وَسَمَعْنَا^{١٦} حَصَّ. أَيْ وَسَمَعْنَا^{١٧} حَكَّةَ. أَوْ وَسَفَا
حَكَّ. أَيْ وَسَفَا حَكَّةَ. أَوْ أَيْ وَسَمُّ أَيُّ مَكَّ. سِمْ وَسَمَعْنَا^{١٨} مِمَّنْ حَسْبُ^{١٩}!

^١6.20. ^٢3.23. ^٣4.4. ^٤6.24. ^٥4.8. ^٦5.1. ^٧6.15. ^٨6.21. ^٩6.16.
^{١٠}6.25. ^{١١}6.26.1. ^{١٢}5.4.2. ^{١٣}5.9. ^{١٤}5.6. ^{١٥}4.5. ^{١٦}5.3.2. ^{١٧}6.23. ^{١٨}4.10.

⦿ **Թարգմանք ասորերեն.**

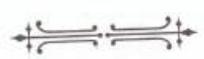
- 1 Բարձր սարերում առավտոները շատ սառն են:
- 2 Ես հիմա գրում եմ այսօրվա դասի բոլոր նոր բառերը:
- 3 Առավտոյան մեքեր բարձրանում ենք վանքը, որը սարի վրա է, և լսում քահանաների աղոթքները:
- 4 Բոլոր աշակերտներն առավտոյան գնում են դպրոց և գրում այնտեղ նոր դասերը:
- 5 Շատ հին է մեր ժողովրդի պատմությունը:
- 6 Գուք ուտում եք տաք հաց մի բաժակ սառը կափի հետ:
- 7 Նա ասում է ինձ, որ մի երկար մամակ ունի նրանցից:
- 8 Ես գրում եմ նոր բառերը գրատախտակի վրա, իսկ իմ աշակերտները գրում են դրանք իրենց տետրերում:
- 9 Հիսուս Քրիստոսը խաչից բարձրանում է իր հոր երկնային թագավորությունը:
- 10 Փա՛ որ քեզ, մեր երկնային Հայր, և փա՛ որ քո որդուն՝ մեր բոլորի Փրկչին:
- 11 Իմ դուստրը երգում է եկեղեցում՝ դպրոցի բոլոր աշակերտների հետ:
- 12 Ես սիրում եմ այն կնոջը, սակայն նա ինձ չի սիրում:
- 13 Նա ինձ ասում է, որ բազմաթիվ գրքեր ունի մեր ժողովրդի պատմության մասին:
- 14 Մենք շատ ենք սիրում հինավուրց հունական առասպելները:
- 15 Ես աշխատում եմ իմ ողջ ուժով:
- 16 Թագավորներն օրենքներ են գրում իրենց ժողովուրդների համար:
- 17 Կատուներն ու շները ամբողջ քաղաքից գնում են այն հարուստ մարդու տունը և ուտում այնտեղ:
- 18 Մատան առավտավանից աշխատում է այգում և հետո ուտում իր հացն ու պանիրը կանաչ խոտի վրա՝ ծառի կողքին:
- 19 Քահանաները շարականներ են երգում վանքում, իսկ մեքեր լսում ենք նրանց:
- 20 Ի՛նչ սառն է կաթը, որն այս բաժակում է:

կան. քան **ու** **օ** փ
 գնալ **է** **զալ** **ն** փ
 ուտել **է** **խալ** **ն** փ
 ասել **է** **մաա** **ն** փ
 հետո, այնուհետև **բարաբրէն** **ն** փ
 պահիր **գուվնա** **ն** փ

¹ «Նրա մեծ այգում»: դերանվանական վերջածանց ունեցող գոյականին որոշյալը կցվում է ընդհանուր սկզբունքով:

վանք **դայրա** **ն** փ
 երգել **գրմաա** **ն** փ
 կաթ **խալվա** **ն** փ
 տաք **խամմինա** **ն** փ
 լսողոցի աշակերտ **յալօֆա (յալուֆա)** **ն** փ
 բաժակ **քասա** **ն** փ
 տետր, գլանաձև ձեռագիր **թեքրա** **ն** փ
 գրել **քրքալ** **ն** փ
 տախտակ, գրատախտակ **լուխա (իզ)** **ն** փ
 դեպի, մոտ, առ **լուաթ** **է** խ
 հաց **լախմա** **ն** փ
 բարձրանալ **սրլէկ** **ս** խ
 անել, աշխատել **ըվաղ** **խ** խ
 ժողովուրդ, ազգ **՛ամմա (՛ամմէ)** **ն** փ
 հին, հինավուրց **աքքիկա** **ն** փ
 առավոտ **սաֆրա (սաֆրուարա)** **ն** փ
 սիրել **որխտէ** **թ** խ
 շուկա **շուկա** **ն** փ
 լսել **շրմա** **ն** փ

մեկը մյուսին, իրար **խաղ լը-խաղ** **ն** փ
 բարև **շլամ լախ** **խ** խ
 բարև ձեզ **շլամ լրիսն** **խ** խ

	եզակի	հոգնակի
III ար.	١٠٠	١٠٠
	-ա	-այիօն
III իգ.	١٠	١٠
	-ե	-այիէն

7.10. Հոգնակի բլի դերանվանական վերջածանցները կցվում են հոգնակի բլի և և և վերջածանցների փոխարեն.

	եզակի	հոգնակի
I	١٠٠	١٠٠
	ըրբավայ «գրբերս»	ըրբավայն «մեր գրբերը»
II ար.	١٠٠	١٠٠
	ըրբավայր «գրբերոյ»	ըրբավայրօն «մեր գրբերը»
II իգ.	١٠٠	١٠٠
	ըրբավայր «գրբերոյ»	ըրբավայրէն «մեր գրբերը»
III ար.	١٠٠	١٠٠
	ըրբավա «նրա գրբերը»	ըրբավայիօն «նրանց գրբերը»
III իգ.	١٠٠	١٠٠
	ըրբավէ «նրա գրբերը»	ըրբավայիէն «նրանց գրբերը»

	եզակի	հոգնակի
I	١٠٠	١٠٠
	ըրնայ «որդիներս»	ըրնայն «մեր որդիները»
II ար.	١٠٠	١٠٠
	ըրնայր «որդիներոյ»	ըրնայրօն «մեր որդիները»
II իգ.	١٠٠	١٠٠
	ըրնայր «որդիներոյ»	ըրնայրէն «մեր որդիները»
III ար.	١٠٠	١٠٠
	ըրնա «նրա որդիները»	ըրնայիօն «նրանց որդիները»
III իգ.	١٠٠	١٠٠
	ըրնէ «նրա որդիները»	ըրնայիէն «նրանց որդիները»

7.11. Ինչ վերաբերում է հոգնակի բլիւմ և և վերջածանց ունեցող արական և ի-գական սեռի գոյականներին, ապա նրանց կցվում են եզակի բլի դերանվանական վերջածանցները.

	եզակի	հոգնակի
I	١٠٠	١٠٠
	ըրնար «դուստրերս»	ըրնարան «մեր դուստրերը»
II ար.	١٠٠	١٠٠
	ըրնարախ «պուստրերոյ»	ըրնարախօն «մեր դուստրերը»
II իգ.	١٠٠	١٠٠
	ըրնարէխ «դուստրերոյ»	ըրնարախէն «մեր դուստրերը»
III ար.	١٠٠	١٠٠
	ըրնարէ «նրա դուստրերը»	ըրնարախօն «նրանց դուստրերը»
III իգ.	١٠٠	١٠٠
	ըրնարա «նրա դուստրերը»	ըրնարախէն «նրանց դուստրերը»

7.12. Մի շարք նախդիրներին, ինչպես, օրինակ՝ և նախդիրին, եզակի բլի դերանվանական վերջածանցների փոխարեն կցվում են հոգնակի բլի վերջածանցները.

	եզակի	հոգնակի
I	١٠٠	١٠٠
	'ըլայ «իմ մասին/վրա»	'ըլայն «մեր մասին/վրա»
II ար.	١٠٠	١٠٠
	'ըլայր «քո մասին/վրա»	'ըլայրօն «մեր մասին/վրա»
II իգ.	١٠٠	١٠٠
	'ըլայր «քո մասին/վրա»	'ըլայրէն «մեր մասին/վրա»
III ար.	١٠٠	١٠٠
	'ըլա «նրա մասին/վրա»	'ըլայիօն «նրանց մասին/վրա»
III իգ.	١٠٠	١٠٠
	'ըլէ «նրա մասին/վրա»	'ըլայիէն «նրանց մասին/վրա»

7.13. Հոգնակի բլի դերանվանական վերջածանցները կցվում են նաև և և բառ-մասնիկին, որն այդ տեսքով կատարում է դերանվանական վերջահարույթների (հայերենի օժանդակ բայի) դերը.

	եզակի	հոգնակի
I	١٠٠	١٠٠
	իրայ «եմ, կամ»	իրայն «եմք, կամք»
II ար.	١٠٠	١٠٠
	իրայր «ես, կաս»	իրայրօն «եք, կարք»
II իգ.	١٠٠	١٠٠
	իրայր «ես, կաս»	իրայրէն «եք, կարք»
III ար.	١٠٠	١٠٠
	իրա «է, կա»	իրայիօն «եմ, կամ»

- 9 Դու ես Տերը, որովհետև բունն են ողջ իմաստությունն ու ողջ գործությունը:
 10 Օրհնյալ ես դու, Մարիամ, և օրհնյալ է Հիսուս որդիդ:
 11 Առավոտյան ես դաշտ եմ գնում և մշակում այն որդիներին հետ:
 12 Դուք երկրպագում եք Աստծու, որ ճշմարիտ Աստված չէ:
 13 Ամեն ոք, ով այդի ունի, առավոտվանից աշխատում է նրանում:
 14 Ի՞նչ է նա ասում բեզ մեր մասին:
 15 Օղն այսօր շատ ջիհն է, և այս բարձր սարից ես տեսնում եմ նաև հեռավոր քաղաքները:
 16 Ես ուզում եմ լողալ այս գետում, սակայն այն ծեր մարդն ի՞նձ ասում է, որ գետը շատ խորն է, իսկ նրա ջուրը՝ շատ սառը:
 17 Այսօր իմ կնոջ առողջությունն ավելի լավ է, և նա անում է տան բոլոր գործերը:
 18 Ի՞նչ գեղեցիկ են քո կապույտ աչքերը:
 19 Դու իմ այքերում ես և իմ սրտում ես:
 20 Այս գյուղում ասում են, որ նրանց եկեղեցու տակ մի շատ հինավուրց տաճար կա:

օղ *ատկամ այատ* ٥١١
 ինչպես, ինչպես՝ *այքաննա* ١٤١
 կառուցել *բրնա* ١٤١
 օրհնյալ *բրոհիտա* ١٤١
 մարդ, մարդ արարած *բատնաշա (բնայնաշա)* ١٤١
 հավատ, հավատք *հայնանորա* ١٤١
 կապույտ *գառկա* ١٤١
 առողջություն, ապաքինում *խուլմանա* ١٤١
 դաշտ, արտ *խակլա (խակլարա)* ١٤١
 օր, 24 ժամ *յամա (յամարա, յամ)* ١٤١
 ամեն ոք, ամեն մեկը *բուլ (բուլլ) նաշ* ١٤١
 սիրտ *լերբա (լերբե, լերբաարա)* ١٤١
 դուրս (որևէ բանից) *լրվատ (մեթ)* ١٤١
 որովհետև, քանի որ *մետտուլ (դր)* ١٤١
 գետ *նահոա (նահաուարա)* ١٤١
 ծեր, ծեր մարդ, պապիկ *սավա* ١٤١
 խոնարհվել, երկրպագել, պաշտել *սրդեդ* ١٤١
 լողալ, լողանալ *սրխա* ١٤١
 խոր՝ *ամմիկա* ١٤١
 գործ, աշխատանք *սյուխանա* ١٤١
 աշխատել, հող մշակել, հող վարել *սրլախ* ١٤١
 հեռավոր, հեռու *շախսիկա* ١٤١
 խաղաղություն, հանգստություն *շայնա* ١٤١
 ջիհնջ, բափանցիկ, մարուր *շաֆյա (շրֆե/շրֆիբա)* ١٤١
 շնորհակալություն *բադդի* ١٤١
 տակը, տակ *բրխտ* ١٤١

ինչպես և, ինչպես որ *այքաննա դր* ٥
 ցանություն (մնաս խաղաղությամբ) *փուշ բա-շլամա* ١٤١
 ցանություն (զնաս խաղաղությամբ) *զեշ բա-շլամա* ١٤١

8

II-օ ԲԱՅԵՐԸ ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

8.1.1. Բայերը, որոնց երկրորդ արմատականը օ է, ՊԸԱԼ կառույցի ելման բայա-
 ձևում հանդես են գալիս առանց այդ արմատականի՝ ձայնավորված գկաֆա-ով՝
 քձ կամ «վեր կենալ, բարձրանալ» (√քս), քձ խառ «նայել, դիտել» (√քս), քձ
 դան «դատել» (√քս): 8.1.2. Այս խմբում առանձնանում է «մահանալ» բայը, որը
 ելման բայաձևում գկաֆա-ի փոխարեն ունի խվասա-յող կապակցություն՝ Լձձ
 միթ (√քս):

8.2. Այս բայերի ենթակայական դերբայները կազմվում են հետևյալ կերպ.

կալմ (կայմ) քձ	կայմա քձ
կայմին քձ	կայման քձ

8.3. Անորոշ դերբայի ձևն է՝ քձ մրկամ:

Ս քձ բայի օրհնակով կազմվե՞ր Լձձ, քձ, քձ բայերի ենթակայական դերբայներն ու ներկա ժա-
 մանակի ձևերը:

I-ւ ԲԱՅԵՐԸ ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

8.4. Այս խմբին պատկանում են ոչ մեծ թվով բայեր: ՊԸԱԼ կառույցի ելման բա-
 յաձևում այս բայերի առաջին արմատական յող տառը ձայնավորված է խվա-
 սա-ով և հնչում է «վ»՝ Լձձ իթել «նստել», Լձձ իդա՝ «փմանալ, գիտենալ», Լձձ
 իլեթ «սովորել», Լձձ իլեդ «ծնել, ծնունդ տալ»:

8.5. Ենթակայական դերբայները կազմվում են ընդհանուր սկզբունքով.

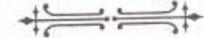
- 1 Ես գիտեմ Հիսուս Քրիստոսի կյանքի ու մահվան պատմությունը, որովհետև Ավետարան եմ կարդում:
- 2 Ուրիշ երկրներում ապրում եմ ուրիշ մարդիկ:
- 3 Ո՞ւր եմ գնում առավոտյան բոլոր աշակերտները:
- 4 Ես խնում եմ մի բաժակ սառը ջուր կամ տաք կար:
- 5 Աշակերտները զրուցում են նոր բառերն իրենց տետրերում, իսկ հետո կարդում դրանք:
- 6 Նա հիմա աշխատում է իր դաշտում կամ իր եղբոր այգում:
- 7 Ես գիտեմ, որ դու գիտես, որ նա գիտի:
- 8 Թագավորն ուզում է իր քաղաքում կառուցել շատ մեծ տաճար:
- 9 Ես ուզում եմ ամեն ինչ իմանալ:
- 10 Նա չի ուզում նստել քո կողքին, այլ իմ կողքին:
- 11 Աշակերտները նստած են ծառի տակ, և նրանց ուսուցիչն էլ է նստած նրանց հետ:
- 12 Ով որ (۱۰۰) Ավետարան է կարդում, գիտի բոլոր առաքյալների անունները:
- 13 Պատուը, որը քո կնոջ արգանդում է, Սուրբ Հոգուց է:
- 14 Գիշերները այն բարձր սարերից սառը բամբ է գալիս:
- 15 Այս ծառը մահանում է, որովհետև նրա տակը՝ ջուր չկա:
- 16 Ես մայրում եմ նրան, իսկ նա ինձ չի տեսնում:
- 17 Աստծու կամոք է հողը ծնում հաց և պտուղներ:
- 18 Ով որ շատ գրքեր է կարդում, շատ գիտի:
- 19 Այս եկեղեցում աղոթքների լեզուն ասորերենն է, իսկ այլ եկեղեցիներում՝ հունարենը:
- 20 Ինչո՞ւ եմ վեր կենում Հակոբն ու Եփրեմը և ո՞ւր եմ ուզում գնալ:

ուրիշ, այլ խորեմա (խորեթա/խորեանե/խորեանյաթա) (ܠܚܘܪܝܘܬܐ/ܠܚܘܪܝܘܬܐ/ܠܚܘܪܝܘܬܐ) ܠܚܘܪܝܘܬܐ
 Եփրեմ աֆթեմ ܥܦܪܝܡ ܐܦܬܝܡ
 գալ էթա ܩܐܠ ܬܦܐ ܩܐܠ ܬܦܐ
 դատել դան ܩܕ ܩܕ ܩܕ
 նայել, դիտել խստ (քը) ܬܠ ܬܠ
 իմանալ, գիտենալ իդա՛ ܘܢܝ ܘܢܝ
 տալ յավ ܬܦܝ ܬܦܝ
 ծնել իլեդ ܬܝܠ ܬܝܠ
 սովորել իլեֆ ܬܝܠ ܬܝܠ
 Հակոբ յա՛ կուվ (յա՛ կուվ) (ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ) ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ
 նստել իթել ܬܝܠ ܬܝܠ
 որովայն, արգանդ քառաս (քառասարա) (ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ) ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ
 ո՞ւր լայքա ܠܫܘܠ ܠܫܘܠ
 ինչո՞ւ քրմանա ܠܚܘܒܝܠ ܠܚܘܒܝܠ
 օրինյալ մըվառոթխա (մըվառոթխա) (ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ) ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ
 որևէ բան, ինչ-որ բան մէդդեմ ܦܩܕܝܘܬܐ ܦܩܕܝܘܬܐ
 մահանալ միթ ܠܘܩܐ ܠܘܩܐ
 քնակվել, ապրել յըմա ܥܘܡܐ ܥܘܡܐ
 պտուղ, միրգ պեռա (պիռա) (ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ) ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ

¹ Լձև նախդիրին կցվում են հոգնակի բլի դերանվանական վերջածանցները, և նրա «t» ձայնավորը փոխարինվում է «» ձայնավորով ܠܚܘܒܝܠ, ܥܦܪܝܡ, ܩܐܠ, ܬܦܐ, ܩܕ, ܬܠ, ܘܢܝ, ܬܝܠ, ܬܝܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ:

կամք, ցանկություն, հաճույք սելյանա ܠܚܘܒܝܠ
 կողքին, մոտ սեդ (դի) ܬܝܠ ܬܝܠ
 բարձրանալ, վեր կենալ կամ քո ܩܘܡ
 կարդալ, կանչել, կոչել կրոա ܬܝܠ ܬܝܠ
 ոգի, բամբ ռուխա (ռուխե, ռուխարա) (ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ) ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ
 անուն շըմա (շըմահե, շըմահարա) (ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ) ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ
 խմել շըթա ܠܚܘܒܝܠ ܠܚܘܒܝܠ

ամեն ինչ քոլ մէդդեմ ܦܩܕܝܘܬܐ ܦܩܕܝܘܬܐ
 ամեն լավ (վատ) բան քոլ մէդդեմ դը-տավ (դը-վիշ) (ܦܩܕܝܘܬܐ ܦܩܕܝܘܬܐ) ܦܩܕܝܘܬܐ ܦܩܕܝܘܬܐ
 Սուրբ Հոգի ռուխա կադդիշա ܠܚܘܒܝܠ ܠܚܘܒܝܠ

¹ Այս նախդիրին կցվում են հոգնակի բլի դերանվանական վերջածանցներ՝ ܠܚܘܒܝܠ, ܥܦܪܝܡ, ܩܐܠ, ܬܦܝ, ܩܕ, ܬܠ, ܘܢܝ, ܬܝܠ, ܬܝܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ, ܠܫܘܠ:
² Բացառությամբ ܠܚܘܒܝܠ ܘܠܚܘܒܝܠ ռուխա կադդիշա «Սուրբ Հոգի» արտահայտությունից, որում ܠܚܘܒܝܠ բառն արական սեռի է:

9

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ԲԱՑԱՐՉԱԿ ՎԻՃԱԿԸ

9.1. Գոյականների բացարձակ վիճակը կազմվում է մտավորապես նույն սկզբունքով, ինչ և ածականներիցը: Այսպես՝ արական սեռի (ինչպես նաև ձևաբանորեն արական սեռի տեսք ունեցող իզական սեռի) գոյականների բացարձակ վիճակը ստանալու համար անհրաժեշտ է տղել էմֆատիկ վիճակի **لَ** վերջավորությունը: Եթե արդյունքում բառի վերջում մնում է մեկ կամ կրկնակ բաղաձայն, ապա բացարձակ վիճակը կազմված է: Օրինակ, տղելով **لَ** բառի վերջավորությունը, կստանանք **أَلَا رِجْرِي** բացարձակ վիճակը, **لَيْسَ** բառից՝ **لَيْسَ لِرَجْرِي** շան, ապա՝ **أَعْدَاؤُهَا**, **أَوْ** սխառ, **أَلَا** այլահ, **أَوْ** ռոխ, **أَوْ** ալ, **يَوْمَ** էմմև այլն:

9.2. Եթե **لَ** վերջավորության տրամով բառավերջում մնում է երկու կամ երեք բաղաձայն, ապա դրանց միջև ավելանում է լրացուցիչ բաղաձայն, ինչը որոշ դեպքերում առաջացնում է նաև բառի վերածայնավորում: Այսպես՝ **بَ** բառը բացարձակ վիճակում ստանում է **بِ** բառ ձևը, **بَعْدَ** բառը՝ **بَعْدَ** շեմ, **بَعْدَ** բառը՝ **بَعْدَ** 'այլամ կամ **بَعْدَ** 'այլմ (նայած իմաստային երանգավորման), **بَعْدَ** բառը՝ **بَعْدَ** շրմէշ, **بَعْدَ** բառը՝ **بَعْدَ** լրխտմ, **بَعْدَ** բառը՝ **بَعْدَ** մրլէխ, **بَعْدَ** բառը՝ **بَعْدَ** բարբալ ձևերը:

9.3. Եթե բառը պարունակում է «աւ» կամ «այ» երկհնչյուններ, ապա բացարձակ վիճակում դրանք կարող են վերածվել «օ» («ու») և «է» ձայնավորների, ինչպես, օրինակ՝ **أَوْ**/**أَوْ** յօմ/յում՝ **أَوْ** յամնա բառից, **أَوْ** բէթ **أَوْ** բայթա բառից:

9.4. Գոյություն ունեն նաև բազմաթիվ բառեր, որոնց բացարձակ վիճակը չի ենթարկվում նշված օրինաչափություններին. այսպես, օրինակ՝ **يَوْمَ** իդա «ձեռք» բառը բացարձակ վիճակում ստանում է **يَوْمَ** յադ ձևը:

9.5. Իզական սեռի գոյականների բացարձակ վիճակը կազմվում է **لَ** տառի տրամով, ինչի արդյունքում գոյականը (ինչպես և ածականը) նմանվում է էմֆատիկ վիճակի արական սեռի գոյականին: Այսպես, օրինակ՝ **أَلَا** բառը բացարձակ վիճակում ստանում է **أَلَا** մայթա, **أَلَا** բառը՝ **أَلَا** մէլլա, **أَلَا** բառը՝ **أَلَا** մրդինա («ն» բաղաձայնի արտասանության վերականգնումով), **أَلَا** բառը՝ **أَلَا** էզգառա, **أَلَا** բառը՝ **أَلَا** իկառա ձևը:

9.6. **لَ** և **لَا** վերջավորություն ունեցող բառերը բացարձակ վիճակում տրամ են այդ վերջածանցների **لَ** մասը՝ **أَلَا** մայթո՝ **أَلَا** բառից, **أَلَا** բառից, **أَلَا** բառից և այլն: Այս խմբի բառերին է նմանվում նաև **أَلَا** բառի **أَلَا** բառ կրճատ ձևը, որը երբեմն դիտվում է որպես **أَلَا** բառի բացարձակ վիճակի մեկ այլ ձև:

9.7. Բացարձակ վիճակի հատուկ ձևեր են կազմում **أَلَا** բառը՝ **أَلَا** աքքաք, **أَلَا** բառը՝ **أَلَا** բաք և մի շարք այլ բառեր:

9.8. Ինչպես երևում է բերված օրինակներից, գոյականների բացարձակ վիճակը ոչ միշտ է հեշտ կանխատեսելի, և ցանկալի է յուրաքանչյուր նոր բառի հետ ճշտել նրա բացարձակ վիճակը¹: Բացարձակ վիճակի հոգնակի թիվը կներկայացվի հաջորդ դասերում:

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ԲԱՑԱՐՉԱԿ ՎԻՃԱԿԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

9.9. Գոյականների բացարձակ վիճակի գործածության ոլորտը բավականին սահմանափակ է: Այն մասնավորապես գործածվում է թվականների հետ, ինչի մասին խոսք կզնա հաջորդ դասերում:

9.10.1. Գոյականները բացարձակ վիճակում են դրվում **أَلَا** («ամեն» իմաստով) և **يَوْمَ** որպես «ատանց» բառերից հետո՝ **يَوْمَ** **أَلَا** թոյլ զրվատ «ամեն (մի) տղամարդ», **يَوْمَ** **أَلَا** թոյլ մրլէխ «ամեն բազավոր», **يَوْمَ** **أَلَا** թոյլ աքքաք «ամեն կին», **يَوْمَ** **أَلَا** թոյլ այլահ «ատանց Աստծու», **يَوْمَ** **أَلَا** որպես մէլլա «ատանց խոսքի» և այլն: 9.10.2. Մակայն այս օրինաչափությունը չի կրում համապարփակ բնույթ, և շատ հաճախ **يَوْمَ** բառին հետևում է էմֆատիկ վիճակում գտնվող բառ՝ **أَلَا** **يَوْمَ** որպես հայմանոմ և **يَوْمَ** **أَلَا** **يَوْمَ** որպես հայմանոթա «ատանց հավատի»: 9.10.3. **أَلَا** բառին նույնպես կարող է հետևել էմֆատիկ վիճակում գտնվող բառ, հիմնականում հոգնակի թվով՝ **أَلَا** **أَلَا** բառը բառը «բոլոր տներում»:

9.11. Բացարձակ վիճակը գործածվում է նաև մի շարք կայուն բառակապակցու-

¹ Մույն դասագրքի ատորերեն-հայերեն բառարանում գոյականի անկանոն բացարձակ վիճակը նշված է փակագծերում:
² Մա նույն ինքը **يَوْمَ** «որ չ...» կապակցությունն է: Պետք է ուշադիր լինել շփոթելու համար այս կապակցության իմաստային երկու տարբերակները:

ուսելիք, պարեն, մրերը *մէխուրա (մէխլարա)* (مَخْرَجًا) ۞
 անապատ *մադբբա* (مَدْبَعًا) ۞
 պահել *նրտա* (نَرْتًا) ۞
 հույս *սափա* (سَافًا) ۞
 շատ, բազմաթիվ, բազում, առատ *սագգիա* (سَاقِقًا) ۞
 անցնել, խախտել, շրջանցել *ըփա* (عَفَا) ۞
 բերան *պումա* (مُؤْمِنًا) ۞
 փրկություն *պուտկանա* (مُؤْتِكِنًا) ۞
 սպանել *կրտալ* (مُؤْتِكِلًا) ۞
 ձայն *կալա* (مُؤْتِكِلًا) ۞
 մի քիչ *կալիլ* (مُؤْتِكِلًا) ۞
 գլուխ *ռէշա (ռիշա)* (مُؤْتِكِلًا) ۞
 երեկո *ռասշա* (مُؤْتِكِلًا) ۞
 ուղարկել *շրլախ* (مُؤْتِكِلًا) ۞
 ժամ *շա'թա (շա'է)* (مُؤْتِكِلًا) ۞

10

II-՝ ԲԱՅԵՐԸ ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

10.1. Վաղ արանեական բարբառներում, որոնցում ալաֆ-ով նշվող կոկորդային պայթյունը կայուն էր, այս խմբի բայերը քիչ էին տարբերվում ամբողջական բայերից: Սակայն դասական ասորերենում, որում առկա է կոկորդային պայթյունի սղման միտում, իրենց բայարմատում ալաֆ ունեցող բայերը որոշակիորեն շեղվում են կանոնավոր ձևերից: Այսպես, օրինակ՝ **هَلَا** արմատը ՊԸԱԼ կառույցի ելման բայաձևում սկզբնապես ուներ **هَلَا** շը 'էլ (*«հարցնել, խնդրել»*) կանոնավոր ձևը: Սակայն կոկորդային պայթյունի սղման պատճառով ալաֆ-ը վերածվեց ամբողջությամբ համրի, և իր ովասա ձայնանիշն անցավ առաջին արմատականին: Արդյունքում ի հայտ եկավ ելման նոր **هَلَا** շէլ բայաձևը:

10.2. Կոկորդային պայթյունը մասամբ վերականգնվում է ենթակայական դերբայի եզակի արական ձևում.

շա 'էլ هَلَا	շալա هَلَا
շալին هَلَا	շալան هَلَا

10.3. Անորոշ դերբայն ունի համր ալաֆ-ով **هَلَا** մէշալ ձևը:

ՀԱՐԱԿԱՏԱՐ ԴԵՐԲԱՅՆԵՐ

10.4. Ենթակայական (կան ակտիվ) դերբայների կողքին դասական ասորերենում գոյություն ունեն մակ հարակատար (պասիվ) դերբայներ, որոնք պատասխանում են «փ՞նչ արած» կամ «փ՞նչ արվող» հարցերին:

10.5. ՊԸԱԼ կառույցի հարակատար դերբայները կազմվում են հետևյալ բանա-

ձևերով.

	արական	իզական
եզակի	فَعَلَا	فَعَلَا
հոգնակի	فَعَلُوا	فَعَلُوا

Այսպես՝ **فَعَلَا** կրտսել «սպանել» բայից կազմվում են հարակատար դերբայի հետևյալ ձևերը («սպանված», «սպանվող»).

կրտսել	مُفْعَلٌ	կրտսիկա	مُفْعِلٌ
կրտսիլին	مُفْعَلِينَ	կրտսիկան	مُفْعِلِينَ

10.6.1. Մրանք հարակատար դերբայի բացարձակ վիճակի ձևերն են, որոնք գործածվում են որպես անվանական ստորոգյալներ, օրինակ՝ **مُفْعَلٌ** «մահացրեցի» կրտսիլին-էննօն մնայրէ «Թագավորները սպանված (սպանվում) են»:

10.6.2. Որպես անվանական ստորոգյալներ հանդես եկող հարակատար դերբայների հետ հաճախ գործածվում են **فَعُلَ** և **فَعِلَ** նախդիրները՝ **فَعُلَ** «հարակատար հատկապես հարկադրված է մորս կողմից», **فَعِلَ** «հարակատար հատկապես հարկադրված է իր հոր կողմից»:

10.7. Հանդես գալով որպես որոշյալ՝ հարակատար դերբայը դրվում է էմֆատիկ վիճակում՝ վերածվելով, փաստորեն, ածականի.

կրտսիկա	مُفْعَلٌ	կրտսիկա	مُفْعِلٌ
կրտսիլ	مُفْعَلٌ	կրտսիկա	مُفْعِلٌ

Օրինակ՝ **مُفْعَلٌ** «սպանված բազավորներ», **مُفْعِلٌ** «սպանվողներ», **مُفْعَلٌ** «սպանված կանայք»:

10.8. Էմֆատիկ վիճակի հարակատար դերբայը կարող է վերածվել նաև գոյականի. որպես ցայտուն օրինակ կարելի է նշել **مُفْعِلٌ** «ստաբիլ» բառը (բառացիորեն՝ «տղարկված»):

10.9. I-ի բայերը հարակատար դերբայ կազմելիս, ինչպես և ելման բայաձևում, հանդես են գալիս ձայնավորված առաջին արմատականով (**فَعِلَ**).

ախիլ	أَفْعَلٌ	ախիլա	أَفْعَلٌ
ախիլին	أَفْعَلُوا	ախիլան	أَفْعَلُوا

10.10. Էմֆատիկ վիճակում այս դերբայներն ստանում են հետևյալ ձևերը.

ախիլա	أَفْعَلٌ	ախիլա	أَفْعَلٌ
ախիլ	أَفْعَلٌ	ախիլա	أَفْعَلٌ

10.11. III-ի բայերը հարակատար դերբայում ունեն հետևյալ ձևերը (**فَعِلَ**).

կրտսել	فَعِلٌ	կատյա	فَعِلٌ
կրտսիլ	فَعِلٌ	կատյան	فَعِلٌ

10.12. Էմֆատիկ վիճակում այս դերբայներն ստանում են հետևյալ ձևերը.

կատյա	فَعِلٌ	կրտսիկա	فَعِلٌ
կրտսիկա	فَعِلٌ	կատյա	فَعِلٌ

10.13. II-ի բայերի հարակատար դերբայներն ունեն հետևյալ տեսքը (**فَعِلَ**).

կիս	فَعِلٌ	կիս	فَعِلٌ
կիսին	فَعِلٌ	կիսան	فَعِلٌ

10.14. Էմֆատիկ վիճակի ձևերն են (**فَعِلَ**).

սիմ	فَعِلٌ	սիմ	فَعِلٌ
սիմ	فَعِلٌ	սիմ	فَعِلٌ

10.15. I-ի բայերի հարակատար դերբայներն ունեն հետևյալ տեսքը (**فَعِلَ**).

իլիլ	فَعِلٌ	իլիլ	فَعِلٌ
իլիլին	فَعِلُوا	իլիլան	فَعِلُوا

¹ Գոյություն ունի նաև **فَعِلٌ** բայից տարբերակը:

11

- 14 Թշնամիները չեն կարող մոտենալ մեր քաղաքին, որովհետև զինվորները հսկում են այն:
 15 Ամեն օր՝ առավոտյան և երեկոյան, քազոռին քարձրանում է քաղաքի պարիսպը և նայում նրանից մոտակա սարին:
 16 Այսօր ատուրական այս եկեղեցին կոչում են Արևելքի եկեղեցի:
 17 Բոլոր պտուղները քաղված են ու դրված այն մեծ զամբյուղի մեջ:
 18 Ես ուզում եմ այս մեծ զամբյուղները դնել ավանակի վրա:
 19 Ես չեմ կարող քարձրանալ այս ծառը և քաղել նրա պտուղները, ես փոքր երեխա չեմ:
 20 Ամբողջ քաղաքում չկա մեկ արդար դատավոր, բոլորը (عَدْلًا) դատում են առանց օրենքի և առանց վախի:

ինչպես, նման այս **أَيُّ**
 ցերեկ իմամա **أَيُّ**
 առյուծ առյա (առյաւարա) (أَيُّ) **أَيُّ**
 օրինանք բուրբբա **أَيُّ**
 բշնամի բր'էրըվավա **أَيُّ**
 մարմին գուշմա **أَيُّ**
 սարսափազորու դրխիլա **أَيُّ**
 հանուն, փոխարեն խըլաֆ **أَيُّ**
 ավանակ խըմաա **أَيُّ**
 ուժեղ, հզոր խասսիմա **أَيُّ**
 բուր, դաշույն, կոտորած խաորա (ար.թգ.) **أَيُّ**
 կրել, տանել տր'էն **أَيُّ**
 արդար քէնա (քինա) (أَيُّ) **أَيُّ**
 հրեշտակ մալլախա **أَيُّ**
 արևելք մադմըխա **أَيُّ**
 կարողանալ մըսա **أَيُّ**
 հոգի նաֆշա (նաֆշարա) (أَيُّ) (թգ.) **أَيُّ**
 զամբյուղ սայրա (սայլարա) (أَيُّ) **أَيُّ**
 դնել տամ **أَيُّ**
 մինչև, որպեսզի 'ըղամմա լը (أَيُّ) **أَيُّ**
 զինվոր, սպասավոր պալխա (պալխե, պալախարա) (أَيُّ) **أَيُّ**
 մնալ փաշ **أَيُّ**
 քաղել, կտրել կըտաֆ **أَيُّ**
 մոտենալ, դիպչել, կպչել կըռեվ **أَيُّ**
 մոտակա, մոտ կառոփվա **أَيُّ**
 հեծնել որխեվ **أَيُّ**
 հարցնել, խնդրել շէլ **أَيُّ**
 պարիսպ, պատ շուտա **أَيُّ**
 Սողոմոն շըլեմօն **أَيُّ**
 պահպանել, հսկել շըմաա **أَيُّ**

ԱՆՅՅԱԼ ԿԱՏԱՐՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿ

11.1. Անցյալ կատարյալ ժամանակը (սկզբնապես՝ կատարյալ կերպը, Perfectus) կազմվում է ելման քայնակին համապատասխան վերջածանցների կցումով, որոնք նույնն են բոլոր կառույցների համար: ԴԸԱԼ կառույցում անցյալ կատարյալ ժամանակը կազմվում է հետևյալ ընդհանրացված սխեմայով.

○○○○	س	ل○○○	لن
○●○○○	أيد	ل○○○	أيد
●○○○○	أيد	●○○○	أيد
○○○○○	س	○○○	س
○○○	س	ل○○○	س

﴿س﴾ քայի պարագայում անցյալ կատարյալ ժամանակը կունենա հետևյալ պատկերը («ես սպանեցի», «դու սպանեցիր» և այլն).

կըտալն	﴿س﴾	س	կէտլէք	﴿س﴾	لن
կըտարօն	﴿س﴾	أيد	կըտար	﴿س﴾	أيد
կըտարէն	﴿س﴾	أيد	կըտար	﴿س﴾	أيد
կըտալ	﴿س﴾	س	կըտալ	﴿س﴾	س
կըտալ	﴿س﴾	س	կէտլար	﴿س﴾	س

11.2. Ուշադրություն դարձրեք հետևյալի վրա.

¹ Այս նախդիրին կցվում են հոգնակի բլի դերանվանական վերջածանցները:
² ﴿س﴾ ձևը գործածվում է մինչև տասը, ﴿س﴾ ձևը՝ տասից բարձր բանակ նշելու համար:

¹ Արևմտյան ասորերենում հանդիպում է III դեմքի իգական հոգնակիի ﴿س﴾ ձևը, որն արտասանությամբ չի տարբերվում վերևը նշված ձևից՝ կըտալ:

13

բար, ժայռ *բէֆա (բիֆա) (بِقَا)* *بِقَا*
 արծաթ. դրամ *բէսպա* *بِسْطَا*
 մոզ *մըրուշա* *مِرْشَا*
 անձրև *մէտոռա* *مِتْرَا*
 քարանձավ *մը'առքա (մը'առէ)* *(مِرْخَا)* *مِرْخَا*
 Տե՛ր, պարոն՝ իմ. սուրբ (միայն անվան առջև) *մառ (մառք)* *(مَارَا)* *مَارَا*
 իջնել *մըխէթ* *مِرْخَيْط*
 վերցնել *մըսավ* *مِرْصَا*
 փորձություն *մէսյոմա* *مِتْسْجِوْمَا*
 կաշել, հետևել *մըկէֆ* *مِرْكَفَا*
 կարիք *սունկանա* *سُنْكَانَا*
 նավ *սըֆիքքա (սըֆինաքա)* *(سِفْخِخْخَا)* *سِفْخِخْخَا*
 օգնություն *'ուրոանա* *'وِرْوَانَا*
 փոշի *'աֆոռա* *'اَفْرَا*
 զերեզման, շիրիմ *կափոռա* *كَاْفِرَا*
 ոտք *ռէղլա (րզ.)* *رِغْلَا*
 հոռմեական, հոռմեացի *ռոմայա (ռոմայա)* *(رِوْمَاوَا)* *رِوْمَاوَا*
 թողնել, քել, ներել *շըվակ* *شِرْوَكَ*
 վաճառական *տազգառա* *تَاذْغَارَا*
 Հին Կտակարան *կաճա* *كَاذْجَا*

II-օ ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐԸ ԱՆՑՑԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

13.1. Այս խմբի բայերը, որոնք նաև կոչվում են «դատարկ», ՊԸԱԼ կառույցի անցյալ ժամանակում խոնարհվում են հետևյալ կերպ (յո՛ւ «վեր կենալ, բարձրանալ» բայի օրինակով).

<i>կամն (կամնան)</i>	<i>مَمْنَا (مَمْنَا)</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>կամնթ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>կամթօն</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>կամթ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>կամթէն</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>կամթ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>կամ (կամուն)</i>	<i>مَمْنَا (مَمْنَا)</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>կամ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>կամ (կամնն)</i>	<i>مَمْنَا (مَمْنَا)</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>կամար</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>

Օ՛յ բայի օրինակով անցյալ ժամանակում խոնարհենք *مَمْنَا, سَمْنَا, مَمْنَا, سَمْنَا* բայերը:

13.2. Այս խմբում առանձնացող *مَمْنَا* «մահանալ» բայն անցյալ ժամանակում խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

<i>միքն (միքնան)</i>	<i>مَمْنَا (مَمْنَا)</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>միքթ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>միքթօն</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>միքթ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>միքթէն</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>միքթ</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>միք (միքուն)</i>	<i>مَمْنَا (مَمْنَا)</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>միք</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>
<i>միք (միքէն)</i>	<i>مَمْنَا (مَمْنَا)</i>	<i>سَمْنَا</i>	<i>միքար</i>	<i>مَمْنَا</i>	<i>سَمْنَا</i>

13.3. Այս խմբի առավել տարածված **قَلْبٌ** շէլ «հարցնել, խնդրել» բայն անցյալ ժամանակում խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

շէլն (շէլնան)	سَعَى قَلْبِي (مَلَحْتُ)	շէլք	أَنْتَ قَلْبَكَ
շէլքով	أَيْدِي قَلْبِكَ	շէլք	أَنْتَ قَلْبَكَ
շէլքն	أَيْدِي قَلْبِكَ	շէլք	أَيْدِي قَلْبِكَ
շէլ (շէլում)	سَعَى قَلْبِي (مَلَحْتُ)	շէլ	سَعَى قَلْبِي
շէլ (շէլում)	سَعَى قَلْبِي (مَلَحْتُ)	շէլք	سَعَى قَلْبِي

Ⓒ Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

1 أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 2 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 3 سَعَى قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 4 أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 5 أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 6 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 7 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 8 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 9 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 10 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 11 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟
 12 قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟ أَوَيْتَ قَلْبِي قَلْبَكَ؟

¹13.1. ²13.3. ³11.6. ⁴3.9. ⁵12.1. ⁶11.3. ⁷11.1. ⁸13.2. ⁹11.4. ¹⁰11.7. ¹¹12.5. ¹²7.6. ¹³10.16. ¹⁴5.8.

¹ «անցած տարի»

Ⓒ Թարգմանե՛ք ատրիբեն.

- 1 Երկար ժամանակ մնացի այն հեռավոր երկրում և անցած ամիս վերադարձա իմ երկիրը:
- 2 Բազմաթիվ են իմ մեղքերը, դրա համար ամեն օր եկեղեցի եմ գնում և աղոթք ասում:
- 3 Երբ հարցրեցի քրոջս, թե ով է նրա ընկերը, նա ծիծաղեց ինձ վրա:
- 4 Երբ արևը ծագում է, մաճկալը գնում է դաշտ և աշխատում այնտեղ մինչև երեկո:
- 5 Հրեական քահանաները խնդրեցին նահանգապետին դատել Հիսուսին հռոմեական օրենքով:
- 6 Արևելքի մոզերը եկան Հերովդես արքայի մոտ և հարցրեցին նրան՝ որտեղ է ծնված մանուկը:
- 7 Երբ գյուղի հիվանդները լսեցին Հիսուսի մասին, գնացին իր մոտ:
- 8 Աղքատ մարդու տանը կա միայն հաց և աղ:
- 9 Բարբարոսները, որոնք եկան արևելքից, սպանեցին վանքի բոլոր ատրի վանականներին: «Եզիպտոսից կանչեցի որդուս»:
- 10 Այսպես ասաց Տերը Հին Կտակարանում. «Եզիպտոսից կանչեցի որդուս»:
- 11 Ինչո՞ւ դուք շահարկեցիք նրանց մեր մասին: - Ո՛չ, մենք հարցրեցիք նրանց ձեր մասին:
- 12 Ծեր կինը համբուրեց սուրբ շիրիմն ու գնաց այնտեղից:
- 13 Ի՞նչ գեղեցիկ են սպիտակ ամպերը կապույտ երկնքում:
- 14 Ես ուտեցի անցա Լիբանանի սպիտակ սարերից մինչև Կարմիր ծովի կապույտ ջրերը:
- 15 Եզիպտոսի մոր թագավորները հույներին են:
- 16 Ես դատեցի ձեզ ոչ թե մարդկանց օրենքով, այլ Աստծու օրենքով, իսկ դուք չուզեցիք լսել Իմաստության խոսքերը:
- 17 Մեռյալ ծով բազմաթիվ հիվանդ մարդիկ են գալիս նրանում լողալու համար, որովհետև նրա ջուրը լավ է առողջության համար:
- 18 Այս տարի ես ուզում եմ գնալ Եդեսիա և տեսնել նրա հիմնավորք վանքերը:
- 19 Ես վախենում եմ մնալ այս ամսաշունտ, որովհետև ասում են, որ նրանում ապրումներ կան:
- 20 Նրանք մեզ ասացին, որ դուք արդեն մահացել եք:

ականց էղնա (թգ.) կնյ
 Եդեսիա, Ուրֆա *օտիայ (ուտիայ)* (1-ՕնյՕնյ)
 հողագործ, մանկալ *աքքատա կնյ*
 բարբարոս *բարբատայա կնյ*
 ծիծաղել *գրիսախ/գրիսխ* կամ *կամ*
 վանական *դայոյայա կնյ*
 նահանգապետ, կառավարիչ *հեղմօնա կնյ*
 վերադառնալ *հրիսախ կնյ*
 Հերովդես *հեռոդես* ասյՕնյ
 ժամանակ. անգամ *գալմնա կնյ*
 մեղք *խրտտիսա կնյ*
 բույր *խարա (ախարա)* (1-Անյ1)
 հետո, ապա *թէն* թե
 հիվանդ, տկար *քրրիսա կնյ*
 ոչ ոք *լա նաշ*
 Լիբանան *լէվնան*
 աղ *մէլիսա (թգ.) կնյ*
 արդեն, արդեն իսկ *մէն բարր* Օնյ
 Եզիպտոս *մէստէն (թգ.) կնյ*
 համբուրել *նրշակ* կնյ

պատասխանել 'ընա ܢܢ
 ամպ 'ընանա (ܝܩ) ܢܢ
 ներում, բողոքյուն շափուկա ܠܘܕܥܘ
 տարի շաբթա (շրնայրա) (ܠܘܢܐ) ܠܘܢܐ
 կանթեղ, լամպ, սնո՞ շրջադա ܠܘܢܐ

Մեռյալ ծով յամնա դը-մէլխա ܠܘܢܐ
 Կարմիր ծով յամնա դը-մէտէն ܠܘܢܐ
 Միջերկրական ծով յամնա ռաբթա ܠܘܢܐ

14

I-Ա ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐՆ ԱՆՑՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

14.1. Այս խմբի բայերն անցյալ ժամանակում պահպանում են բառակզբի «ի» ձայնավորը բոլոր բայածևերում, բացառությամբ I դեմքի եզակիից և III դեմքի իզական եզակիից, ուր այն վերածվում է «յ» բաղաձայնի (ܢܚܝ ܫܘܠܬ «ծնել» բայի օրինակով)։

իլեղն (իլե՛ղնան) (ܢܚܝ) ܢܚܝ ܢܚܝ	յւղէր ܠܢܚܝ ܠܢܚܝ
իլեղբոն ܢܚܝܢ ܢܚܝܢ	իւղբ ܠܢܚܝܢ ܠܢܚܝܢ
իլեղբէն ܢܚܝܢ ܢܚܝܢ	իւղբ ܠܢܚܝܢ ܠܢܚܝܢ
իլեղ (իլեղոն) (ܢܚܝ) ܢܚܝ ܢܚܝ	իւղ ܠܢܚܝ ܠܢܚܝ
իլեղ (իլեղէն) (ܢܚܝ) ܢܚܝ ܢܚܝ	յւղաք ܠܢܚܝ ܠܢܚܝ

ܢܚܝ Բայի օրինակով անցյալ ժամանակում խոնարհե՞ք ܠܢ: ܠܢ: ܠܢ: Բայերը:

14.2. ܢܚܝ Իղա՛ «փմանալ, գիտենալ» բայն անցյալ ժամանակում խոնարհվում է հետևյալ կերպ։

իղա՛ն (իղա՛նան) (ܢܚܝ) ܢܚܝ ܢܚܝ	յղէր ܠܢܚܝ ܠܢܚܝ
իղա՛բոն ܢܚܝܢ ܢܚܝܢ	իղա՛ք ܠܢܚܝܢ ܠܢܚܝܢ
իղա՛բէն ܢܚܝܢ ܢܚܝܢ	իղա՛ք ܠܢܚܝܢ ܠܢܚܝܢ
իղա՛ (իղա՛ոն) (ܢܚܝ) ܢܚܝ ܢܚܝ	իղա՛ ܠܢܚܝ ܠܢܚܝ
իղա՛ (իղա՛էն) (ܢܚܝ) ܢܚܝ ܢܚܝ	յղաք ܠܢܚܝ ܠܢܚܝ

14.3. Այս խմբին պատկանող անկանոն ܠܘܢܐ յալ «տալ» բայն անցյալ ժամանակում խոնարհվում է հետևյալ կերպ։

յալմն (յալմնակ) (جَمَلٌ)	թու՛	թ	յեթևը	Ծծօ՞	նի՛
յալթօն	թ՞Ծծօ	թ՞Ծ	յալթ	Ծծօ	Ծի՛
յալթէն	թ՞Ծծօ	թ՞Ծի	յալթ-Ծծօ	Ծ՞Ծ	Ծի՛
յալ (յալութ) (جَمَلٌ)	թու՛	թ	յալ	Ծօ	օ
յալ (յալէն)	թու՛	թ	յեթևը	Ծծօ	օ

Այսպիսով՝ բացառությամբ I դեմքի եզակիի և III դեմքի իզական եզակիի, ուր այս բայը խոնարհվում է ամբողջական բայի պես, մյուս բոլոր ձևերում օ տառը պահպանում է իր համբույրումը:

ԱՆՅՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԲԱՅԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱՀԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

14.4. Անձնական դերանունների տրամուխ կազմվող ներկա ժամանակի դերանվանական վերջահարույթների կողքին ասորերենն ունի նաև անցյալ ժամանակի բայական վերջահարույթներ, որոնք կազմվում են /ձօ հըա «վինել» բայի անցյալի ժամանակածեղի օ տառի «համբեցումով»: Անցյալ ժամանակի բայական վերջահարույթները համապատասխանում են հայերենի անցյալ ժամանակի օ-ժանդակ բային՝ «էի, էիր...» և այլն.

-այն	թօ	թ	-եր	'Ծծօ	նի՛
-այթօն	թ՞Ծծօ	թ՞Ծի	-այթ	Ծծօ	Ծի՛
-այթէն	թ՞Ծծօ	թ՞Ծի	-այթ-Ծծօ	Ծ՞Ծ	Ծի՛
-աու	օօ	թ	-ա	յձ	օ
-այ	օօ	թ	-աթ	Լօ	օ

Օրինակ՝ Թիբն Գիթ Լծօ խոնարհվում է նաև մայրա-եր դը-հադէ մըղիթթա «ես այս քաղաքի թագավորն էի», օ օ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ», օ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ», օ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ»:

14.5. Բայական վերջահարույթներն ասորերենում հանդիպում են ավելի հաճախ, քան /ձօ բայ: անցյալ ժամանակի ամբողջական ձևերը:

ԲԱՅԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱՀԱՐՈՒՅԹՆԵՐԸ ԼՃ ԵՎ ԼԿ ԲԱՌԵՐԻ ՀԵՏ

14.6.1. Անցյալ ժամանակի բայական վերջահարույթները միանում են ԼԿ/ԼՃ մասնիկներին՝ կազմելով առկայություն արտահայտող կապակցությունների ան-

¹ Արևմտյան ասորերենում՝ Լծօ -եր.

ցյալ ժամանակը («(յ)կար», «(յ)կային»), ընդ որում՝ վերջահարույթը թվով և սեռով համաձայնեցվում է ենթակայի հետ՝ ԼԿ Խոնարհվում է նաև մայրա-եր դը-հադէ մըղիթթա «ես այս քաղաքի թագավորն էի», օ օ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ», օ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ»:

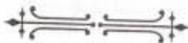
14.7. Պատկանելություն արտահայտող կապակցությունների անցյալ ժամանակը կարող է կազմվել առանց ԼԿ/ԼՃ մասնիկների՝ /ձօ բայի անցյալ ժամանակի ձևերի ու «որական հոլովի» դերանունների համադրումով: Այս ձևերը կարող են համապատասխանել հայերենի «ունեցալ» բայի անցյալ կատարյալ ժամանակի ձևերին («ունեցա», «ունեցար» և այլն): Այսպես՝ ԼԿ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ», ԼԿ Խոնարհվում էր իր աշակերտների հետ»:

14.8.1. Բայական վերջահարույթները կարող են կցվել նաև դերանվանական վերջածանցներ ունեցող ԼՃ բառին.

	եզակի	հոգնակի
I	Լծօ ԼԼ իրայ-եր «էի, կայի»	թօ ԼԼ իրայն-այն «էինք, կայինք»
II ար.	Լծօ ԼԼ իրայթ-արթ «էիր, կայիր»	թօ ԼԼ իրայթն-արթն «էիր, կայիր»
II իզ.	Լծօ ԼԼ իրայթ-արթ «էիր, կայիր»	թօ ԼԼ իրայթն-արթն «էիր, կայիր»
III ար.	յձ օօԼԼ իրայ-ա «էր, կար»	օօ օօԼԼ իրայիս-ա «էին, կային»
III իզ.	յձ օօԼԼ իրե-արթ «էր, կար»	օօ օօԼԼ իրայիե-ա «էին, կային»

¹ /ձօ ԼՃ կապակցությունը հաճախ հանդիպում է հեթանոսների ու առակների սկզբում՝ համապատասխանելով հայերենի «լինում է, չի լինում» ձևին:

առաջնեկ բուխտա ﴿حَدَّثَ﴾
 հղի բատնա (բատնըթա) ﴿حَدَّ﴾
 Բեթղեհեմ բէթ-ըլխեմ (իզ) ﴿حَدَّ﴾
 առաջնորդել, վարել, տանել, կին առնել ղըվատ ﴿حَدَّ﴾
 հորեդրայր դադա ﴿حَدَّ﴾
 հորաբույր դադթա (դադաթա) ﴿حَدَّ﴾
 ճանաչել (նաև՝ սեռական իմաստով) խըխամ ﴿حَدَّ﴾
 զինի խամոա (խամոե, խամոանե) ﴿حَدَّ﴾
 Հուդա, Հրեաստան իհուդա ﴿حَدَّ﴾
 ծնունդ յալդա ﴿حَدَّ﴾
 լին յամթա (յամմաթա) ﴿حَدَّ﴾
 ժառանգել իտթ լ. ﴿حَدَّ﴾
 հավաքել, ժողովել բընաշ ﴿حَدَّ﴾
 սաղմոս մազմոա (մազմոոա) ﴿حَدَّ﴾
 նշանվել մըխատ ﴿حَدَّ﴾
 աղբատ, խեղճ մէսրեմա (մէսրիմա) ﴿حَدَّ﴾
 ձուկ նումա ﴿حَدَّ﴾
 վերջ, ծայր, եզր սուպա ﴿حَدَّ﴾
 դպիր, գրիչ սաֆոա ﴿حَدَّ﴾
 օգնել ղըթա ﴿حَدَّ﴾
 հրամայել, պատվիրել պըկաղ ﴿حَدَّ﴾
 որսալ, ձուկ բռնել սաղ ղ. ﴿حَدَّ﴾
 սրբություն կուղշա ﴿حَدَّ﴾
 սկիզբ ոաշիթա (ոիշիթա) ﴿حَدَّ﴾
 բուն շէմթա ﴿حَدَّ﴾
 նորից, կրկին, վերստին բուվ օձ. ﴿حَدَّ﴾
 քարզմանություն, մեկնաբանություն բուոզամա ﴿حَدَّ﴾
 սկզբում, նաև՝ Ծննդոց գիրք բը-ոաշիթ լ. ﴿حَدَّ﴾
 հավերժական կյանք խալլե՝ ալմե խալլե լ. ﴿حَدَّ﴾
 ﴿حَدَّ﴾ = ﴿حَدَّ﴾ = ﴿حَدَّ﴾

15

ԲԱՑԱՐՉԱԿ ՎԻՃԱԿԻ ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈԳՆԱԿԻ ԹԻՎԸ

15.1.1. Բացարձակ վիճակում գոյականների հոգնակի թիվը կազմվում է մտավորապես նույն եղանակով, ինչ և ածականների հոգնակին: Այսպես՝ արական սեռի գոյականների մոտ էմֆատիկ վիճակի հոգնակի թվի 1^օ կամ 2^օ կամ այլ վերջավորության փոխարեն կցվում է փոփոխությունը՝ مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ մախը-մախիմ, مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ գալիե-գալիիմ «տղամարդիկ», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ բը-նայյա-բընին «տղիներ», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ յամաթա-յամիմ «օրեր» և այլն:

15.1.2. Այս վերջավորությամբ հոգնակի թիվ են կազմում նաև իզական սեռի այն գոյականները, որոնք էմֆատիկ վիճակի հոգնակիում ցմանվում են արական սեռի գոյականներից՝ مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ շընայյա-շընին «տարիներ», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ մէլլե-մէլլիմ «փոսքեր»:

15.2. Իզական սեռի և էմֆատիկ վիճակի հոգնակի թվում իզական սեռի վերջավորություններ ունեցող արական սեռի որոշ գոյականների մոտ հոգնակի թվի վերջածանցները փոխարինվում են փոփոխությամբ՝ مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ մալ-թաթա-մալթան, مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ բընաթա-բընան «դուստրեր», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ մըրի-նաթա-մըրիման «քաղաքներ», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ բուոսաաթա-բուոսաան:

15.3. Հոգնակի թվի բացարձակ վիճակում են գտնվում մի շարք ասորական տեղանուններ, ինչպես՝ مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ «Տուր Ավդիմ» (ներկայումս արտասանվում է «Տուր Արդիմ»), مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ մըսիլիմ «Մծիմ», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ «Կեննեշիմ», مَحَدَّحٌ - مَحَدَّحٌ բէթ մահրիմ «Միջագետք» և այլն:

ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ

15.4. Թվականների մի մասը տարբերակվում է ըստ սեռի և կարող է հանդես գալ բոլոր երեք վիճակներում՝ էմֆատիկ, բացարձակ և կապակցված: Առանձին ձևեր

արական և իգական սեռերի համար ունեն մասնավորապես առաջին երկու տասնյակների թվականները:

15.5. Արական սեռի գոյականների հետ գործածվող առաջին տասնյակի քանական թվականները հետևյալն են.

էշքա, շըքա	أَشْرًا، 7	խաղ	بِمَ 1
շալ'ա	شَاوًا 7	բըռեն	بِشْرَ 2
բըմանյա	بِمَانِيًا 8	բըլարա	بِزَارًا 3
թշ'ա	ثَشَارًا 9	աորը'ա	بِأُورًا 4
'տտա	تُتًا 10	խամշա	بِشَامًا 5

Այս թվականները գտնվում են բացարձակ վիճակում, ընդ որում՝ երեքից տասը թվականները ձևաբանորեն իգական սեռի են: Գոյականի հետ հակառակ սեռի թվականի կապակցումը սենական բոլոր լեզուներին բնորոշ երևույթ է:

15.6. «Մեկ» թվականը կարող է դրվել ինչպես գոյականից առաջ, այնպես էլ հետո՝ بِمَ أَحَدًا և بِمَ أَحَدًا ԲԱՄ'Ա և بِمَ أَحَدًا ԲԱՄ'Ա խաղ «մեկ դուր»:

15.7. Սկսած «երկու» թվականից՝ թվականը նախորդում է գոյականին, ընդ որում՝ գոյականը դրվում է բացարձակ վիճակի հոգնակիում, եթե անորոշ է, և էմֆատիկ վիճակի հոգնակիում, եթե որոշյալ է՝ بِمَ مَحْتَضًا 7 «երկու բազավոր» - بِمَ مَحْتَضًا 7 «երկու մարդ» բըռեն մարդ» «երկու բազավորները», բըլարա ԲԱՐԱԲԱ 8 «երեք աշակերտները», աորը'ա ԲԱՐԱՐԱ 9 «երեք աշակերտները», աորը'ա ԲԱՐԱՐԱ 9 «չորս որդի» - ԲԱՐԱՐԱ 9 «չորս որդիները», խամշա ԲԱՄԱՇԱ 5 «չորս կանգնող» - ԲԱՄԱՇԱ 5 «չորս կանգնողները», շալ'ա ԲԱՇԱՐԱ 7 «չորս կանգնող» - ԲԱՇԱՐԱ 7 «չորս կանգնողները», շալ'ա ԲԱՇԱՐԱ 7 «չորս կանգնողները»:

15.8. Նախորդ պարբերության էմֆատիկ հոգնակիով օրինակներում թվականը կարող է դրվել գոյականից հետո՝ بِمَ مَحْتَضًا 7 «տաս վաճառականները»:

7 Նոտե՛ք: Այս թվականը պահպանել է դասական ասորերենում գործածությունից դուրս եկած երկակի թվի -են (<-այն) վերջածանցը:

15.9. Բացարձակ վիճակի հոգնակիում բառերը դրվում են նաև مَحْتَضًا «Քանի», ինչքան» բառից հետո, օրինակ՝ مَحْتَضًا مَحْتَضًا «Քանի» անգամ»:

ԵՐԿՐՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՆՇՈՒՄ ԿՐԱՌԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

15.10. Կրաղ «երբ» հարաբերական դերանունը, կցվելով ենթակայական դերբային, կարող է նշել գուգահեռ երկրորդական գործողություն, ինչը կարելի է համեմատել հայերենի -իս վերջավորությամբ անկատար դերբայներով կամ անորոշ դերբայի գործիական հոլովածով արտահայտված ձևի պարագաների հետ, օրինակ՝ بِمَ مَحْتَضًا 7 «Նրան կարողալիս տեսան», بِمَ مَحْتَضًا 7 «Տե՛ս նրանից մեկ քայլ քաղ ուստի»:

15.11. Նման կապակցություններ կարող են կազմվել և առանց կրաղի, ինչպես օրինակ՝ بِمَ مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով», بِمَ مَحْتَضًا 7 «Նա իջավ քաղաք՝ փնտրելով առաքյալին»: Այս տիպի նախադասություններում ենթակայական դերբայները փաստորեն հանդես են գալիս իրենց բուն՝ ենթակայական դերբայի իմաստով:

Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

- 1 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 2 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 3 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 4 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 5 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 6 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 7 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 8 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:
- 9 مَحْتَضًا مَحْتَضًا 7 «Մտուեցավ ինձ՝ ասելով»:

أَلَمْ تَكُنْ مِنْ أَهْلِ مَدْيَنَ إِذْ جَاءَتْكَ قَرْنٌ مِّنْ آلِ إِسْرَائِيلَ يَأْتُونَكَ بِالْحَبْلِ يُحْمَلُونَ عَلَيْهِ يَوْمَئِذٍ وَّجْهَكَ ذَٰلِكُمْ ۗ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ سُبُلًا ۚ

15.1.1. 15.9. 15.7. 14.9. 11.5. 11.7. 13.1. 15.2. 12.1. 10.19.1. 15.10. 15.8. 10.5. 12.6.

Թարգմաննք ասորերեն.

- 1 Ես հիշում եմ, որ անցած տարի մի մեծ գալլ ամեն օր մտնեմում էր մեր գյուղին:
- 2 Անցած կիրակի ես չգնացի եկեղեցի, որովհետև հիվանդ էի:
- 3 Ծեր կինը երկու արաղաղ ուներ, մեկը՝ սև, մյուսը՝ կարմիր:
- 4 Մուրք Երրորդությունն ունի երեք անձ՝ Հայր, Որդի և Մուրք Հոգի:
- 5 Կան ուղտեր, որ մեկ սապատ ունեն, և կան ուղտեր, որ երկու սապատ ունեն:
- 6 Քույրս լալով դուրս եկավ դռնից:
- 7 Երբ արևը ծագեց, արաղաղը, քներն իրար խփելով, կանչեց կտուրի վրա:
- 8 Երագում Տիրոջ հրեշտակը եկավ Հովսեփի մոտ և հրամայեց վեր կենալ, փախչել Եգիպտոս և մնալ այնտեղ մինչև Հերովդեսի մահը:
- 9 Գալլն իր էությանը խոտ չի ուտում:
- 10 Մեր գյուղի երեք որսորդներն առավոտյան գնացին անտառ և մնացին այնտեղ երկու օր:
- 11 Քանի՞ անգամ եմ ասել քեզ քոյր գրքերը դնել այնտեղ:
- 12 Գիշերը կինը գնաց գերեզմանատուն և այնտեղ նստած լալիս է:
- 13 Մեր դպրոցի հինգ ուսուցիչներն ապրում էին ուրիշ գյուղերում և ամեն առավոտ գալիս էին մեր գյուղը:
- 14 Քանի՞ մեծ քաղաք կար Հուդայում, երբ Հերովդեսն այդ երկրի թագավորն էր:
- 15 Անցած տարի այս մեծ վանքում կային տաս վանական և վեց դպիր:
- 16 Յոթ մոզերը, դռներ եկել էին արևելքից, ուզում էին տեսնել հրեաների թագավորին:
- 17 Երբ ապրում էի այն քաղաքում, շորս մեծ տուն կառուցեցի, և նրանցից երեքն ինձանից գնեց մի հարուստ արամեացի:
- 18 Եղեմի այգում Ադամն ու Եվան պտուղներ ուտելիս նստած էին ծառի տակ:
- 19 Ես ունեի վեց ըմպեր, և երկուսը նրանցից արդեն մահացել են:
- 20 Քանի՞ ձուկ որսացիր այս փոքր գետից: - Այսօր որսացի երկու մեծ և յոթ փոքր ձուկ:

կտուր էզգատա ܟܘܬܘܪܐ
 Հայաստան առմիմ ܐܘܪܘܫܝܡ
 հայ, հայկական առմէնայա ܐܘܪܘܫܝܡ
 գերեզմանատուն քեր-կրվուտա ܟܘܪܒܐ
 լալ, ողբալ քրխա ܟܘܪܒܐ
 կողք. ափ. սապատ գաքքա ܟܘܪܒܐ
 ուղտ գամլա ܟܘܪܒܐ
 քև գէփփա ܟܘܪܒܐ
 գալլ դէվա (դիվա) ܟܘܪܒܐ
 հիշել, վերհիշել դրխաա ܟܘܪܒܐ
 կիրակի խաղըրջաքքա ܟܘܪܒܐ
 երագ խէլմա ܟܘܪܒܐ
 քափահարել, իրար խփել տըռաֆ ܟܘܪܒܐ
 արքո, գահ քուտըյա (քուտսուարա) ܟܘܪܒܐ
 էություն, բնություն քրյանա ܟܘܪܒܐ

քանի՞, ինչքա՞ն քրմա ܟܘܪܒܐ
 ազդարարում, բարոզում, Ավետարան քառօգութա (քառօգութա) ܟܘܪܒܐ
 պաշտպան, պահապան մըսաքրանա ܟܘܪܒܐ
 Ավետարան. լուր, ավետիս սրվադքա ܟܘܪܒܐ
 որսորդ, ձկնորս սայյադա ܟܘܪܒܐ
 հուղարկավորություն կրվուտա ܟܘܪܒܐ
 անձ. Մուրք Երրորդության անդամ կրնումա ܟܘܪܒܐ
 շարաք, շարաք օր շաքքա ܟܘܪܒܐ
 բարձրացնել, կրել, տանել շրկալ ܟܘܪܒܐ
 երրորդություն քրլիքայութա ܟܘܪܒܐ
 արաղաղ քառնաղա ܟܘܪܒܐ
 դուռ, դարպաս քառ'ա ܟܘܪܒܐ

Մարիամ Մագդաղենացի մառյամ մաղղըլայքա ܟܘܪܒܐ
 Պետրոս առաքյալ շէմ'օն քէֆա ܟܘܪܒܐ

6 حَمَلًا وَحَمَلًا لَا مَكَلْفًا خُبْرًا وَآخِذًا¹ فَلَا حَبْرًا أَي دَعْوَى مَكْرَهًا وَحَكْمًا
7 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا² حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا³ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
8 وَحَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا⁴ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا⁵ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
9 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا⁶ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا⁷ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
10 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا⁸ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا⁹ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
11 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁰ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹¹ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
12 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹² حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹³ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
13 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁴ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁵ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
14 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁶ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁷ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
15 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁸ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا¹⁹ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا
16 حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا²⁰ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا دَاعِيًا²¹ حَمَلًا خُبْرًا وَحَمَلًا

¹ 14.9. ² 16.6. ³ 16.9.2. ⁴ 12.8. ⁵ 10.19.1. ⁶ 16.4. ⁷ 15.1.1. ⁸ 15.9. ⁹ 15.1.2. ¹⁰ 15.7.
¹¹ 16.11. ¹² 14.1. ¹³ 15.10. ¹⁴ 15.8. ¹⁵ 16.7. ¹⁶ 16.8.1. ¹⁷ 14.6.1. ¹⁸ 15.2. ¹⁹ 16.8.2. ²⁰ 12.1.

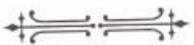
Թարգմանք ասորերեն.

- 1 Մի մտտեցիր ինձ, երև չես ուզում, որ սպանեմ քեզ:
- 2 Այդ օրը բոլորը, ովքեր քաղաքում են, կփախչեն սարերը:
- 3 Գրեցի այս, որ մարդ չլսի իր մասին ուրիշներից:
- 4 Աստված պատվիրեց մեզ բոլորին, որ չգողանանք և չսպանենք:
- 5 Երև սպանես այն գեղեցիկ եղջերուին, քազավորը կզնի այն քեզանից:
- 6 Եթև մոտենաս պատուհանին, անմիջապես կլսես նրա ձայնը:
- 7 Մեր քաղաքի հերոսները վաղը կվերադառնան պատերազմից:
- 8 Քանի՞ կով ուներ ձեր գյուղի քահանան:
- 9 Ամեն օր անտառից դուրս եմ գալիս երեք կենդանիներ և մոտենում մեր գյուղին՝ ուտելիք փնտրելով:
- 10 Պետք է, որ մի քիչ քնես, որովհետև տաս ժամ աշխատել ես:
- 11 Այս քաղաքում կար վեց մեծ սինագոգա. դրանցից մեկն անցած շաբաթ այրվեց:
- 12 Ի՞նչ անես, որ նա ինձ սիրի:
- 13 Գու պետք է պաշտես ճշմարիտ Աստծուն և չպաշտես կուռքերին:
- 14 Ե՞րբ եր գնելու ինձ համար նոր հագուստ:
- 15 Մի՞ մոտեցեր այն սեղանին, որովհետև նրա վրա կուռքեր եմ դրված:
- 16 Նամակում կգրեմ քեզ երկու բազումիների մասին առակը, որը լսել եմ անցած ամիս մեր գյուղի դպիրից:
- 17 Ինք իմաստավոր պատմվածք կա այս ինձ գրքում, որը կուղարկեմ քեզ վաղը:
- 18 Ո՞ճանք առու եմ, որ ամեն օր մեներ պետք է երկու սաղմոս երգեմք մեր տներում:
- 19 Ես շատ եմ ուզում մատել այս գեղեցիկ ձիու վրա:
- 20 Ես չեմ կարող կրել այս բոլոր գրքերը ուսերիս վրա:

¹ Ժխտական նախադասություններում «Ես քառն ունի «որև» կամ «այ մի» իմաստը:
² Հնարավոր է նաև՝ «ճակ հատ հատ»:

եղջերու այրա
ե՞րբ էմնար
երև էն
մարդ, մարդ արարած մաշա (մաշա) (նախ)
գողանալ գրեմալ
հերոս, դյուցազն գաբրաուա
քնել, քնած լինել դրմելս
աղջիկ տրիքրա (տրլալաբա, տալլաբա) (նախ, նախ)
անհրաժեշտ է, պետք է գաղէկ
կենդանի, գազան խալլուբա (խալլաբա) (նախ)
բռնկվել, այրվել իկէդ
պատուհան քալա (քալա) (նախ)
ժողովարան, սինագոգա քրնուշրա
նու քաբալա (քաբալ, քաբալաբա) (նախ, նախ) (նախ)
հագուստ, զգեստ լրվուշա
վաղը մրխաու
գործ, աշխատանք՝ քվադա
խորոբյուն, խորք՝ ումկա կաբա
մարդ մտնել՝ լրել
սեղան պարուուա
կուռք պրբախուա
նախ = շաբաթ
օրինական շալլիտա
դեղին շա՞ ուրա
կով բուրբա (բուրբա) (նախ)
նախ

Մինա լեռ տուռ սինայ
ինձ չի կարելի, թույլատրված չէ լա շալլիտ լի
նախ

¹ Բաղը գործածվում է ինչպես արական, այնպես էլ իգական սեռով, ընդ որում՝ եզակիի ձևը կառուցվում է ունենալ «կենդանիներ, կենդանական աշխարհ» հավաքական իմաստը:

3 ٤ ٥ ٦ 7 8 9 10 11 12 13 14

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤

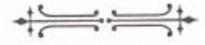
١٥.١.١. ١٦.٩. ١٧.١. ١٨.١. ١٩.١. ٢٠.١. ٢١.١. ٢٢.١. ٢٣.١. ٢٤.١. ٢٥.١. ٢٦.١. ٢٧.١. ٢٨.١. ٢٩.١. ٣٠.١.

Թարգմանք ասորերեն.

- 1 Ի՞նչ (n°ր) լեզվով պատասխանեց քեզ այն օտարականը, երբ հարցրեցիք նրան:
- 2 Հինարարներն ասում են, որ կկատուցեն նոր քանար վեց շաբաթում:
- 3 Եղեմի պարտեզում գտնվող կարածեն առյուծների կողքին, և չի փնի պատերազմ մարդկանց միջև:
- 4 Քաղցած գայլն ուզում էր ճանկել գառին, սակայն գառը փախավ նրանից:
- 5 Դավաճան ատաբյալը մոտեցավ Հիսուսին և համբուրեց նրան, և այդպես հռոմեացի զինվորներն ինացան, քե որք է Հիսուսը:
- 6 Նահանգապետը հրամայեց բռնել տասներկու գողերին, որոնք ամտառ էին փախել:
- 7 Բոլոր ձեզ մեղսագործ կկոշեն, որովհետև շատ են ձեր մեղքերը:
- 8 Մի՛ ուրախացեք սուտ մարգարեների խոսքերով, որովհետև դրանցում ճշմարտություն չկա:
- 9 Անցած տարի այն մեծ ամառում տասնիներ վագր կար, իսկ այս տարի կա տասներեքը:
- 10 Նա ինձ ասորերեն հարցրեց, իսկ ես հայերեն կպատասխանեմ:
- 11 Ոսկի և արծաթ մի՛ փնտրեք, որովհետև հարստությունը դրանցում չէ:
- 12 Կա՞ ձեր մեջ մեկը, որ կարող է պարել թագավորի աղջկա:
- 13 Երկար կլինի՝ ճանապարհը, և դու մեճակո՞ւ պիտի անցնես այն:
- 14 Մինչև որ կկատուցեք սուրբ, պետք է մտածեք՝ քանի մարդ է ապրելու նրանում:
- 15 Մինչև որ ամառն ավարտվի, պետք է կարգած այս բոլոր մեծ գրքերը:
- 16 Թագավորը հրամայեց տասներ չորս կատուցել ամբողջ երկրով:
- 17 Սա եղավ իր կյանքի վերջին ամառը:
- 18 Քաղվի պատճառով (չէ՞) ինձ երեկ բուն չեկավ:
- 19 Մի՛ լսեք նրանց, ովքեր (չէ՞) սուտ են ասում:
- 20 Երբ ուրբաք կլինի, և կավարտվի մեր աշխատանքը, բոլորս կպարենք. կերգենք և կուրախանանք մինչև զիշեր:

¹ «նրանք, որոնք»
² Բառի բառի կցվում են հոգևակի բլի վերջածանցներ:

Գանձարհի, ճանվորություն ուրիշ (ուրիշար) (Անդե) (նր.) Լնօճ
 վերջին խրոսայ (խրոսայր) (Անու) (նր.) Լնօճ
 Դնօ, Դնօ, Ի՞նչ, ինչպիսի՞ք, որո՞նք այն (այդ/այլէն) (նր.) Լնօ/ Դնօ/ Դնօ
 Երե ոչ միայն, բն միայն, բացի միայն էլլա էն Դնօ
 գառ էնոս Լնօ
 միջև բայնար Լնօ
 քանտ բեթ-ասսիոէ Լնօ Լնօ
 միայն, միայնակ բայխոզ (բայխոզ) (Լնօ) (Լնօ)
 շինարար բանոյա Լնօ
 գող գանմավա Լնօ
 մեղսագործ խատտայա Լնօ
 ճանկել, հափուել, զավթել, ուժով վերցնել, բռնել խրոսա՞ք Լնօ
 սուտ, խարեութիւն բարդավորա Լնօ
 քաղց. քաղցած բաճնա Լնօ
 դավաճան մաշլրմանա Լնօ
 օտար, տարօրինակ. օտարական մոխոսայա Լնօ
 վագր, ընձառյուծ մեճոս Լնօ
 մտածել, կարծել, ենթադրել սրվառ Լնօ
 ուրբաք. նախօրե՞ ղորովբա Լնօ
 հարստություն՝ աքթոտրա Լնօ
 նախքան որ, մինչև որ, առաջ կրղամ դր Դնօ
 ամառ կայտա Լնօ
 ամբողջ կատա Լնօ
 պարել որկաղ Լնօ
 ավարտվել, վերջանալ, ամբողջանալ շլրէմ Լնօ

18

1-Ի ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐՆ ԱՊԱՌՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

18.1. Բայերը, որոնց առաջին արմատականը *ի* է, ապառնի ժամանակում երկրորդ և երրորդ արմատականների միջև ունենում են «օ» կամ «ա» ձայնավոր:

18.2. «Օ» ձայնավորով խոնարհումն ունի հետևյալ պատկերը (ԱՕ՝ «ուտել»).

<i>նկսուլ</i>	نكسول	س	<i>էխուլ</i>	ئخول	ن
<i>թէխում</i>	ثخولم	ئ	<i>թէխուլ</i>	ثخول	ئ
<i>թէխան</i>	ثخولن	ئ	<i>թէխին</i>	ثخولن	ئ
<i>նէխում</i>	نكسولم	ئ	<i>նէխուլ</i>	نكسول	ئ
<i>նէխան</i>	نكسولن	ئ	<i>թէխուլ</i>	ثخول	ئ

18.3. Ուշադրություն դարձրեք, որ *Ի* դեմքի եզակիում արմատի ալաֆ-ը և ապառնի ալաֆ նախածանցը միավորված են՝ *ئخول* – *ئخول* :

Օ *ئ* բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք *ئ* էխաղ «պահել, բռնել», *ئ* էշաղ «բափել, անկ», *ئ* էսառ «կապել» բայերը:

18.4. «Ա» ձայնավորով խոնարհումն ունի հետևյալ պատկերը (ԱՄ՝ «ասել»).

<i>նէմառ</i>	نمرا	س	<i>էմառ</i>	ئمرا	ن
<i>թէմում</i>	ثمرام	ئ	<i>թէմառ</i>	ثمرا	ئ
<i>թէման</i>	ثمران	ئ	<i>թէմոին</i>	ثمران	ئ
<i>նէմում</i>	نمرام	ئ	<i>նէմառ</i>	ئمرا	ئ
<i>նէման</i>	نمران	ئ	<i>թէմառ</i>	ثمرا	ئ

18.5. Արևմտյան ասորերենում «ա» ձայնավորով խոնարհվող բայերն ապառնիի նախածանցում ունեն խվասա ձայնանիշ՝ *ئ*, *ئ*, *ئ* և այլն: Խվասա ձայնանիշով է ձայնավորվում նաև այդ բայերի անորոշ դերբայը՝ *ئ* միմառ:

Օ *ئ* բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք *ئ* էվաղ «վախճանվել, կորչել» բայերը: *ئ* կատի՝ ունեցեք, որ *ئ* բայի այն ձևերում, որոնցում «գ» և «զ» բաղաձայնները հաջորդում են իրար, տեղի է ունենում «զ» բաղաձայնի ասիմիլյացիա՝ «զ» բաղաձայնի կրկնավորումով:

1-Ե ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐՆ ԱՊԱՌՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

18.6. Այս փոքրաթիվ խմբի բայերի առաջին արմատական յոդ-ը ապառնիում վերածվում է ալաֆ-ի, և դրանք խոնարհվում են *Ի*-ի խմբի բայերի նմանությամբ՝ *Ի* և *Ի* արմատականների միջև միշտ ունենալով «ա» ձայնավոր (*ئ* «ծնել»):

<i>նէլաղ</i>	نلا	س	<i>էլաղ</i>	ئل	ن
<i>թէլում</i>	ثلام	ئ	<i>թէլաղ</i>	ثلا	ئ
<i>թէլան</i>	ثلان	ئ	<i>թէլոին</i>	ثلان	ئ
<i>նէլում</i>	نلام	ئ	<i>նէլաղ</i>	ئل	ئ
<i>նէլան</i>	نلان	ئ	<i>թէլաղ</i>	ثلا	ئ

18.7. Արևմտյան ասորերենում ապառնիի նախածանցներն ու անորոշ դերբայը ձայնավորված են խվասա-ով՝ *ئ*, *ئ*, *ئ*, *ئ* և այլն:

Օ *ئ* բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք *ئ* և *ئ* բայերը:

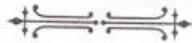
18.8. Այս խմբին պատկանող *ئ*, *ئ*, *ئ* բայերն ապառնիում ունեն խոնարհման ուրույն եղանակ, որը կներկայացվի հաջորդ դասում:

ՂՆ՝ ԲԱՅԵ

18.9. ՂՆ՝ էքա «զալ» բայը պատկանում է «երկակի բույլ» բայերի խմբի՝ *Ի*-ի/*Ի*՝-ն ենթախմբին: Ապառնի ժամանակում այն խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

<i>նէքտ</i>	نكت	س	<i>էքտ</i>	ئكت	ن
<i>թէքում</i>	ثكتم	ئ	<i>թէքտ</i>	ثكت	ئ
<i>թէքան</i>	ثكتن	ئ	<i>թէքոյն</i>	ثكتن	ئ
<i>նէքում</i>	نكتم	ئ	<i>նէքտ</i>	ئكت	ئ
<i>նէքան</i>	نكتن	ئ	<i>թէքտ</i>	ثكت	ئ

կապել էսառ ٤٥١
 հյուր, անցորդ, ճամփորդ առխա ٤٥٢
 քափել, ածել էշաղ ٤٥٣
 նետ գէռա ٤٥٤
 կոկորդ գազգառթա ٤٥٥
 արջ դէրթա ٤٥٦
 արյուն դըմա ٤٥٧
 ուրախորեն խաղալիք ٤٥٨
 օձ խէլյա (խրաւաթա) (٤٥٩) ٤٥٩
 խոզ, վարագ խրզիռա ٤٦٠
 մութ, մթություն, խավար խշշօֆա ٤٦١
 լար, աղեղնալար յաթոա ٤٦٢
 ցավ քէվա (քիվա) (٤٦٣) ٤٦٣
 այսինքն, այն է, ասել է թե քիթ ٤٦٤
 դեպի, ուղղութեամբ, մոտ լափփայ ٤٦٥
 խփել, հարվածել մըրխա ٤٦٦
 ժանիք նիվա ٤٦٧
 հարձակվել, վրա տալ, այստեղ՝ խրել սրվախ ٤٦٨
 նախանաչ՝ ջրայրա ٤٦٩
 թռչել, սավառնել ٤٧٠
 աղեղ, կամար կէշթա (կէշթաթա) (٤٧١) ٤٧١
 զգալ որդաշ ٤٧٢
 նետել, արձակել շըրա ٤٧٣
 դիակ շըրադա ٤٧٤
 ատամ շէննա (իզ) ٤٧٥
 պատվով ընդունել էխաղ քիկառա ٤٧٦

19

I-Չ ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐՆ ԱՊԱՆՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

19.1. Նախորդ դասերից պարզորոշ դարձավ, որ նուն տառը հաճախ «յուրացվում» կան «ասիմիլյացվում» է հաջորդող տառի կողմից, որն այդ դեպքերում տվորաբար կրկնավորվում է, ինչպես, օրինակ՝ ٤٧٦, ٤٧٧, ٤٧٨ և այլ բառերում: Այս երևույթը հատկապես ցայտուն է արտահայտվում I-Չ խմբի բայերի ապառնի ժամանակում, ուր նուն տառը ոչ միայն չի հնչում, այլ նաև չի նշվում գրության մեջ: Այլապես՝ այս խմբի բայերը խոնարհվում են ամբողջական բայերի նմանությամբ՝ երկրորդ և երրորդ արմատականի միջև ունենալով «օ», «ա» կամ «է» ձայնավոր:

19.2. ٤٧٩ «դուրս գալ» բայն ապառնի ժամանակում խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

նեպսոկ	سَعَى	سَعَى	եպսոկ	أَفَعَى	أَفَعَى
քսպսկում	أَفَعَى	أَفَعَى	քեպսոկ	أَفَعَى	أَفَعَى
քեպսկան	أَفَعَى	أَفَعَى	քեպսկին	أَفَعَى	أَفَعَى
նեպսկում	أَفَعَى	أَفَعَى	նեպսոկ	أَفَعَى	أَفَعَى
նեպսկան	أَفَعَى	أَفَعَى	քեպսոկ	أَفَعَى	أَفَعَى

Կուշչայա կետը հուշում է, որ երկրորդ արմատականն այս բայածևերում նուն-ի սղման հետևանքով կրկնակ է:

Ⓜ ٤٧٩ բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհինք ٤٧٩, ٤٨٠ բայերը:

19.3. «Ա» ձայնավորով խոնարհումն ունի հետևյալ պատկերը (٤٨٠ «վերցնել»).

նեսալ	نَسَّ	س	եսալ	نَسَّ	س
թեսարվում	نَسَّ	س	թեսալ	نَسَّ	س
թեսարվան	نَسَّ	س	թեսարվին	نَسَّ	س
նեսարվում	نَسَّ	س	նեսալ	نَسَّ	س
նեսարվան	نَسَّ	س	թեսալ	نَسَّ	س

Ⲁ 𐌱𐌰 քայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհենք 𐌱𐌰 𐌱𐌰 քայերը:

19.4. «Է» ձայնավորով խոնարհումն ունի հետևյալ պատկերը (𐌱𐌰 «ընկնել»).

նեպպել	نَسَّ	س	եպպել	نَسَّ	س
թեպպելում	نَسَّ	س	թեպպել	نَسَّ	س
թեպպելան	نَسَّ	س	թեպպելին	نَسَّ	س
նեպպելում	نَسَّ	س	նեպպել	نَسَّ	س
նեպպելան	نَسَّ	س	թեպպել	نَسَّ	س

Ⲁ 𐌱𐌰 քայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհենք 𐌱𐌰 նրդաղ «Փաշել, ձգել» քայը:

19.5. Առաջին արմատական նուն-ը սղվում է, իսկ երկրորդ արմատականը կրկնավորվում նաև այս խմբի քայերի անորոշ դերբայներում՝ 𐌱𐌰, 𐌱𐌰, 𐌱𐌰, 𐌱𐌰:

19.6. Այլ խմբերի մի շարք քայեր ապառնի ժամանակում խոնարհվում են I-ը խմբի քայերի: խոնարհումը հիշեցնող եղանակով: Դրանք մասնավորապես I-ը խմբի մի քանի քայերն են, առաջին հերթին՝ 𐌱𐌰 յալ «տալ» քայը, որն ապառնի է կազմում բոլորովին այլ 𐌱𐌰 արմատից.

նէրբել	نَسَّ	س	էրբել	نَسَّ	س
թէրբելում	نَسَّ	س	թէրբել	نَسَّ	س
թէրբելան	نَسَّ	س	թէրբելին	نَسَّ	س
նէրբելում	نَسَّ	س	նէրբել	نَسَّ	س
նէրբելան	نَسَّ	س	թէրբել	نَسَّ	س

Անորոշ դերբայի ձևն է՝ 𐌱𐌰 մէրբալ:

19.7. Նման եղանակով ապառնիում խոնարհվում է 𐌱𐌰 «նստել» քայը.

նէրբել	نَسَّ	س	էրբել	نَسَّ	س
թէրբելում	نَسَّ	س	թէրբել	نَسَّ	س
թէրբելան	نَسَّ	س	թէրբելին	نَسَّ	س
նէրբելում	نَسَّ	س	նէրբել	نَسَّ	س
նէրբելան	نَسَّ	س	թէրբել	نَسَّ	س

Անորոշ դերբայի ձևն է՝ 𐌱𐌰 մէրբալ:

19.8. 𐌱𐌰 «խնանալ, գիտենալ» քայն ապառնիում ունի հետևյալ խոնարհումը.

նէղղա՝	نَسَّ	س	էղղա՝	نَسَّ	س
թէղղա՝ում	نَسَّ	س	թէղղա՝	نَسَّ	س
թէղղա՝ան	نَسَّ	س	թէղղա՝ին	نَسَّ	س
նէղղա՝ում	نَسَّ	س	նէղղա՝	نَسَّ	س
նէղղա՝ան	نَسَّ	س	թէղղա՝	نَسَّ	س

Անորոշ դերբայի ձևն է՝ 𐌱𐌰 մէղղա՝:

19.9. I-ը խմբի խոնարհումը հիշեցնող ապառնի է կազմում նաև ամբողջական 𐌱𐌰 «քարծրանալ» քայը, որում 𐌱 արմատականն ասիմիլյացվում է 𐌱 արմատականի կողմից, որն իր հերթին կրկնավորվում է.

նեսալ	نَسَّ	س	եսալ	نَسَّ	س
թեսարկում	نَسَّ	س	թեսալ	نَسَّ	س
թեսարկան	نَسَّ	س	թեսարկին	نَسَّ	س
նեսարկում	نَسَّ	س	նեսալ	نَسَّ	س
նեսարկան	نَسَّ	س	թեսալ	نَسَّ	س

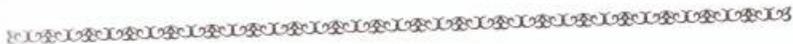
Անորոշ դերբայի ձևն է՝ 𐌱𐌰 մեսասլ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՄՆՅԱԿԻ ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԸ

19.10. Իզական սեռի հետ գործածվող երկրորդ տասնյակի քանակական բզականներն են.

վառ, փայլուն, լուսավոր. երկնային լուսատու *նահիդա* نَهْدَا
 նաքուր *նակրա* نَكْرَا
 ձմեռ *սարա* سَارَا
 դժվար *'ասկա* ('ըսկ) حَقْمَا
 մատ *սեվ'ա* (սեվ'է, սեվ'աթա) (سَعْلَا, سَعْلَا) سَعْلَا
 հեռավորություն *ռուխկա* رُخْكَ
 սենյակ *թաւանա* تَوَانَا
 ձյուն *թալգա* تَلْجَا

անթիվ, անհամար *ղլա մէնյամ* غَلَا مَيْنْ

20

II-օ ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐՆ ԱՊԱՌՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

20.1. II-օ խմբի կամ «դատարկ» բայերն ապառնի ժամանակում վերականգնում են իրենց երկրորդ արմատականը, որը ձայնավորվում է ըստսա-ով (թո՛ «վեր կենալ, բարձրանալ»):

<i>նրկում</i>	թո՛	նի	<i>էկում</i>	թո՛	նի
<i>բրկումուն</i>	թո՛	նի	<i>բրկում</i>	թո՛	նի
<i>բրկուման</i>	թո՛	նի	<i>բրկումին</i>	թո՛	նի
<i>նրկումուն</i>	թո՛	նի	<i>նրկում</i>	թո՛	նի
<i>նրկուման</i>	թո՛	նի	<i>բրկում</i>	թո՛	նի

Ուշադրություն դարձրեք, որ ապառնիի նախածանցները, բացառությամբ I դեմքի եզակիի, ձայնավորված չեն:

Պր Թայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք Թո՛, Թո՛, Թո՛, Թո՛ Թայիերը:

20.2. Միակ բայը, որն ապառնի ժամանակում ուսու-ի փոխարեն ունի յոթ, թո՛ «պնել» բայն է.

<i>նրսիմ</i>	թո՛	նի	<i>էսիմ</i>	թո՛	նի
<i>բրսիմուն</i>	թո՛	նի	<i>բրսիմ</i>	թո՛	նի
<i>բրսիման</i>	թո՛	նի	<i>բրսիմին</i>	թո՛	նի
<i>նրսիմուն</i>	թո՛	նի	<i>նրսիմ</i>	թո՛	նի
<i>նրսիման</i>	թո՛	նի	<i>բրսիմ</i>	թո՛	նի

¹ Թո՛ ձևը գործածվում է առաջին տասնյակի թվականների հետ, իսկ Թո՛ ձևը՝ տասից բարձր թվականների հետ:

II-Ն ԽՄԲԻ ԲԱՅԵՐՆ ԱՊԱՌՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ

20.3. Այս խմբի առավել հաճախ գործածվող **تَعْلَمُ زَيْل** «(հարցնել, խնդրել)՝ բայն ապառնիում ունի հետևյալ խոնարհումը.

նշալ	تَعْلَمُ	سَعَى	էշալ	أَتَعْلَمُ	أَنَا
թշւում	أَتَعْلَمُ	أَيْدَى	թշալ	أَتَعْلَمُ	أَيَّ
թշւան	أَتَعْلَمُ	أَيْدَى	թշւիմ	أَتَعْلَمُ	أَيَّ
նշւում	تَعْلَمُ	سَعَى	նշալ	تَعْلَمُ	سَعَى
նշւան	تَعْلَمُ	سَعَى	թշալ	أَتَعْلَمُ	سَعَى

Ուշադրություն դարձրեք, որ վերջածանց ունեցող ձևերում I արմատականը ձայնավորված է ովսաս-ով, ինչը կոկորդային պայթյունի ընդլայնման արդյունք է (*նշւում > նշւում*), մինչ մյուս ձևերում՝ պտախա-ով:

ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

20.4. Բայը հրամայական եղանակում ունի չորս ձև՝ արական սեռի եզակի ու հոգնակի և իգական սեռի եզակի ու հոգնակի: Ելման ձևը, որից ածանցվում են մյուս երեքը, արական սեռի եզակին է, որը կազմվում է անկատար կերպի/ապառնի ժամանակի արական սեռի եզակի բայածնից **ل** նախածանցի սղու-մով: Այսպես՝ **أَتَعْلَمُ** *թէլսուլ* «(կ)սպանես» ձևից **ل** նախածանցի սղումով կազմվում է **أَعْلَمُ** *կըսուլ* «սպանի՛ր» հրամայական եղանակի ձևը: Նմանապես, **أَتَقْرَأُ** *թէլթոլ* «(կ)գրես» բայից կազմվում է **أَقْرَأُ** *թըթուլ* «գրի՛ր» հրամայական եղանակի ձև:

Հրամայական եղանակի ևս մի քանի օրինակներ.

«նոտեցի՛ր» <i>կըսավ</i>	أَعْلَمْتُ	—	أَعْلَمْتُ
«արա՛» <i>թվէր</i>	أَحْبَبْتُ	—	أَحْبَبْتُ
«գնի՛ր» <i>գրվէն</i>	أَقْرَأْتُ	—	أَقْرَأْتُ
«դո՛ւրս արի՛» <i>պօկ</i>	أَفْعَمْتُ	—	أَفْعَمْتُ
«վեր կաց՛» <i>կում</i>	أَقَمْتُ	—	أَقَمْتُ
«դի՛ր» <i>սիմ</i>	أَفْهَمْتُ	—	أَفْهَمْتُ

ⓘ *Կազմեր՝ أَتَعْلَمُ, أَتَقْرَأُ, أَتَحْبِبُ, أَتَفْعَمُ, أَتَقْمُ, أَتَفْهَمُ, أَتَعْلَمُ, أَتَقْرَأُ, أَتَحْبِبُ, أَتَفْعَمُ, أَتَقْمُ, أَتَفْهَمُ* բայերի հրամայական եղանակը:

20.5. Հրամայական եղանակի մյուս երեք ձևերը արտասանությամբ չեն տարբերվում արական սեռի եզակիի ձևից, սակայն ունեն յուրաքանչյուրն իր գրության ձևը.

արական սեռի հոգնակի	تَعْلَمُونَ	<i>կըսուլ</i>	«սպանե՛ք»
իգական սեռի եզակի	تَعْلَمِينَ	<i>կըսուլ</i>	«սպանի՛ր»
իգական սեռի հոգնակի	تَعْلَمْنَ	<i>կըսուլ</i>	«սպանե՛ք»

20.6. Հոգնակիի ձևերն ունեն ընդլայնված տարբերակներ, որոնք տարբերակվում են արտասանության մեջ.

արական սեռի հոգնակի	تَعْلَمُوهُنَّ	<i>կըսուլուն</i>	«սպանեցե՛ք»
իգական սեռի հոգնակի	تَعْلَمُوهُنَّ	<i>կըսուլեն</i>	«սպանեցե՛ք»

ⓘ *Կազմեր՝ նախորդ վարժությունում համեմարարված բայերի հրամայական եղանակի մնացած բոլոր ձևերը:*

III-Ն ԲԱՅԵՐԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

20.7. Այս խմբի բայերը, որոնք ելման բայածնում ավարտվում են ալաֆ-ով, ունեն հրամայական եղանակի կազմության ուրույն ձև: Այսպես՝ **كُنْ** «կառուցել» բայը կազմում է հրամայական եղանակի հետևյալ ձևերը.

արական սեռի եզակի	كُنْ	<i>բընի</i>	«կառուցի՛ր»
իգական սեռի եզակի	كُنِي	<i>բընայ</i>	«կառուցի՛ր»
արական սեռի հոգնակի	كُنُوا	<i>բընաու</i>	«կառուցե՛ք»
իգական սեռի հոգնակի	كُنِينَ	<i>բընայեն</i>	«կառուցե՛ք»

20.8. Արական սեռի հոգնակին ունի նաև ընդլայնված ձև՝ **كُنُوا** *բընաումեն*:

20.9. Որպես **يُؤْمِرُ** *հրուս* «փնել» բայի հրամայական եղանակ գործածվում են ինչպես III-ն խմբի հրամայական եղանակի կանոնավոր՝ **أَمُرُ, أَمُرِينَ, أَمُرُونَ, أَمُرُونَّ** ձևերը, այնպես էլ անցյալ ժամանակի ձևերը՝ **أَمَرْتُ, أَمَرْتِي, أَمَرْنَا, أَمَرْنَا**:

ⓘ *կն բայի օրինակով կազմեր՝ أَمُرُ, أَمُرِينَ, أَمُرُونَ, أَمُرُونَّ, أَمَرْتُ, أَمَرْتِي, أَمَرْنَا, أَمَرْنَا* բայերի հրամայական եղանակի բոլոր ձևերը:

I-Ն ԲԱՅԵՐԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

20.10. Հրամայական եղանակի կազմության որոշ առանձնահատկություններ ունեն նաև I-ն բայերը: Այսպես՝ ապառնիում «ա» ձայնավորով խոնարհվող բայերը հրամայական եղանակ են կազմում ընդհանուր սկզբունքով՝ **أَمُرُ** — **أَمُرِينَ** *էմառ* «ասա՛», մինչ «օ» ձայնավորով խոնարհվողների մոտ նախածանցի ովսաս-ն փոխարինվում է պտախա-ով՝ **أَوْحَى** — **أَوْحِينَ** *ախուլ* «կեր» և ոչ **أَوْحَى**:

ⓘ *Կազմեր՝ أَوْحَى, أَوْحِينَ* բայերի հրամայական եղանակի ձևերը:

- 7 Ասաց թագավորին իր շար դուստրը, թե՛ սպանի՛ր Հովհաննես Մկրտչին և տո՛ւր ինձ նրա գլուխը:
- 8 Ահա ձայն, որ կանչում է անապատում, թե՛ ապաշխարեցե՛ք, որովհետև մոտենում է վերջին օրը:
- 9 Քեռիս, որ հերոսի պես վերադարձավ պատերազմից, այժմ նստած է թագավորի աջից:
- 10 Սպանի՛ր այն արծվին, որպեսզի չորսա ինձ գատերին:
- 11 Եթե ձեր ցանցը ծովը չնետեր, ձուկ չեք բռնի:
- 12 Հարցրո՛ւ մշակներին, թե ինչ են ուզում ինձանից որպես վարձ:
- 13 Փախե՛ք սատանայից և մի՛ լսեք իր սուտ խոստումները:
- 14 Օգնի՛ր այն կոյրին անցնել փողոցը:
- 15 Եղե՛ք կոյրերի առաջնորդողները, որ Աստված ձեզ առաջնորդի իր թագավորություն:
- 16 Դանապարհին ինձ մի՛ մուրացկան պատահեց և ասաց, թե՛ տո՛ւր ինձ մի քիչ հաց:
- 17 Վախեցի՛ր Տիրոջ գայտույթից և մեղքեր մի՛ գործիր:
- 18 Ծո՛ւ պահեք, որպեսզի լավ առողջություն ունենաք:
- 19 Ովքե՞ր են առաջինները վերջինների միջև, և ովքե՞ր են վերջիններն առաջինների միջև:
- 20 Հարվածե՛ք սատանային ձեր հավատով, որ կորչի գեհե՛նում:

վարձ, աշխատավարձ *աղրա* ۞
 սատանա *ախելկատա* ۞
 սելս *բրտիխա* ۞
 փոս *գումասա* ۞
 Գալիլեա *գրիլա* ۞
 հետո, ապա *հայդեն* ۞
 երգ, երաժշտություն, մեղեդի *զըմառա* ۞
 պարտք *խարա* ۞
 անապատ, տափաստան *խուդրա* ۞
 ծիրան *խազզուռա առմենայա* ۞
 կենդանի, որջ *խայրա* ۞
 քեռի *խալա* ۞
 աջ կողմ, աջ ձեռք, աջակողմյան *խամինա* ۞
 ցանց, թակարդ *մրսիդրա* ۞
 առաջնորդող, ուղի ցույց տվող *մադուդա* ۞
 արծիվ *մեշուա* ۞
 կույր *սամյա (սըմայյա; սըմիթա-սամյաթա)* (۞ - ۞) ۞
 հանդիպել, պատահել մեկին, ժամանել *պըդա*՝ ۞
 վարձու մշակ *պա՛լա* ۞
 բռնում. միջատ *պառախարա (պառախարա)* (۞ - ۞) ۞
 ծոս պահել *սամ* ۞
 առաջին *կադմայա* ۞
 բանալի *կըլիդա* ۞
 դնել, գցել, նետել *դըմա* ۞
 ապաշխարել *թավ* ۞

Հովհաննես Մկրտչի *յօխանան մա՛ մըդանա* ۞ ۞

21

ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

21.1. ՊԱԷԼ (կամ, ավելի ճիշտ, ՊԱ՛՛ԷԼ) կառույցը տարբերվում է ՊԸԱԼ կառույցից նրանով, որ ելման բայածևում II արմատականը կրկնակ է և ձայնավորված ովասա-ով, մինչ առաջին արմատականը ձայնավորված է պտախա-ով՝ օօօ: Այսպես, օրինակ՝ ۞ բայը ՊԱԷԼ կառույցում կստանա ۞ *կատուել* ձևը, ۞ բայը՝ ۞ *ախիսիսել*, ۞ բայը՝ ۞ *կատուել* և այլն:

21.2. Քանի որ ասորական գիրը չունի բաղաձայնի կրկնակություն նշող միջոց, ուստի պետք է ուշադրություն դարձնել այս կառույցի այլ հատկանիշների լավ յուրացման վրա՝ չանտեսելու համար այս կարևոր առանձնահատկությունը:

21.3. Ավելորդ չէ ևս մեկ անգամ ուշադրություն հրավիրել այն բանի վրա, որ երկակի արտասանություն ունեցող բաղաձայնները կրկնակ են հնչում միայն իրենց պայթական տարբերակով, այսինքն՝ «բբ», «գգ», «բբ», «պպ»: ՊԱԷԼ կառույցում բեղադ-բեֆար խմբի տառերը II արմատականի դիրքում հաճախ հանդես են գալիս կուշշայա կետով, որը նշում է տառի պայթական հնչողությունն ու հուշում նրա կրկնակ լինելը: III արմատականի դիրքում նույն տառերը, նախորդված լինելով ձայնավորով, հանդես են գալիս շփական տարբերակով:

21.4. ՊԱԷԼ կառույցը հիմնականում արտահայտում է ՊԸԱԼ կառույցի բայի ինտենսիվ կամ կրկնվող իմաստը: Այսպես՝ եթե ۞ բայը նշանակում է «սպանել», ապա ۞ *կատուել* բայը՝ «սպանել շատերին», «սպանող անել»: Նմանապես՝ ۞ «համբուրել» բայը ՊԱԷԼ կառույցում՝ ۞ *նաշշէլ*, ունի «համբուրյունելով ծածկել» իմաստը:

21.5.1. Այս օրինաչափությունը չունի համապարփակ բնույթ: Իրականում շատ հաճախ միևնույն բայը ՊԸԱԼ և ՊԱԷԼ կառույցներում կարող է միանգամայն նույն իմաստն ունենալ, կամ, ընդհակառակը, ՊԱԷԼ կառույցի իմաստը կարող է

միանգամայն տարբեր լինել ՊԸԱԼ կառույցում արտահայտվող իմաստից: 21.5.2. Որոշ դեպքերում ՊԱԷԼ կառույցը անցողականություն է հաղորդում ՊԸԱԼ կառույցի անանցողական բային, օրինակ՝ **حَمَّ** «ավարտվել, վերջանալ» - **حَمَّ** *շարլեմ* «ավարտել, վերջացնել»: 21.5.3. ՊԱԷԼ կառույցում են սովորաբար հանդես գալիս գոյականներից կազմված բայերը, ինչպես, օրինակ՝ **حَدَّ** *լարբել* «Փաջավերել, սիրտ տալ» (**حَدَّ** «սիրտ»), **وَدَّ** *մալլել* «խոսել» (**وَدَّ** «խոսք» բառից): 21.5.4. Պետք է նաև նկատի ունենալ, որ բազմաթիվ բայարմատներ կարող են հանդես գալ ՊԱԷԼ կառույցում՝ չունենալով համապատասխան ձև ՊԸԱԼ կառույցում (ճշմարիտ է նաև հակառակը):

ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԵՆԹԱԿԱՅԱԿԱՆ ԴԵՐԲԱՅՆ ՈՒ ԴԻՐԱՆՈՎ ԿԱԶՄՎՈՂ ԺԱՄԱՆԱԿԱԶԵՎԵՐԸ

21.6. ՊԱԷԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայը կազմվում է **so** նախածանցի միջոցով՝ հետևյալ նմուշով.

	արական	իգական
եզակի	مَمَّ <i>մրկատուել</i>	مَمَّ <i>մրկատուրլա</i>
հոգնակի	مَمَّ <i>մրկատուրլին</i>	مَمَّ <i>մրկատուրլան</i>

21.7. ՊԱԷԼ կառույցի անորոշ դերբայը կազմվում է **so** նախածանցով և **o** վերջավորությամբ՝ **حَمَّ** (**حَمَّ**) (*լա*)*մրկատուալու*:

21.8. Հարակատար դերբայի արական սեռի եզակի բիվն ունի **مَمَّ** *մրկատուալ* ձևը (II արմատականի ովասա ձայնանիշը փոխարինվում է պտախա-ով): Մյուս երեք ձևերը համընկնում են ենթակայական դերբայի հետ և նրանից տարբերակելի են ենթատեսքստից:

حَمَّ *բայի օրինակով կազմեր* **حَمَّ**, **حَمَّ**, **حَمَّ** *բայերի ենթակայական, հարակատար ու անորոշ դերբայները*:

21.9. Համապատասխան վերջահարյուրների հետ ՊԱԷԼ կառույցի ենթակայական դերբայները կազմում են ներկա և անցյալ շարունակական ժամանակների **حَمَّ**; **حَمَّ** *և* «Ես խոսում եմ ասորերեն», **حَمَّ** *և* «Նրանք բարձրաձայն էին խոսում»:

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐԻ ՀԱՏՈՒԿ ՉԵՎԵՐ ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

21.10.1. Ինչպես և ՊԸԱԼ կառույցի ենթակայական դերբայում, բայերը, որոնց III արմատականը կոկորդային կամ **z** է, ՊԱԷԼ կառույցի ելման բայածևում և ենթակայական դերբայում ովասա-ի փոխարեն ունեն պտախա՝ **حَمَّ** *շարդաա* «տղարկել» - **حَمَّ** *մրշարդաա*, **حَمَّ** *շարբախ* «փառաբանել, զովաբանել» - **حَمَّ** *մրշարբախ*: 21.10.2. Այս բայերի ենթակայական և հարակատար դերբայներն ունեն միևնույն ձևը՝ **حَمَّ** *մրշարդաա*:

ԹՈՒՅԼ ԲԱՅԵՐԸ ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

21.11. III-**o** խմբի բայերը, որոնք ՊԸԱԼ կառույցի ելման բայածևում ավարտվում են ալաֆ-ով, ՊԱԷԼ կառույցի ելման բայածևում վերականգնում են յոդ-ը՝ **حَمَّ** «կառուցել» - **حَمَّ** *բաննի* «վերականգնել»:

21.12. Ենթակայական դերբայն ունի հետևյալ պատկերը (**حَمَّ** *սալլի* «աղորել»).

<i>մրսալլել</i> حَمَّ	<i>մրսալլրլա</i> حَمَّ
<i>մրսալլելն</i> حَمَّ	<i>մրսալլրլան</i> حَمَّ

21.13. Հարակատար դերբայի արական սեռի եզակին ունի **حَمَّ** *մրսալլալ* ձևը: Մյուս երեք ձևերը համընկնում են ենթակայական դերբայների հետ:

21.14. Անորոշ դերբայի ձևն է՝ **حَمَّ** (**حَمَّ**) (*լա*)*մրսալլալու*:

21.15. II-**o** խմբի բայերի մոտ երկրորդ արմատական ուաու բաղաձայնը վերածվում է յոդ-ի՝ **حَمَّ** «վեր կենալ, բարձրանալ» - **حَمَّ** *կալլեմ* «հաստատել, հիմնել, կանգնեցնել», և այս ձևից կանոնավոր կերպով կազմվում են մյուս ձևերը՝ **حَمَّ** *մրկալլեմ*, **حَمَّ** *մրկալլամու* և այլն:

21.16.1. I-ի խմբի բայերի մոտ բոլոր դերբայներում ալաֆ-ի պտախա-ն անցնում է **so** նախածանցին՝ **حَمَّ** *ալլես* «ճնշել, հալածել» - **حَمَّ** *մալլես*, **حَمَّ** *մալլաս*, **حَمَّ** *մալլասու*: 21.16.2. Ալաֆը կարող է նաև ընդհանրապես սղվել՝ **حَمَّ**, **حَمَّ** **حَمَّ**:

21.17.1. I-**o** խմբի բայերի մեծ մասը ՊԱԷԼ կառույց է կազմում ընդհանուր սկզբունքով, օրինակ՝ **حَمَّ** «օգնել ծննդաբերել»: 21.17.2. Սակայն որոշ դեպքերում առաջին արմատական յոդ-ը վերածվում է ալաֆ-ի, ինչպես՝ **حَمَّ** «սովորեցնել» (**حَمَّ** բայից): Դերբայական ձևերում այսպիսի բայերի ալաֆ-ը կարող է պահպանվել՝ **حَمَّ**, **حَمَّ** և այլն, սակայն ավելի հաճախ հանդիպում է սղված ալաֆ-ով ձևը՝ **حَمَّ**, **حَمَّ** և այլն:

21.18. II-ի խմբի բայերի մոտ բոլոր բայածներում կրկնավորվում է կոկորդային պայքյունը՝ «*աարցուփործ անել, հարցաքննել*», «*մըշա*» է, «*մըշա*» է, «*մըշա*» է և այլն:

ԳԱՍԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ

21.19. Առաջին տասնյակի դասական թվականներն են.

VI	VI	I	VI
VII	VII	II	VII
VIII	VIII	III	VIII
IX	IX	IV	IX
X	X	V	X

21.20. Գասական թվականները իզական սեռ են կազմում ածականների պես՝ «*մըշա, մըշա*» և այլն: «*մըշա*» թվականի իզական սեռի ձևն է՝ «*մըշա*»:

21.21.1. Որպես տասից բարձր դասական թվականներ գործածվում են քանակական թվականները՝ նախորդված 7 մասնիկով՝ «*13-րդ գիշեր*», «*13-րդ աղոթք*»: 21.21.2. Այս եղանակով կարող են կազմվել նաև առաջին տասնյակի դասական թվականները՝ «*երրորդ դասը*», «*երրորդ կինը*»:

Թ Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

- 1 Ա՛յն ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ի՛նչ, ի՛նչ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
- 2 Ա՛յն ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
- 3 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
- 4 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
- 5 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝

¹ «նրանցից (ոմանց)»
² մրկատուրի-քոսի
³ Բառացիորեն՝ «եղևի աստի», այսինքն՝ «ասեք»:

- 6 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
- 7 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝

8 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝

ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝

¹21.7. ²21.14. ³21.10.1. ⁴21.6. ⁵15.10. ⁶21.12. ⁷15.11. ⁸20.9.
⁹20.12. ¹⁰21.15. ¹¹21.18. ¹²18.7. ¹³19.6. ¹⁴21.15. ¹⁵21.10.1. ¹⁶10.13. ¹⁷17.1.

Թ Նախորդ տեքստը կարդացե՛ք էտորանցիկ տառատեսակով, սպա արտագրե՛ք².

ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝

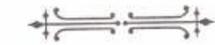
ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝
 ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝ ԿՆՈՒՄԻՆ՝

¹ Ուշադրություն դարձրեք սույն նախադասության մեջ 7 նախադասական կրկնակ գործածությունը:
² Չայնականները նշված են տեքստի ընթերցումը դյուրացնելու նպատակով: Էտորանցիկ տառատեսակը, ինչպես արդեն նշվել է, սովորաբար գործածվում է առանց ձայնանիշների կամ նետորյան ձայնանիշերով: Նախքան տեքստն ընթերցելը անհրաժեշտ է ծանոթանալ էտորանցիկ գրի վերաբերող գլխին «Հավելվածներ» բաժնում:

Ձ Թարգմանք ասորերեն.

- 1 Բոլոր ժողովուրդները, որոնց դու ստեղծեցիր, Տե՛ր, երկրպագում են քեզ ու փառաբանում իրենց լեզուներով:
- 2 Ես խոսում եմ մի քիչ ասորերեն և նաև կարողում եմ, որովհետև սովորում եմ կիրակնօրյա դպրոցում:
- 3 Այն օրերին Հովհաննես Մկրտիչը քայլում էր անապատով և բոլորին բարոզում էր երկնային քաղաքության մասին:
- 4 Շատ մարդիկ ուզում էին մկրտություն ստանալ Հովհաննես Մկրտիչից, իսկ նա ուզում էր մկրտություն ստանալ Հիսուս Քրիստոսից:
- 5 Հիսուսը բարձրացավ ասրը և այնտեղ մենակ աղոթում էր իր հորը:
- 6 Մարգարեները քաջալերում էին զինվորներին, որոնք մարտի էին գնում:
- 7 Երբ հռոմեացիները խաչեցին Հիսուսին, բազմաթիվ մարդիկ գալիս էին իր խաչի մոտ և անարգում Աստծուն, իսկ մյուսներն աղոթում էին:
- 8 Երբ զգում եմ մեր հեղուսների քաջությունն ու տեսնում նրանց թրերը, ուրախանում եմ:
- 9 Երկրի երեսին Աստծուն փառաբանում եմ բոլոր լեզուներով:
- 10 Հինգերորդ դասարանից աշակերտներն ուսումնասիրում են երկու օտար լեզու:
- 11 Ութերորդ դասարանում մենք ուսումնասիրում էինք կրոնի պատմություն, իսկ իններորդ դասարանում մշակույթի պատմություն:
- 12 Լճի կողքով միայնակ քայլելիս Հիսուսը տեսավ երկու եղբայրների, որոնք ցանցով ձուկ էին բռնում:
- 13 Թագավորները քարերից են տաճարներ վեր խոյացնում, իսկ ես ուզում եմ ձեր հոգիներում տաճար խոյացնել:
- 14 Մենք չգիտենք՝ ինչպես աղոթել, ասա՛ մեզ:
- 15 Երբ վանական էի, ապրում էի մի հեռու քարանձավում և ուտում միայն հաց:
- 16 Մենք ուզում ենք լսել ասորական եկեղեցու արարողությունների ու աղոթքների մասին:
- 17 Եկեղեցական կիրակնօրյա դպրոցում աշակերտներն ուսումնասիրում են ասորերեն և կրոնի պատմություն:
- 18 Ամեն կիրակի մենք եկեղեցի ենք գնում և փառք տալիս մեր Տիրոջը:
- 19 Արամեերենը հինավուրց լեզուներից է, որով խոսում էին Հիսուս Քրիստոսի օրերին:
- 20 Ծնողներն իրենց երեխաներին դպրոց են ուղարկում, որ լեզուներ և գիտություններ ուսումնասիրեն:

վերականգնել, հանգստացնել (սիրտը, հոգին) ܐܢܝܢ
 Աստված անարգել ܐܘܪܝܢ
 վայր, տեղ *դուքքքթա* (ܐܠܥܘܕܐ, ܐܠܥܘܕܐ) ܐܠܥܘܕܐ
 քնակվել, սպրել. շրջել, շրջագայել. վանականի կյանք վարել ܐܘܪܝܢ
 քայլել, գնալ-գալ ܐܘܪܝܢ
 բարձրացնել, վեր հանել. խաչել ܐܘܪܝܢ
 ծես, արարողություն, պատարագ ܐܘܪܝܢ
 ուսում, ուսմունք, գիտություն ܐܘܪܝܢ
 քաջալերել, սիրտ տալ ܐܘܪܝܢ
 քաջություն, տոկունություն ܐܘܪܝܢ
 խոսել ܐܘܪܝܢ
 մկրտություն ܐܘܪܝܢ
 մշակույթ ܐܘܪܝܢ
 մարակել ܐܘܪܝܢ
 քարոզել, ավետել, հոչակել. հուսալ, հույս ունենալ ܐܘܪܝܢ
 շարք, գիծ, կարգ, դասարան ܐܘܪܝܢ
 եկեղեցական (ܐܠܥܘܕܐ) ܐܠܥܘܕܐ

պատասխան ܐܘܪܝܢ
 աղոթել ܐܘܪܝܢ
 ստանալ, ընդունել ܐܘܪܝܢ
 հինավուրց, վաղնջական ܐܘܪܝܢ
 շատերին սպանել, կոտորած անել ܐܘܪܝܢ
 հիմնել, հաստատել, նշանակել, վեր խոյացնել ܐܘܪܝܢ
 հարցուփորձ անել, հարցաքննել ܐܘܪܝܢ
 զովարանել, փառաբանել ܐܘܪܝܢ
 ուղարկել ܐܘܪܝܢ
 կրոն, հավատք ܐܘܪܝܢ
 Մտքը Եփրեմ Ասորի ܐܘܪܝܢ
 երկրի երեսին ܐܘܪܝܢ

ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՆՅՅԱԼ ԺԱՄԱՐԱԿԸ

22.1. ՊԱԷԼ կառույցում ամբողջական բայերի անցյալ ժամանակը կազմվում է ՊԸԱԼ կառույցի նմանությամբ.

կատտել(ան)	مَطَّلَعُ (مَطَّلَعٌ)	سَطَّ	կատտելը	مَطَّلَعُ	نَطَّ
կատտելթոն	مَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ	կատտելթ	مَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ
կատտելթեն	مَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ	կատտելթ	مَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ
կատտել(ուն)	مَطَّلَعُ (مَطَّلَعٌ)	أَطَّلَعُ	կատտել	مَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ
կատտել(են)	مَطَّلَعُ (مَطَّلَعٌ)	أَطَّلَعُ	կատտելար	مَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ

⚠ **ՊԱԷԼ բայի օրինակով անցյալ ժամանակում խոնարհենք** خَطَّ، سَطَّ، نَطَّ، أَطَّلَعُ، مَطَّلَعُ «պատասխանել» բայերը:

22.2. III-^ա խմբի բայերը ՊԱԷԼ կառույցի անցյալ ժամանակում ունեն խոնարհման հետևյալ պատկերը (أَطَّلَعُ «աղորել»).

սալլիթ(ան)	أَطَّلَعُ (أَطَّلَعٌ)	سَطَّ	սալլիթ	أَطَّلَعُ	نَطَّ
սալլիթթոն	أَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ	սալլիթթ	أَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ
սալլիթթեն	أَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ	սալլիթթ	أَطَّلَعُ	أَطَّلَعُ
սալլի	سَطَّ	أَطَّلَعُ	սալլի	سَطَّ	أَطَّلَعُ
սալլի	سَطَّ	أَطَّلَعُ	սալլիթար	سَطَّ	أَطَّلَعُ

⚠ **ՊԱԷԼ բայի օրինակով անցյալ ժամանակում խոնարհենք** خَطَّ، سَطَّ «սկսել» և سَطَّ «պատասխանել» բայերը:

¹ Արևմտյան ասորերենում նաև سَطَّ կատտել:

22.3. Մյուս խմբերի բայերը ՊԱԷԼ կառույցի անցյալ ժամանակում չունեն էական տարբերություններ ՊԸԱԼ կառույցի կանոնավոր խոնարհումից¹:

سَطَّ ԲԱՅԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

22.4. **سَطَّ** շարժի «սկսել» բային կարող է հետևել ինչպես անորոշ, այնպես էլ ենթակայական դերբայ. հետևաբար՝ «Ես սկսեցի աղորել» կարելի է քարգմանել **سَطَّ سَطَّ** և **سَطَّ سَطَّ**, կամ նույնը՝ հոգնակի թվով՝ **سَطَّ سَطَّ**:

22.5. Ենթակայական դերբայ կարող է հաջորդել նաև **سَطَّ** «կարողանալ» բայերին՝ **سَطَّ سَطَّ** և **سَطَّ سَطَّ** «ո՞վ է, որ կարող է թողնել մեղքերը»:

ՏԱՄՆՅԱԿՆԵՐ ՆՇՈՂ ԵՎ ԱՅԼ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ

22.6. Տասնյակներ նշող թվականներն ունեն մեկ ձև երկու սեռերի համար.

سَطَّ / سَطَّ	60	سَطَّ	20
سَطَّ	70	سَطَّ	30
سَطَّ	80	سَطَّ	40
سَطَّ	90	سَطَّ	50

22.7. I-ից 9-ը թվականները տասնյակներին միանում են օ շաղկապի միջոցով՝ համաձայնեցվելով հաշվելիի հետ ընդհանուր սկզբունքով՝ **سَطَّ سَطَّ** «21 տղամարդ» - **سَطَّ سَطَّ** «21 կին», **سَطَّ سَطَّ** «32 տղամարդ» - **سَطَّ سَطَّ** «32 տղամարդ» - **سَطَّ سَطَّ** «43 տղամարդ» - **سَطَّ سَطَّ** «43 տղամարդ» և այլն:

⚠ **Կարդացե՛ք հետևյալ թվերը.** 23, 48, 96, 35, 89, 75, 24, 51, 62, 28, 95, 39, 84, 58, 45:

22.8. Հարյուրավորները կազմվում են **سَطَّ** «100» բառից և նույնպես ունեն մեկ ձև երկու սեռերի համար.

سَطَّ	400	سَطَّ ²	200
سَطَّ	500	سَطَّ	300

¹ Այս կամ այն բայախմբի խոնարհումը ճշտելու համար խորհուրդ է տրվում օգտվել դասագրքի վերջնամատում զետեղված բայական աղյուսակներից:

² Այս թվականը, ինչպես և سَطَّ / سَطَّ թվականները, պահպանել է դասական ասորերենում գործածությունից դուրս եկած երկակի թվի **سَطَّ** (<-այն) վերջածանցը:

- 10 Հագարավոր մարդիկ փառք էին տալիս Աստծուն, երբ բազավորը ողջ վերադարձավ պատերազմից:
- 11 Մենք իջանք բարանձավ, որում Մարիամը ծնեց Փրկչին, և սկսեցինք աղոթել:
- 12 Եթե մոռանամ բեզ, Երուսաղեմ, մոռացիր ինձ այժմ ձեռքը:
- 13 Արծիվը հարձակվեց որսորդի վրա, սակայն մա արձակեց իր մետն ու սպանեց բռունցների արքային:
- 14 Դուք սիրո տվեցիր մեզ ձեր խոսքերով ու աղոթքներով:
- 15 Ինչո՞ւ անարգեցիք Աստծուն, մի՞թե չեք վախենում իր զայրությանից:
- 16 Երեկոյան հարևանս կանչեց ինձ իր տուն և համեղ գինի տվեց:
- 17 Նրանից հարուստ գյուղում չկա. նա ունի քառասունյոթ ձի ու հինգ ավանակ:
- 18 Ես տեսա, որ մրա երեսը կարմրեց, և չպատասխանեցի նրան:
- 19 Սառը ձմեռից հետո միշտ մեղմ գարուն է գալիս:
- 20 Ես բանտից տարի չէի տեսել իմ սիրելի ընկերներին:

կարծես, իբր, ինչպես ? **كَمَآءُ**

նապաստակ (իգ.) **كَلْبَانِي**

միջոցով, օգնությամբ, ձեռամբ **بِ**

բաղդր, համեղ, բուրավետ, հաճելի, ուրախ, մեղմ **مُحَمَّصٌ**

բաղդր լինել, հաճույք պատճառել, ուրախացնել, վայելել **حَمَمْتُ**

بِحَمَمٍ = بِ

հավի **كَلْبَانِي**

بِحَمَمٍ = بِ

գրոսանք **بِحَمَمٍ**

սխալվել, մոլորվել. մոռանալ **كَلْبَانِي**

բանականությամբ և խոսքով օժտված **بِحَمَمٍ**

տարածություն, տևողություն, ժամանակահատված, երկարություն **بِحَمَمٍ**

մլավել **بِحَمَمٍ**

բույն, անցք **بِحَمَمٍ**

կարմրել (مَحْمَمٌ) **بِحَمَمٍ**

գրոհել, հարձակվել, վրա հասնել **بِحَمَمٍ**

վերադարձնել, պատասխանել **بِحَمَمٍ**

խորամանկ **بِحَمَمٍ**

բռնկուտել **بِحَمَمٍ**

կտոր, մաս, պատառ **بِحَمَمٍ**

կտորների բաժանել (հաց կամ այլ մթերք) **بِحَمَمٍ**

սիրելի, սիրեցյալ, հաճո **بِحَمَمٍ**

պարել, բռնկուտել **بِحَمَمٍ**

հարևան, դրացի **بِحَمَمٍ**

սկսել, սկսվել **بِحَمَمٍ**

զարուհ. խոտ *բեդա* (*բադա*) **بِحَمَمٍ**

աղվես **بِحَمَمٍ**

մի քիչ հետո, որոշ ժամանակ անց **بِحَمَمٍ**

23

ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՊԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

23.1. ՊԱԷԼ կառույցի բայերի ապառնի ժամանակը կազմվում է նույն նախաձայնցներով և վերջածանցներով, ինչ և ՊԸԱԼ կառույցի բայերինը: Վերջածանցներ ունեցող ձևերում **II** արմատականի ովասա-ն վերածվում է շվա-ի.

նրկատուել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	էկատուել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
բրկատուողուն	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	բրկատուել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
բրկատուողան	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	բրկատուողին	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
նրկատուողուն	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	նրկատուել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
նրկատուողան	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	բրկատուել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ

23.2. **III** կոկորդային կան ; արմատականով բայերի մոտ **بِحَمَمٍ**, **بِحَمَمٍ** և այլն:

23.3. Նույն եղանակով խոնարհվում են նաև **II-կ**, **II-օ**, **I-ւ** և **I-ը** խմբերի բայերը:

Ⲁ **كَمَمْتُ** բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք **بِحَمَمٍ**, **بِحَمَمٍ** բայերը:

23.4. **III-ւ** խմբի բայերն ապառնիում խոնարհվում են հետևյալ կերպ.

նրսալլել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	էսալլել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
բրսալլօն	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	բրսալլել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
բրսալլոյան	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	բրսալլեյն	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
նրսալլօն	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	նրսալլել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ
նրսալլոյան	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ	բրսալլել	كَمَمْتُ	كَمَمْتُ

Ⓐ րայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհի՞ք քո, քո, քո, քո, քո:

23.5. I-I խմբի բայերի, ինչպես նաև I-Ն խմբի որոշ բայերի մոտ ապառնի ժամանակում I արմատականի ձայնավորը, ենթարկվելով ընդհանուր սկզբունքին, անցնում է ապառնի ժամանակի նախածանցին:

նայլես	نَأْيَلُ	այլես	نَأْيَلُ	նա՛
բալլեսուն	بَأْيَلُ	բալլես	بَأْيَلُ	նա՛
բալլեսան	بَأْيَلْ	բալլեսին	بَأْيَلْ	նա՛
նալլեսուն	نَأْيَلُ	նալլես	نَأْيَلُ	նա՛
նալլեսան	نَأْيَلْ	նալլես	نَأْيَلْ	նա՛

Հնարավոր է նաև այս բայածևերի գրությունը տղված ալաֆ-ով արժեքի և այլն:

Ⓐ րայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհի՞ք քո «ստորեցներ» բայը:

ՊԱԷԼ ԿԱՌՈՒՅՅԻ ԲԱՅԵՐԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

23.6. ՊԱԷԼ կատյուցի բայերի հրամայական եղանակը կազմվում է ընդհանուր սկզբունքով, այսինքն՝ ապառնի ժամանակի բայածևից նախածանցի տրամով կազմվում է արական սեռի եզակի թվի հրամայականը, որից ածանցվում են մյուս երեք ձևերը: Ինչպես և ՊԸԱԼ կատյուցի դեպքում, հրամայական եղանակի բոլոր չորս ձևերը (բացառությամբ փակագծերում տրված ընդլայնված ձևերի) արտասանության մեջ չեն տարբերվում:

ԱՅԱԻ	ԱՅԻՆԵ	ԱՅԻՆ	ԱՅԻՆ	ԱՅԻՆ
مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ
مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ
مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ
مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ (مَأْيَلْ)	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ	مَأْيَلْ

Ⓐ րայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհի՞ք քո խոնարհի՞ք քո, խոնարհի՞ք քո, խոնարհի՞ք քո, խոնարհի՞ք քո:

¹ Ուշադրություն դարձրեք, որ արական սեռի եզակի թվի ձևը համընկնում է եղանակի հետ:

23.7. III-Ն խմբի բայերի հրամայական եղանակը ստանում է հետևյալ տեսքը:

يَأْيَلُ - يَأْيَلْ - يَأْيَلْ
սայլա - սայլա - սայլա

Ⓐ րայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհի՞ք քո:

Ⓐ րայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհի՞ք քո և արտագրերի հետևյալ տեսքը:

1 حَيِّبٌ مَعْمَدٌ مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ
2 فَصَّبْ أَفْصَمَ مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ
3 خَنَّنْتُ خَنْنًا مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ
4 مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ
5 مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ مِثْلَهُ حَفَّحُوا مِثْلَهُ Mِثْلَهُ
6 مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
7 مِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ

8

حَيِّبٌ مِمَّنْ حَفَّحُوا مِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
يَأْيَلُ مِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
فَصَّبْ أَفْصَمَ Mِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
خَنَّنْتُ خَنْنًا Mِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
مِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
مِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ
مِمَّنْ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ حَفَّحُوا Mِثْلَهُ Mِثْلَهُ

¹10.15. ²23.5. ³23.6. ⁴23.4. ⁵20.12. ⁶20.7. ⁷23.7. ⁸20.9. ⁹23.1. ¹⁰21.12. ¹¹18.4. ¹²20.4. ¹³20.2. ¹⁴19.8.

¹ Բառացիորեն՝ «ձղևի խմացող», այսինքն՝ «խմացնի»:
² Եզակի «փայր» բառն ունի նաև արական սեռի ձևը՝ տարբերակը, որից և կազմված է բայը՝ բացառական վիճակի սույն ձևը:

24

ՔԱՌԱՏԱՌ ԲԱՅԵՐ

24.1. Ատրերենի քառատառ բայերը հիմնականում կազմված են գոյականներից, այդ թվում՝ օտար փոխառություններից: Իրենց առանձնահատկություններով քառատառ բայերը հարույմ են ՊԱԷԼ կառույցին, այն տարբերությամբ, որ կրկնակ բաղաձայնի փոխարեն ունեն երկու տարբեր բաղաձայններ, ինչպես, օրինակ՝ **բայ** «փարզմանել», **բայ** «ուսուցչություն անել, հավատ քարոզել», **բայ** «հավատալ», **բայ** «մեղադրել, դատապարտել, մեկի դեմ խոսել»:

24.2. Քառատառ բայերի ենթակայական դերբայի ձևերն են.

	արական	իգական
եզակի	բայ	բայ
հոգնակի	բայ	բայ

24.3. Անորոշ դերբայի ձևն է՝ **բայ** (**բայ**)

24.4. Հարակատար դերբայի եզակի արականի ձևն է՝ **բայ**, մյուս ձևերը համընկնում են ենթակայական դերբայի հետ:

24.5. Անցյալ ժամանակում **բայ** բայը խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

բայ (բայ)	բայ	բայ	բայ
բայ	բայ	բայ	բայ
բայ (բայ)	բայ	բայ	բայ
բայ (բայ)	բայ	բայ	բայ

24.6. Ապառնի ժամանակում **բայ** բայը խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

բայ	բայ	բայ	բայ
բայ	բայ	բայ	բայ
բայ	բայ	բայ	բայ
բայ	բայ	բայ	բայ

բայ բայի օրինակով կազմել **բայ**, **բայ**, **բայ** բայերի դերբայներն ու երկու ժամանակաձևերը:

ԴԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՅԵՐԻ ՀԵՏ

24.7. Ինչպես նշվել է մախորդ դասերում, բայի ուղիղ խնդիրը կարող է նշվել **բայ** կցական մախորդով, որը կցվում է գոյականին (**բայ**) կամ դերանվանական վերջածանցին (**բայ**): Եթե ուղիղ խնդիրն արտահայտված է դերանունով, ինչպես երկրորդ օրինակում, ապա դերանվանական վերջածանցը **բայ** մախորդի փոխարեն կարող է անմիջականորեն կցվել բային այնպես, ինչպես կցվում է գոյականներին:

24.8. Բային կցվող դերանվանական վերջածանցների ձևերը գրեթե չեն տարբերվում եզակի թվի գոյականին կցվող ձևերից: Հիմնական տարբերությունը կազմում են I դեմքի եզակի թվի վերջածանցը, որը բային կցվելիս ստանում է **բայ** (համը յող-ով) տեսքը, և III դեմքի արական սեռի եզակի թվի վերջածանցը, որը, նայած թե ինչ հնչյուն է նրան մախորդում, կարող է ունենալ գրության և արտասանության մի քանի ձևեր:

24.9. Այսպիսով՝ բային կցվող դերանվանական վերջածանցներն ունեն հետևյալ տեսքը.

	եզակի	հոգնակի
I	բայ	բայ
II ար.	բայ	բայ
II իգ.	բայ	բայ
III ար.	բայ, Բայ, Բայ, Բայ	բայ
III իգ.	բայ	բայ

ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ
 ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ
 ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ

^{24.14.} ^{18.9.} ^{23.2.} ^{24.6.} ^{24.5.} ^{23.4.} ^{22.5.}
^{14.8.1.} ^{19.7.} ^{19.8.} ^{20.4.} ^{24.2.} ^{10.16.} ^{10.7.} ^{21.12.}

ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ

ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ
 ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ
 ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ
 ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ

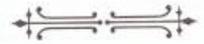
ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ

- 1 Մենք հավատում ենք, որ Աստված Որդին իր էությունը հավասար է Աստված Հորը:
- 2 Աղոթքը, որ ամենակալ Աստված հաղթանակ շնորհի ձեզ:
- 3 Նրանք, ովքեր այսօր գորավոր են, վերջինները կլինեն իմ Հոր թագավորությունում:
- 4 Թագավորը հրամայեց մեզ, որ մտրակներ այս գողին տաճարի առջև:
- 5 Թագուհին հրամայեց ձեզ հարցուփորձ անել Սուրբ Հակոբի հրաշագործությունների մասին:
- 6 Աստված իր միակ որդուն ուղարկեց մարդկանց մոտ, որ լինի նրանց փրկիչը:
- 7 Նրանք, ովքեր հավատում են գիտությանը, չեն հավատա հանգուցյալների հարությանը:
- 8 Աստղն առաջնորդեց ձեզ, որ գաք Երուսաղեմ:
- 9 Ի՞նչ է այս նոր կրոնը, որ բարոզում են երկրի հարավում մարգարեները:
- 10 Գատավորը գողին մեղավոր ճանաչեց և ուղարկեց բանտ:
- 11 Ինչո՞ւ սպանեցիք նրան:
- 12 Ես ձեզ հեռվից լսեցի, բայց չտեսա ձեզ:
- 13 Պատերազմում ինձ պահպանեց կենարար Սուրբ Հոգին:
- 14 Գալիք թագավորությունը հարստություն չի ճանաչի:
- 15 Մի՛ ակնկալեք, որ այսուհետև Աստված իր ողորմածությամբ ներելու է ձեր մեղքերը:
- 16 Այ աշտարակը (կնձի)՝ ավելի բարձր է, քան ձախ աշտարակը:
- 17 Ես իաչեցի նրան, ինչպես պատվիրում է հոմեական օրենքը:
- 18 Հայ առաքելական եկեղեցին ունի չորս արտանիստ (արտ)։
- 19 Դու ինձ համբուրեցիր, դավաճան, և բոլորն իմացան, քե ով եմ ես:
- 20 Քրմապետը հրամայեց քեզ, որ մտրակես այս սուտ մարգարեին շուկայում, որ բոլորը տեսնեն:

էություն **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 Աստված **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հավատալ **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հաղթանակ շնորհել, հաղթահարել, անմեղ ճանաչել, արդարացնել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 գերակայել, հաղթահարել, մեղադրել, մեղավոր ճանաչել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հզոր, գորեղ, գորավոր **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 օրինյալ, երանելի (սրբի անվան առջև կամ փոխարեն) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**

միակ **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 ճառ, քարոզ, խրատ, քեզ (1) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 կենարար, կյանք պարզապես **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հանգուցյալ, մահացած **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 այսուհետև, այստեղից, հետևաբար, ուստի **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 Մծրին (քաղաք Ասորիքում) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 ակնկալել, հուսալ, սպասել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 ձախ, ձախ կողմ **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 արարիչ, ստեղծող (1) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 մերկ **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 պատրաստ, գալիք **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 բառարան **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 մեղադրել, դատապարտել, մեկի դեմ խոսել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 գոռալ, գոչել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 քրմապետ, քահանայապետ **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հավասար (1) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 առաքելական **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 բույլ, տկար, խեղճ **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հրաշք, հրաշագործություն (1) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հարավ (իդ.) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 ուսուցչություն անել, հավատ քարոզել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 քարզմանել **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**

Ամենակալ (Աստծու մակդիր) **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 գալիք, եկող **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 հավերժական կյանք **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**
 Հուդա Իսկարիոփտացի **ܘܘܫܘܟܘܢܝܢ**

25

ԿՐԿՆԱՎՈՐՎԱԾ ԲԱՅԵՐ (III=II)

25.1. Կրկնավորված են կոչվում այն բայերը, որոնց II և III արմատականներն արտահայտված են նույն բաղաձայնով՝ **عَدَدٌ، عَمِعَ، عَمَّ، عَدَدٌ** և այլն: Որոշ կառույցներում երկու միևնույն արմատականներն էլ առկա են, և այդ դեպքում այս խմբի բայերը չեն տարբերվում ամբողջական բայերից: Սակայն կան կառույցներ, որոնցում II և III արմատականները կարծես միավորվում են մեկ տառի մեջ, ինչը ստեղծում է յուրահատուկ բայածևեր և նմանեցնում այս խմբի բայերը թույլ բայերին:

25.2. Այսպես՝ ՊԸԱԼ կառույցի ելման բայածևում II և III արմատականների միավորումը ստեղծում է երկու բաղաձայնից բաղկացած միավանկ բայածև, ինչը նմանեցնում է այս խմբի բայերը II-օ խմբի բայերին: Սակայն, ի տարբերություն վերջինների, կրկնավորված բայերը ՊԸԱԼ կառույցի ելման բայածևում ձայնավորված են պտախա-ով՝ **عَدَدٌ، عَمَّ، عَمَّ، عَمَّ، عَمَّ، عَمَّ، عَمَّ**: Ինչպես երևում է տառադարձությունից, միահնչյուն արմատականների միացումից գոյացած մեկ բաղաձայնը շուրհ կրկնակ արտասանություն, ինչը, բովում է, կարելի էր այս պարագայում ակնկալել:

25.3. ՊԸԱԼ կառույցի ենթակայական դերբայը ևս կազմվում է II-օ խմբի նմանությամբ՝ աչաֆ տառի ավելացումով, ընդ որում՝ եզակի արական ձևում ալաֆ-ի ավելացումը պարտադիր է, իսկ մյուս երեք ձևերում հնարավոր է ալաֆ-ով և առանց ալաֆ-ի գրություն: **عَمَّ** «դիպչել» բայը կազմում է հետևյալ ենթակայական դերբայները.

عَمَّ	عَمَّ (عَمَّ)
عَمَّ (عَمَّ)	عَمَّ (عَمَّ)

25.4.1. Հարակատար դերբայում երկու միանման բաղաձայնները բաժանվում և երևալի են դառնում՝ **عَمَّ**: 25.4.2. Ինչպես և մյուս բայերի հարակատար դերբայները, այս ձևը կարող է հանդես գալ էմֆատիկ վիճակում որպես ածական՝ **عَمَّ، عَمَّ** և այլն:

25.5. ՊԸԱԼ կառույցի անցյալ ժամանակում կրկնավորված բայերը խոնարհվում են հետևյալ կերպ (**عَمَّ** «վայր իջեցնել, իջնել»).

չավն	عَمَّ	عَمَّ	չերբեր	عَمَّ	عَمَّ
չավրօն	عَمَّ	عَمَّ	չարթ	عَمَّ	عَمَّ
չավթն	عَمَّ	عَمَّ	չավթ	عَمَّ	عَمَّ
չավ (չաբբուն)	عَمَّ (عَمَّ)	عَمَّ	չավ	عَمَّ	عَمَّ
չավ (չաբբէն)	عَمَّ (عَمَّ)	عَمَّ	չերբար	عَمَّ	عَمَّ

25.6. Ուշադրություն դարձրեք բեք տառի կրկնակ արտասանությանը երկու ձայնավորների միջև դիրքում:

25.7.1. Ապառնի ժամանակում կրկնավորվում է այս բայերի I արմատականը, ինչը նմանեցնում է նրանց I-բ խմբի բայերին: 25.7.2. I արմատականին հետևող ձայնավորը կարող է լինել «օ» կամ, ավելի հազվադեպ, «ա» (**عَمَّ** «դիպչել»).

նեզգօշ	عَمَّ	عَمَّ	եզգօշ	عَمَّ	عَمَّ
թեզգշուն	عَمَّ	عَمَّ	թեզգօշ	عَمَّ	عَمَّ
թեզգշան	عَمَّ	عَمَّ	թեզգշին	عَمَّ	عَمَّ
նեզգշուն	عَمَّ	عَمَّ	նեզգօշ	عَمَّ	عَمَّ
նեզգշան	عَمَّ	عَمَّ	թեզգօշ	عَمَّ	عَمَّ

25.7.3. «Ա» ձայնավորով խոնարհումն ունի հետևյալ պատկերը (**عَمَّ** «տանջվել»).

նեխիսաշ	عَمَّ	عَمَّ	եխիսաշ	عَمَّ	عَمَّ
թեխիսշուն	عَمَّ	عَمَّ	թեխիսաշ	عَمَّ	عَمَّ
թեխիսշան	عَمَّ	عَمَّ	թեխիսշին	عَمَّ	عَمَّ
նեխիսշուն	عَمَّ	عَمَّ	նեխիսաշ	عَمَّ	عَمَّ
նեխիսշան	عَمَّ	عَمَّ	թեխիսաշ	عَمَّ	عَمَّ

25.8. I արմատականը կրկնավորվում է նաև անորոշ դերբայում, որը միշտ ձայնավորվում է պտախա-ով՝ **عَمَّ** մեզգաշ, **عَمَّ** մեխիսաշ, **عَمَّ** մեշալ:

25.9. Հրամայական եղանակը կանոնավոր կերպով կազմվում է II դեմքի ապառնիի բայաձևից և նախածանցի սղումով.

أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ
أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ	أَيُّ

Օ կազմելը սույն դասում ներկայացված բոլոր կրկնավորված բայերի դերբայները, ժամանակածեղերն ու երամայական եղանակը:

25.10. ՊԱԷԼ կառույցում կրկնավորված բայերի միանման արմատականները վերականգնվում են (դ՜հ), և դրանք չեն տարբերվում անբողջական բայերից:

ԳԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆՑՆԵՐԸ ՊԸԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԱՆՑՑԱԼ ԺԱՍՆԱԿԻ ՀՈԳՆԱԿԻ ԹՎԻ ԲԱՅԵՐԻ ՀԵՏ

25.11. Գերանվանական վերջածանցների կցումը հոգնակի թվի բայերին վերածայնավորում է նրանց հետևյալ կերպ.

+	مُجَدِّدًا	-	مُجَدِّدٌ
+	مُجَدِّدُونَ	-	مُجَدِّدُونَ
+	مُجَدِّدِينَ	-	مُجَدِّدِينَ
+	مُجَدِّدِينَ	-	مُجَدِّدِينَ
+	مُجَدِّدِينَ	-	مُجَدِّدِينَ

حرف/حرف	ح	خ	ح	خ	ح	خ
مُجَدِّدًا	-	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا
-	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا
-	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا	مُجَدِّدًا
مُجَدِّدًا						
مُجَدِّدًا						
مُجَدِّدًا						
مُجَدِّدًا						

¹ կրտալնայ
² կրտալթոնայ
³ կրտալթնայ
⁴ կատու
⁵ կրտալունայ
⁶ կատլայ
⁷ կրտալենայ

Օ կարդացելը, բարզմանը և արտագրելը հետևյալ տեքստը.

1 مُجَدِّدًا قَدْ نَسَّ مُجَدِّدًا ۖ يَوْمَ لَا يَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ فِئَةٌ وَلَا عَصَا ۗ فَنُصِصْكَ عَلَيْهَا ۗ
 2 تُعَلِّمُ الْاِلَاحَ مَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِمْ ۗ وَيُنشِئُ لَكُمُ الْاَسْمَانَ الَّذِي اسْمِعُكُم بِهِ مَا تَسْمَعُونَ ۗ
 3 فَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 4 وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 5 فَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 6 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 7 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 8 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 9 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 10 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 11 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 12 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 13 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ
 14 فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ وَمِنْ حِينٍ مَّنَعْنَاهُ مُدَّةَ غَدَاةٍ ۖ فَلَمَّا غَدَاةُ الْيَوْمِ خَافَا مِنَّا فَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّنَا ۗ

¹25.7.1. ²25.3. ³25.5. ⁴25.9. ⁵19.8. ⁶20.6. ⁷22.4. ⁸25.11. ⁹24.5. ¹⁰25.10.

Օ Թարգմանելը ասորերեն.

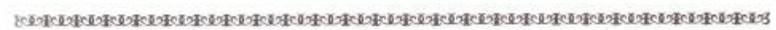
- 1 Շղջափելը իմ մարմինը, որ հավատար, որ ես մսից ու ոսկորից եմ:
- 2 Նրանք, ովքեր բացելիքաց շնամում են, խախտում են Աստծու «Սի՛ր շնամար» պատվիրանը:
- 3 Ինչպես որ ուղտը չի անցնի ասեղի ծակով, այնպես էլ հարուստները չեն ստնի երկնային բազավորությունը:
- 4 Դուրը փակ էր, և այն մեզ չբացեցին, ու ստնները:
- 5 Քրիստոսը մեզ մոտ եկավ տանջվելու և հավերժ կյանք տալու մեզ:
- 6 Չկա օրերը այս բազավորությունում, և ավագակները բացեցիքաց բազանում են մարդկանց փողոցներում:
- 7 Քնդ հեշտ է սովորել ասորերեն, որովհետև արամեերեն գիտես:
- 8 Բացելը ձեր սրտերն ու ընդունելը նրանցում Աստծու լույսը, որ տալիս է ձեզ սեր, հավատ ու հույս:
- 9 Բարեպաշտ է մա, որ պահպանում է Տիրոջ բոլոր պատվիրանները, իսկ մա, ով խախտում է դրանք, մեղսագործ է:
- 10 Մեր երկիրը հարուստ է ոսկով, արծաթով ու պղնձով:

¹ Ուշադրություն դարձրեք Լ՜ անցնելին, որն ավելանում է ֆօն բառի և եզակի թվի դերանվանական վերջածանցների միջև. ֆօնֆօն և այլն:

- 11 Թո՛ղ քո ամբողջ հարստությունն ու ունեցվածքը և արի՛ ի՛մ հետևից:
- 12 Պատմում են, որ աշակերտներն իջեցրին ռաբբին գամբյուտի մեջ բաղաքի պարիսպից և այդպես մա փախավ հռոմեացիներից:
- 13 Եթև ուզում ես, որ Աստված տղորմա քեզ, սիրի՛ր բոլոր մարդկանց:
- 14 Վանականները խոնարհ մտան եկեղեցի և սկսեցին աղոթել:
- 15 Փակի՛ր դուռը, որպեսզի գիշերը գողեր տուն չմտնեն:
- 16 Դուք շուգեցիք լսել նրա քարոզը և սպանեցիք նրան:
- 17 Մենք առաջնորդեցինք ձեզ անապատից դեպի այս գեղեցիկ երկիրը:
- 18 Նրանք համբուրեցին քեզ և հաց ու ջուր տվեցին:
- 19 Մի՛ բացեք պատուհանները, որովհետև անձրև է գալիս:
- 20 Առյուծներն ու վագրերն իրենց էությունը մսակեր են (միս են ուտում):

գամբյուտ **גַּמְבוּת**
 բացեիրբաց, հրապարակավ **בְּפִתּוּחַ**
 բալանել, գողանալ **גָּבַל**
 բռնությամբ կողոպտել **גָּבַל**
 միս **בָּשָׂר**
 ավազակ, ելուզակ, կողոպտիչ, ծովահեն **לֹדֵד**
 շնանալ **לִשְׁכַּח**
 ոսկոր **עֲצָמוֹת**
 դիպչել, շոշափել **נִגַּח**
 հեշտ **וְנִגַּח**
 բարեպաշտ **וְנִגַּח**
 ողորմալ **וְנִגַּח**
 անցք, ծակ, բացվածք (1) **וְנִגַּח**
 տանջվել, զոջալ **וְנִגַּח**
 աման, անոթ, սպասք, իրեղեն, գործիք, զգեստ **וְנִגַּח**
 ասեղ **וְנִגַּח**
 պղինձ **וְנִגַּח**
 ունեցվածք, հարստություն **וְנִגַּח**
 համեստ, խոնարհ, հեզ **וְנִגַּח**
 արծաթ **וְנִגַּח**
 դժվար, ծանր **וְנִגַּח**
 մտնել **וְנִגַּח**
 փրկել, բաժանվել, հեռանալ, լքել, թողնել **וְנִגַּח**
 բացել **וְנִגַּח**
 ռաբբի **וְנִגַּח**
 վայր իջեցնել, իջնել **וְנִגַּח**
 փակել դուռը **וְנִגַּח**

¹ Հիմնականում հանդես է գալիս հոգնակի բովով:

Լրացուցիչ ընթերցանյութ

هَكَذَا كَمَا

وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ مِنْ أَنْ يَخْرُجُوا مِنْ دَارِهِمْ لِيُخْبِرُوا قَوْمَهُمْ فَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ مِنْ أَنْ يَخْرُجُوا مِنْ دَارِهِمْ لِيُخْبِرُوا قَوْمَهُمْ
 Ե՛րբ ասացի նրանք, որ չպիտի դուրս գանք ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք, և ես չեմ արգելում նրանց, որ դուրս գան ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք:
 Ե՛րբ ասացի նրանք, որ չպիտի դուրս գանք ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք, և ես չեմ արգելում նրանց, որ դուրս գան ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք:
 Ե՛րբ ասացի նրանք, որ չպիտի դուրս գանք ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք, և ես չեմ արգելում նրանց, որ դուրս գան ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք:

¹23.6. ²19.3. ³24.14. ⁴10.11.

բաժանում, բաշխում وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	որտեղի՞ց, երբվանի՞ց وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
բաժանել, բաշխել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	միասին, միևնույն ժամանակ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
հաշ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	խեղդել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
որս وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	ընթրիք وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
վրա հասնել, հարձակվել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	կեսոր وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
բարկանալ, զայրանալ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	այծ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ

هَكَذَا كَمَا

وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ مِنْ أَنْ يَخْرُجُوا مِنْ دَارِهِمْ لِيُخْبِرُوا قَوْمَهُمْ
 Ե՛րբ ասացի նրանք, որ չպիտի դուրս գանք ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք, և ես չեմ արգելում նրանց, որ դուրս գան ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք:
 Ե՛րբ ասացի նրանք, որ չպիտի դուրս գանք ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք, և ես չեմ արգելում նրանց, որ դուրս գան ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք:
 Ե՛րբ ասացի նրանք, որ չպիտի դուրս գանք ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք, և ես չեմ արգելում նրանց, որ դուրս գան ինչպիսիք մենք, որովհետև նրանք կհարցնեն ինչու ելանք:

¹21.13. ²21.12.

պահպանել, պահպանել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	պահպանել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
մատուցել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	արդ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
տեր وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	և այլն وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
դաշտ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	տերև وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
մաշկ, կաշի وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	ճակատ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
մազ(եր) وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	խար, չոր խոտ وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ
մնալ, սպասել وَمَا كُنْتُ بِمَنْعِهِمْ	կարծ وَمَا كُنْتُ بِمԱՆԵՑԻՄ
եղջյուր (իգ.) وَمَا كُنْتُ بِمԱՆԵՑԻՄ	օգտակար وَمَا كُنْتُ بِمԱՆԵՑԻՄ

Ընդհանուր հարցերի և պատասխանների մասին հարցերը կարող են ուղարկվել հեղինակին՝ Երվանդ Կարամյանին, Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն, Մարտի 15 հասցեով:

Հարցերի և պատասխանների համարում հարցերը ներկայացվում են հայերենում, իսկ պատասխանները՝ անգլերենում:

Հարցերի և պատասխանների համարում հարցերը ներկայացվում են հայերենում, իսկ պատասխանները՝ անգլերենում:

21.21.2.

հավաքել, ժողովել և
 ստորմոտեղ, միջատներ և
 երկնակամար և:

արարիչ (15:3) և:3
 եղեմի պարտեզ, դրախտ և:3 և:3
 ցամաք և:3

26

ԱՖԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԸ

26.1. ԱՖԷԼ (կամ, ավելի ճիշտ, ԱՖՒԷԼ) կառույցի բայերը կազմված են եռատառ արմատին ալֆա-պտախա նախածանցի կցումով և II արմատականը ովասա ձայնանիշով ձայնավորումով (օօօ), ինչպես՝ **اَلْحَمْدُ**, **اَلْحَمْدُ**, **اَلْحَمْدُ**:

26.2. ԱՖԷԼ կառույցի բայերը հիմնականում համապատասխանում են հայերենի -ցն- ածանցով կազմված կամ իմաստով պատճառական (այսպես կոչված՝ «կառուցատիվ») բայերին, ինչպես, օրինակ՝ **اَلْحَمْدُ** «ժազգցել», **اَلْحَمْدُ** «ամբողջացնել, ավարտել», **اَلْحَمْدُ** «սպանել տալ», **اَلْحَمْدُ** «մկրտել» և այլն:

ԱՖԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԴԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ՉԵՎԵՐԸ

26.3. ԱՖԷԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայը կազմվում է ∞ նախածանցի միջոցով՝ հետևյալ նմուշով.

	արական	իգական
եզակի	اَلْحَمْدُ	اَلْحَمْدُ
հոգնակի	اَلْحَمْدُ	اَلْحَمْدُ

26.4. Ենթակայական դերբայները կարող են հանդես գալ որպես ածականներ՝ ստանալով էմֆատիկ վիճակի ածականների համապատասխան վերջավորություններ:

26.5. ԱՖԷԼ կառույցի անորոշ դերբայը կազմվում է ∞ նախածանցով և օ վերջավորությամբ՝ **اَلْحَمْدُ** (>): Պետք է ուշադիր լինել՝ շփոթելու համար ԱՖԷԼ կառույցի անորոշ դերբայը ՊԱԷԼ կառույցի անորոշ դերբայի հետ, այս դեպքում՝ **اَلْحَمْدُ** (>):

26.6.1. Հարակատար դերբայի արական սեռի եզակի բիվն ունի **مَدَّ** ձևը, այսինքն՝ ի տարբերություն ենթակայական դերբայի՝ II արմատականի ռվասա-ն փոխարինվում է պտախա-ով: Մյուս երեք ձևերը համընկնում են ենթակայական դերբայի հետ և նրանից տարբերակելի են ենթատեսուից: 26.6.2. Ինչպես և ենթակայական դերբայները, հարակատար դերբայները կարող են հանդես գալ էմֆատիկ վիճակում՝ որպես ածականներ:

مَدَّ բայի օրինակով կազմեք **أَحْمَدُ**, **أَبُو**, **أَكْبَدُ**, **أَخْرَجَ** բայերի ենթակայական, հարակատար ու անորոշ դերբայները:

26.7. Համապատասխան վերջահարությունների հետ ԱՖԷԼ կառույցի ենթակայական դերբայները կազմում են ներկա և անցյալ շարունակական ժամանակա-ձևեր **حَضَبُ** **لَا** **مَحْضُفًا** **لَا** «ես հազցնում եմ որդուս», **لَا** **حَضَبًا** **لَا** «չովհաննեսը քարոզում էր անապատում»:

ԱՄՐՈՂՁԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐԻ ՀԱՏՈՒԿ ՉԵՎԵՐ ԱՖԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

26.8.1. Ինչպես և ՊԱԱ և ՊԱԷԼ կառույցների ենթակայական դերբայներում, բայերը, որոնց III արմատականը կոկորդային կան **؛** է, ԱՖԷԼ կառույցի ելման բայաձևում և ենթակայական դերբայում ռվասա-ի փոխարեն ունեն պտախա՝ **أَصَلَّ**, **أَعَصَّ**: 26.8.2. Այս բայերի արական սեռի եզակի բիվ ենթակայական ու հարակատար դերբայներն ունեն միևնույն ձևը՝ **أَعَصَّ**:

26.9. Որպես ԱՖԷԼ կառույցի բայ է հանախ դիտվում **أَعَبَّ** «զտնել, կարողա-նալ» անկանոն բայը, որը կառույցի կանոնավոր բայերից տարբերվում է միայն նրանով, որ նրա ելման բայաձևի կառույցակերտ ալաֆ և դերբայական ձևերի մեծ մասածանցները պտախա-ի փոխարեն ձայնավորված են ռվասա-ով՝ **أَعَبَّ**/**أَعَبَّ**/**أَعَبَّ**/**أَعَبَّ**:

26.10. Անցյալ ժամանակում և հրամայական եղանակում մեծան **ل** նախածանցով է հանդես գալիս, որպես կանոն, նաև **لَا** «լսմեք» բայը, համապատասխանաբար՝ **لَا** **أَلَّ** և **لَا** **أَلَّ**: Դրանիցի առաջինը՝ **لَا** **أَلَّ** ձևը, ԱՖԷԼ կառույցի ձև չէ, քանի որ **لَا** բայը ԱՖԷԼ կառույց է կազմում՝ ենթարկվելով իր խմբի օրինաչափու-թյուններին (տես ստորև):

ԹՈՒՅԼ ԲԱՅԵՐՆ ԱՖԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

26.11. I-ը խմբի բայերի մոտ ԱՖԷԼ կառույցում սղվում է նուս տառը և կրկնա-փորվում II արմատականը՝ **أَضَى** **أَضَى** «դուրս հանել, դուրս բերել» (**أَضَى** բայից), **أَضَى** **أَضَى** «փչեցնել» (**أَضَى** բայից): Ենթակայական դերբայի ձևերը հետևյալն են.

مَدَّ	مَدَّ
مَدَّ	مَدَّ

26.12. Անորոշ դերբայի ձևն է՝ **مَدَّ**:

26.13. Եզակի բիվ արական սեռի հարակատար դերբայն ունի **مَدَّ** ձևը: Հարակատար դերբայի մյուս երեք ձևերը համընկնում են ենթակայական դերբայի ձևերի հետ:

26.14. III-ը խմբի բայերը, ինչպես և ՊԱԷԼ կառույցում, վերականգնում են III արմատական յող-ը՝ **أَلَّ** «լսմեցնել», **أَلَّ** «մոտ կանչել, կարդալ տալ»:

26.15. Ենթակայական դերբայն ունի հետևյալ պատկերը.

مَدَّ	مَدَّ
مَدَّ	مَدَّ

26.16. Անորոշ դերբայի ձևն է՝ **مَدَّ** (**مَدَّ**):

26.17. Եզակի բիվ արական սեռի հարակատար դերբայն ունի **مَدَّ** ձևը: Մյուս երեք ձևերը համընկնում են ենթակայական դերբայների հետ:

26.18. II-օ խմբի բայերի մոտ երկրորդ արմատական ուսու բաղաձայնը վերած-վում է յող-ի՝ **أَمَّ** «քարծրացնել, վեր հանել, ճշմանակել, հաստատել»:

26.19. Ենթակայական դերբայն ունի հետևյալ պատկերը.

مَدَّ	مَدَّ
مَدَّ	مَدَّ

26.20. Անորոշ դերբայի ձևն է՝ **مَدَّ** (**مَدَّ**):

26.21. Հարակատար դերբայի ձևերն են՝ **مَدَّ**/**مَدَّ**/**مَدَّ**/**مَدَّ**:

26.22. Ուշադրություն դարձրեք, որ այս խմբի բայերի մոտ **م** նախածանցը ձայնավորված չէ:

26.23.1. I-ի և I-ը խմբերի բայերի մեծ մասի մոտ առաջին արմատական յող-ը կամ ալաֆ-ը վերածվում է ուսու-ի՝ **لَيَّ** (< **لَيَّ**) «ժառանգություն բողոնել, ժառանգություն բաշխել», **لَيَّ** (< **لَيَّ**) «մեղել, ծնունդ տալ», **لَيَّ** (< **لَيَّ**) «վերջ դնել, ոչնչացնել, կորցնել, զրկվել»: Մյուս բոլոր ձևերը կազմվում են կառույցի ընդհա-

նուր սկզբունքով՝ -**ه** նախածանցով (**هَلِيْه**, **هَلِيْه**, **هَلِيْه** և այլն):
 26.23.2. Բացառություն են կազմում **هَلِيْ** «կուրծք տալ» և երկակի թույլ **هَلِيْ**
 «քերել» (<لِي) բայերը, որոնցում յոդ-ը պահպանվում է: 26.23.3. **هَلِيْ** բայը
 դերբայներ է կազմում III-**ه** խմբի կանոններով. ենթակայական /**هَلِيْ**/**هَلِيْ**
هَلِيْ/, արական սեռի եզակի թվի հարակատար՝ **هَلِيْ**, անորոշ՝ **هَلِيْ**:

26.24. II-ի խմբի բայերի մոտ ԱՖԷԼ կառույցն ունի **هَلِيْ** ձևը, որից ընդհանուր
 սկզբունքով կազմվում են մյուս բոլոր ձևերը (**هَلِيْ**, **هَلِيْ**, **هَلِيْ**):

26.25. Կրկնավորված բայերը ԱՖԷԼ կառույց են կազմում I-**ه** բայերի նմանու-
 րյանը՝ I արմատականի կրկնավորմամբ՝ **هَلِيْ** *ahhah* «սիրել», **هَلِيْ** *ahhah* «ան-
 հանգստացնել, նեղություն պատճառել», **هَلِيْ** *ahhah* «մտցնել», **هَلِيْ** *ahhah* «փ-
 քշեցնել»: Այս ելման բայածևերից ընդհանուր սկզբունքով կազմվում են մյուս բո-
 լոր ձևերը (**هَلِيْ**, **هَلِيْ**, **هَلِيْ**, **هَلِيْ**, **هَلِيْ**):

ԿԱՊԱԿՑՎԱԾ ՎԻՃԱԿ

26.26. Կապակցված վիճակը (status constructus) «անուն» խոսքի մասի (գոյա-
 կան, ածական, թվական) երրորդ վիճակն է էմֆատիկից և բացարձակից հետո:
 Խոսքը կապակցված վիճակ է ստանում, երբ դրվում է, այսպես կոչված, «կա-
 պակցված շղթայի» մեջ, որը ստացականություն-պատկանություն, հատկա-
 ցում, վերաբերում, ծագում, սերում կամ այլ հարաբերություն արտահայտող եր-
 կու կամ ավելի բառերի կապակցություն է: Ատրերենի կապակցված շղթան հա-
 մեմատելի է հայերենի հատկացուցիչ-հատկացյալ կապակցության հետ («աշա-
 կերտի գիրքը»), այն տարբերությամբ, որ ատրերենում «հատկացյալը» մախոր-
 դում է «հատկացուցչին» («գիրք աշակերտի»): Եվ եթե հայերենում ձևաբանա-
 կան փոփոխության ենթարկվում է հատկացուցիչը (սեռական հոլովով է դրվում՝
 «աշակերտի»), ապա ատրերենում փոփոխություն է կրում հատկացյալը, այն է՝
 դրվում է կապակցված վիճակում, իսկ հատկացուցիչը մնում է անփոփոխ:

26.27. Մրանից հետևում է, որ կապակցված շղթան, ք ստացական մասնիկից
 զատ, պատկանություն արտահայտող մեկ այլ ձև է: Այս երկուսի տարբերու-
 րյունների մասին խոսք կզնա ստորև:

26.28. Կապակցված վիճակը, որպես կանոն, համընկնում է բացարձակ վիճակի
 հետ, այսինքն՝ կազմվում է էմֆատիկ վիճակի **هَلِيْ** վերջավորության սղումով և, ո-
 րոշ դեպքերում, բառի վերածայնավորումով **هَلِيْ** **هَلِيْ** (= **هَلِيْ**, **هَلِيْ**) «ա-
 շակերտի գիրքը», **هَلِيْ** **هَلِيْ** (= **هَلِيْ**, **هَلِيْ**) «աշխարհի փրկիչը», **هَلِيْ** **هَلِيْ**
 (= **هَلِيْ**, **هَلِيْ**) «հողագործի տունը», **هَلِيْ** **هَلِيْ** (= **هَلِيْ**, **هَلِيْ**) «արքաների
 արքա», **هَلِيْ** **هَلِيْ** «հավիտյանս հավիտենից» և այլն:

26.29. Կապակցված վիճակը ոչ միշտ է համընկնում բացարձակի հետ: Կան մի
 շարք գոյականներ, որոնք առանձին ձևեր ունեն բացարձակ և կապակցված վի-
 ճակների համար: Այսպես, օրինակ՝ **هَلِيْ** բառը կապակցված վիճակում ունի **هَلِيْ**
 ձևը (բացարձակը՝ **هَلِيْ**) և այլն: Այդպիսի ձևերը հատուկ նշված են սույն դասա-
 գրքի բառարանում:

26.30. **هَلِيْ** վերջավորություն ունեցող իզական սեռի գոյականները կապակցված
 վիճակում փոխարինում են այն **هَلِيْ** վերջավորության՝ **هَلِيْ** «բաղաբի
 բազուխին», **هَلِيْ** «բազուխու բաղաբը», **هَلِيْ** «հրեաների սինա-
 գոգան» և այլն:

26.31. Էմֆատիկ վիճակի հոգնակի թվի վերջավորությունները կապակցված վի-
 ճակում փոխարինվում են **هَلِيْ** -**هَلِيْ** վերջավորությամբ՝ **هَلِيْ** **هَلِيْ** «աշակերտ-
 ների գրքերը», **هَلِيْ** **هَلِيْ** «բաղաբի որդիները» (այսինքն՝ «բաղաբացիները»),
هَلِيْ **هَلِيْ** «Սողոմոն արքայի օրոք»:

26.32. Իզական սեռի հոգնակի թվի գոյականները կապակցված վիճակում ևս ու-
 նեն **هَلِيْ** վերջավորություն այն տարբերությամբ, որ «ա» ձայնավորն այս դեպ-
 քում նշվում է զկաֆա-ով՝ **هَلِيْ** **هَلِيْ** «հրեաների սինագոգաները», **هَلِيْ** **هَلِيْ**
 «Հայաստանի բաղաբները», **هَلِيْ** **هَلِيْ** «Մովսեսի դուստրերը» և այլն:

26.33. Ի մի բերելով բոլոր երեք վիճակները՝ կստանանք հետևյալ համեմատա-
 կան աղյուսակը¹.

	արական		իզական	
	եզակի	հոգնակի	եզակի	հոգնակի
էմֆատիկ	هَلِيْ	هَلِيْ	هَلِيْ	هَلِيْ
բացարձակ	هَلِيْ	هَلِيْ	هَلِيْ	هَلِيْ
կապակցված	هَلِيْ	هَلِيْ	هَلِيْ	هَلِيْ

26.34.1. Այսպիսով՝ «քազավորի կինը» կապակցությունը կարելի է ատրերեն
 բարզմանել երեք տարբերակով՝ **هَلِيْ** **هَلِيْ**, **هَلِيْ**, **هَلِيْ**: Կա-
 պակցված շղթաները բավականին տարածված էին արամեական վաղ բարբա-
 րներում, սակայն դասական ատրերենում դրանց գործածության ոլորտը սահմա-
 նափակվում է, և նախապատվությունը տրվում է ք մասնիկով կազմված կապակ-
 ցություններին: 26.34.2. Պետք է, սակայն, նկատի ունենալ, որ ատրերենում գո-
 յություն ունեն շղթայի մեջ կապակցված կայուն բառակապակցություններ, ո-
 րոնք արտահայտում են մեկ ընդհանուր իմաստ կամ հատուկ անոց և չեն կարող
 փոխարինվել ք մասնիկով կազմված կապակցությամբ, ինչպես՝ **هَلِيْ** «բա-
 ռարան», **هَلِيْ** «Տոտ Արդին»: Այդպիսի կապակցությունների շարքում
 հատկապես աչքի են ընկնում **هَلِيْ** և **هَلِيْ**/ի բառերի կապակցված՝ **هَلِيْ** և

¹ Ածականների ու թվականների կապակցված վիճակի մասին խոսք կզնա հաջորդ դասերում:

Հին/ ձևերով կազմված կապակցությունները կամ հատուկ անունները՝ ՀՃ /
 /¹ «գերեզմանատուն» (չի կարելի ասել /² «հայրոց», (ՀԽ) /³ «կրոնակից», ՀՃ /⁴ «քանո»,
 /⁵ «Քար Էվրայա», ՀՃ /⁶ «մայրապետ» և այլն: 26.34.3. Երե
 նման բառերը պետք է հոգնակիի վերածվեն, սպա հոգնակիի է վերածվում տ-
 վորաբար կապակցված շրթայի առաջին անդամը՝ ՀՃ /⁷ «Մեծ, ՀՃ /⁸ «Մեծ, սա-
 կայն դա կարող է լինել նաև երկրորդ անդամը՝ /⁹ «Մեծ»:

26.35. Հին/ ձև բառերը գործածվում են նաև տարիքը նշելու համար, օրինակ՝ ԼՃ /
 /¹⁰ «Ես բառասունեկ տարեկան եմ», ՀԽ /¹¹ «Ես բառասունեկ տարեկան եմ», ՀԽ /¹² «Երեսունհինգ տարեկան մի կին»:

Պ Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

- 1 ՀՃ /¹³ «Ես չեմ կարող սիրել նրան, ով ինձ չի սիրում:
 2 Հակոբը ծնունդ տվեց Հովսեփին և նրա տասնմեկ եղբայրներին և մեկ բուռը:
 3 Երեք տարի փնտրում էին եղբայրները ոսկին, որ ժառանգություն էր բողոքված նրանց:
 4 Ես եկել եմ քեզ մոտ խոստովանելու իմ մեղքերը և մկրտություն ստանալու քեզանից:
 5 Հոներն ավերում են քաղաքները, որոնք բնակում են նրանց ձեռքը:
 6 Ես մկրտում էի ձեզ գետի ջրով, իսկ նա եկել է մկրտելու ձեզ Մուրը Հնով:
 7 Աստված ինձ հրամայեց դուրս հանել իմ ժողովրդի որդիներին Եգիպտոսից և առաջնորդել
 նրանց դեպի Ալեքսանդրիա:
 8 Ես քերում եմ ձեզ խաղաղություն, հավատ ու հույս, եկե՛ք իմ հետևից:
 9 Բոլոր հյուրերը դուրս եկան խարսնացուին ու փեռացուին ընդատայ:
 10 Աստված մարգարեի միջոցով ասաց, որ կույսը որդի կծնի և նրան է՛մանունով կկոչեն:
 11 Թագավորը հրամայեց ավերել հրեաների բոլոր սինագոգները և սրի քաշել նրանցից հա-
 զարավորների:
 12 Առաքյալը բարձրացավ Չիբենյաց լեռը, որը Երուսաղեմի վրա էր, և սկսեց աղոթել:
 13 Բոլոր գյուղերից, որ Երուսաղեմի շուրջընդուն էին, մարդիկ գալիս էին աղոթելու Մորոնոնի
 տաճարում:
 14 Անա երկիրը, որ մեր Տերը վճռել էր ժառանգություն տալ Աբրահամի որդիներին:
 15 Ոչ ոք դուրս չեկավ իմ դեմ, և քաղաքն առանց մարտի ընկավ իմ ոտքերի տակ:
 16 Հիսուսը մտավ Երուսաղեմ՝ ավանակ հեծնած:
 17 Ի՞նչ եք ակնկալում գտնել երկնային քաջավորությունում:
 18 Ես ցավ էի գզում գլխումս և չէի կարողանում կարդալ:
 19 Մի խմբեք ծովի ջրից, որովհետև նրանում աղ կա:
 20 Մեք փնտրում էինք նրան բոլոր գերեզմանատներում և չէինք գտնում:

Հին/ ձևերով կազմված կապակցությունները կամ հատուկ անունները՝ ՀՃ /
 /¹ «գերեզմանատուն» (չի կարելի ասել /² «հայրոց», (ՀԽ) /³ «կրոնակից», ՀՃ /⁴ «քանո»,
 /⁵ «Քար Էվրայա», ՀՃ /⁶ «մայրապետ» և այլն: 26.34.3. Երե
 նման բառերը պետք է հոգնակիի վերածվեն, սպա հոգնակիի է վերածվում տ-
 վորաբար կապակցված շրթայի առաջին անդամը՝ ՀՃ /⁷ «Մեծ, ՀՃ /⁸ «Մեծ, սա-
 կայն դա կարող է լինել նաև երկրորդ անդամը՝ /⁹ «Մեծ»:

¹³26.31. ¹⁴26.3. ¹⁵26.23.1. ¹⁶15.10. ¹⁷26.9. ¹⁸10.10. ¹⁹26.8.1.
²⁰26.11. ²¹24.14. ²²26.1. ²³26.25. ²⁴26.23.3. ²⁵22.4. ²⁶26.34.2/3. ²⁷25.5.

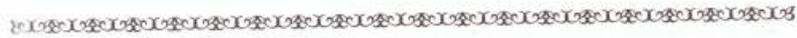
Պ Թարգմանե՛ք արտերեն.

- 1 Ես չեմ կարող սիրել նրան, ով ինձ չի սիրում:
- 2 Հակոբը ծնունդ տվեց Հովսեփին և նրա տասնմեկ եղբայրներին և մեկ բուռը:
- 3 Երեք տարի փնտրում էին եղբայրները ոսկին, որ ժառանգություն էր բողոքված նրանց:
- 4 Ես եկել եմ քեզ մոտ խոստովանելու իմ մեղքերը և մկրտություն ստանալու քեզանից:
- 5 Հոներն ավերում են քաղաքները, որոնք բնակում են նրանց ձեռքը:
- 6 Ես մկրտում էի ձեզ գետի ջրով, իսկ նա եկել է մկրտելու ձեզ Մուրը Հնով:
- 7 Աստված ինձ հրամայեց դուրս հանել իմ ժողովրդի որդիներին Եգիպտոսից և առաջնորդել
 նրանց դեպի Ալեքսանդրիա:
- 8 Ես քերում եմ ձեզ խաղաղություն, հավատ ու հույս, եկե՛ք իմ հետևից:
- 9 Բոլոր հյուրերը դուրս եկան խարսնացուին ու փեռացուին ընդատայ:
- 10 Աստված մարգարեի միջոցով ասաց, որ կույսը որդի կծնի և նրան է՛մանունով կկոչեն:
- 11 Թագավորը հրամայեց ավերել հրեաների բոլոր սինագոգները և սրի քաշել նրանցից հա-
 զարավորների:
- 12 Առաքյալը բարձրացավ Չիբենյաց լեռը, որը Երուսաղեմի վրա էր, և սկսեց աղոթել:
- 13 Բոլոր գյուղերից, որ Երուսաղեմի շուրջընդուն էին, մարդիկ գալիս էին աղոթելու Մորոնոնի
 տաճարում:
- 14 Անա երկիրը, որ մեր Տերը վճռել էր ժառանգություն տալ Աբրահամի որդիներին:
- 15 Ոչ ոք դուրս չեկավ իմ դեմ, և քաղաքն առանց մարտի ընկավ իմ ոտքերի տակ:
- 16 Հիսուսը մտավ Երուսաղեմ՝ ավանակ հեծնած:
- 17 Ի՞նչ եք ակնկալում գտնել երկնային քաջավորությունում:
- 18 Ես ցավ էի գզում գլխումս և չէի կարողանում կարդալ:
- 19 Մի խմբեք ծովի ջրից, որովհետև նրանում աղ կա:
- 20 Մեք փնտրում էինք նրան բոլոր գերեզմանատներում և չէինք գտնում:

խոստովանել, դավանել, շնորհակալություն հայտնել (√) օր
 ուշանալ, ուշացնել (√) օր
 ծնել, ծնունդ տալ ՀՃ /
 ժառանգություն բողոքել, ժառանգություն բաշխել ՀՃ /
 ավերել, քանդել ՀՃ /
 Իսահակ ԿՃ /
 քերել ՀՃ /
 քարոզել ՀՃ /
 գրել, շարադրել, գրել տալ ՀՃ /
 մկրտել ՀՃ /
 դուրս հանել, դուրս բերել ՀՃ /
 ՀՃ = ՀՃ /

¹ Ուշադրություն դարձրեք, որ հայերենի «գերեզմանատուն» բառը մուլտիպլ հնարավոր չէ փո-
 խարհիմել «գերեզմանների տուն» կապակցությամբ:
² մշտական-բրոն
³ Ուշադրություն դարձրեք, որ դերանվանական վերջածանցի կցման հետևանքով ՀՃ բայի ուղա-
 սա-ն փոխարինվում է պտայխա-ով՝ օճօս:
⁴ Կարելի է ասել նաև՝ օճօս ԼՃ /:

¹ «նրանցից ոմանք»

27

կարողանալ գտնել **أَعْبَدُ**
 վանական/մայրապետ (حَتَّ/حَتْ) **أَعْبُدُ** / **أَعْبُدِي**
 կույս **أَعْبُدِي**
 նմանվել, նման լինել **أَعْبُدُ**
 հոն, հոնական **أَعْبُدِي**
 շնորթյուն անել **أَعْبُدِي**
 ձիթապտուղ, ձիթենի **أَعْبُدِي**
 վնաս հասցնել, ավերել **أَعْبُدِي**
 սրբապղծություն գործել, պղծել **أَعْبُدِي**
 վայրագ, վայրենի, անհիծյալ, նողկալի **أَعْبُدِي**
 փեսա, փեսացու **أَعْبُدِي**
 Հորդանան **أَعْبُدِي**
 ծնունդ **أَعْبُدِي**
أَعْبُدِي **أَعْبُدِي** **أَعْبُدِي** **أَعْبُدِي**
 հարս, հարսնացու (**أَعْبُدِي**) **أَعْبُدِي**
 արվարձան, քաղաքի մերձակայք **أَعْبُدِي**
 դեմ, դիմաց, ընդդեմ **أَعْبُدِي**
 լամպ, ջահ, մոմակալ **أَعْبُدِي**
 որևէ բանի վրա, բարձր **أَعْبُدِي**
 նիքիել **أَعْبُدِي**
 կյանք, կացարան, օջախ, մենաստան **أَعْبُدِي**
 քուռակ, մարուկ **أَعْبُدِي**
 կտրել, որոշել, վճռել **أَعْبُدِي**
 զերոթյուն **أَعْبُدِي**
 Թոլմաս **أَعْبُدِي**
 Ավետյաց երկիր **أَعْبُدِي**
 շուրջբուրբ, շրջակա, շուրջ **أَعْبُدِي**
 Չիբենյաց լեռ **أَعْبُدِي**
 դուրս գալ ընդառաջ **أَعْبُدِي**
 կողքին, կողքի, ափին **أَعْبُدِي**

ԱՖԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՆՑՅԱԼ ՎԱՄԱՆԱԿԸ

27.1. Անցյալ ժամանակում ԱՖԷԼ կառույցի բայերի մոտ պահպանվում են ալաֆ նախածանցի պտախա-ն, ինչպես նաև II արմատականի ռվասա-ն կամ պտախա-ն, բացառությամբ ձայնավորով սկսվող անցյալ ժամանակի վերջածանցների կցման դեպքերի, երբ ռվասա-ն վերածվում է շվա-ի.

ակտլԵ(ան)	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي	ակտղԷՐ	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي
ակտլԲՕՆ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	ակտլԲ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي
ակտլԲԷՆ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	ակտլԲ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي
ակտլ(ուՄ)	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	ակտլ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي
ակտլ(ԷՆ)	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	ակտրլաՐ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي

أَعْبُدِي բայի օրինակով անցյալ ժամանակում խոնարհե՞ք أَعْبُدِي, أَعْبُدِي, أَعْبُدِي, أَعْبُدِي, أَعْبُدِي, أَعْبُدِي, أَعْبُدِي, أَعْبُدِي
 Եթե այս բայերը:

27.2. III-Բ խմբի բայերն անցյալ ժամանակում խոնարհվում են ՊԱԷԼ կառույցի բայերի նմանությամբ (أَعْبُدُ «խմբում»).

աչքիՆ	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي	աչքիՐ	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي
աչքիՐՕՆ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	աչքիՐ	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي
աչքիՐԷՆ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	աչքիՐ	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي
աչքիՍ	أَعْبُدِي	أَعْبُدِي	աչքի	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي
աչքի	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي	աչքըյաՐ	أَعْبُدُ	أَعْبُدِي

¹ Բաղաձայնով սկսվող եզակի թվի դերանվանական վերջածանցները կցվում են բառի ուղիղ ձևին, ձայնավորով սկսվողները՝ **أَعْبُدُ** հնչյունափոխված հիմքին՝ **أَعْبُدُ**, **أَعْبُدِي**, **أَعْبُدِي**, **أَعْبُدِي**, **أَعْبُدِي**, **أَعْبُدِي**, **أَعْبُدِي**, **أَعْبُدِي**.

¹ Արևմտյան ասորերենում նաև՝ **أَعْبُدُ** ակտլԷ.

أَيْدٍ	أَيْدِي	أَيْدِي	أَيْدِي	أَيْدِي
أَمْوَالِكُمْ (أَمْوَالِكُمْ)	أَمْوَالِكُمْ (أَمْوَالِكُمْ)	أَمْوَالِكُمْ	أَمْوَالِكُمْ	أَمْوَالِكُمْ
أَهْتَبُوا (أَهْتَبُوا)	أَهْتَبُوا (أَهْتَبُوا)	أَهْتَبُوا	أَهْتَبُوا	أَهْتَبُوا
أَنْتَلِبُوا (أَنْتَلِبُوا)	أَنْتَلِبُوا (أَنْتَلِبُوا)	أَنْتَلِبُوا	أَنْتَلِبُوا	أَنْتَلِبُوا
أَوْصِعُوا (أَوْصِعُوا)	أَوْصِعُوا (أَوْصِعُوا)	أَوْصِعُوا	أَوْصِعُوا	أَوْصِعُوا
أَنْتَحِبُوا (أَنْتَحِبُوا)	أَنْتَحِبُوا (أَنْتَحِبُوا)	أَنْتَحِبُوا	أَنْتَحِبُوا	أَنْتَحِبُوا
أَغْلَاحُوا (أَغْلَاحُوا)	أَغْلَاحُوا (أَغْلَاحُوا)	أَغْلَاحُوا	أَغْلَاحُوا	أَغْلَاحُوا

28.7. III-б խմբի բայերի հրամայական եղանակը ստանում է հետևյալ տեսքը.

أَمْوَالِكُمْ - أَمْوَالِكُمْ - أَمْوَالِكُمْ
 أَنْتَلِبُوا - أَنْتَلِبُوا - أَنْتَلِبُوا

Այս կազմերը համարվում են հրամայական եղանակը:

سُئِلَ

28.8. سُئِلَ «ասարել, ողջ լինել» բայը ՊԸԱԼ կառույցում ունի ենթակայական դերբայի հետևյալ ձևերը.

سُئِلَ	سُئِلَ
سُئِلَ	سُئِلَ

28.9. Անորոշ դերբայն ունի 'سُئِلَ ձևը:

28.10. Հրամայական եղանակն ունի հետևյալ ձևերը: سَأَلْتُ/سَأَلْتُمْ/سَأَلُوا

28.11. Անցյալ ժամանակն ունի կանոնավոր ձևեր.

سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلُوا
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ

28.12. Ապառնիում այս բայը խոնարհվում է III=II խմբի բայերի նմանությամբ, այսինքն՝¹ I արմատականի կրկնավորումով.

¹ Ուշ միջնադարի արևմտյան ասորերենում հանդիպում է նաև سَأَلْتُمْ ձևը:

² Արևմտյան ասորերենում նաև سَأَلْتُمْ:

سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ

28.13. Նմանությունը III=II խմբի բայերի հետ առկա է նաև ԱՖԷԼ կառույցում (سَأَلْتُ «վերակենդանացնել, կյանք տալ»): Այսպես՝ ենթակայական ու հարակատար դերբայներն ունեն հետևյալ տեսքը (խեթ տառի կրկնավորումով).

سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ

28.14. Անորոշ դերբայն ունի سَأَلْتُ ձևը:

28.15. Անցյալ ժամանակում سَأَلْتُ բայը խոնարհվում է հետևյալ կերպ (խեթ տառի կրկնավորումով).

سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ

28.16. Ապառնի ժամանակում سَأَلْتُ բայը խոնարհվում է հետևյալ կերպ (խեթ տառի կրկնավորումով).

سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمْ

¹ Արևմտյան ասորերենում ապառնի ժամանակի նախածանցները ձայնավորված են խվասա-ով (سَأَلْتُ, سَأَلْتُمْ, سَأَلْتُمْ, سَأَلْتُمْ):

28.17. Չևաբանության առումով ամականների կապակցված վիճակն ունի նույն ձևը, ինչ և գոյականներից: Ի մի բերելով ամականների բոլոր երեք վիճակները՝ կատանանք հետևյալ համեմատական աղյուսակը.

	արական		իգական	
	եզակի	հոգնակի	եզակի	հոգնակի
էմֆատիկ	كُنْفًا	كُنْفًا	كُنْفًا	كُنْفًا
բացարձակ	كُنْ	كُنْفًا	كُنْ	كُنْفًا
կապակցված	كُنْ	كُنْفًا	كُنْ	كُنْفًا

28.18. Ամականները համեմատաբար քիչ են հանդես գալիս կապակցված շղթաներում: Կապակցված ամականին կարող է հետևել ինչպես առանձին գոյական, այնպես էլ ամբողջական բառակապակցություն: Ամականով կապակցված շղթան հանդիսանում է, փաստորեն, բարդ որոշիչ, և ամականը սեռով ու թվով համաձայնեցվում է որոշյալի հետ, ինչպես, օրինակ՝ كُنْفًا «գեղեցիկ աչքերով տղամարդ», كُنْفًا «գեղեցիկ աչքերով տղամարդիկ», كُنْفًا «գեղեցիկ աչքերով կին», كُنْفًا «գեղեցիկ աչքերով կանայք»: Այս բոլոր օրինակներում «գեղեցիկ» ամականը թվով ու սեռով համաձայնեցված է իր որոշյալի հետ, մինչ «աչքեր» բառը մնում է անփոփոխ: Այլ օրինակներ՝ كُنْفًا «գինով լի բաժակ», كُنْفًا «բարեհաճությամբ լի Մարիամ», كُنْفًا «դու՝ կանանց գեղեցկագույնը»:

28.19. Մեծ թիվ են կազմում كُنْ ամականով կազմված կայուն կապակցությունների՝ كُنْ «բախանայապետ», كُنْفًا «հրեշտակապետ»: Ինչպես և գոյականներով կազմված կայուն կապակցությունների դեպքում, այս կապակցությունների հոգնակի թիվը կազմվում է ամականը հոգնակիի վերածելու ճանապարհով՝ كُنْ, كُنْفًا:

28.20. Կապակցված շղթայում ամականին հետևող բառակապակցությունները հիմնականում կազմված են լինում նախդիրներով և/կամ դերանվանական վերջածանցներով, օրինակ՝ كُنْفًا «քաղաքներով բազում երկիր», كُنْفًا «տարեց (տարիներով լի) բազավոր», كُنْفًا «տարեց (իրենց օրերով բազում) բազավորներ», كُنْفًا «դու՝ կանանց մեջ ամենագեղեցիկը»:

28.21. Դերանվանական վերջածանցները կցվում են ՊԱԷԼ և ԱՖԷԼ կառույցների բայերին նույն եղանակով, ինչ և ՊԸԱԼ կառույցի բայերին, ինչպես, օրինակ՝ كُنْفًا կարբրլան «Նա ընդունեց ինձ», كُنْفًا կարբրլու «Նրանք ընդունեցին նրան», كُنْفًا կարբրլան «Դու ընդունեցիր ինձ», كُنْفًا ա՛մըղէի «Նա մկրտեց նրան», كُنْفًا ա՛մըղոման «Դուք մկրտեցիք մեզ» և այլն:

28.22. Ընդհանրությունները պահպանվում են նաև ապառնի ժամանակում՝ كُنْفًا մա՛մըղէի «Մենք կմկրտենք քեզ», كُنْفًا Լկարբրլի «Ես կընդունեմ նրան» և այլն:

Ը Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

- 1 أَلَا أَجْعَلُ لَكُمْ آيَاتٍ ۖ فَذِكْرِيَ عَلَيْكُمْ ۖ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ آيَاتِي أَنْ يَقُولُوا سُبْحَانَ اللَّهِ عِندَ رَبِّنَا ۗ إِنَّ اللَّهَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۚ
- 2 لَا تَقْرَأُوا لَهُمْ لِقَاءَهُمْ فِي الْقُبُورِ وَلَا يَسْمَعُونَ لَهُمْ وَلَا يُعْتَدِبُ بِهِمْ وَلَا يَشَاقِقُهُمْ فِي الْقُبُورِ وَلَا يُخَوِّفُهُمْ وَلَا يَشَاءُ لَكُمُ الْإِيمَانُ بِآيَاتِهِ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا مِن قَبْلُ ۚ وَذَٰلِكَ يَدْعُوا ۚ
- 3 وَجَاءَ الْوَيْلُ مِنَ الْمُجْرِمِينَ ۚ فَذُكِّرُوا بِالْآيَاتِ وَلَا يَلْمِزُوكَ قَوْلًا ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عِندَ رَبِّنَا ۗ إِنَّ اللَّهَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۚ
- 4 كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ أَتَقْوُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرٌ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَشَدِيدُ ۚ
- 5 كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ أَتَقْوُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرٌ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَشَدِيدُ ۚ
- 6 كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ أَتَقْوُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرٌ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَشَدِيدُ ۚ
- 7 كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ أَتَقْوُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرٌ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَشَدِيدُ ۚ

¹28.21. ²28.22. ³27.5. ⁴24.18. ⁵28.16. ⁶28.10. ⁷28.6. ⁸26.25. ⁹28.5. ¹⁰20.3. ¹¹28.1. ¹²28.19. ¹³28.4. ¹⁴25.11.

¹ Իգական սեռի հոգնակի թվի էմֆատիկ վիճակի ամականները հաճախ գործածվում են որպես նույնարժան գոյականներ. այսպես՝ كُنْفًا բառը նշանակում է «գարիք», كُنْفًا «քարիք», كُنْفًا «չատ բաներ» և այլն:

¹ Ուշադրություն դարձրե՛ք, որ դերանվանական վերջածանցի կցման հետևանքով كُنْفًا բայի ովսաան փոխարինվում է պատասխանով՝ كُنْفًا:

⊕ **Թարգմաննք ասորերեն.**

- 1 Ես կմեկնեմ ձեռքերս երկնքից և կհարվածեմ քո բոլոր թշնամիներին:
- 2 Փրկիչը չի եկել, որ մահվան տանի ձեզ, այլ կյանք տա:
- 3 Հռոմեական զինվորների կոհորտան հսկում էր կուսակալի ապարանքը:
- 4 Մերկացնե՛նք նրան, ապա կարմիր քղամիդ հագցնե՛նք նրան:
- 5 Նա խնդրում է, որ իրեն պարտքով դրան տան:
- 6 Քահանայապետերն ու ժողովրդի ավագները կապեցին Հիսուսին, որ տանեն նրան կուսակալի մոտ:
- 7 Քրոները ծնկի եկան աստվածուհու առջև և երկրպագեցին նրան:
- 8 Ավագները որոշեցին, որ խորհուրդ կգումարեն կեսգիշերին:
- 9 Չինվորները փշե պսակ դրեցին նրա գլխին և սկսեցին ծաղրել՝ ասելով, թե նա հրեաների արքան է:
- 10 Ես չեմ ուզում անհանգստացնել թեզ, որովհետև դու արդեն մահճակալում ես:
- 11 Բերե՛ք ինձ մեկ բաժակ՝ ջրով լի, և մեկ բաժակ՝ գինով լի:
- 12 Ողջո՛ւյն թեզ, Մարիա՛մ՝ բարեհաճությամբ լի:
- 13 Միրի՛ր ընկերոջդ, ինչպես ինքդ թեզ, որ նա էլ սիրի թեզ:
- 14 Չուշանա՛ս և չմոռանա՛ս թերել թեզ հետ քոլոր նվերները:
- 15 Բարձրացրո՛ւ գլուխդ և նայի՛ր աչքերիս մեջ:
- 16 Ես լսեցի նրան, երբ ներսից կանչում էր ինձ իր մոտ:
- 17 Մտի՛ր տաճարը և տու՛ր քո գոհաբերությունը քահանաներին, որ այրեն այն:
- 18 Մայրապետներն ամեն օր ուտում էին երեք պատառ հաց և խմում երեք բաժակ ջուր:
- 19 Արդ, դու կզգաս, թե ինչքան ավելի է սիրում Տերը նրանց, ովքեր սիրեցին նրան իրենց ամբողջ սրտով:
- 20 Հանի՛ր այս փուշն իմ ծնկից, որ կարողանամ քայլել:

անհանգստացնել, նեղություն տալ, վնասել (√ ١٥٠ > ١٥١ >) ١٥١
 տանել, հասցնել, կրել, բերել (√ ١٥٢) ١٥٢
 մեկնել, պարզել (√ ١٥٣) ١٥٣
 վերակենդանացնել, կյանք տալ (√ ١٥٤) ١٥٤
 սպանել, մահվան մատնել ١٥٥
 զինվոր ١٥٦
 զինվորական միավոր, կոհորտա ١٥٧
 պարտք տալ ١٥٨
 մերկացնել ١٥٩
 ծունկ (nq) ١٦٠
 ծաղրել ١٦١
 ծնկի գալ (√ ١٦٢) ١٦٢
 ներսի մաս, մեջ ١٦٣
 պատառ ١٦٤
 արդ, ուստի, ուրեմն ١٦٥
 հատկապես, առավելապես, ավելի ١٦٦
 թագ, պսակ ١٦٧
 քղամիդ ١٦٨
 նվեր, պարգև ١٦٩
 խորհուրդ ١٧٠
 զիրք, զիր, գրություն, լեզու, խոսք ١٧١
 փուշ ١٧٢
 մահճակալ (√ ١٧٣) (nq) ١٧٣

կես- ١٧٤

պալատ, ապարանք ١٧٥
 ավագ, նախնի, քահանա ١٧٦
 քահանայապետ ١٧٧
 ընկեր, սիրելի ١٧٨

ներսից ١٧٩

խորհրդակցել, խորհուրդ գումարել ١٨٠
 կեսգիշեր ١٨١

29

ԷԹՊԸԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԸ

29.1. ՊԸԱԼ, ՊԱԷԼ և ԱՖԷԼ կառույցներից յուրաքանչյուրն ունի իր գուգահեռ կառույցը, որն արտահայտում է անդրադարձ-կրավորական (այսպես կոչված՝ «տեֆլեքսիվ») իմաստ: ՊԸԱԼ կառույցի նման գուգահեռ կառույցը կոչվում է ԷԹՊԸԷԼ (ԷԹՊԸՂԷԼ): Այն կազմվում է և՛ կառույցակերտ նախածանցով և ելման բայածնունդ ունի հետևյալ ձևը՝ օօօԼ, օրինակ՝ փփփԼ էրկրտէլ «սպանվել», օձօԼ «գրվել», փփփԼ «մկրտվել», քքքԼ «սիրված լինել, ընկեր լինել» և այլն:

ԷԹՊԸԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԴԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

29.2. ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայները կազմվում են -ձ նախածանցի միջոցով.

	արական	իգական
եզակի	փփփձ	լլլլձ
հոգնակի	փփփձ	լլլլձ

29.3. ԷԹՊԸԷԼ կառույցի անորոշ դերբայն ունի փփփձ (փ) ձևը:

29.4. Քանի որ ԷԹՊԸԷԼ կառույցն ունի կրավորական իմաստ, ուստի նրանում հարակատար դերբայներ չեն կազմվում, իսկ անանցողականությունը, որն այս կառույցի բայերի հիմնական ցուցանիշներից է, նշանակում է, որ նրանք չեն կարող ունենալ ուղիղ խնդիր և չեն կցում դերանվանական վերջածանցներ:

ՓփփԼ բայի օրինակով կազմել քքքԼ, փփփԼ, օձօԼ բայերի ենթակայական ու անորոշ դերբայները:

29.5. Համապատասխան վերջահարյոթների հետ ԷԹՊԸԷԼ կառույցի ենթակայական դերբայները կազմում են ներկա և անցյալ շարունակական ժամանակներ:

ԷԹՊԸԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ՀԱՏՈՒԿ ՁԵՎԵՐԸ

29.6. Ինչպես և մյուս կառույցներում, ԷԹՊԸԷԼ կառույցում ևս III կոկորդային կամ 3 արմատականով բայերի II արմատականը ձայնավորված է պտախա-ով՝ փփփԼ «բացվել», փփփԼ «հսկվել, պահպանվել, պահվել»:

29.7.1. Այն բայերում, որոնց I արմատականը փ փ փ է, ԷԹՊԸԷԼ կառույցում առկա է «մետատեզա» կոչվող երևույթը, որը դրսևորվում է նրանով, որ կառույցակերտ և՛ նախածանցի և տառը և վերը նշված չորս տառերը փոխում են իրենց տեղերը: Այսպես՝ փփփ բայը ԷԹՊԸԷԼ կառույցում ստանում է փփփԼ էրբրտէլ «տարվել, կրվել, տեղափոխվել» ձևը, փփփ բայը՝ փփփԼ «երկրպագվել» ձևը:

29.7.2. 3 տառով սկսվող բայերի մոտ նախածանցի և տառը, տեղափոխվելու հետ մեկտեղ, վերածվում է 3 տառի (փփփ) «խաչվել, կավավել», իսկ 3 տառով սկսվող բայերի մոտ՝ փ տառի (փփփ) «խաչվել, խաչի վրա բարձրացվել»): Այս բայերի դերբայական ձևերը կազմվում են կանոնավոր կերպով՝ փփփձ, փփփձ, փփփձ փփփձ, փփփձ և այլն:

ԹՈՒՅԼ ԲԱՅԵՐՆ ԷԹՊԸԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

29.8. I-ի խմբի բայերի մոտ պափ-ը կոկորդային պայթյունի վերածվելու փոխարեն նախորդվում է ովասա-ով՝ և դառնում լիարժեք ձայնավոր՝ փփփԼ էրթխտէլ «ուտվել», ապա՝ փփփձ, փփփձ և այլն:

29.9. Այս խմբի մի քանի բայերի մոտ, ինչպես, օրինակ՝ փփփ, ԷԹՊԸԷԼ կառույցում պափ-ը բնդիանրապես տղվում է, ինչն առաջացնում է և՛ նախածանցի և տառի կրկնավորում՝ փփփԼ էրթթխտէլ «գրավել, վերցվել, բռնվել» (փփփԼ ձևի փոխարեն), և ապա՝ փփփձ, փփփձ և այլն:

29.10. II-ի խմբի բայերի մոտ պափ-ը նույնպես նախորդվում է ովասա-ով՝ փփփԼ էրթլ «ներդրություն խնդրել, խուսափել, ձեռնպահ մնալ. հարց ստանալ», և ապա՝ փփփձ, փփփձ և այլն:

29.11. I-3 խմբի բայերի մոտ յող-ը ձայնավորվում (կամ նախորդվում) է խվասա-ով՝ կազմելով լիահնչյուն «փ» ձայնավոր, որը պահպանվում է բոլոր ձևերում՝ փփփԼ էրթլ «ծնվել», և ապա՝ փփփձ, փփփձ; փփփԼ «տրվել, շնորհվել» (փփփձ, փփփձ):

¹ Իվասա-ն տեսականորեն պատկանում է պափ-ին, սակայն պափ-ը, ինչպես արդեն նշվել է, վիզում է իր ձայնավորը նախորդող բաղաձայնին, եթե այն ձայնանիշ չունի:

29.12. «Դատարկ» (II-օ) բայերը էթիմոլոգիական կառույց չեն կազմում:

29.13. III-ւ բայերի մոտ յոդ տառն առկա է ելման բայաձևում և անորոշ դերբայում (دُمَمْتُ) «*վրջվել, անվանակոչվել, ընթերցվել*», ինչպես նաև ենթակայական դերբայի բոլոր ձևերում, բացի եզակի արականից՝ /نَمَمْتُ/ /نَمِمْتُ/ /نَمِمْتُ/:

29.14. III=II խմբի բայերի մոտ երկու միևնույն արմատական բաղաձայններն առկա են (نَمَمْتُ «*բարանվել*»), և բայը փոփոխվում է ամբողջական բայի պես:

29.15. Կանոնավոր ձևերից չեն շեղվում նաև I-ը խմբի բայերը, ինչպես դա երևաց վերը նշված ֆուլբայի օրինակից:

⦿ *Կարդացե՛ք, բարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.*

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8

^m29.13. ^p29.7.2. ^q29.2. ⁿ16.12.2. ^h29.8. ^q29.6. ^t29.7.1. ^b21.17.2. ^p26.31.
^d16.12.1. ^p27.5. ^t21.21.2. ^m25.11. ^d20.14. ^h28.21. ^h29.10. ^a29.11. ^b26.35.

⦿ *Թարգմանե՛ք ատրերեն.*

- 1 Երբ նա կապանված էր բանտում, հոռմնացի զինվորներն ամեն օր ծաղրում էին նրան:
- 2 Հիսուսի մահից հետո նրա աշակերտները սփռված էին ամբողջ արևելքում:
- 3 Նույնիսկ չար ոգիներն են հնազանդվում նրան, որովհետև որդին է նա Աստծու:
- 4 Բոլոր ձևերը կենդանի են, բայց աստվածամարգարտությունը չի ներքի:
- 5 Մենք ուզում ենք թեզանց մկրտվել, որովհետև դու Սուրբ Հոգով ես մկրտում:
- 6 Երբ նա ջարդի ու փշուր-փշուր անի իր կապանքները, ո՞վ կկարողանա պահել նրան:
- 7 Ես մահից չեմ խուսափում, բայց ոչ էլ փնտրում եմ պաշտպան փրկար:
- 8 Նրանք արմատներ չունեն, որովհետև սերմանված են ապառաժի վրա:
- 9 Անա հանձնվում է փրկիչին իր թշնամիների ձեռքը, որոնք մահվան կմատնեն նրան:
- 10 Նրա ծայրը չէր լավում, որովհետև մի մեծ բազմություն կար այնտեղ:
- 11 Փարիսեցիները քայլում էին նրա հետևից և խորհում, թե ինչ է այս նոր ուսմունքը, որն արդեն ընդունել են բազմաթիվ մարդիկ:
- 12 Իր առջև բացվում են բոլոր դռները, որոնք փակ էին:
- 13 Մեր տիրոջը հարկավոր է այս ավանակը, որ հեծնի այն և մտնի Երուսաղեմ:
- 14 Երև հալածամարտներից մեղաբարձ մեջ ես ընկել, արի՛ իմ հետևից, որ թեզ փրկություն տամ:
- 15 Մի՛ վախեցե՛ք մարմնի շղթայից կամ կապանքից, այլ վախեցե՛ք ոգու շղթաներից ու կապանքներից:
- 16 Ամեն անգամ, ինչ երկիմքը բացվում է, անձրև է գալիս:
- 17 Ամեն օր մեր բարագրում ծնվում են բազմաթիվ աղաներ ու աղջիկներ:
- 18 Երբ Հրեաստանը ընկավ հոռմնացիների ձեռքը, երեսները սկսեցին սփռվել ամբողջ աշխարհով:
- 19 Ես մտած էի ծառի տակ և խորհում էի այն հալածամարտների մասին, որոնք ընկան փրկիչին:
- 20 Մի՛ լսեք փարիսեցիներին, որովհետև նրանց խոսքերում չկա ճշմարտություն, և սուտ է ամեն բան, որ ելնում է նրանց բերանից:

Անարուն օփօի
 ներդրություն, փորձանք (13366)
 սփռվել, ցանվել, սերմնավորվել, տնկվել օփօի
 ներդրություն խնդրել, խուսափել, ձեռնպահ մնալ. հարց ստանալ ԱԼԸ
 տրվել, հանձնվել ԱԼԸ
 լավել, հնազանդվել ԱԼԸ
 կապվել, շղթայվել օփօի
 պահանջվել, պետք լինել, հարկավոր լինել ԱԼԸ
 հետևել, համաձայնվել, հնազանդվել օփօի
 այստեղ՝ գայրակալվել, հավատ կորցնել ԱԼԸ
 մտածել, խորհել ԱԼԸ
 աստվածամարգարտություն օփօի
 ուրախություն ԱԼԸ
 անմարտ, կեղտոտ, պիղծ օփօի
 ծնունդ, երեխա ԴԸ
 ես պահել, բռնել ԿԸ
 բազմություն, ամբոխ օփօի
 (դեպի) այստեղ ԿԸ
 միմուս, ծաղրածու, խեղկատակ ԿԸ
 կապանք ԿԸ

անմիջապես, իսկույն, արագորեն **حَسْرَةً**
 արմատ **حَسْرَةٍ**
 փշուր-փշուր անել, կոտրատել **حَسْرَةً**
 փարիսեցի **حَسْرَةً**
 հալածանք **حَسْرَةً**
 ապառաժ, ժայռ **حَسْرَةً**
 շղթա (**حَسْرَةً**) **حَسْرَةً**
 ջարդել, փշրել, կոտրել **حَسْرَةً**
 ժամանակավոր, անցողիկ **حَسْرَةً**
 անեն անգամ, ինչ **حَسْرَةً**
 երբ **حَسْرَةً**

30

ԷԹՊԸԸԸ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՆՅՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

30.1. ԷԹՊԸԸԸ կառույցի բայերն անցյալ ժամանակում խոնարհվում են հետևյալ կերպ.

سَمِعْتُ	أَسْمَعُ	سَمِعْتُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ

Ընթացիկ բայի օրինակով անցյալ ժամանակում խոնարհենք **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ** բայերը:

30.2. I-ի խմբի բայերի մոտ I դեմքի եզակիի և III դեմքի եզակի իզականի ձևերում ալաֆ արմատականը, ինչպես և ամբողջական բայերի դեպքում, ձայնավորվում է պտախա-ով, իսկ մյուս ձևերում ովասա-ով **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ** և այլն:

Ընթացիկ բայի օրինակով խոնարհենք **أَسْمَعُ** բայը:

30.3. Նույնը վերաբերում է նաև I-**و** խմբի բայերին, որոնց մոտ I դեմքի եզակիի և III դեմքի եզակի իզականի ձևերում յոդ արմատականը ձայնավորվում է պտախա-ով, իսկ մյուս ձևերում պահպանվում է ելման բայածևի խվասա-ն **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ** և այլն:

30.4. II-ի բայերը կարող են ենթարկվել նախորդ երկու պարբերություններում նշված օրինաչափությանը (**أَسْمَعُ**, **أَسْمَعُ**), ինչպես նաև կարող են պահպա-

նել ովասա-ն բոլոր բայածներուն՝ (كَلِمَاتٍ، كَلِمَاتٍ):

30.5. III-Ե խմբի բայերն անցյալ ժամանակում խոնարհվում են ՊԱԷԼ և ԱՖԷԼ կառույցի բայերի նմանությամբ.

سَمِعَ	أَسْمَعُ	سَمِعْتُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ
أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ	أَسْمَعُ

Ø բայերը: *أَسْمَعُ*, *أَسْمَعُ*, *أَسْمَعُ* բայերի օրինակով խոնարհելը

ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԱՊԱԿՑՎԱԾ ՎԻՃԱԿՆ ՈՒ ԱՅԼ ՉԵՎԵՐԸ

30.6.1. Թվականները հազվադեպ են հանդես գալիս կապակցված վիճակում: Այսպես՝ թվականները կապակցված են արդեն դիտարկված *أَسْمَعُ* տիպի կապակցություններում: 30.6.2. Իզակյան սեռի թվականները երբեմն հանդիպում են արական սեռի գոյականների հետ համադրություններում՝ *سَمِعْتُ سَمْعًا*՝ «չորս քահանաները» (ավելի տարածված *سَمِعْتُ* ձևի դիմաց):

30.7. Թվականներով կազմվում են շարքավա օրերի անվանումները՝ կիրակիից հինգշաբթի, ճիշտ այնպես, ինչպես դա արվում է հայերենում.

- سَمِعْتُ (سَمْعًا) «կիրակի»
- أَسْمَعُ (سَمْعًا) «երկուշաբթի»
- أَسْمَعُ (سَمْعًا) «երեքշաբթի»
- أَسْمَعُ (سَمْعًا) «չորեքշաբթի»
- أَسْمَعُ (سَمْعًا) «հինգշաբթի»

ինչպես նաև: *سَمِعْتُ* «շաբաթ» և *سَمِعْتُ* «ուրբաթ»:

30.8. Անսվա օրերը նշելու համար գործածվում են Ծ նախդիրով նախորդված էմֆատիկ վիճակի արական սեռի թվականները, որոնք կազմվում են 3-10 թվականների բացարձակ վիճակի ձևին լև վերջավորության կցումով՝ *أَسْمَعُ*, *أَسْمَعُ*, *أَسْمَعُ* և այլն: «Երկու» թվականի էմֆատիկ վիճակն ունի *سَمِعْتُ* ձևը: 11-19 թվականների դեպքում *أَسْمَعُ* վերջավորությունը փոխարինվում է *أَسْمَعُ* վերջավորությամբ՝ *أَسْمَعُ* և այլն:

30.9. Ամիսների անվանումներն են՝¹

«ապրիլ»	نَيْفٌ	«հոկտեմբեր»	أَشْرَبُ (مَيْمَن)
«մայիս»	نَيْفٌ	«նոյեմբեր»	أَشْرَبُ (مَيْمَن)
«հունիս»	نَيْفٌ	«դեկտեմբեր»	أَشْرَبُ (مَيْمَن)
«հուլիս»	نَيْفٌ	«հունվար»	أَشْرَبُ (مَيْمَن)
«օգոստոս»	نَيْفٌ	«փետրվար»	أَشْرَبُ (مَيْمَن)
«սեպտեմբեր»	نَيْفٌ	«մարտ»	أَشْرَبُ (مَيْمَن)

«փետրվարի 5-ին», «ապրիլի 1-ին», «օգոստոսի 2-ին», «հոկտեմբերի 11-ին», «հունիսի 20-ին», «սեպտեմբերի 27-ին»:

ՊԱՄՆԻՅԸ

30.10. Հուճարենից փոխառված *سَمِعْتُ*, *سَمِعْتُ*, *سَمِعْتُ* և այլ մասնիկների շարքին է պատկանում հայերեն չարգմանով *سَمِعْتُ* մասնիկը, որը շեշտում է ընդգծում է նախադասության առաջին անդամը, բազմակի (համադաս) անդամներից առաջինը կամ նախադասության առաջին մասն ամբողջությամբ՝ *سَمِعْتُ* «Բնությունը հոգու սպասավորն է»: Հաճախ նախադասության երկրորդ մասում առկա է *سَمِعْتُ* մասնիկը՝ *سَمِعْتُ* *سَمِعْتُ*, *سَمِعْتُ* *سَمِعْتُ*: «Կախը փորձությունից առաջ է լինում, իսկ սարսափը՝ նրանից հետո»:

Ø *سَمِعْتُ* բարդացելը, բարզմանը և արտազանը հետևյալ տեսքով.

- 1 *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ*
- 2 *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ*
- 3 *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ*
- 4 *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ*
- 5 *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ*
- 6 *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ* *أَسْمَعُ*

¹ Ասորի հեղինակները հիմնականում հետևում էին սեղևկյան թվարկությանը (سَمِعْتُ, سَمِعْتُ), որը սկսվում է մ.թ.ա. 312 թ. հոկտեմբերից: Այդ պատճառով ամիսների թվարկումը տարբարակ սկսվում է հոկտեմբերից:
² *سَمِعْتُ*

- 7 حَتَّىٰ وَآمَنُوا بِهِ أَن يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ بِمَا هُمْ كَاذِبِينَ
 8 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِن مِّنْ قَبْلِهِ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ
 9 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ
 10 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ
 11 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ
 12 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ
 13 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ
 14 وَهَلْ يُرِيدُ إِلَّا لِيُخَلِّقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ ۗ إِنَّ عِندَ اللَّهِ لَلْأَمْرَ أَهْلًا ۗ

¹⁶30.5. ¹⁷21.17.2. ¹⁸30.3. ¹⁹30.1. ²⁰29.9. ²¹28.21. ²²30.2.
²³29.6. ²⁴16.12.3. ²⁵27.5. ²⁶30.10. ²⁷18.11. ²⁸24.14. ²⁹24.18.

Թարգմանք ստորերին.

- Բոլոր դպիրները, փարիսեցիներն ու ժողովրդի ավագները հարցնում էին, թե ինչ է այս գո-
րությունը, որ տրվել է նրան:
- Կապտոնեմ ձեզ առաջ, որպեսզի իմանաք, թե ինչի է նմանվելու երկնային քաղաքությունը:
- Երբ կուսակալն սկսեց ինձ հարածել, ստիպված էի օգնության դիմել կայսրին:
- Երազում Աստծու հրեշտակը երևաց Հովսեփին ու հրամայեց նրան փախչել Եգիպտոս:
- Երբ իմները եկան Երևանիս, քաղաքը գրավվեց մեկ օրում, և բոլոր վանականներն ստիպված
էին անարող փախչել:
- Ես ծնվել եմ մարտի շորսին, իսկ բույրս ծնվել է նոյեմբերի քսանմեկին:
- Այս աշխարհը ստեղծվել է Աստծու ձեռամբ վեց օրում:
- Սա է Հիսուս Նազովրեցին, որ խաչվեց հռոմեացիների ձեռամբ և հարություն ապրեց երրորդ
օրը:
- Նոյնիսկ պոռնիկներն ու մարսավորները հավատացին նրան և գնացին իր հետևից, իսկ
ուրբ շիավատացիք և չղջցացիք, որ չեք հավատացել:
- Հիվանդ կինը դիպավ Հիսուսի շորին և իսկույն ուղղվեց և սկսեց փառք տալ տիրոջը:
- Մեպտեմբերի հինգին՝ տոնի օրը, բոլոր վանականները վանքից կիջնեց քաղաք և եկեղեցում
գոհեր կմատուցեն Տիրոջը:
- Ամառվա ամիսները համարը, հուլիսը և օգոստոսն են, իսկ ձմեռվա ամիսները՝ դեկտեմբերը,
հունվարն ու փետրվարը:
- Ամեն երկուշաբթի և հինգշաբթի դպիրներն ու փարիսեցիները գալիս էին տաճար և Մովսեսի
օրենք սովորեցնում մարդկանց:
- Աշուն առաջին ամիսը սեպտեմբերն է, իսկ վերջինը՝ նոյեմբերը:
- Տղամարդը, որը բռնվել էր շնամալիս, քահանայապետի որդին էր:

- 16 Շշմարիտ եմ ասում ձեզ, որ ավելի հեշտ է ուղտին անցնել ասեղի անցքով, քան հարուստին՝
մտնել Աստծու քաղաքությունը:
- 17 Երուսաղեմում բոլորին հայտնի դարձավ, որ հռոմեական կոորտսան եկել է հսկելու կուսա-
կալի ապարանքը:
- 18 Ես դրամ չեմ տվել, որպեսզի հռոմեական քաղաքացիություն ձեռք բերեմ, այլ հռոմեացի ծն-
վել եմ:
- 19 Մենք ստիպված եղանք մարրել մեր հաշիվները մարսավորների հետ և փախչել քաղաքից:
- 20 Որտեղի՞ց թեզ հայտնի դարձավ, որ առաքյալները Տիրոջ երաշխավորությունների երեք վկա-
ներ են բերել:

ճշմարտյան մեջ լինել, տանջվել, տատապել, ստիպված լինել
 ստեղծվել
 նմանվել
 երևալ, հայտնվել
 հայտնի դառնալ, իմացվել
 տրվել
 ծնվել
 ուղղվել, շարժվելու ունակություն ստանալ
 զոջալ տն
 վերցվել, բռնվել, գրավվել, առնվել
 դիմում, խնդիրք
 շնություն, անառակություն, պոռնկություն
 պոռնիկ (Արտ)
 հաշիվ, հաշվարկ, թիվ
 մարսավոր
 մեջտեղ, կենտրոն
 չափ
 Նազովրեցի
 վկա, նահատակ, մարտիրոս
 երբայերեն
 բարձրություն, հասակ, կազմվածք
 առաջ անցնել, նախորդել, առաջինը գալ
 ձեռք բերել, ստանալ, գնել, ունենալ, տեր լինել
 կայսր
 հռոմեական քաղաքացիություն
 Մավրոս (Պողոս առաքյալի իսկական անունը)
 փառաբանել, փառք տալ, շարական երգել
 ճշմարտություն ասել
 Աժն Աժն: Աժն: Աժն:
 ոչ թե և ոչ թե
 մինչև որ, նախքան ինչ, առաջ և
 հաշիվ մարրել, հաշիվ տեսնել
 կայսրից օգնություն խնդրել, կայսրին դիմել
 քաղաքացիություն

31

مَذَلَّ جَمَلًا مَفْذَلًا

1. Գրե՛ք ինքնուրույն կազմակերպմամբ, ինչպե՞ս են հասնում հայերենը լատինագրությանը՝ հարմարեցնելով բառերը լատինագրությանը։
 2. Քանի որ լատինագրությունը հայերենի համար հարմարեցված չէ, ապա ինչպե՞ս են հասնում հայերենը լատինագրությանը՝ հարմարեցնելով բառերը լատինագրությանը։
 3. Ինչպե՞ս են հասնում հայերենը լատինագրությանը՝ հարմարեցնելով բառերը լատինագրությանը։
 4. Ինչպե՞ս են հասնում հայերենը լատինագրությանը՝ հարմարեցնելով բառերը լատինագրությանը։
 5. Ինչպե՞ս են հասնում հայերենը լատինագրությանը՝ հարմարեցնելով բառերը լատինագրությանը։
 6. Ինչպե՞ս են հասնում հայերենը լատինագրությանը՝ հարմարեցնելով բառերը լատինագրությանը։

ԷԹՊԸԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑՅԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՊԱՌՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

31.1. Ապառնի ժամանակում էթՊԸԷԼ կառույցի բայերը խոնարհվում են հետևյալ կերպ.

են	ենալ	ենալ	ենալ
ուր	ուրալ	ուրալ	ուրալ
իտ	իտալ	իտալ	իտալ
նի	նիալ	նիալ	նիալ
իմ	իմալ	իմալ	իմալ
սո	սոալ	սոալ	սոալ
ոք	ոքալ	ոքալ	ոքալ
հո	հոալ	հոալ	հոալ
ալ	ալալ	ալալ	ալալ
աղ	աղալ	աղալ	աղալ
բո	բոալ	բոալ	բոալ
բա	բաալ	բաալ	բաալ
քո	քոալ	քոալ	քոալ
քա	քաալ	քաալ	քաալ
գո	գոալ	գոալ	գոալ
գա	գաալ	գաալ	գաալ
դո	դոալ	դոալ	դոալ
դա	դաալ	դաալ	դաալ

Չի կարող հայերենի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհել *բո*, *ուր*, *են*, *իտ*, *նի*, *իմ*, *սո*, *ոք*, *հո*, *ալ*, *աղ*, *բո*, *բա*, *քո* բայերը։

31.2. Ի-ի խմբի բայերի ապառնի ժամանակում վերջածանց ունեցող ձևերում ալաֆ արմատականը նախորդվում է պտախա-ով.

են	ենալ	ենալ	ենալ
ուր	ուրալ	ուրալ	ուրալ
իտ	իտալ	իտալ	իտալ
նի	նիալ	նիալ	նիալ
իմ	իմալ	իմալ	իմալ
սո	սոալ	սոալ	սոալ
ոք	ոքալ	ոքալ	ոքալ
հո	հոալ	հոալ	հոալ
ալ	ալալ	ալալ	ալալ
աղ	աղալ	աղալ	աղալ
բո	բոալ	բոալ	բոալ
բա	բաալ	բաալ	բաալ
քո	քոալ	քոալ	քոալ
քա	քաալ	քաալ	քաալ
գո	գոալ	գոալ	գոալ
գա	գաալ	գաալ	գաալ
դո	դոալ	դոալ	դոալ
դա	դաալ	դաալ	դաալ

Չի կարող հայերենի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհել *բո*, *ուր*, *են*, *իտ*, *նի*, *իմ*, *սո*, *ոք*, *հո*, *ալ*, *աղ*, *բո*, *բա*, *քո* բայերը։

1 Այս առակը (Ավետարան քառ Գործերի 20:1-16) պարունակում է Նոր Կտակարանի երեսուցյալի ճանապարհը՝ պահպանված ազնվական կետադրությունը: *Բնագրաբնար* խմբի տառերի բոլոր ռոմբայալ և կոլլայալ կետերը նշված են, և ուսանողին խորհուրդ է տրվում փորձել կարդալ առակը՝ պահպանելով նաև *պ* և *լ* տառերի շփական արտասանությունը (անգլերենի մեծ նշանը, համապատասխանաբար՝ this is think բառերում): Եփական պետք է հնչեցնել նաև բառակարգի *բնագրաբնար* խմբի տառերը, երբ նախորդող բառն ավարտվում է ծայրավորով:

31.3. Նույնը ճշմարիտ է նաև II-ի խմբի բայերի համար՝ **أَمَلْتُ**, **أَمَلْتُمْ** և այլն:

31.4. I- խմբի բայերի մոտ ապառնի ժամանակում վերջածանցներ ունեցող ձևերում յոդ արձատականը ձայնավորված է պտախա-ով:

أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ

ⓘ **أَمَلْتُ** բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք՝ **أَمَلْتُمْ** բայերը:

31.5. III- խմբի բայերն ապառնի ժամանակում խոնարհվում են հետևյալ կերպ:

أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ

ⓘ **أَمَلْتُ** բայի օրինակով ապառնի ժամանակում խոնարհեք՝ **أَمَلْتُمْ**, **أَمَلْتُمْ**, **أَمَلْتُمْ** և այլն բայերը:

ԷԹՊԸԷԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

31.6. ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի հրամայական եղանակը կազմվում է ընդհանուր սկզբունքով, այսինքն՝ ապառնի ժամանակի բայածնից նախածանցի սղու-նով և կառույցակերտ **لِ** նախածանցի արաֆ-ի վերականգնմամբ կազմվում է արական սեռի ֆզակի բվի հրամայականը, որից ածանցվում են մյուս երեք ձևերը: Սակայն այս կառույցի պարագայում տեղի է ունենում բայախիմբի վերածայնափորում: Ու արձատականի ուժասա-ն սղվում է, իսկ I արձատականը ձայնավորվում է պտախա-ով: Ինչպես և ՊԸԱԼ, ՊԸԷԼ ու ԱՅԷԼ կառույցների դեպքում, հրամայական եղանակի բոլոր չորս ձևերը (բացառությամբ փակագծերում տրված ընդլայնված ձևերի) արտասանությամբ չեն տարբերվում:

أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ
أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ	أَمَلْتُ	أَمَلْتُمْ

31.7. III- խմբի բայերի հրամայական եղանակը ստանում է հետևյալ տեսքը:

أَمَلْتُ - أَمَلْتُمْ - أَمَلْتُ - أَمَلْتُمْ

ⓘ **أَمَلْتُ** կազմեք **أَمَلْتُ**, **أَمَلْتُمْ**, **أَمَلْتُ**, **أَمَلْتُمْ** բայերի հրամայական եղանակը:

ԴԵՐԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆՑՆԵՐԸ III- ԲԱՅԵՐԻ ՀԵՏ

31.8. III- խմբի բայածների մեծամասնությամբ դերանվանական վերջածանցները կցվում են նախորդ դասերում ներկայացված ընդհանուր սկզբունքով¹: Որոշ դեպքերում, սակայն, կազմվում են հատուկ ձևեր, ինչպես, օրինակ:

حَ	حَيٌّ	حَيٌّ	حَيٌّ	حَيٌّ	حَيٌّ	حَيٌّ
سَأَلَ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ
سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ
سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ
سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ	سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُ

¹ Ամբողջական, ինչպես նաև թույլ բայերի հրամայական եղանակի ձևերում հնարավոր է արտասանության մեջ II արձատակականի սղումը **أَمَلْتُ** էրկալ, **أَمَلْتُمْ** էրկալուն և այլն:

² Գոյություն ունի նաև **أَمَلْتُ** էրկալի ձև:

³ III- խմբի բայերի դերանվանական վերջածանցների կցման ամբողջական պատկերը ներկայացված է հավելվածում:

⁴ **أَمَلْتُ**

⁵ **أَمَلْتُمْ**

⁶ **أَمَلْتُ**

⁷ **أَمَلْتُمْ**

⁸ **أَمَلْتُ**

⁹ Ինչպես նաև **أَمَلْتُ** վերջավորություն ունեցող մյուս բայածները:

¹⁰ **أَمَلْتُ**

¹¹ **أَمَلْتُ**

1 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

¹31.5. ²31.8. ³31.1. ⁴23.5. ⁵31.4. ⁶31.2. ⁷29.6. ⁸28.5. ⁹24.14.

¹ Մատթեոս 7:24:
² Կովկաս 23:55:
³ Մատթեոս 18:3:
⁴ Մատթեոս 5:9:
⁵ Մատթեոս 7:7-8:
⁶ Զ+ Գ+ Կ+ Ը+
⁷ Կովկաս 6:25:
⁸ Կովկաս 6:34:
⁹ Հովհաննես 3:20:
¹⁰ Մարկոս 16:17-18:
¹¹ Մարկոս 9:20:
¹² Հովհաննես 20:29:
¹³ Ուշադրություն դարձրեք, որ դերանվանական վերջածանցի կցման հետևանքով տղվի է ապամի ժամանակի նախածանցի տվառա-ն:
¹⁴ Մարկոս 12:34:
¹⁵ Մատթեոս 25:31-32:

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Թ Թարգմանքի աստիճաններ.

- 1 Ինչպես որ ոչխարներն ու այծերն են հավաքվում հովվի առջև, այնպես էլ բոլոր հոգիները կհավաքվեն Տիրոջ գահի մոտ, որ դատի նրանց:
- 2 Վա՛յ նրանց, որ այժմ ծիծաղում են, որովհետև լալու են և ողբալու:
- 3 Այսպես ասվեց մարգարեի միջոցով, որ կույսը որդի է ծնելու, և կուզվելու է Էմանուել:
- 4 Ամբարձան եր կուզվելու երկնային բազալիտությունում, և հանդիմանվելու են ձեր չարքները:
- 5 Սատանան անիծում է եկեղեցին, վախճանում նրանից և չի հանդգնում մտնել այն:
- 6 Դեռ տղային մտնեց գետնին, և նա սկսեց ջղածիզ լինել և գոռալ:
- 7 Երև փոխ առք և փոխհատուցում ակնկալեք, կնճամվեք մեղսագործների, որ իրար պարտք են տալիս:
- 8 Երանի՛ նրանց, ովքեր չտեսան նրան, բայց հավատացին, վա՛յ նրանց, ովքեր տեսան, բայց չհավատացին:
- 9 Երև բծիչկ չկանչես, չես ապարհիվի և անկողնոց վեր չես կենա:
- 10 Երև սովածանաս, առա՛ ինձ, և ես քեզ հաց ու պանիր կտամ:
- 11 Թակեր երկրնքի դռները, և երև մեղսագործներ չեք, նրանք կբացվեն ձեր առջև:
- 12 Ով որ կվնտրի, կզտնի, ով որ կխնդրի, կտրվի նրան:
- 13 Գինին չի վնասի քո առողջությանը, երև մեկ բաժակից ավել չխմես:
- 14 Երև ինձ, Աստուծո՛ւ հրեշտակ, որ հայտնի դառնա ինձ Տիրոջ կամքը:
- 15 Տեսան նրան, երբ իր հաշիվներն էր տեսնում մաքսավորների հետ:
- 16 Տրվեք Աստուծու կամքին, որ նմանվեք սրբերին:
- 17 Որտեղի՛ց հայտնի դարձավ ձեզ, որ Փրկիչը ծնվելու է Բերդեհեմում:
- 18 Ի՛նչ է այս ուժը, որ տրվել է նրան, որ նրանով դեղեր է դուրս հանում մարդկանցից:
- 19 Փա՛րք տվեք Աստուծուն ուրախության և ներդրյալ մեջ և գնացե՛ք իր ճանապարհով:
- 20 Երանի՛ հոգով աղբատներին (ահա՛ անհա՛), որովհետև նրանցն է երկնային բազալիտությունը:

¹ ԼԳ-ԷՆ, տե՛ս «Հավելվածներ», Հ.14.:

պարտք տալ, փոխ տալ ԳՅՕ՛
 ԱճՕ՛ = ԼճՕ՛
 հանդգնել, ռիսկի դիմել ԱճԻ՛
 հանել, դուրս բերել ԳՖ՛
 սգալ, ողբալ ԱՃՈ՛

քղածիզ լինել ١٤٠
 դառնալ, վերածվել, շրջվել ١٤١
 առողջանալ, ապաքինվել ١٤٢
 հավաքվել, ժողովվել ١٤٣
 հանդիմանվել, մեղադրվել, սխալ ճանաչվել ١٤٤
 փոխհատուցում ստանալ, վճար ստանալ ١٤٥
 կոչվել, անվանվել ١٤٦
 անարժան, փոքր ١٤٧
 ուլ, այծ (١٤٨) ١٤٨
 վայր զգել ١٤٩
 երանություն, օրհնություն ١٥٠
 սովածանալ ١٥١
 լի, հագեցած ١٥٢
 դեղ, բույն (١٥٣) ١٥٣
 ատել ١٥٤
 չարիք, հանցագործություն ١٥٥
 ոչխար ١٥٦
 բաժանել, զատել իրարից ١٥٧
 ասացվածք, նախադասություն, խոսք ١٥٨
 դև (١٥٩) ١٥٩
 փառք ١٦٠
 խախտել, դրժել ١٦١
 քատրոն ١٦٢
 գահ ١٦٣

իսկույն, անմիջապես ١٦٤
 երանի՜ նրանց, ուրբեր ١٦٥
 պատասխանել ١٦٦

32

ԷԹՊԱԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԸ

32.1. ՊԱԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական իմաստն արտահայտող գու-
 զահեռ կառույցը կոչվում է ԷԹՊԱԱԼ (ԷԹՊԱ՛՛ԱԼ): Այս կառույցի ելման բա-
 յածեն ունի օ՛՛՛՛՛ կառուցվածքը: Ինչպես և ՊԱԷԼ կառույցում, ԷԹՊԱԱԼ կա-
 ռույցի բայերի II արմատականը բոլոր բայածևերում կրկնակ է՝ ١٦٧ Էթկառ-
 ւալ «մոտենալ», ١٦٨ Էթոխխա «ողորմել», ١٦٩ Էթթամմահ «զարմանալ,
 ապշել», ١٧٠ Էթղամմառ «զարմանալ», ١٧١ Էթնակկաֆ «հարել, միանալ» և
 այլն:

ԷԹՊԱԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԴԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

32.2. ԷԹՊԱԱԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայները կազմվում են -Ը՞՞
 նախածանցի միջոցով.

	արական	իգական
եզակի	١٦٧	١٦٨
հոգնակի	١٦٩	١٧٠

32.3. Ուշադրություն դարձրեք, որ բացառությամբ եզակի արականի ձևից, մյուս
 բոլոր ձևերը գրությամբ համընկնում են ԷԹՊԸԷԼ կառույցի ենթակայական դեր-
 բայների հետ, սակայն տարբերվում են նրանցից արտասանությամբ՝ մէթկատ-
 տըլա, մէթկատտըլին, մէթկատտըլան (ԷԹՊԸԷԼ կառույցում՝ մէթկատլա, մէթ-
 կատլին, մէթկատլան):

32.4. ԷԹՊԱԱԼ կառույցի անորոշ դերբայն ունի ١٧١ (ը)մէթկատտա-
 յու ձևը:

8 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ$
 9 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ$
 10 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ$
 11 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 12 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 13 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 14 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 15 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$

^{32.2}, ^{32.12}, ^{32.4}, ^{10.11}, ^{29.2}, ^{21.17.2}, ^{32.7},
^{29.7.2}, ^{18.6}, ^{29.11}, ^{32.13}, ^{31.8}, ^{24.17}, ^{26.25}.

⊗ Վերջին հինգ պարբերություններ կարդացելը նետարյան գրով, ապա արտագրել:

11 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 12 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 13 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 14 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$
 15 $\text{וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ וְכֵן תִּלְוֶהָ חַבְצֵת־חֵטְאִים לַעֲבָדֶיךָ}$

¹ Մարկոս 14:5:
² Մարկոս 6:48:
³ Մարկոս 10:32:
⁴ Մարկոս 13:11:
⁵ Մատթեոս 14:30:
⁶ Մարկոս 15:13:
⁷ Լուկաս 23:18:
⁸ Հովհաննես 19:6-7:
⁹ Մարկոս 14:6:

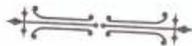
⊗ Թարգմանքն ասորերեն.

- 1 Այս յուրը կարող է վաճառվել, իսկ դրանք տրվել արքայապետին:
- 2 Նա արժանի է մահվան, որովհետև հարուստ է նրանց, ովքեր Աստված են անարգում:
- 3 Հողագործները տանջվում են, որովհետև առավտից մինչև գիշեր հող են վարում:
- 4 Ես խղճում եմ ձեզ, որովհետև ձեր հավատքի պակասը վնասում է ձեր հոգիներին:
- 5 Բոլոր խուլերն ու կույրերն ուզում էին մոտենալ նրան, որ ասողականան:
- 6 Ներքն զարարեցրը ձեր պարսպաններից, որպեսզի Աստված էլ ների ձեր մեղքերը:
- 7 Մի՛ մտահոգվեք ձեր համապագայության հացի (حَسْبُكُمْ) մասին, ինչպես որ բաշտները չեն մտահոգվում, և Տերը տալիս է նրանց:
- 8 Հիսուսը քատասուն օր մնաց անապատում, որպեսզի փորձության ենթարկվի սատանայի կողմից:
- 9 Հովհաննես Մկրտիչը շրջում էր գյուղից գյուղ և քարոզում երկնային քաղաքության մասին:
- 10 Դուք խորտակվել եք ձեր մեղքերի մեջ, ինչպես նավն է սուզվում ծովի ջրերի մեջ:
- 11 Սպանե՛ք նրանց, որովհետև նրանք ծառայում են սատանային և ենթարկվում նրա կամքին:
- 12 Բոլորն ուզում են գնել այս տունը, բայց այն չի վաճառվում:
- 13 «Վտաչի՛ր նրան», - գոչում էին մարդիկ, որ հավաքվել էին կուսակալի ապարանքի տղջ:
- 14 Երբ Հիսուսն իր ձեռքը դրեց անդամալույծի ուսին, նա ամենիցապես ուղղվեց և սկսեց քայլել:
- 15 Ամբողջ գիշեր նա պատում էր Տասներկուսին, թե ինչ է լինելու իր հետ:
- 16 Մնացելք այս գիշեր այստեղ էր Տասներկուսին, թե ինչ է լինելու իր հետ:
- 17 Նրան բերեցին կուսակալի մոտ, որ դատի նրան, բայց կուսակալը նրա մեջ մեղք չգտավ:
- 18 Մի՛ գայրանա և մի՛ սպանիր նրան:
- 19 Աշակերտները բարձրացրեցին գերանածածկն այն տեղի վրայից, ուր Հիսուսն էր:
- 20 Եկեք ինձ մոտ, հիվանդներ և անդամալույծներ, և ձեր բոլոր ցավերը կդարձանվեն:

վաճառվել ܠܘܟܠ
 գայրանալ ܘܢܐܘܚܘܢ
 ցավի մեջ լինել, տանջվել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 գարնանալ, ապշել ܘܢܐܘܚܘܢ
 շրջել, թափառել, շրջագայել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 փորձության ենթարկվել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 հարել, միանալ, անդամակցել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 մոտենալ, դիպչել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 ողորմել, խղճալ ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 գարնանալ, ապշել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 քաղաքական, դատապարտյալ, մեղապարտ ܠܥܘܒܪܗܝܠ
 պակաս, սղոյրյուն ܠܘܪܡܝܠܘܬ
 համր, խուլ ܠܘܟܠ
 սուզվել, խորտակվել ܠܘܟܠ
 մտահոգվել, մտածել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 յուր, քսուք ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ
 անդամալույծ ܠܘܟܠ
 աստանա ܠܘܟܠ
 ՀՀՀ (ܘܟܠܘܟܘܢ), (ܘܟܠܘܟܘܢ) ܠܘܟܠ
 խաչել ܘܢܐܘܘܝܬܘܟܘܢ

(դրոյա)պատճառ, առիթ, անհրաժեշտություն, մեղք (ܘܟܠܘܟܘܢ, ܘܟܠܘܟܘܢ) ܠܘܟܠ

ճամփորդել, առաջ ընթանալ, շարժվել, երթևեկել, շարունակել **سَافَرَ**
 մտածել, խորհել **تَفَكَّرَ**
 ծառայել, պաշտոնավարել **عَمَرَ**
 գերանաձածկ, հեծանների ծածկույթ **سَفَرٌ**
 ուր որ. այնտեղ, ուր **هَلَا**
 մահապարտ, մահարժան **مَاتَ**
 հավատքի պակաս **نَقَصَ**
 Տասներկուսը (տասներկու առաքյալները) **أَحْمَدٌ**

33

ԷԹՊԱԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՆՅՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

33.1. ԷԹՊԱԱԼ կառույցի ամբողջական, ինչպես նաև բույլ բայերի զգալի մասն անցյալ ժամանակում խոնարհվում են հետևյալ կերպ.

سَفَرَ	أَسْفَرَ	سَفَرْتُ	أَسْفَرْتُ
أَسْفَرْتِ	أَسْفَرْتُمْ	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْتُمْ
أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْتُمْ	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْتُمْ
سَفَرْتُ	أَسْفَرْتُ	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا
أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا

33.2. Ուշադրություն դարձրեք, որ I դեմքի եզակի և III դեմքի իզական եզակի ձևերը գրությամբ համընկնում են ԷԹՊԸԷԼ կառույցի նույն ձևերի հետ, սակայն տարբերվում են արտասանությամբ՝ *էթկատղէթ/էթկատտղլաթ* (ԷԹՊԸԷԼ կառույցում՝ *էթկատղէթ/էթկատլաթ*):

Անցյալ ժամանակում խոնարհվում են ԷԹՊԸԷԼ կառույցի նույն ձևերի հետ, սակայն տարբերվում են արտասանությամբ՝ *էթկատղէթ/էթկատտղլաթ* (ԷԹՊԸԷԼ կառույցում՝ *էթկատղէթ/էթկատլաթ*):

33.3. III-Բ խմբի բայերն անցյալ ժամանակում խոնարհվում են ԷԹՊԸԷԼ կառույցի բայերի նմանությամբ.

سَفَرَ	أَسْفَرَ	سَفَرْتُ	أَسْفَرْتُ
أَسْفَرْتِ	أَسْفَرْتُمْ	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا
أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا
سَفَرْتُ	أَسْفَرْتُ	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا
أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا	أَسْفَرْنَا

Ձ Թարգմաննք ասորերեն.

- 1 Երբ կինը կապով Հիսուսի շորի քղանցքին, անմիջապես կանգ առավ արյունահոսությունը, որից նա տառապում էր տասնհինգ տարի:
- 2 Ես դաստիարակվել եմ մեր նախնիների օրենքով և չեմ խախտել նրանց պատվիրանները:
- 3 Ես եկել եմ քեզ մոտ հեռվից, որպեսզի բուժվեմ իմ ցավերից:
- 4 Վաճառե՛նք այդ քսուքներն ու տա՛նք դրանք աղքատներին:
- 5 Ես դիմեցի կուսակալին, քայք ոչ մի օգնություն նրանից չտուացա:
- 6 Ի՞նչն է պատճառն այս բշտամանքի, որ առկա է նրանց միջև:
- 7 Ես Աստծու նախանձախոյզներից էի և առավոտից մինչև երեկո աղոթում էի տաճարում և փառք տալիս Տիրոջը:
- 8 Հերովդեսը հրամայեց վառ կարմիր քղամիդ հագցնել նրան և ուղարկեց կուսակալի մոտ:
- 9 Դուք չարախոսում էիք իմ մասին և ուզում էիք սպանել ինձ, որովհետև ճշմարտությունն էի ասում ձեզ, իսկ դուք չէիք ուզում լսել այն:
- 10 Նրան բերեցին և դրեցին ապարանքի առջև, որպեսզի մտրակեն ողջ ժողովրդի ներկայությամբ:
- 11 Ի՞նչ գեղեցիկ է այս խաղողի այգին. ես ուզում եմ գնել այն, սակայն այն չի վաճառվում:
- 12 Երանի՛ նրանց, ովքեր աղոթք են Տիրոջ աչքերում, որովհետև նա կմեկնի իր ձեռքերը և կտանի նրանց իր բազավորությունը:
- 13 Վա՛յ բերահավատներին, որովհետև խավարում են քայլում և չեն տեսնում հույսի լույսը:
- 14 Ինչո՞ւ երկմտեցիր, երբ տեսնում էիր, որ փրկությունը քո կողքին է:
- 15 Չար ոգի կա նրա մեջ, և մենք ուզում էինք դուքս հանել նրան:
- 16 Դու ուզում ես տեսնել ինձ, սակայն ես չեմ ուզում տեսնել քեզ:
- 17 Ես ուսանում էի Գամայիելի մոտ, որն իմաստության ծով էր:
- 18 Նա ամբողջ յուրը բափեց գետնին, և աշակերտները սաստիկ զայրացան, երբ տեսան դա, որովհետև ուզում էին վաճառել այն:
- 19 Դուք չեք կարող բաղել նրան այտեղ՝ այս գերեզմանատանը, որովհետև այտեղ գողեր ու պղծակներ են բաղված:
- 20 Մի՛ արհամարհեք նրանց, ովքեր աղքատ են, որովհետև նրանցն է երկնային արքայությունը:

նետել, քափել, դնել ܐܘܬܐ
 բուժվել ܐܘܠܐ
 դուրս հանել, արտահանել, փսխել ܐܘܠܐ
 օգնություն ստանալ, բուժվել ܐܘܠܐ
 երկմտել, կասկածել, բաժանվել, անջատվել ܐܘܠܐ
 մեծանալ, դաստիարակվել ܐܘܠܐ
 պատժվել, ուսանել ܐܘܠܐ
 քսուք, օձանելիք, անուշահոտություն, քաղցր համեմունք ܐܘܠܐ
 հետևի մաս, բիկունք ܐܘܠܐ
 բշտամանք ܐܘܠܐ
 կատարելապես, ամբողջապես ܐܘܠܐ
 դև, չար ոգի ܐܘܠܐ
 վաճառել ܐܘܠܐ
 վառ կարմիր՝ ալ գույն ܐܘܠܐ
 եռանդուն, նախանձախոյզ ܐܘܠܐ
 եզր, ծայր, թև, փեշ, քղանցք (ܐܘܠܐ, ܐܘܠܐ) (ܐܘܠܐ)
 ներկայությամբ, առջև (ܐܘܠܐ)
 երկար հազուստ ܐܘܠܐ
 ստառապել, չարչարվել, տանջվել ܐܘܠܐ
 հույս ունենալ, հուսալ ܐܘܠܐ

ուժգնորեն ܐܘܠܐ
 մեկնել (ձեռքը) ܐܘܠܐ
 քաղել, հուղարկավորել ܐܘܠܐ
 դողալ, ցնցվել ܐܘܠܐ
 արհամարհել, քանահրանքով վերաբերվել ܐܘܠܐ
 ճշմարտություն ܐܘܠܐ

բարձրացնել, կախել, կախված լինել, որևէ մեկով տարվել ܐܘܠܐ

չարախոսել ܐܘܠܐ
 պատասխանել ܐܘܠܐ
 բերահավատ ܐܘܠܐ
 նրանից չփրկալ ܐܘܠܐ
 նրա հետևից ܐܘܠܐ
 մինչ այդ, առաջ, նախապես ܐܘܠܐ
 արյունահոսություն ܐܘܠܐ

նի լայն գործածություն: Ասորերենի վաղակատար անցյալն ու հայերենի վաղակատար անցյալը ոչ միշտ են համապատասխանում իրար, ինչը պետք է նկատի ունենալ բարգմանություններ կատարելիս:

Գարդագեթ, բարգմանք և արտագրեր հետևյալ տեքստը.

1 اِحْقَ وَصَعِبًا، تَلَقَّفَهُ مَعْصِيًا، لَيْلًا مَحَلَّةً لِي، تَوَسَّوْا وَجَنِبُوا.
 2 اَمَّحُ امْنُ اِيَّا حَصِي، وَوَيْلٌ لِّمَنْ اَمَّحُ، اَمَّحُ a
 3 مَ وَجَنِبُوا، تَلَقَّفَهُ مَعْصِيًا، لَيْلًا مَحَلَّةً لِي، تَوَسَّوْا وَجَنِبُوا.
 4 لا اَمَّحُ a
 5 اَمَّحُ اَمَّحُ اَمَّحُ اَمَّحُ اَمَّحُ اَمَّحُ a
 6 اَمَّحُ اَمَّحُ a
 7 اَمَّحُ اَمَّحُ a
 8 اَمَّحُ a
 9 اَمَّحُ a

1 < ١٠
 2 < ١١

3 Մատթու 21:21:
 4 Մատթու 22:22-23:
 5 Մատթու 6:31-32:
 6 Հովհաննես 5:19-23:
 7 Մատթու 12:25:
 8 Հովհաննես 16:32:
 9 Մարկոս 6:17:
 10 Ուշադրություն դարձրեք ՝ կցական նախդիրի կրկնակ գործածությանը:
 11 Գործք 9:38:

10 اَمَّحُ اَمَّحُ اَمَّحُ a
 11 اَمَّحُ a
 12 اَمَّحُ a
 13 اَمَّحُ a
 14 اَمَّحُ a
 15 اَمَّحُ a
 16 اَمَّحُ a
 17 اَمَّحُ a

¹34.1. ²34.6.1/2. ³24.6. ⁴34.3. ⁵31.5. ⁶18.6. ⁷22.5. ⁸28.13. ⁹28.21.
¹⁰9.6. ¹¹27.5. ¹²34.7. ¹³24.14. ¹⁴31.8. ¹⁵10.11. ¹⁶29.7.1. ¹⁷10.15. ¹⁸31.4. ¹⁹31.1.

Արդի իրական պարբերությունները կարդացե՛ք մեստորյան գրով, այսպ արտագրե՛ք.

12 ١٢ اَمَّحُ a
 13 اَمَّحُ a
 14 اَمَّحُ a

1 «քե արդյոք»
 2 Գործք 25:20:
 3 Գործք 11:25-26:
 4 Գործք 13:9-10:
 5 Հովհաննես 5:13:
 6 Գործք 5:17-20:
 7 Մարկոս 6:14:
 8 Մատթու 13:11-13:
 9 Մատթու 15:29-31:

35

ԷԹԹԱՖԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԸ

35.1. ԱՖԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական իմաստն արտահայտող գու-
գահեռ կառույցը կոչվում է ԷԹԹԱՖԱԼ (ԷԹԹԱՖ՝ԱԼ): Այս կառույցի ելման բա-
յաձևն ունի օ՛՛ՕԼԼ կառուցվածքը¹: Լրացուցիչ Լ տառն առաջացել է ԱՖԷԼ կա-
ռույցի արաբ-ի ասիմիլյացման հետևանքով: Օրինակ՝ **مُؤْمِلِي** էքրակտալ և
այլն: ԷԹՊԸԷԼ և ԷԹՊԱԼ կառույցների համեմատ, ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի
գործածության ոլորտը սահմանափակ է:

ԷԹԹԱՖԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԴԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

35.2. ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի բայերի ենթակայական դերբայները կազմվում
են -**لَمَّ** նախածանցի միջոցով.

	արական	իգական
եզական	مُؤْمِلَمًا	مُؤْمِلَمًا
իոզական	مُؤْمِلَمًا	مُؤْمِلَمًا

35.3. ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի անորոշ դերբայն ունի **مُؤْمِلَمًا** (ـ) ձևը:

35.4. Ինչպես և ԷԹՊԸԷԼ ու ԷԹՊԱԼ կառույցները, ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցն ար-
տահայտում է կրավորական իմաստ, ուստի նրանից հարակատար դերբայներ
չեն կազմվում, իսկ անանցողականությունը, որն այս կառույցի բայերի հիմնա-
կան ցուցանիշներից է, նշանակում է, որ նրանք չեն կարող ունենալ ուղիղ խնդիր
և, հետևաբար, չեն կցում դերանվանական վերջածանցներ:

¹ Կառույցակերտ նախածանցի անբողջական ձայնավորումն ունի հետևյալ տեսքը՝ **لَمَّ**:

35.5. Համապատասխան վերջահարյւթների հետ ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի ենթա-
կայական դերբայները կազմում են ներկա և անցյալ շարունակական ժամա-
նակներ:

ԹՈՒՅԼ ԲԱՅԵՐՆ ԷԹԹԱՖԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑՈՒՄ

35.6. Թույլ բայերից ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի բայաձև կազմելը որևէ բարդություն
չի ներկայացնում, քանի որ ԱՖԷԼ կառույցի ձևն առանց որևէ էական փոփոխու-
թյունների հեշտությամբ վերածելի է ԷԹԹԱՖԱԼ ձևի: Այսպես, օրինակ՝ I-ը
խմբի բայերի դեպքում առկա է հետևյալ շրջան՝ **مُؤْمِلِي** - **مُؤْمِلٌ** - **مُؤْمِلًا** էքրակտալ
«անդամակցած լինել», I-ի խմբի պարագայում՝ **مُؤْمِلِي** - **مُؤْمِلٌ** - **مُؤْمِلًا**, I- խմբի
պարագայում՝ **لَمَّ** - **لَمَّ** - **لَمًّا**, III- խմբի պարագայում՝ **مُؤْمِلِي** - **مُؤْمِلٌ** - **مُؤْمِلًا**:

35.7. Հատուկ ուշադրության են արժանի «դատարկ» (II-օ) բայերը, որոնց դեպ-
քում ԷԹԹԱՖԱԼ կառույցի ձևը փոխարինում է գոյություն չունեցող ԷԹՊԸԷԼ
կառույցի ձևը՝ **مُؤْمِلِي** - **مُؤْمِلٌ** - **مُؤْمِلًا**: Ուշադրություն դարձրեք, որ ԷԹԹԱՖԱԼ
կառույցում պահպանվում է ԱՖԷԼ կառույցի **مُؤْمِلٌ** հիմքը, որն առկա է նաև ենթա-
կայական դերբայում՝ **مُؤْمِلَمًا**: Ուշադրություն դարձրեք նաև, որ այս խմբի բա-
յերի պարագայում կառույցակերտ նախածանցի երկրորդ Լ տառը հանդես է գա-
լիս առանց պտախա-ի: Անորոշ դերբայի կազմությունը ենթարկվում է ընդհա-
մուր սկզբունքի՝ **مُؤْمِلَمًا**:

Օ Կազմեր **مُؤْمِلِي**, **مُؤْمِلٌ**, **مُؤْمِلًا**, **مُؤْمِلِي**, **مُؤْمِلٌ**, **مُؤْمِلًا**, **مُؤْمِلِي**, **مُؤْمِلٌ**, **مُؤْمِلًا**, **مُؤْمِلِي** բայերի ենթակա-
յական ու անորոշ դերբայները:

ՄՈՏԱԼՈՒՑ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՎԱՅՏՈՒՄ

35.8. Մոտալուտ գործողությունը կամ գործողություն կատարելու մտադրությունը
կամ պատրաստվածությունն ասորերենում կարող է արտահայտվել նկարա-
զրական ձևով՝ **مُؤْمِلٌ** հարակատար դերբայի միջոցով (բառացիորեն՝ «պատ-
րաստ, գալիք»), որին կարող է հետևել անորոշ դերբայ կամ, ավելի հաճախ, **؟**
մասնիկով նախորդված ապառնի ժամանակի բայ, օրինակ՝ **مُؤْمِلٌ** **مُؤْمِلَمًا**
مُؤْمِلٌ կամ **مُؤْمِلٌ** **مُؤْمِلَمًا** «Մոյսեսը գնալու է, պատրաստվում է գնալ»,
مُؤْمِلٌ **مُؤْمِلَمًا** «Մարիամը ծննդաբերելու է»: **مُؤْمِلٌ** բառին կարող է հե-
տևել անցյալ ժամանակի դերանվանական վերջահարյւթ՝ **مُؤْمِلٌ** **مُؤْمِلَمًا**
مُؤْمِلٌ «Առաքյալները սար էին բարձրանալու»:

¹ Հանդիպում է նաև մեկ է տառով գրություն՝ **مُؤْمِلٌ**:

1 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 2 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 3 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 4 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 5 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 6 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 7 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 8 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 9 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 10 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 11 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 12 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 13 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս

¹ ԹՃՈՂՈՅ 19:9:
² Մատթեոս 11:7:
³ Մատթեոս 6:33:
⁴ Մարկոս 14:37:
⁵ Մարկոս 4:24:
⁶ Մարկոս 14:19, 33:
⁷ Արարչի խոսքը
⁸ Լուկաս 6:37-38:
⁹ Լուկաս 10:8:
¹⁰ Հովհաննէս 3:14, 18:
¹¹ = Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
¹² «Մարկոս»
¹³ Լուկաս 16:25:
¹⁴ Մատթեոս 2:13:
¹⁵ Հովհաննէս 6:15:

14 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 15 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 16 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 17 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 18 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս

¹⁹ 35.3. ²⁰ 35.6. ²¹ 35.2. ²² 35.7. ²³ 20.14. ²⁴ 35.8. ²⁵ 10.13. ²⁶ 34.6.2. ²⁷ 32.7. ²⁸ 33.5. ²⁹ 10.5. ³⁰ 27.2. ³¹ 34.7. ³² 25.7.3.

11 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 12 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 13 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 14 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 15 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 16 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
 17 Եւ յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս

¹ Մատթեոս 25:34-36: Ուշադրութիւն դարձուի, որ արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս յայն օրս զի արեւը շարժուի յարեւմտեայն կողմս
² Մարկոս 8:31:
³ Հովհաննէս 12:4-5:
⁴ Մատթեոս 20:22:
⁵ Հովհաննէս 11:51:

هَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ وَهَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ وَهَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ
 هَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ وَهَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ وَهَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ
 هَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ وَهَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ وَهَذِهِ حَبِيبَةٌ مَحَبَّةٌ

հրկրայագվել
 խաչվել
 փառաբանվել
 մարմնավորվել
 բաղվել, հողարկավորվել
 ընդհանրական
 քողմում, մերում (պարտքերի, մեղքերի)
 վերջ

36

ԷԹԹԱՅԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԲԱՅԵՐԻ ԱՆՅՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

36.1. ԷԹԹԱՅԱԼ կառույցի ամբողջական, ինչպես նաև բույլ բայերի զգալի մասն անցյալ ժամանակում խոնարհվում է հետևյալ կերպ.

سَ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ

36.2. II-օ խմբի բայերն անցյալ ժամանակում խոնարհվում են հետևյալ կերպ.

سَ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ
أَيْ	أَيْ	أَيْ	أَيْ

Անցյալ ժամանակում խոնարհելի բայերը:
 Անցյալ ժամանակում խոնարհելի բայերը:

¹ «Եվ որդուց» (լատիներեն *filioque*) բառն առկա է միայն կաթոլիկ «Հավատամքում»:

36.3. Ատրեբեմուս կարելի է տարբերակել երկու տեսակի պայմանական նախադասություններ՝ իրական և ոչ իրական գործողություն նշող: Իրական է գործողությանը, որը կարող է տեղի ունենալ ապագայում՝ համապատասխան պայմանների դեպքում: Այդպիսի նախադասությունները սովորաբար սկսվում են լի «եթե» բառով և իրենց երկու հատվածներում էլ (պայմանը և բխող գործողությունը նշող) պարունակում են ներկա կամ, ավելի հաճախ, ապառնի ժամանակի բայեր, ինչպես՝ **օճ իհա՛ ԱՀՀՀ ին՛ Դճճ լի՛ «Եթե վաղը գաս իմ տուն, կտեսնես նրան»:**

36.4. Ոչ իրական է կոչվում այն գործողությունը, որը կարող էր տեղի ունենալ անցյալում՝ որոշակի պայմանների դեպքում, սակայն տեղի չունեցավ կամ ընդհանրապես չէր կարող տեղի ունենալ: Այդպիսի նախադասություններն սկսվում են ձև «եթե» բառով և իրենց երկու հատվածներում էլ պարունակում են անցյալ շարունակական կամ անցյալ կատարյալ ժամանակի բայեր: Անցյալ շարունակական ժամանակ պարունակող պայմանական նախադասությունները, որոնք ավելի են տարածված, հիմնականում կարելի է համապատասխանեցնել հայերենի «լինեի, գնայի, անեի» տիպի ըղձական եղանակի բայեր պարունակող նախադասությունների հետ, ինչպես՝ **զճօճ Է՛քս չ՛ ըճօճ Է՛քս: ձ՛ «Եթե ինձ սիրեիր, կուրախանայիր», Է՛ն ի՛նչ: ԱՀՀՀ ին՛ ԴՀՀՀ ին՛ ԴՀՀՀ Է՛քս: Բարձր ծայրով տուն կառուցվեր, ավանակը մի օրում երկու տուն կկառուցեր»:**

36.5. Անցյալ կատարյալ ժամանակի բայեր պարունակող պայմանական նախադասությունները որոշ դեպքերում համեմատելի են հայերենի «եղած լինեիր, գնացած լինեիր, արած լինեիր» տիպի ըղձական եղանակի բայեր պարունակող նախադասությունների հետ՝ **ի՛նչ ի՛նչ: ԱՀՀՀ ին՛ ԴՀՀՀ Է՛քս: Բարձր ծայրով տուն կառուցվեր, եթե նա կայսրին դիմած չլիներ»:** Սակայն հաճախ անցյալ կատարյալ ժամանակ պարունակող պայմանական նախադասությունները կարող են հայերեն թարգմանվել նախորդ պարբերությունում նշված եղանակով:

36.6. Պայմանական նախադասությունների պայման կամ/և հետևանք պարունակող մասերը կարող են լինել անվանական, այսինքն՝ բայ չպարունակող՝ **ձ՛ ին՛ ԴՀՀՀ ին՛ ԴՀՀՀ Է՛քս: Բարձր ծայրով տուն կառուցվեր, եթե մարզարե լինեիր, կիմանար»:**

ԿՐԿՆՎՈՂ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄ

36.7. Նախորդ դասերում նշվեց, որ անցյալ ժամանակի դերանվանական վերջահարույթները, կցվելով անցյալ կատարյալ ժամանակի բայերին, կազմում են վաղակատար անցյալ ժամանակ: Նույն վերջահարույթները կարող են կցվել նաև

ապառնի ժամանակի բայերին՝ նշելով գործողություն, որը շարունակաբար կատարվում կամ կրկնվում էր անցյալում, ինչպես, օրինակ՝ **ի՛նչ ի՛նչ: ԱՀՀՀ ին՛ ԴՀՀՀ Է՛քս: Բարձր ծայրով տուն կառուցվեր, եթե նա կգար այդ տեղը և կկարդար»:**

Օ կարդացե՛ք, թարգմանե՛ք և արտագրե՛ք հետևյալ տեքստը.

1. Եթե լեզուս լիցա "ստեղծող լիցա օրոց քո Եթե
 2. Կոտն օտն քոտն "ստեղծող լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 3. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 4. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 5. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 6. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 7. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 8. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 9. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 10. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե
 11. Եթե լիցա լիցա օրոց քո Եթե

1 Մատթոս 2:3;
 2 Մատթոս 14:26-27;
 3 Մատթոս 21:10-12;
 4 Մատթոս 27:51;
 5 Մարկոս 15:47;
 6 Հովհաննես 5:7;
 7 Հովհաննես 12:32;
 8 Գործք 2:41;
 9 Գործք 16:18;
 10 Մարկոս 1:45;
 11 Մատթոս 24:43:

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

36.2. 31.8. 34.6.2. 29.13. 29.7.2. 30.5. 35.6.
34.7. 36.7. 36.4. 36.6. 32.13. 5.2.1. 36.5. 24.18.

- 1 Մատթոս 11:23:
- 2 «իրավիք»
- 3 Լուկաս 7:39:
- 4 Հովհաննես 14:7:
- 5 Հովհաննես 14:28:
- 6 Հովհաննես 18:30-31:
- 7 Հովհաննես 18:36:
- 8 Գործք 26:32:
- 9 Մատթոս 26:24:
- 10 Հովհաննես 4:10:

գայրանալ ԲՆԻՆԻ
բացեիրաց, հրապարակավ ԲՆԻՆԻ
տեսիրք, տեսք ԲՆԻՆԻ
դեսք, հերքավոխի. գիշերվա հատված ԲՆԻՆԻ
Սողոմ (Իրօթ) ԲՆԻՆԻ
մինչ, մինչև, երբ ԲՆԻՆԻ
սուզվել, մկրտվել ԲՆԻՆԻ
պատրաստականորեն, հոծարությամբ ԲՆԻՆԻ
ծաղկել, ավելի լավ նախընտրելի լինել ԲՆԻՆԻ
առջևի մաս, ներկայություն ԲՆԻՆԻ

նույն ժամին, իսկույն ԲՆԻՆԻ
այսպիսի, նման ԲՆԻՆԻ
ուրվական ԲՆԻՆԻ
վերևից ներքև ԲՆԻՆԻ
իմ առջևից, ինձանից առաջ ԲՆԻՆԻ

7 Կապիտալ քաղաքը իր օրերն անցրեց քաղաքացիներին զարհուրեցնելով։
 8 Երբ քաղաքացիները հարկադարձեցին քաղաքը, որտեղ ընկած էր
 9 Իսրայելի մեծ թագավորը, որին բանակը հաջողությամբ հարկադարձեց։

^u31.5. ^p34.1. ^o28.5. ^q37.3. ^b37.1. ^o29.7.1. ^t26.31. ^o35.8.

շեփոր (1) ۱:۱۱۰
 ազգ, ցեղ, տոհմ, սերունդ ۱:۱۱۱
 դրամապանակ, պարկ ۱:۱۱۲

հարսանքավորներ ۱:۱۱۳
 բանի դեռ, ինչքան որ ۱:۱۱۴
 շէ^u որ ۱:۱۱۵

պատել, վրա հասնել, տիրել ۱:۱۱۶
 շտապ լինել, հրատապ լինել, անհրաժեշտ լինել ۱:۱۱۷
 իջեցնել, խոնարհել, ստորանալ ۱:۱۱۸
 թույլ տալ ۱:۱۱۹
 ողբալ, սգալ ۱:۱۲۰
 քացահայտվել, հայտնի դառնալ ۱:۱۲۱
 գործադրել, կիրառել, օգտագործել, վարվել, ներդրել ۱:۱۲۲
 քաղցրվել ۱:۱۲۳
 իջեցվել, խոնարհվել, հնազանդ լինել ۱:۱۲۴
 հեռուն գնալ, հեռու մնալ, հրաժարվել, մերժել ۱:۱۲۵
 գաղտնի, ծածուկ ۱:۱۲۶
 ۱:۱۲۷ = ۱:۱۲۸
 հարսանյաց խրախճանք կամ^u սրահ, ամուսնական մահիճ ۱:۱۲۹
 որ ոչ, ոչ թե ۱:۱۳۰
 խավարել, մթնել ۱:۱۳۱
 քաղցրված, ծածուկ (۱:۱۳۲) ۱:۱۳۳
 քսակ, պարկ ۱:۱۳۴
 առաջնորդ, դատավոր, նահանգապետ, վարժապետ ۱:۱۳۵
 ժամանել, հասնել ۱:۱۳۶
 մոմակալ, աշտանակ ۱:۱۳۷
 զբասրտություն, ողորմություն ۱:۱۳۸
 նշան, դրոշ, նպատակ, մտադրություն ۱:۱۳۹
 Սիրոն ۱:۱۴۰
 կենտրոն ۱:۱۴۱

¹ Լուկաս 10:3-6:
² Լուկաս 12:34-36:
³ Գործք 15:28:
⁴ Գործք 27:3:

ԵՐԿԱԿԻ ԹՈՒՅԼ ԱՐՄԱՏՆԵՐ

38.1. Երկակի թույլ են կոչվում այն արմատները, որոնց կազմում կա մեկից ավելի թույլ բաղադրանք: Այսպիսի արմատներն ասորերենում բազմաթիվ չեն և բաժանվում են հետևյալ ենթախմբերի.

- ❖ I-ի/III-ւ թիվը (III) թիվը «ողբալ, սգալ», և՛ «թխել», և՛ «բուծել», և՛ «զալ».
 ենթակայական դերբայ՝ և՛/և՛/և՛, և՛/և՛/և՛,
 հարակատար դերբայ՝ և՛/և՛,
 անորոշ դերբայ՝ և՛,
 հրամայական եղանակ՝ և՛,
 ՊԱԷԼ՝ և՛:
- ❖ I-ի/II-օ թիվը (√օ) թիվը «տեղադրել».
 ենթակայական դերբայ՝ և՛/և՛,
 հարակատար դերբայ՝ և՛/և՛,
 ասպառնի III եզ. ար.՝ և՛,
 ՊԱԷԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ (և՛) և՛:
- ❖ I-ւ/II-օ թիվը «տալ»:
- ❖ I-ւ/III-ւ թիվը (III) թիվը «երդվել».
 ենթակայական դերբայ՝ և՛/և՛,
 անորոշ դերբայ՝ և՛,
 ասպառնի III եզ. ար.՝ և՛,
 հրամայական եղանակ՝ և՛/և՛,
 ԱՖԷԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛:

- ❖ II-ի/III-ւ թիվը «նախատել, կշտամբել», և՛ «հոգնել».
 ենթակայական դերբայ՝ և՛/և՛,
 անորոշ դերբայ՝ և՛,
 ասպառնի III եզ. ար.՝ և՛,
 հրամայական եղանակ՝ և՛,
 ՊԱԷԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛:

- ❖ II-ւ/III-ւ թիվը «ասպրել»:

- ❖ II-օ/III-ւ թիվը «ուղեկցել, հետևել», և՛ «հավասար լինել»: Խոնարհվում են III-ւ խմբի բայերի մեծամասնությունը: Այս ենթախմբին է պատկանում նաև և՛ «լինել» բայը:

- ❖ I-ի/II-օ թիվը «քնել, նիհել»: Խոնարհվում են «դատարկ» բայերի մեծամասնությունը՝ բոլոր բայաձևերում պահպանելով I արմատական նունը:

- ❖ I-ի/III-ւ թիվը «վնասել»: Այս ենթախմբի բայերի մոտ որոշ ձևերում I արմատական նունը պահպանվում է, մյուսներում՝ սղվում.
 ենթակայական դերբայ՝ և՛/և՛,
 հարակատար դերբայ՝ և՛,
 անորոշ դերբայ՝ և՛,
 ասպառնի III եզ. ար.՝ և՛,
 հրամայական եղանակ՝ և՛,
 ՊԱԷԼ՝ և՛,
 ԱՖԷԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛,
 ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛:

- ❖ I-ի/III=II թիվը «բուսանալ», և՛ «զգզել, առել»: Խոնարհվում են III=II խմբի բայերի մեծամասնությունը՝ բոլոր բայաձևերում պահպանելով I արմատական նունը:

38.2. Գոյություն ունի նաև մեկ եռակի թույլ բայարմատ՝ և՛ «ներդաշնակ լինել, համաձայնեցվել» իմաստով: ՊԱԱԼ կառույցում գործածվում են միայն այս բայի ենթակայական դերբայները՝ և՛/և՛: ՊԱԷԼ կառույցի ձևն է՝ և՛, ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛, ԷԹՊԱԱԼ՝ և՛:

39

ԲԱՅԱԿԱՆ ԱՅԼ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐ

39.1. Բացի վեց հիմնական բայական կառույցներից, ասորերենում կան նաև մի քանի՝ ավելի հազվադեպ գործածվող կառույցներ, որոնք են.

❖ ՇԱՖԷԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

Կազմվում է **ܐ** նախածանցով՝ **ܫܘܦܐ** «փոխել», **ܫܘܦܐ** «ստրկացնել»: Ենթակայական դերբայ՝ **ܫܘܦܐ**/ **ܫܘܦܐ**, անորոշ դերբայ՝ **ܫܘܦܐ**, հարակատար դերբայ՝ **ܫܘܦܐ**, ապառնի՝ **ܫܘܦܐ**:

❖ ԷՇԹԱՖԱԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

ՇԱՖԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական զուգահեռ կառույցն է՝ **ܫܘܦܐ** «փոխվել», **ܫܘܦܐ** «ստրկացվել», **ܫܘܦܐ** «փառաբանվել»: Ենթակայական դերբայ՝ **ܫܘܦܐ**, անորոշ դերբայ՝ **ܫܘܦܐ**, ապառնի՝ **ܫܘܦܐ**:

❖ ՍԱՖԷԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

Կազմվում է **ܐ** նախածանցով՝ **ܫܘܦܐ** «զնալ դեպի, ներկա լինել», **ܐܘܫܐ** «որդել, պարտադրել»: Մյուս բայածևերը կազմվում են ՇԱՖԷԼ կառույցի նմանությամբ:

❖ ԷՍԹԱՖԱԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

ՍԱՖԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական զուգահեռ կառույցն է՝ **ܫܘܦܐ** «պատահել, ներկա գտնվել»:

❖ ՊԱՌԻԷԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

Կազմվում է I և II արմատականների միջև **ܐ** տառի ավելացումով՝ **ܫܘܦܐ** «քրտնեցնել» (**ܫܘܦܐ**, **ܫܘܦܐ**):

❖ ԷԹՊԱՌԻԷԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

ՊԱՌԻԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական զուգահեռ կառույցն է՝ **ܫܘܦܐ** «կատնվել, սպառվել, գոլորշիանալ»:

❖ ՊԱՅԷԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

Կազմվում է I և II արմատականների միջև **ܐ** տառի ավելացումով՝ **ܫܘܦܐ** «զայրացնել, բորբոքել», **ܫܘܦܐ** «դիմանալ, դիմագրավել»: Այս կառույցի բայերը փոփոխվում են քառատառ բայերի նմանությամբ:

❖ ԷԹՊԱՅԱԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

ՊԱՅԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական զուգահեռ կառույցն է՝ **ܫܘܦܐ** «զայրանալ, տենչալ», **ܫܘܦܐ** «դիմանալ»:

❖ ՊԱԼԱԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

Կազմվում է երրորդ արմատականի կրկնավորումով՝ **ܫܘܦܐ** «վայրենի՝ դաժան դարձնել»:

❖ ԷԹՊԱԼԱԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

ՊԱԼԱԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական զուգահեռ կառույցն է՝ **ܫܘܦܐ** «դաժանանալ, վայրենանալ»:

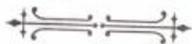
❖ ՊԱԼՊԷԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

Այս կառույցին են երբեմն վերագրում քառատառ բայերը (**ܫܘܦܐ**), ինչպես նաև երկտառ արմատների կրկնավորումից կազմված բայերը՝ **ܫܘܦܐ** «զառնացնել» և եռտառ արմատների III արմատականի կրկնավորումով կազմված բայերը՝ **ܫܘܦܐ** «ստիպել ծառայել», որոնք փոփոխվում են քառատառ բայերի նմանությամբ:

❖ ԷԹՊԱԼՊԱԼ ܐܘܫܐ ܫܘܦܐ

ՊԱԼՊԷԼ կառույցի անդրադարձ-կրավորական զուգահեռ կառույցն է՝ **ܫܘܦܐ** «ժարգնանվել», **ܫܘܦܐ** «դառնանալ», **ܫܘܦܐ** «պարտադրված լինել ծառայելու»:

ավելացնել **هَوِّ**
 բարձրացնել, դնել, գոհ մատուցել (**هَوَّجْتُ**) **هَوَّجْتُ**
 հոտ առնել **هَوَّجْتُ**
 Արարատ **هَوَّجْتُ**
 ետ պահվել, կտրվել **هَوَّجْتُ**
 չաշխատել, անգործ մնալ, անօգուտ լինել, ընդհատվել **هَوَّجْتُ**
 մաքուր (**هَوَّجْتُ**) **هَوَّجْتُ**
 սերունդ **هَوَّجْتُ**
 ոչնչացնել, ավերել **هَوَّجْتُ**
 բերք, բերքահավաք, հունձք **هَوَّجْتُ**
 ջրհեղեղ **هَوَّجْتُ**
 մանկություն **هَوَّجْتُ**
 չորանալ **هَوَّجْتُ**
 հակվածություն, միտում **هَوَّجْتُ**
 ողջակիզում **هَوَّجْتُ**
 անիծել **هَوَّجْتُ**
 այսուհետև, ուստի, ուրեմն **هَوَّجْتُ**
 Նոյ **هَوَّجْتُ**
 հանգիստ, հանգստություն **هَوَّجْتُ**
 գոլորշի, հոտ **هَوَّجْتُ**
 ոչնչանալ, անհայտանալ **هَوَّجْتُ**
 ազոազ **هَوَّجْتُ**
 ավելանալ, շատանալ **هَوَّجْتُ**
 ձեռքի ափ, ոտնաթափ (**هَوَّجْتُ**, **هَوَّجْتُ**) (*hag.*) **هَوَّجْتُ**
 տապան **هَوَّجْتُ**, **هَوَّجْتُ**, **هَوَّجْتُ**
 սառնամանիք, ցուրտ **هَوَّجْتُ**
 քշանալ, նվազել **هَوَّجْتُ**
 հոտ, բուրմունք **هَوَّجْتُ**
 դուր գալ, հաճելի լինել **هَوَّجْتُ**
 սերունդ, ծագում (**هَوَّجْتُ**) **هَوَّجْتُ**
 անմեղ **هَوَّجْتُ**
 նորից ուղարկեց **هَوَّجْتُ**
 այլևս չվերադարձավ **هَوَّجْتُ**
 անուշ բուրմունք **هَوَّجْتُ**

40

ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

40.1. Արմատ հասկացությունից բացի, ասորերենում գոյություն ունի «անվանական հիմք» հասկացությունը, որը տարածվում է «անուն» խոսքի մասի, այսինքն՝ գոյականների ու ածականների վրա: Անվանական հիմքերը լինում են պարզ և բաղադրյալ. վերջինները կազմվում են համապատասխան ածանցներով:

40.2. Պարզ անվանական հիմքերը, ըստ արմատի բաղադրության, բաժանվում են երկբաղաձայնների, եռաբաղաձայնների և բազմաբաղաձայնների:

40.3. Երկբաղաձայն հիմքերը լինում են երկու տեսակի՝ «կարճ» և «երկար» ձայնավորով: Առաջիններն ունեն CVC կառուցվածքը, ուր C տառով նշվում է բաղաձայնը (լատիներեն consonans «բաղաձայն» բառից), իսկ V տառով՝ ձայնավորը (vocalis): Այս խմբին պատկանում են այնպիսի բառերը, հիմնականում՝ գոյականներ, ինչպիսիք են **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا** և ուրիշներ: Այս բառերի հիմքերի CVC կառուցվածքը պարզորոշ երևում է բացարձակ վիճակի ձևերում:

40.4. «Երկար» ձայնավորով հիմքերը նշվում են CVC. այս ենթախմբին պատկանում են ինչպես գոյականներ, այնպես էլ ածականներ, ինչպես՝ **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا** և ուրիշներ: Սրանց են հարում նաև հարակատար դերբայների որոշ ձևերը, ինչպես՝ **سَلَا**, **سَلَا** և նման ուրիշներ:

40.5. Եռաբաղաձայն հիմքերն ունեն հետևյալ տարատեսակները.

- CVCC, որին պատկանում են արական սեռի (կամ արական սեռի տեսք ունեցող) էմֆատիկ վիճակի և իզական սեռի բացարձակ վիճակի գոյականներն ու ածականները՝ **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا**, **سَلَا** և ուրիշներ:

- ❖ CCVC, որը CVCC ձևի տարբերակն է: Այս հիմքն առկա է CVCC ձևի արական սեռի գոյականների ու ածականների բացարձակ ու կապակցված վիճակների ձևերում: **حَقَّقَ، مَرَّ، حَفَّ، نَجَّى، حَكَّى** և ուրիշներ:
- ❖ CVCCVC, ինչպես՝ **(فَجَّى) فَجَّى، (فَجَّى) فَجَّى** և ուրիշներ:
- ❖ CVCVC, ինչպես՝ **أَمَّ، مَلَّ، لَمَّ، حَمَّ** և ուրիշներ:
- ❖ CVCVC, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ، كَمَّ، حَمَّ** և ուրիշներ:
- ❖ CVCCVC, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ، كَمَّ، حَمَّ** և ուրիշներ:
- ❖ CVCVC, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ، كَمَّ** և ուրիշներ:

40.6. Բազմաբաղադրյալ հիմքերն ավելի քիչ են, քան եռաբաղադրյալները: Սրանց նախ և առաջ պատկանում են քառատառ արմատ ունեցող գոյականները, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ، كَمَّ، حَمَّ** և ուրիշներ:

40.7. Բազմաբաղադրյալ հիմքերը հաճախ կազմվում են երկրաղաձայնների ընդլայնումից՝ բուն հիմքի կամ արմատական բաղաձայնի կրկնավորումով, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ، كَمَّ، حَمَّ** և ուրիշներ:

40.8. Բազմաբաղադրյալ հիմք (CVCCVC) ունեն քառատառ բայերից կազմված գոյականները, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ، كَمَّ، حَمَّ** և ուրիշներ:

ԳՈՅԱԿՆԵՐԻ ԱՎԵՐՏՆԵՐԻ ԱՍՓՈՓՈՒՄ

40.9. Ի մի բերելով նախորդ դասերի գոյականներն ու ածականները՝ կարելի է առանձնացնել ասորերենում առավել տարածված ածանցները, որոնցով նաև կազմվում են բաղադրյալ անվանական հիմքեր: Նախաձանցների մեջ գործածության լայն ոլորտով աչքի է ընկնում (**مَ، مَ، مَ**) մ նախաձանցը, որով կազմվում են գործողության վայր նշող բառերը, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ** «արևելք» (այնտեղ, ուր ծագում է արևը), **لَمَّ، حَمَّ** «զոհասեղան», գործիքների ու սարքերի անվանումները՝ **لَمَّ، حَمَّ** «կաղր», **لَمَّ، حَمَّ** «սանր», ինչպես նաև այս դասերին չպատկանող բազմաբաղադրյալ բառեր՝ **لَمَّ، حَمَّ** «աշտարակ», **لَمَّ، حَمَّ** «սաղմոս», **لَمَّ، حَمَّ** «տուտիք», **لَمَّ، حَمَّ** «վահան» և այլն:

40.10. (**لَ، لَ، لَ**) Լ նախաձանցով հիմնականում կազմվում են վերացական իմաստ ունեցող գոյականներ, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ** «փառք», **لَمَّ، حَمَّ** «պատմություն», սակայն կան նաև կոնկրետ իմաստ արտահայտողներ՝ **لَمَّ، حَمَّ** «աշակերտ»:

40.11. Գոյականակերտ վերջաձանցներից առավել տարածվածներն են.

لَ، لَ
Սրանով ենթակայական դերբայներից կազմվում են գոյականներ: Դրանք առավելապես նշում են այս կամ այն գործողության կատարողներին կամ մասնագիտություն, ինչպես՝ **لَمَّ، حَمَّ** «ֆարգմանիչ», **لَمَّ، حَمَّ** «ուսուցիչ», **لَمَّ، حَمَّ** «դատավոր», **لَمَّ، حَمَّ** «մարդասպան», **لَمَّ، حَمَّ** «դավաճան»: Նույն վերջաձանցով կազմվում են նաև նշված դասին չպատկանող բազմաբաղադրյալ գոյականներ՝ **لَمَّ، حَمَّ** «փրաման, պատվիրան», **لَمَّ، حَمَّ** «առողջություն», **لَمَّ، حَمَّ** «ուսմունք» և այլն:

لَ، لَ
Գոյականներից և ածականներից կազմվում է վերացական իմաստ ունեցող գոյականներ՝ համապատասխանելով հայերենի «-ություն» վերջաձանցին՝ **لَمَّ، حَمَّ** «ֆազակություն», **لَمَّ، حَمَّ** «զբասրություն, ողորմություն», **لَمَّ، حَمَّ** «մանկություն» և այլն:

لَ، لَ
Սրանով հավաքական իմաստ արտահայտող բառերից կազմվում են, այսպես կոչված, «եզակիության անունները», որոնք հայերեն բարգմանվում են «մի», «մեկ հատ», «մեկ հատիկ», «-հատիկ» և նման քառակապակցությունների օգնությամբ՝ **لَمَّ، حَمَّ** «փաղողահատիկ», **لَمَّ، حَمَّ** «մեկ հատ հավիկ», **لَمَّ، حَمَّ** «ցորենահատիկ» և այլն:

لَ، لَ
Արական սեռի գոյականներից կազմվում է իզական սեռի համապատասխան գոյականներ՝ **لَمَّ، حَمَّ** «ուսուցչուհի», **لَمَّ، حَمَّ** «ֆարգմանչուհի» և այլն: Հանդիպում է կենդանիներ նշող գոյականներում՝ **لَمَّ، حَمَّ** «ծիծեռնակ», **لَمَّ، حَمَّ** «մեղու» և այլն:

لَ، لَ
Կազմվում է զանազան իմաստ արտահայտող գոյականներ՝ **لَمَّ، حَمَّ** «հյուսիս», **لَمَّ، حَمَّ** «վանդակ» և այլն:

(**لَ، لَ**) **لَ، لَ**
Գոյականին տալիս է նվազական-փաղաքշական իմաստ՝ **لَمَّ، حَمَّ** «գրքույկ», **لَمَّ، حَمَّ** «արքայիկ», **لَمَّ، حَمَّ** «որդյակ» և այլն:

(**لَ، لَ**) **لَ، لَ**
Ունի նույն իմաստը՝ **لَمَّ، حَمَّ** «ծկնիկ», **لَمَّ، حَمَّ** «մանուկ», **لَمَّ، حَمَّ** «փոքրիկ աչքի» և այլն:

40.12. Ածականակերտ վերջածանցներից առավել տարածված են հետևյալները.

նօ
ննօ՝ «երկրային», **ննն**՝ «երկնային», **նննն**՝ «երանելի, օրհնյալ» և այլն:

նւ
ննւ՝ «տնային», **նննւ**՝ «թագավորական», այդ բնույթն ազգութուն նշող՝ **նննն**՝ «հայ, հայկական», **ննննն**՝ «ասորի, ասորական», **նննննն**՝ «հույն, հույնական» և այլն:

նն
 Կազմված է նախորդ երկու նախածանցների միացումից՝ **նննն**՝ «ելեղեցական», **ննննն**՝ «նոզեր» և այլն:

Նորոգեցիք, բարգմանեք և արտագրեք հետևյալ տեքստը.

Կազմված է նախորդ երկու նախածանցների միացումից՝ **նննն**՝ «ելեղեցական», **ննննն**՝ «նոզեր» և այլն:

Մարտիրոսի քարոզչությունը

Կազմված է նախորդ երկու նախածանցների միացումից՝ **նննն**՝ «ելեղեցական», **ննննն**՝ «նոզեր» և այլն:

¹ Մարտիրոս 11:1-9;
² Մարտիրոսներ 136:

Եղոմ (երկիր Անդրիորդանանում) **յոյ**

յյ = **յյ**
 գրկված լինել, չհերիքել, չկարողանալ, տապալվել (**յյ**) **յյյ**
 Բարեկուն **յյյ**, **յյյ**
 սփռել, ցրել, տարածել **յյյ**
 կողոպտիչ (**յյյ**) **յյյ**
 իրար խառնել, խճճել **յյյ**
 բացահայտել, հայտնաբերել, *այստեղ*՝ բանդել, ավերել **յյյ**
 հալածիչ (**յյյ**) **յյյ**
 կպչել **յյյ**
 մանուկ, մանկիկ **յյյ**
 բնար **յյյ**
 աղյուս (**յյյ**), **յյյ**, **յյյ**
 լեզու, խոսք, բարբառ **յյյ**
 ուտենի (**յյյ**, **յյյ**), **յյյ**
 հատուցում **յյյ**
 հովիտ, դաշտավայր **յյյ**
 հատուցել **յյյ**
 Միմ **յյյ**
 գերեզման, գերության տանող **յյյ**
 կոկորդ, խոչնակ **յյյ**
 ուժեղ հարվածել **յյյ**
 հիսր (**յյյ**) **յյյ**

մեկը մյուսին, իրար **յյյ**
 որևէ բանի փոխարեն լինել **յյյ**
 երանի՝ նրան, ով **յյյ**
 դադարել, վերջացնել, ընդհատել (**յյյ**) **յյյ**
 շարժվել, ուղղվել **յյյ**

5
 6
 7
 8
 9
 10

15
 20
 25
 30
 35

صِفَاتُ الْوَاهِلِيَّةِ

5
 10
 15
 20

الْحَدِيثُ الْوَاحِدُ

20
 25
 30
 35

10
 15
 20
 25
 30
 35

10
 15
 20
 25
 30
 35

5
 10
 15
 20

حذ حذنا حذ زالم الجب مصطلح وانجدا/و

25
 30
 35

منه فليس: من الذي يصعد من تحت كذا لئلا: هو من تحت كذا كذا...
5 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
10 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
15 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
20 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
25 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
30 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
35 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
من يعلو من ان يعلو كذا كذا...

منه فليس: من الذي يصعد من تحت كذا لئلا: هو من تحت كذا كذا...
5 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
10 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
15 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
20 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
25 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
30 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
35 من يعلو من ان يعلو كذا كذا...
من يعلو من ان يعلو كذا كذا...

10
 15
 20
 25
 30
 35

10
 15
 20
 25
 30
 35

15
 20
 25
 30
 35

15
 20
 25
 30
 35

15
 20
 25
 30
 35

10
 15
 20
 25
 30
 35

10
 15
 20
 25
 30
 35

ላሲ እና፣ ማገደው ማርያምን በደስታ መገናኘት ለእርሳ ታማኝ ስህተት ማድረግና
ጥንቃቄ ፈጠራ።

ረሀብተላላ

ሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን
ሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን
ሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን
ሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን

የሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን
የሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን
የሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን
የሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን

የሰማይን ለእርሳ ማደብ ይቻላል፤ የገሰገሰው ማንም ሊገባ ለክርምታዎቻችን

Էստրանգելի տառատեսակ

տառի անվանումը	անջատ գրություն	ձախից կապակցված	երկու կողմից կապակցված	աջից կապակցված
ալաֆ	Ⲁ			Ⲁ
բեթ	Ⲃ	Ⲅ	Ⲇ	Ⲉ
գամալ	Ⲅ	Ⲇ	Ⲉ	Ⲋ
դալաթ	Ⲇ	Ⲉ	Ⲋ	Ⲍ
է	Ⲉ			Ⲋ
ուաու	Ⲋ			Ⲍ
զպին	Ⲍ			Ⲏ
խեթ	Ⲏ	Ⲑ	Ⲓ	Ⲕ
տեթ	Ⲑ	Ⲓ	Ⲕ	Ⲗ
յոզ	Ⲓ			Ⲕ
քաֆ	Ⲕ	Ⲗ	Ⲙ	Ⲛ
լամադ	Ⲗ	Ⲙ	Ⲑ	Ⲓ
մեո՛	Ⲙ	Ⲑ	Ⲓ	Ⲕ
նուն	Ⲑ	Ⲓ	Ⲕ	Ⲗ
սեւթաթ	Ⲓ	Ⲕ	Ⲗ	Ⲙ
է	Ⲕ			Ⲗ
պե	Ⲗ	Ⲙ	Ⲑ	Ⲓ
սադէ	Ⲙ			Ⲑ
կոֆ	Ⲑ	Ⲓ	Ⲕ	Ⲗ
ռեշ	Ⲓ			Ⲕ
շին	Ⲕ	Ⲗ	Ⲙ	Ⲛ
թաու	Ⲗ			Ⲙ

Հ.1. Էստրանգելի տառատեսակը չունի ձայնանիշադրության զարգացած համակարգ, և նրանում գործածվող հիմնական օժանդակ նշանը կետն է, որը զանազանում է միևնույն գրություն, բայց տարբեր արտասանություն ունեցող բառերը՝ այսպես կոչված, «նույնագրերը»: Որպես ընդհանուր սկզբունք, բառի վերևում դրված կետը նշում է ավելի լիահնչյուն տարբերակը, իսկ ներքևում դրվածը՝ ավելի անլիածայնը:

Առանձին խոսքի մասերի օրինակով վերոնշյալը ստանում է հետևյալ պատկերը.

Հ.2. Դերանուններ: Դերանվան վերևում դրված կետը նշում է ցուցական, ներքևում՝ անձնական դերանուն.

անձնական	ցուցական
ⲟⲗ = ⲟⲩ	ⲟⲗ = ⲟⲩ
ⲡⲟ = ,ⲩ	ⲡⲟ = ,ⲩ
ⲗⲟⲗ = ⲗⲟⲩ	ⲗⲟⲗ = ⲗⲟⲩ
ⲗⲟⲗ = ⲗⲟⲩ	ⲗⲟⲗ = ⲗⲟⲩ

Հ.3.1. Բայեր: Ենթակայական դերբայ նշելու համար կետը դրվում է բառի վերևում.

ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ

Հ.3.2. Անցյալ ժամանակ նշելու համար կետը դրվում է բայի ներքևում.

ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ

Հ.3.3. Անցյալ ժամանակի III դեմքի եզակի իզականը նշելու համար կետը դրվում է ձ վերջածանցի ներքևում.

ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ

Հ.3.4. Անցյալ ժամանակի I դեմքի եզակին նշելու համար կետը դրվում է ձ վերջածանցի վերևում.

ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ

Հ.3.5. ձ վերջավորություն ունեցող անցյալ ժամանակի նույնագիր բայածևերը կարող են տարբերակվել մաս հետևյալ կերպ.

ⲗⲟⲗ	=	ⲗⲟⲗ
-----	---	-----

ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ
 ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ

Հ.3.6. Կետը բայի ներքևում կարող է նշել ՊԸԱԱ, վերևում՝ ՊԷԱԱ կառույցը.

ܘܚܘܢܐ = ܘܚܘܢܐ
 ܘܚܘܢܐ = ܘܚܘܢܐ

Հ.3.7. Կետը բայի ներքևում կարող է նշել ԷԹՊԸԷԼ, վերևում՝ ԷԹՊԱԱԱ կառույցը.

ܘܚܘܢܐ = ܘܚܘܢܐ
 ܘܚܘܢܐ = ܘܚܘܢܐ

Հ.3.8. ՊԷԱԱ և ԱՖԷԼ կառույցի այն բայածևերում, որոնք ունեն օ նախածանց, կետը կարող է դրվել ձայնավոր պարունակող վանկի վրա.

ܘܚܘܢܐ = ܘܚܘܢܐ
 ܘܚܘܢܐ = ܘܚܘܢܐ

Հ.4. Այլ խոսքի մասեր: Կետը տարբերակում է միանման գրություն ունեցող այլ խոսքի մասերի բառերը, ինչպես, օրինակ՝

ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ / ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ
 ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ / ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ
 ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ / ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ
 ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ / ܐܘܘܢܐ = ܐܘܘܢܐ

Հ.5. Կետը վերը նշված գործառնություններում հաճախ հանդիպում է նաև սերտոտ տառատեսակով գրված, ընդ որում՝ նաև ձայնավորված տեքստերում՝ ,ܐܘܘܢܐ , ܐܘܘܢܐ / ܐܘܘܢܐ , ܐܘܘܢܐ , ܐܘܘܢܐ , ܐܘܘܢܐ և այլն:

Հ.6. Կետադրության այս համակարգի հիման վրա էստրանգելություն աստիճանաբար զարգացավ ձայնանիշադրության պարզունակ մի համակարգ, որը հետագա զարգացում աստացավ մեստորյան գրում: Մրանով է բացատրվում այն, որ անհրաժեշտության դեպքում էստրանգելուն, որպես կանոն, ձայնավորվում է մեստորյան ձայնանիշերով: Սակայն սույն դասագրքի մի քանի դասերում, ելնելով նյութի մատուցման տրամաբանությունից, էստրանգելուն ձայնավորված է սերտոտի ձայնանիշերով:

Հ.7. Էստրանգելոյի և սերտոտի ընդհանուր կետադրական նշաններն են հոգնակի թիվը նշող սյամեն կետերը, III դեմքի եզակի իզական օ վերջածանցի վրա դրվող կետը և բաղաձայնի համրությունը նշող գիծը, որն էստրանգելո տառատեսակում սովորաբար դրվում է տառի վրա՝ ܐܘܘܢܐ:

Նետադրյան տառատեսակ

տառի անվանումը	անջատ գրություն	ձայնից կապակցված	երկու կողմից կապակցված	աջից կապակցված
ալաֆ	ا			ا
բեթ	ب	ب	ب	ب
գամել	ג	ג	ג	ג
դալաթ	ד			ד
հե	ה			ה
ուաու	ו			ו
զայն	ז			ז
խեթ	ח	ח	ח	ח
տեթ	ט	ט	ט	ט
յոդ	י	י	י	י
քաֆ	כ	כ	כ	כ
լամադ	ל	ל	ל	ל
մեմ	מ	מ	מ	מ
նուն	נ	נ	נ	נ
սեմիթ	ס	ס	ס	ס
է	ע	ע	ע	ע
պե	פ	פ	פ	פ
սադե	ס			ס
կոֆ	ק	ק	ק	ק
ռեշ	ר			ר
շին	ש	ש	ש	ש
թաու	ת			ת
թաու+ալաֆ				ת

Հ.8. Նեստորյան տառատեսակն ունի ձայնանիշադրության իր ուրույն համակարգը, որը բաղկացած է հետևյալ յոթ ձայնանիշերից ու կապակցություններից.

- ₁ պտախա = ○₂
- ₃ զկաֆա կամ, նեստորյան արտասանությամբ, զկապա = ○₄
- ₅ ովասա առիխա կամ զլամա պշիկա = ○₆
- ₇ ովասա կառյա կամ զլամա կաշյա = ○₈ ↔ ○₉
- ⋈ խվասա = ⋈₁₀ , ○₁₁
- ⦿ ըսասա ալլիսա¹ = ○₁₂ , ○₁₃
- ⦿ ըսասա ովիխա² = ○

Հ.9. Ովասա կառյա (զլամա կաշյա) ձայնանիշը³ ○, նշում է այն «է» ձայնավորը, որին արևմտյան ասորերենում համապատասխանում է «փ»-ն: Այս «է-ի» զույգը հիմնականում նախորդում է ալաֆ տառին՝ ܘܪܝܐ = ܘܪܝܦ, ܘܪܝܩ = ܘܪܝܩܐ: Բացի դրանից, ովասա կառյա ձայնանիշը կարող է դրվել յոդ տառից առաջ՝ ܘܪܝܠ, հոգնակի քվի գոյականների ու ածականների բառավերջի ալաֆ-ից՝ ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐܘܬܐ, երրորդ դեմքի արական սեռի եզակի քվի դերանվանական վերջածանցում՝ ܘܪܝܠܐܘܬܐ, ՊԸԱԼ կառույցի արական սեռի եզակի քվի ենթակայական դերբայում՝ ܘܪܝܠܐܘܬܐ: Պետք է նկատի ունենալ, որ ովասա կառյա ձայնանիշի գործածության կանոնները հստակեցված ու միասնական չեն և տարբերվում են ձեռագրից ձեռագիր: Սույն դասագրքում հիմնականում պահպանված են ովասա կառյա-ի գործածության վերը նշված կանոնները:

Հ.10. Ինչպես և էստրանգելոյի պարագայում, քաղածայնի համությունը նշող գիծը սովորաբար դրվում է տառի վրա՝ ܘܪܝܠܐ: Հոգնակի քվի նշող սյամն կետերի գործածությունը չի տարբերվում սերտո տառատեսակից:

Հ.11. Նեստորյան տառատեսակի ուրույն կետադրական նշաններից են անցյալ ժամանակի III դեմքի եզակի իգական բայածևի ⦿ վերջածանցի ներքևում երբեմն դրվող երկու կետերը ܘܪܝܠܐ = ܘܪܝܠܐ: Այս նշանը դրվում է նաև որոշ դերանունների և շայածևների ներքևում ܘܪܝܠܐ = ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐ = ܘܪܝܠܐ: ܘܪܝܠܐ = ܘܪܝܠܐ:

Հ.12. Արևելյան ասորերենում ռուբբախա-ն, որպես կանոն, միշտ նշվում է⁴: Արդի արևելյան արտասանության մեջ ճ տառը, անկախ դիրքից, հիմնականում հնչեցվում է պայթական տարբերակով: Այն բառերում, որոնցում պե-ն շփական է ար-

¹ Արդի արևելաստորերենում այս կապակցությունը կոչվում է ովասա:
² Արդի արևելաստորերենում այս կապակցությունը կոչվում է ավախա:
³ Որոշ ձեռագրերում՝ ցանկացած ալաֆ-ից առաջ:
⁴ Սույն դասագրքի նեստորագիր տեքստերում դրանց ընթերցման կարգը դուրսագնելու համար ռուբբախա-ն, բացի մի քանի տեքստերից, չի նշվում:

տասանվում, ռուբբախա-ի փոխարեն կարող է գործածվել հետևյալ նշանը՝ ܘܪ:

Հ.13. Կրճատված բառերից հետո նեստորյան տառատեսակում կարող է դրվել հատուկ նշան՝ ܘܪܝܠܐ:

Հ.14. Արևելյան ասորերենում ալաֆ տառը պահպանում է իր ձայնանիշը՝ ի տարբերություն արևմտյան ասորերենի, ուր ալաֆ-ի ձայնանիշը, որպես կանոն, անցնում է նախորդող տառին՝ (ܘܪܝܠܐ) ܘܪܝܠܐ ܘܪܝܠܐ, (ܘܪܝܠܐ) ܘܪܝܠܐ ܘܪܝܠܐ (ܘܪܝܠܐ) ܘܪܝܠܐ:

Հ.15. Արևելյան ասորերենում «աւ» երկհնչյունը գրվում է զկաֆա-ով՝ ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐ, ի տարբերություն արևմտյան ասորերենի, ուր այն գրվում է պտախա-ով՝ ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐ:

Հ.16. «Հխուս» անունը արևելյան ասորերենում գրվում է ܘܪܝܠܐ ܘܪܝܠܐ: Բառասկզբի յոդ տառի վրա այս և այլ բառերում կարող է դրվել փոքր ալաֆ, որը չի ազդում արտասանության վրա՝ ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐ:

Հ.17. ܘܪ բառի նմանությամբ՝ չնշվող «օ» հնչյունով արևելյան ասորերենում հանդես է գալիս նաև ܘܪܝܠܐ մեղանայ բառը (արևմտյան ասորերենում՝ ܘܪܝܠܐ): ܘܪ տարբերակի նմանությամբ՝ հանդիպում է նաև այս բառի ܘܪܝܠܐ գրությունը:

Հ.18. Ինչպես երևում է նեստորյան գիրը ներկայացնող աղյուսակից, նեստորյան տառատեսակն ունի հատուկ կցագիր բառավերջի բառ և ալաֆ տառերի համար ܘܪ:

Հ.19. Ի տարբերություն սերտո տառատեսակի, որով տեքստերը համախ գրվում կամ տպվում են առանց ձայնանիշերի և օժանդակ նշանների՝ նեստորյան տառատեսակը, որպես կանոն, միշտ համարվում է ձայնանիշային և կետադրական ողջ հավաքածուով: Այս սկզբունքը պահպանվում է և արդի գրական արևելյան ասորերենում, որը գործածում է նեստորյան գիրը:

Հ.20. Նեստորյան ձայնանիշները երբեմն գործածվում են նաև սերտոյազիր տեքստերում՝ ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐ, և այլն:

Հ.21. Բացի զուտ հակորիկյան և նեստորյան ձայնանիշադրությունից, գոյություն ունի նաև ձայնանիշադրության խառը համակարգ, որը հանդիպում է ուշ ժամանակաշրջանի հակորիկյան ձեռագրերում, ինչպես նաև նոր ժամանակաշրջանի եվրոպական քերականական ձեռնարկներում ու բառարաններում: Այս համակարգում հակորիկյան ձայնանիշերի կորից գործածվում է նեստորյան ովասա կառյա ձայնանիշը՝ ܘܪܝܠܐ, ܘܪܝܠܐ, և այլն:

Նշանակյալն	→ 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
	𐎠 𐎡
	𐎠 𐎡
	→ 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
Ազգայն	→ 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
	𐎠 𐎡
	𐎠 𐎡
	→ 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
Էստրանգելը	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
	𐎠 𐎡
	𐎠 𐎡
	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
Արամեա-եզրայական ցուցանակներ	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
Փյունիկա-արամեական	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
Տասի անվանումը	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿
	𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 𐎼 𐎽 𐎾 𐎿

𐎠𐎡	զավար, մեծ բաժակ	𐎠𐎢	ձեռքի ափ
𐎠𐎢	ակամջ	𐎠𐎣	որովայն, արգանդ
𐎠𐎣	ճանապարհ, ուղի	𐎠𐎤	ուս
𐎠𐎤	ձեռք	𐎠𐎥	տախտակ
𐎠𐎥	կող, կողակից	𐎠𐎦	վահան
𐎠𐎦	նավ	𐎠𐎧	երինջ
𐎠𐎧	նայր	𐎠𐎨	աղ
𐎠𐎨	կարպետ, գորգ	𐎠𐎩	կրակ
𐎠𐎩	Երես, դեմք	𐎠𐎪	հոգի
𐎠𐎪	բորենի	𐎠𐎫	դանակ
𐎠𐎫	երկիր, հող	𐎠𐎬	վահան
𐎠𐎬	էգ ավանակ	𐎠𐎭	ձախ կողմ, ձախ ձեռք
𐎠𐎭	ջրհոր	𐎠𐎮	ազդր
𐎠𐎮	ծունկ	𐎠𐎯	աչք. աղբյուր
𐎠𐎯	նախիր	𐎠𐎰	փոթորիկ
𐎠𐎰	խումբ, երգչախումբ	𐎠𐎱	ոչխար
𐎠𐎱	վագ	𐎠𐎲	ամպ
𐎠𐎲	անիվ	𐎠𐎳	ոտի բաք, գարշապար
𐎠𐎳	հյուսիս	𐎠𐎴	մահճակալ
𐎠𐎴	կողք	𐎠𐎵	մառախուղ
𐎠𐎵	տիկ	𐎠𐎶	մատ
𐎠𐎶	բոտ	𐎠𐎷	ծիտ, ճճճղուկ
𐎠𐎷	ճկույթ	𐎠𐎸	կճուճ, խեցաման
𐎠𐎸	արտ, դաշտ	𐎠𐎹	ոզնի
𐎠𐎹	գիշատիչ բռչուն	𐎠𐎺	եղջյուր, շեփոր
𐎠𐎺	եղունգ	𐎠𐎻	ոտք
𐎠𐎻	աջ կողմ, աջ ձեռք	𐎠𐎼	աղաց
𐎠𐎼	շնագայլ	𐎠𐎽	երամակ, ջուկ
𐎠𐎽	ժայռ, քար	𐎠𐎾	սրբիչ, թաշկիմակ
𐎠𐎾	լյարդ	𐎠𐎿	դիակ
𐎠𐎿	պատմուճան	𐎠𐎿	ատամ. փղոսկր
𐎠𐎿	տաղանդ (ղրամ)	𐎠𐎿	ճիճու
𐎠𐎿	թև. եզր, կողմ. փեշ	𐎠𐎿	հարավ

Հ.22. Սույն ցանկին պատկանում են նաև ասորական այբուբենի տառերի, մարմնի այլ գույգ անդամների անվանումները, հունական այն փոխառությունները, որոնք հուճարենում պատկանում են իգական սեռին: Կենդանիների անվանումները, որպես կանոն, գործածվում են երկու սեռերով՝ ելնելով ենթատեքստից:

1. ԱՄԲՈՂԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐ

ԷԹՅՈՆԱՍ	ԷԹԴԱՍԱԼ	ԷԹԴՈՒԸԼ	ԱՅԷԼ	ԴԱԷԼ	ԴՈՒԼ		
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	անցյալ ժամանակ (Perfectus)
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	անցյալ ժամանակ (Imperfectus)
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	ենթակայական դերբայ
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	հարակատար դերբայ
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	հիմնական եղանակ
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	անորոշ դերբայ

¹ Սույն կատույցի բոլոր բայածիններում երկրորդ արժատականը կրկնակ է:
² Որպես ԷԹԴԱՍԱԼ կատույցի հիմնական եղանակ կարող է գործածվել նաև ԷԹԴՈՒԸԼ կատույցի հիմնական եղանակը:

2. ԲԱՅԵՐ, ՈՐՈՒՑ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆԸ Է Ի (I-I)

ԷԹՅՈՆԱՍ	ԷԹԴԱՍԱԼ	ԷԹԴՈՒԸԼ	ԱՅԷԼ	ԴԱԷԼ	ԴՈՒԼ		
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	անցյալ ժամանակ (Perfectus)
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	անցյալ ժամանակ (Imperfectus)
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	ենթակայական դերբայ
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	հարակատար դերբայ
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	հիմնական եղանակ
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	
Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	Ան	անորոշ դերբայ

¹ Սույն կատույցի բոլոր բայածիններում երկրորդ արժատականը կրկնակ է:
² Որպես ԷԹԴԱՍԱԼ կատույցի հիմնական եղանակ կարող է գործածվել նաև ԷԹԴՈՒԸԼ կատույցի հիմնական եղանակը:

9. ԴՐԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐԸ
ԴԵՐԱՆԿԱՆԿԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆՑՆԵՐԻ ՀԵՏ

حرف / حروف	ك	خ	ح	ح	ك	ك
مُحَدَّث	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث ²	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث ³	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث ⁴	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	-	مُحَدَّث ⁵	مُحَدَّث	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	-	مُحَدَّث ⁶	مُحَدَّث	-	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث ⁷	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث
مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث ⁸	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث	مُحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث ⁹	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث ¹⁰	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث ¹¹	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث ¹²	أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث ¹³	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث ¹⁴	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
أَمْحَدَّث	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث ¹⁵	-	أَمْحَدَّث	أَمْحَدَّث
تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث
تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث ¹⁶	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث
تَمْحَدَّث	-	تَمْحَدَّث ¹⁷	تَمْحَدَّث	-	تَمْحَدَّث	تَمْحَدَّث
مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث ¹⁸	مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث
مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث ¹⁹	مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث
مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث ²⁰	مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث
مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث ²¹	مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث
مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث ²²	مَمْحَدَّث	-	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث
مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث ²³	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث	مَمْحَدَّث

¹ Իգական սեռի ձևերը ստանալու համար սյունակում ներկայացված ձևերի حرف վերջավորությունը պետք է փոխարինել ك վերջավորությամբ:

² կրտայթայ ³ կրտայթի ⁴ կրտայթնայ ⁵ կրտայթոնայ ⁶ կրտայթենայ ⁷ կառլու ⁸ կառլայ ⁹ էլարլու ¹⁰ բելարլու ¹¹ բելարլայ ¹² բելարլինայ ¹³ նկարլու ¹⁴ բելարլունայ ¹⁵ բելարլանայ ¹⁶ նկարլունայ ¹⁷ նկարլանայ ¹⁸ կրտուլայ ¹⁹ կրտուլի ²⁰ կուտուլու ²¹ կուտուլունայ ²² կրտուլայ ²³ կրտուլենայ

10. III.- ԽՍԲԻ ԲԱՅԵՐԸ ԴԵՐԱՆԿԱՆԿԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱԾԱՆՑՆԵՐԻ ՀԵՏ
(ԴՐԱԼ ԿԱՌՈՒՅՑ)

حرف / حروف	ك	خ	ح	ح	ك	ك
سُحَدَّث	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث ¹	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث ²	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث ³	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث ⁴	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	-	سُحَدَّث ⁵	سُحَدَّث	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	-	سُحَدَّث ⁶	سُحَدَّث	-	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث ⁷	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث
سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث ⁸	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث	سُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ⁹	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ¹⁰	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ¹¹	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ¹²	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث ¹³	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث ¹⁴	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ¹⁵	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ¹⁶	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث ¹⁷	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث ¹⁸	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث ¹⁹	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث ²⁰	أُسُحَدَّث	-	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث
أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث ²¹	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث	أُسُحَدَّث

¹ խրզայթայ ² խրզայթի ³ խրզայ ⁴ խրզայնայ ⁵ խրզայթոնայ ⁶ խրզայթենայ ⁷ խրզաու ⁸ խրզայայ ⁹ էլալու ¹⁰ բելալու ¹¹ բելալունայ ¹² բելալանայ ¹³ բելալունայ ¹⁴ բելալանայ ¹⁵ նկխալունայ ¹⁶ նկխալանայ ¹⁷ խրզու ¹⁸ խրզայի ¹⁹ խրզաու ²⁰ խրզայթնայ

Վատրերեն-Հայերեն ԲԱՌԱՐԱՆ

Վատրերեն-Հայերեն բառարան

Բառարանը պարունակում է դասագրքի աստերեն ողջ բառապաշարը, ինչպես նաև մեծ թվով բառեր, որոնք չեն հանդիպել դասագրքում, սակայն պատկանում են հաճախ գործածվող բառերի թվին: Բառարանը պարունակում է Նոր Կտակարանի գրեթե ողջ բառապաշարը՝ բացառությամբ մեկական անգամ հանդիպող հատուկ անունների:

Բառարանը կազմված է այբբենական սկզբունքով, հետևաբար ԷԹՊԸԷԼ, ԷԹՊԱԱԱ, ԷԹԹԱՅԱԱ և ԱՅԷԷԼ կառույցի բայերը գետեղված են պաֆ տառի տակ:

Բառարանում գոյականներն ու անականները տրված են ենթատիկ վիճակում: Եթե գոյականի կամ անականի բացարձակ վիճակի ձևն ունի անկանոն կամ ոչ բացահայտ ձև, ապա այն ներկայացվում է բառի կողքին՝ կլոր փակագծերի մեջ: Այն դեպքերում, երբ բացարձակ վիճակի ձևը չի համընկնում կապակցված վիճակի ձևի հետ, փակագծերում նախ՝ տրվում է բացարձակ վիճակի, ապա՝ թեքագծից հետո՝ կապակցված վիճակի ձևը:

Նույն սկզբունքով՝ կլոր փակագծերում տրվում են միայն հոգնակի թվի ոչ կանոնավոր ձևերը: Եթե տրվում են միևնույն բառի և՛ բացարձակ վիճակի, և՛ հոգնակի թվի ձևերը, ապա փակագծերում աջից ձախ նախ՝ ներկայացվում է բացարձակ վիճակը (կամ բացարձակ և կապակցված վիճակները), ապա՝ թեքագծից հետո՝ հոգնակի թիվը: Եթե բառն ունի հոգնակի թվի մի քանի ձևեր, ապա դրանք տրվում են ստորակետներով իրարից անջատված (նույնը վերաբերում է նաև բացարձակ և կապակցված վիճակին): Այսպես՝ քառի աստիճանի փակագծերում տրված են հետևյալ ձևերը՝ (Աճճա՛ . Աճճա՛ . Աճա՛ . Աճա՛/ա՛), որ ք՝ ձևը բացարձակ վիճակն է, ա՛ ձևը՝ կապակցված, իսկ ստորակետներով անջատված մյուս չորսը՝ հոգնակի թվի ձևերը:

Բայերի դեպքում ՊԸԱԱ կառույցի բայերի կողքին՝ քառականի փակագծերում, տրվում է ապառնիի ձևը (ԱՅ դեմքի եզակի արական), ինչպես, օրինակ՝ քառ [քառ], իսկ մյուս կառույցների դեպքում քառականի փակագծերում հապավումով նշվում են կառույցի անվանումը և ՊԸԱԱ կառույցի այն ձևը, որից կազմված է տվյալ բայածերը, ինչպես՝ քառա *ապա* < քառա, այսինքն՝ ՊԸԱԱ կառույցի քառա բայից կազմված ՊԱԷԷԼ կառույցի քառա բայ: Որոշ դեպքերում նշվում է ոչ թե ՊԸԱԱ կառույցի բայը, այլ պարզապես բայարմատը (տարբերակելի է ձայնանիշերի բացակայությամբ): Դա նշանակում է, որ այդ բայարմատը ՊԸԱԱ կառույցում գործածելի չէ: Եթե բայածերը կազմված է գոյականից, ապա վերջինս նշվում է ՊԸԱԱ կառույցի ձևի կամ բայարմատի փոխարեն:

Բայական կառույցները նշված են հետևյալ հապավումներով.

պը.	ՊԸԱԱ	երպլլ.	ԷԹՊԱՅԱԱ
երպլլ.	ԷԹՊԸԷԼ	պլպլ.	ՊԱԱՊԵԼ
պա.	ՊԱԷԷԼ	երպլլպլ.	ԷԹՊԱԱՊԱԱ
երպա.	ԷԹՊԱԱԱ	պմ.	ՊԱԱԵԷԼ
աֆ.	ԱՅԷԷԼ	երպմ.	ԷԹՊԱԱՍԱ
երբաֆ.	ԷԹԹԱՅԱԱ	պո.	ՊԱԱԵԷԷԼ
չաֆ.	ՇԱՅԷԷԼ	երպո.	ԷԹՊԱԱՈՒԱԱ
էշբֆ.	ԷՇԹԱՅԱԱ	պլի.	ՊԱԱԻ
սաֆ.	ՍԱՅԷԷԼ	երպլի.	ԷԹՊԱԱԻ
էսբֆ.	ԷՍԹԱՅԱԱ	պի.	ՊԱԱԷԷԻ
պոլ.	ՊԱԱԻԷԷԼ	երպի.	ԷԹՊԱԱՀԷԷԻ
երպոլ.	ԷԹՊԱԱՈՒԱԱ	պլլ.	ՊԱԱԱԱ
պլլ.	ՊԱՅԷԷԼ	երպլլլ.	ԷԹՊԱԱԱԱ

Բառարանը չի հետևում որևէ կոնկրետ ուղղագրության, և բառերի մի մասը տրված է «արևելյան», իսկ մյուս մասը՝ «արևմտյան» գրությամբ:

Փոխառությունների դեպքում փակագծերում նշվում է աղբյուր հանդիսացող հունական կամ լատինական բառը:

١٤١ (هـ١٤١) օղ
 ١٤٢ օգոստոս
 ١٤٣ (أ١٤٣, أ١٤٣) հայր
 ١٤٤ (أ١٤٤, أ١٤٤) պտուղ, միրգ
 ١٤٥ [ا.ֆ. < ا١٤٥] վատություն անել, վնասել
 ١٤٦ [ا.ֆ. < ا١٤٦] կորչել, վախճանվել
 ١٤٧ կորուստ, վախճան
 ١٤٨ կորուստ. կորսված իր
 ١٤٩ հայրություն.
 ١٥٠ [ا.ֆ. < ا١٥٠] Մուրր Հայր
 ١٥١ [ا.ֆ. < ا١٥١] ամաչեցնել, ամորթահար անել
 ١٥٢ եղեգ. խորովակ. ջրանցք, առու
 ١٥٣ սգավոր, սգացյալ
 ١٥٤ սուգ, ողբ
 ١٥٥ կապար
 ١٥٦ փեփուր.
 ١٥٧ քանդակ
 ١٥٨ Արքահամ
 ١٥٩ [ا.ֆ. < ا١٥٩] լույս սփռել, փայլատակել
 ١٦٠ [ا.ֆ. < ا١٦٠] ազատ արձակել
 ١٦١ [ا.ֆ. < ا١٦١] գլուխը կախել
 ١٦٢ ջրանցք, ստու
 ١٦٣ փորձ, մրցույթ, պայքար (< αγών)
 ١٦٤ հողակտոր, ագարակ, գյուղ (< αγρός)
 ١٦٥ [ا.ֆ. < ا١٦٥] պատասխանել
 ١٦٦ վարձու աշխատող
 ١٦٧ [ا.ֆ. < ا١٦٧] համարձակվել, հանդգնել, անամորթաբար վարվել
 ١٦٨ [ا.ֆ. < ا١٦٨] հանդգնորեն պատասխանել
 ١٦٩ գաղթար, մեծ բաժակ (hq.)
 ١٧٠ [ا.ֆ. < ا١٧٠] պատկեցնել, հեցնել. կիսապատկեղձ մեկ թևի վրա հենված
 ١٧١ [ا.ֆ. < ا١٧١] հանձնել, վատահել
 ١٧٢ [ا.ֆ. < ا١٧٢] վարձել
 ١٧٣ [ا.ֆ. < ا١٧٣] երկար տևել, շարունակվել, որևէ բան երկար ժամանակ անել.

١٧٤ (ح١٧٤, ح١٧٤) համբերատար լինել
 ١٧٥ [ا.ֆ. < ا١٧٥] վարձ, աշխատավարձ, ռոմիկ
 ١٧٦ տանիք, կտուր.
 ١٧٧ [ا.ֆ. < ا١٧٧] լուսնոտ
 ١٧٨ (ح١٧٨) նամակ
 ١٧٩ [ا.ֆ. < ا١٧٩] իշխանություն գործադրել, կատարել
 ١٨٠ Եղոմ (երկիր Անդրհորդանանում)
 ١٨١ Աղոն
 ١٨٢ [ا.ֆ. < ا١٨٢] դուրս կամ ներս նայել, հայացք գցել, երևալ, հայտնվել
 ١٨٣ [ا.ֆ. < ا١٨٣] վառել
 ١٨٤ Աղամ
 ١٨٥ [ا.ֆ. < ا١٨٥] նմանեցնել
 ١٨٦ [ا.ֆ. < ا١٨٦] քնեցնել
 ١٨٧ սկանց (hq.)
 ١٨٨ [ا.ֆ. < ا١٨٨] պարզաբանել, լույս սփռել
 ١٨٩ մարտ (ամիս)
 ١٩٠ ճարտարապետ, շինարար
 ١٩١ [ا.ֆ. < ا١٩١] պատել, վրա հասնել
 ١٩٢ (ه١٩٢) տեսակ, ցեղատեսակ
 ١٩٣ [ا.ֆ. < ا١٩٣] ծաղրել
 ١٩٤ [ا.ֆ. < ا١٩٤] զլանալ, աչք թերել, երես թերել. արհամարհել, բանի տեղ չդնել
 ١٩٥ [ا.ֆ. < ا١٩٥] դարձնել, փոխել, տեղափոխել, վերադարձնել
 ١٩٦ [ا.ֆ. < ا١٩٦] անհամզտացնել, նեղություն տալ, վնասել
 ١٩٧ Անարուն
 ١٩٨ կամ. քան
 ١٩٩ ո՛վ
 ٢٠٠ [ا.ֆ. < ا٢٠٠] վերջ դնել, ոչնչացնել. կորցնել, զրկվել
 ٢٠١ [ا.ֆ. < ا٢٠١] տանել, ուղեկցել, հասցնել
 ٢٠٢ [ا.ֆ. < ا٢٠٢] վարձով տալ
 ٢٠٣ [ا.ֆ. < ا٢٠٣] խոստովանել. ընդունել, ճանաչել. շնորհակալություն հայտնել
 ٢٠٤ [ا.ֆ. < ا٢٠٤] տեղեկացնել, հայտնել, իմաց անել
 ٢٠٥ [ا.ֆ. < ا٢٠٥] պարտք տալ, փոխ տալ

٢٠٦ [ا.ֆ. < ا٢٠٦] տկարանալ, տկարացնել
 ٢٠٧ [ا.ֆ. < ا٢٠٧] հասպաղել, ուշացնել, ուշանալ, հետաձգել
 ٢٠٨ այսիքնք, ասել է թե
 ٢٠٩ [ا.ֆ. < ا٢٠٩] կերակրել
 ٢١٠ [ا.ֆ. < ا٢١٠] սևացնել, թուխացնել
 ٢١١ սև, թուխ
 ٢١٢ [ا.ֆ. < ا٢١٢] ծնել, ծնունդ տալ ողբ, լաց.
 ٢١٣ [ا.ֆ. < ا٢١٣] (Երեմիա մարգարեի) ողորմեղություն, փորձանք
 ٢١٤ [ا.ֆ. < ا٢١٤] բախամոծել, աղերեսել, պաղատել
 ٢١٥ արհեստավոր
 ٢١٦ արվեստ, արհեստ
 ٢١٧ (أ٢١٧, أ٢١٧) ազգ, ժողովուրդ
 ٢١٨ ո՛վ
 ٢١٩ կացարան
 ٢٢٠ (أ٢٢٠, أ٢٢٠) Ավետարան (< ευαγγέλιον)
 ٢٢١ ավետարանիչ
 ٢٢٢ մերքինի (< εννοχος)
 ٢٢٣ Էուրյուն (< ουσια)
 ٢٢٤ [ا.ֆ. < ا٢٢٤] ավկացնել, շատացնել, ուժեղացնել
 ٢٢٥ [ا.ֆ. < ا٢٢٥] աճեցնել. պտուղ կամ ծիլ տալ
 ٢٢٦ [ا.ֆ. < ا٢٢٦] սպառվել, ավարտվել, անհայտանալ
 ٢٢٧ (ه٢٢٧) շտեմարան
 ٢٢٨ [ا.ֆ. < ا٢٢٨] այրել
 ٢٢٩ [ا.ֆ. < ا٢٢٩] լայնացնել, ընդլայնել, տարածել, մեծացնել. մեծարել, փառքի արժանացնել
 ٢٣٠ զորտ
 ٢٣١ Եղեսիա, Ուրֆա
 ٢٣٢ տե ս իճ
 ٢٣٣ (أ٢٣٣, أ٢٣٣) ճանապարհ, ուղի (hq.)
 ٢٣٤ (أ٢٣٤) պառտ. մտոր
 ٢٣٥ երկարություն
 ٢٣٦ (أ٢٣٦) հանդիպում
 ٢٣٧ Երուսաղեմ
 ٢٣٨

٢٣٩ [ا.ֆ. < ا٢٣٩] ժառանգություն բողոնել, ժառանգություն բաշխել
 ٢٤٠ [ا.ֆ. < ا٢٤٠] մեկնել (ձևորը)
 ٢٤١ օվկանճա
 ٢٤٢ [ا.ֆ. < ا٢٤٢] գնվել
 ٢٤٣ [ا.ֆ. < ا٢٤٣] հոգ տանել, զգուշանալ, հսկել
 ٢٤٤ [ا.ֆ. < ا٢٤٤] զգուշանալ, հսկել
 ٢٤٥ [ا.ֆ. < ا٢٤٥] զինվել
 ٢٤٦ [ا.ֆ. < ا٢٤٦] զայրանալ, բռնկվել
 ٢٤٧ [ا.ֆ. < ا٢٤٧] կախվել, խաչվել
 ٢٤٨ [ا.ֆ. < ا٢٤٨] սփռվել, ցանվել, սերմնավորվել, տնկվել
 ٢٤٩ [ا.ֆ. < ا٢٤٩] փայլատակել, շողալ
 ٢٥٠ [ا.ֆ. < ا٢٥٠] շարժել, ցնցել
 ٢٥١ [ا.ֆ. < ا٢٥١] գնալ.
 ٢٥٢ [ا.ֆ. < ا٢٥٢] որևէ բանի պիտանի չէ
 ٢٥٣ [ا.ֆ. < ا٢٥٣] գոչել, կանչել, գոռալ
 ٢٥٤ [ا.ֆ. < ا٢٥٤] նսեմացնել, ոչնչի հասցնել
 ٢٥٥ երարյր
 ٢٥٦ [ا.ֆ. < ا٢٥٦] սիրել
 ٢٥٧ [ا.ֆ. < ا٢٥٧] վերցնել, բռնել, պահել
 ٢٥٨ դրան փական
 ٢٥٩ եղբայրություն
 ٢٦٠ [ا.ֆ. < ا٢٦٠] վերականգնացնել
 ٢٦١ բռնում, պահում, տիրապետում
 ٢٦٢ Ամենակալ (Աստված)
 ٢٦٣ մերձավոր, մտերիմ
 ٢٦٤ մամ, մնամառիպ, մնամօրինակ
 ٢٦٥ [ا.ֆ. < ا٢٦٥] քաղցրացնել
 ٢٦٦ [ا.ֆ. < ا٢٦٦] բուժել
 ٢٦٧ մեք
 ٢٦٨ [ا.ֆ. < ا٢٦٨] ավերել, քանդել
 ٢٦٩ վերջին
 ٢٧٠ (أ٢٧٠) ուրիշ. այլ (այր.)
 ٢٧١ այլ կերպ
 ٢٧٢ (أ٢٧٢) ուրիշ. այլ (hq.)
 ٢٧٣ [ا.ֆ. < ا٢٧٣] ցավ պատճառել, ցավեցնել

أسقم [*աֆ. < սգթ*] ընթրել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] իջեցնել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] լավություն անել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] լուր բերել, հայտ-
 անել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] պնդություն, կարծրություն
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] անվել, լցվել, կա-
 րել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] մոլորության մեջ
 գցել, շփոթեցնել, գրկել
 أسمت եզրակալական, դարձական
 أسمت (أسمت, أسمت, أسمت, أسمت/أسمت/أسمت)
 أسمت ձեռք (*իգ.*)
 أسمت կողքը, կողքին, մոտ
 أسمت ձեռամբ, միջոցով
 أسمت կանգ կամաց-կամաց,
 աստիճանաբար
 أسمت *ս*՝ը, *ո*՝ը (*իգ.*)
 أسمت ասպի՛, կնցցե՛, լավ է (< *ev*)
 أسمت պատվիրակ, դեսպան
 أسمت դեսպանություն, դեսպանա-
 կան առաքելություն
 أسمت հետև, այնուհետև, ուստի
 (< *ետ*)
 أسمت Իտալիա
 أسمت ինչպես. մոտավորապես, մոտ.
 أسمت Գ որպեսզի
 أسمت որտե՛ղ
 أسمت *տե ս* Աստ
 أسمت ինչպե՛ս.
 أسمت Գ Աստ այնպես, ինչպես. ինչ-
 պես և
 أسمت եղջերու
 أسمت սեպտեմբեր
 أسمت որո՞՞նք, ո՞րը
 أسمت ծառ
 أسمت որտե՛ն, որտեղի՞ց
 أسمت ցերեկ
 أسمت ցերեկային
 أسمت այո
 أسمت ո՞ր, ո՞րը (*ար.*)
 أسمت Իսրայել
 أسمت իսրայելցի, իսրայելական
 أسمت իզուր (< *ետ*)
 أسمت պատիվ, փառք
 أسمت *տե ս* Աստ
 أسمت մայիս
 أسمت սուրբ սրբոց (< *սբատու*)
 أسمت *տե ս* Աստ

أسمت երկրով
 أسمت կա, առկա է, գոյություն ունի
 أسمت գոյություն, առկայություն, է-
 ություն
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] բերել, տանել
 أسمت իժ (< *էջոն*)
 أسمت մման, պես, ինչպես, մմանա-
 պես
 أسمت միասին, միաժամանակ
 أسمت անմիջապես, միաժամանակ
 أسمت [*Աստ*] ուտել.
 أسمت Աստ շարժանակ
 أسمت սատանա
 أسمت (Գ) أسمت (Աստ) միմյև, միմյև որ,
 կարծես բե, ինչպես
 أسمت կարծես, իբր, ինչպես, որպես-
 զի
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] կշտամբել, մա-
 խատել, հանդիմանել
 أسمت հիվանդանոցի հիվանդանոց
 (< *էստոնոզի*)
 أسمت հիվանդանոցի ավագ
 أسمت *տե ս* Աստ
 أسمت օտարական, օտար մարդ
 (< *էէնոզ*)
 أسمت հողագործ, մաճկալ
 أسمت հողագործություն, գյուղատն-
 տեսություն
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] քարոզել, հռչակել,
 հայտարարել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] պատեցնել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] գրել, շարադրել.
 أسمت գրել տալ
 أسمت այլ, սակայն, եթե ոչ.
 أسمت եթե միայն
 أسمت Ալքինոս
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] հագցնել
 أسمت Աստված
 أسمت աստվածային եություն, աստ-
 վածություն.
 أسمت Աստված Աստվածություն,
 հեթանոսություն
 أسمت աստվածային
 أسمت աստվածուհի, կուռք
 أسمت եթե (*անհրաժեշտ պայման ար-
 տահայտելիս*)
 أسمت *տե ս* Աստ
 أسمت կեղերիչ, շարժարող
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] ձանձրացնել,
 գլուխ տանել
 أسمت լացուկոծ, հեծեծանք

أسمت Եղիա
 أسمت Եղիագար
 أسمت Եղիչե
 أسمت մեղ. մեղված, ճնշված, հար-
 կադրված
 أسمت կող. կողակից (*իգ.*)
 أسمت [*պս. < أسمت*] սովորեցնել,
 դասավանդել
 أسمت հազար
 أسمت մավ (*իգ.*)
 أسمت մավապետ, մավաստի
 أسمت [*յգ.*] ճնշել, հալածել,
 պարտադրել, ստիպել. շտապ
 أسمت լինել, հրատապ լինել
 أسمت [*պս. < أسمت*] *տե ս* Աստ
 أسمت (Աստ, Աստ) մայր (*իգ.*)
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] բուլանալ,
 տկարանալ, հիվանդանալ.
 أسمت բուլացնել, տկարացնել
 أسمت Ամիր (քաղաք Միջագետքի
 հյուսիսում)
 أسمت ամեն, արդարև, հիրավի,
 ճշմարիտ.
 أسمت Աստ իբր, հիրավի
 أسمت տևական, անվերջ, հավերժ,
 հավերժական, մշտական, շա-
 բունական, կայուն, հաս-
 տատուն
 أسمت մշտապես, անդադար, շարու-
 անկարար
 أسمت տևողականություն, մշտակա-
 նություն
 أسمت (Աստ) Էմիր, հրամանատար
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] շոշափել տալ
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] սպանել, մահ-
 վան մատնել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] իջեցնել, խոնար-
 հել, ստորանալ
 أسمت կարպետ, գորգ (*իգ.*)
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] թագավորել,
 տիրել, պատել
 أسمت մասնագիտություն, արհեստ-
 սովորություն
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] բանի տեղ չդնել,
 արհամարհել, համարձակվել
 أسمت [*աստ*] ասել
 أسمت (Աստ) գառ
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] համարձակվել,
 հանդգնել, ռիսկի դիմել, ար-
 կածախնդրության գնալ
 أسمت (Աստ) աղախին, սպաստի
 أسمت (Աստ) բազուկ, կամգուն (եր-

أسمت կարության միավոր)
 أسمت ե՞րբ, երբեմն.
 أسمت Գ Աստ երբ
 أسمت Գ Աստ Աստ ամեն անգամ, ինչ
 أسمت Աստ Աստ մինչև ե՞րբ
 أسمت եթե (*հրական պայման ար-
 տահայտելիս*). մի՛.
 أسمت ... Գ ... լինի դա..., բե...
 أسمت ես
 أسمت Անգլիա. անգլիական, անգլի-
 ացի
 أسمت արդ եթե, ուրեմն եթե, մույնիսկ
 եթե
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] լուսավորել
 أسمت Անտիոք
 أسمت *տե ս* Աստ
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] օրորել, ճոճել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] հանգիստ տալ,
 հանգստացնել, հանդարտեց-
 նել, բավարարել, բողոքել, վայր
 դնել, մի կողմի դնել
 أسمت պահանջ (*իգ.*) (< *սոնչի*)
 أسمت մարդ, էսկ, անձ.
 أسمت ինչ-որ մեկը, մեկը
 أسمت Ա ոչ որ
 أسمت Աստ ամեն որ,
 ամեն մեկը
 أسمت մարդկություն, մարդկային է-
 ություն. մարդիկ, ժողովուրդ.
 أسمت Աստ Աստ մարդկանց
 բազմություն
 أسمت մարդկային
 أسمت դու (*ար.*)
 أسمت դուք (*ար.*)
 أسمت դու (*իգ.*)
 أسمت դուք (*իգ.*)
 أسمت (Աստ/Աստ) կից
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] կոչիկ հագցնել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] մտածել,
 կարծել, ենթադրել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] ավելացնել, շա-
 տացնել
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] վկայել, մահա-
 տակվել
 أسمت կասպան. բանտարկություն.
 պարտավորվածություն
 أسمت շքամուտք, մուտք (< *ստոն*)
 أسمت ստամոքս
 أسمت [*աֆ. < أسمت*] բերվել, շրջվել,
 երես բերել

أَمَّيْتُ [աֆ. < ʾم] լվանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ] գտնել, կարողանալ
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] մերկացնել
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] հանձնել, հանձնվել, ավարտել, ամբողջացնել, խաղաղ դաշն կնքել
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] լսեցնել, լսել տալ
 أَمَّيْتُ Եսայի
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] թուլացնել, թուլանալ, տկարացնել
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] լցնել, ածել, բափել, շոայել
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] քրել, ոռոգել, խմեցնել
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] ճանապարհ ընկնել, մեկնել, առաջնորդել
 أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] վտտահել, հաստատել, հավատտել, հավաստիացնել, ճշմարտություն ասել, ճշմարիտ հայտնվել
 أَمَّيْتُ տնճ, տապ
 أَمَّيْتُ տն u ʾم
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] մերժել, հրաժարվել, խուսափել, ներողություն խնդրել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] փառաբանվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّիْتُ] գերություն տարվել, գերի ընկնել, որևէ բանով տարվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] թուլատրվել, ներվել, բողոքել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] արձակվել, նետվել, փտարվել, աքսորվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] գայրակղվել, հրապուրվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] ուղարկված լինել, դեմ նետվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] խոտտվանել, խոտտանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] ճանաչել, իմանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] փրկվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] հավասարվել, հավասարը լինել, արժանանալ, արժանի լինել
 أَمَّيْتُ երանի, ո՞ր է բե
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] ընկերակցել, մասնակցել, հաղորդակցվել, կենակցել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ] խմել

أَمَّيْتُ [اَمَّيْتُ < ʾم] խմեցնել, հյուսել
 أَمَّيْتُ տն u ʾم
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] գտնվել, հայտնվել, պատահել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] շնորհվել, տրվել, կտակվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] ուղարկվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] տիրանալ, տիրել, իշխել, գրավել, իրավասու լինել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] ավարտվել, ամբողջանալ, հանձնվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] ավարտվել, լրանալ, ամբողջացվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] լսվել, լսելի լինել, ենթարկվել, հնազանդվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] տեղի ունենալ, կայանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] շարչարել, տանջել, կտտել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] փոխվել, փոփոխվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] ցավի մեջ լինել, տանջվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] խաղալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] պատմել, ասել, քննարկել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] տկարանալ, թուլանալ անցած տարի, մեկ տարի առաջ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] վերցվել, տարվել, բարձրացվել, հանվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < عَمَّيْتُ] տեղից բարձրանալ, վեր կենալ, տեղաշարժվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] շղթվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] ազատ արձակել, ազատել, թուլացնել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] ամրակայվել, հաստատվել, հաստատուն հաստատակամ լինել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ] գալ
 أَمَّيْتُ (ʾم) նշան, դրոշ, համաստեղություն
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] սգալ, ողբալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] դաշնակցել, համաձայնվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < حَمَّيْتُ] ներություն մեջ լինել, տանջվել, տատապել, ստիպված լինել

أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ասվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] բուժվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] կապվել, շղթայվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] թափվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] սփռվել, ցրվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ծաղրի ենթարկվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ստուգվել, փորձվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ընդդիմախոսել, դիմադրել, լեզվակոխ անել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ընդհատվել, տասպաղվել, ի շիր արվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մխիթարվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] նկատի ունենալ, հայվի առնել, հասկանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] խառնվել, խառնաշփոթ մեջ հայտնվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] կատուցվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] վայելել, հանճար ստանալ, ըմբոշխնել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] վայելել մեկի ներկայությունը
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] քամահրանքի արժանանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] պահանջվել, պետք լինել, հարկավոր լինել, փնտրվել, որոնվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ջրածիլ լինել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մոլեզմել, կատաղած լինել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] զրկված լինել, չիեքիքել, չկարողանալ, տասպաղվել, տկարանալ, տկարացնել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] դիտել, հետևել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ստեղծվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] օրինություն ստանալ/խնդրել, սրբատեղի այցելել, հրաժեշտ տալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] իրեն արժանապատիվ կերպով պահել, պերճանքով հանդես գալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ընտրվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] անարգվել, պղծվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] խոնարհվել, երեսն ի վայր ընկնել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] բացահայտվել, հայտնի դառնալ

أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] քակարդն ընկնել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մեղադրվել, հեռանալ, թաքնվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] վստահվել, ի տնօրինություն տրվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] սաղրել, դրդել, հրահրել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] պարտություն կրել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] խուզվել, ածիլված լինել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մարմնավորվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] տարվել, առաջնորդված լինել, դեկավորվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մահանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մեղադրվել կամ կասկածվել ստի մեջ, ոչ ճշմարիտ համարվել, խաբվել, «مَدَّيْتُ ʾم ʾم ʾم ʾم ʾم ʾم» գառ ճշմարտություն գառ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] փտարվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] հիշել, վերիշել, մտաբերել, հիշատակել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] տն u ʾم
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ճանաչվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] զարմանալ, սաշել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] հետևել, համաձայնվել, հնազանդվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] մասնագիտանալ, հմտանալ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] հավատի արժանանալ, արդարացվել, վստահության արժանանալ, վստահի լինել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] դառնալ, վերածվել, շքովել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] գործ ունենալ, շփվել, զբաղվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] Ասորեստան, Աբուր մահանգ (Իր)
 أَمَّيْتُ ասորեստանյան, ասորեստանցի, Աբուր մահանգի բնակիչ
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] արգանդում մնալու, երկուճի ցավերով ծնվել, պղծվել, ապականվել, թայրայրվել
 أَمَّيْتُ [تَمَّيْتُ < ʾم] ընկերակցել, դաշնակցել

لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] նորացվել, նորացվել, վերականգնվել, նորացնել, նորացել, վերականգնել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] երևալ, ցուցադրվել, հայտնաբերվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] երևալ, հայտնվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ուժեղանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] իմաստուն դառնալ, իմաստունի պես գործել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] խառնվել, միահյուսվել, ամրամակցել, գործ ունենալ, շփվել, հարդորակցվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ատողջանալ, ապաքինվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] զայրանալ, կատաղել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] խեղդվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ծաղրի ենթարկվել, կշռամբանքի արժանանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ուժեղանալ, հզորանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ջանալ, ջանք ներդնել, ջանասեր լինել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] խղիչել, մտածել, դալ հյուսել (لِسْلَا)
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] գործադրել, կիրառել, օգտագործել, վարվել, ներդնել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] կնիքով կնքվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ամուսնանալ, ամուսնություն միջոցով կապ հաստատել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ամուսնանալ քազավորի դստեր հետ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պատրաստվել, ներկա լինել, գտնվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] սպառվել, անհայտանալ, ցրվել, վերջանալ, սկսարտվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] մոռացվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] համոզվել, անհալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] վտարվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] թարքվել
لِسْلَا, **لِسْلَا** [tɾɥu. < لِسْلَا] ցանկալ, տենչալ

لِسْلَا [a.ʃ. < لِسْلَا] դրսու հանել, արտահանել, փխխել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] հայտնի դառնալ, իմացվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] տրվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ծնվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պատվի արժանանալ, հարգվել, փառաբանվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ավելանալ, շատանալ, լիանալ, լիուլի դառնալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ուղղվել, պարտավանք ստանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ետ պահվել, կտրվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պսակվել (նախ ամուսնանալ), զարդարվել, մարտիրոսանալ, մահատակվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] դարանել, դարանակալել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] տխրել, սզալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] հավաքվել, ժողովվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ծածկվել, հագնել, հագնվել, բարձրվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] կշռամբանքի ենթարկվել, հանդիմանվել, մեղադրվել, սխալ ճանաչվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] հիվանդանալ, հիվանդ լինել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պտտել շուրջը, թափառել, շրջագայել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] վիրավորվել, վրդովվել, քարկանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ցածր ծայրով աղոթել, աղերսել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] զայրանալ, ջանք թափել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] գրվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ջանալ, ջանք ներդնել, մարտնչել, մարտել, պայքարել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] սիրտ առնել, քաջալերվել, գոտեսնողվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ուղեկցվել, ընկերակցել, տարվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] վիրավորվել, հարված ստանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ժամանել, վրահասնել

لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] իջեցվել, խոնարհվել, հնազանդ լինել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] աղով հաննվել, մեկի հետ շատ մտերիմ լինել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] տեսնել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ցրվել (նախ զգացմունքով), ավարտվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ցրվել, իրականանալ, կատարվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] խորհրդակցել, խոստացվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] խորհրդակցել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ասվել, խոսվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] հաշվվել, թվարկվել, դասվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] կարողանալ, հաղթել, ուժով գերազանցել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] Էզ ավանակ (h.g.)
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] մարգարեություն անել, կամխազուշակել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ծնվել, մտրակվել, պարտադրված լինել Արեմք
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պահվել, պահպանվել, ձեռնպահ մնալ, ետ մնալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] խարել, խարդախություն անել, խարվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ամոթից կտամ համետությունից ձեռնպահ մնալ, ամոթից ետ կանգնել, ամաչել, ծածկվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] օտարանալ, օտարացվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] վերցվել, ընդունվել, հասկացվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] փորձության ենթարկվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] վրեժ լուծել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] հարել, միանալ, անդամակցել, մեկին կապված հավատարիմ լինել, ստանալ հարաբերություն ունենալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] արվել, կատարվել, իրականանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] դատապարտել, մեղադրել

لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] օգնություն ստանալ, օգտվել, բուժվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] հիշել, վերիհիշել, հիշատակել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] մտնել, պատճառաբանել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] մկրտվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] զայրակողմել, փորձության ենթարկվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] զբաղվել, լավել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] վիճել, դիմադրել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ուսումնասիրվել, հետազոտվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] մաղվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ռոնել, բորբորվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պատրաստվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] բաժանված լինել, բաժանվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ցրվել, սփռվել, ցանցիք փակչել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] փակչել, փրկվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ծածկված լինել (փոշիով, արյունով, մեղքերով ևն)
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ներխոսման կտրամքի ենթարկվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] շրջվել դեպի, դառնալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] պատասխան տրվել, վերադարձվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] կտրվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] գոհ լինել, գոհանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] թափուր լինել, պակասել, հրաման ստանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] զվարճանալ, հաճույք ստանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] փոխհատուցում ստանալ, վճար ստանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] նշանակվել
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ուղղվել, շարժվել ունակություն ստանալ
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] քացվել (միանգամից)
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] քացվել (աստիճանաբար)
لِسْلَا [tɾɥu. < لِسْلَا] ընդունվել, ընդունելի լինել

اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] բարդել, հուղարկավորել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սրբանալ, սրբազորովել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սպանվել, մահվան մատնվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սպանողի ենթարկվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] դատապարտվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] հատարտվել, նշանակել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] գովաբանվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ետ քաշվել, մահանջել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] մոտենալ, դիպել, մատուցվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] կոչվել, անվանվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] կարծրանալ, քարանալ, ծանրանալ, դժվարանալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] տեղ, վայր, երկրամաս.
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ուր, որ, այնտեղ, ուր
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] մեծանալ, դատարարակվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] տեղի, փափագել, ձգտել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] հալածանքի ենթարկվել, հետապնդվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] վախենալ, ցնցվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սիրվել, սիրված լինել, ընկեր լինել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] գրասրտություն ցուցաբերել, ողորմել, խղճալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] հեռուն գնալ, հեռու մնալ, հեռացվել, հրաժարվել, մերժել
اَمَكُنْ [a.ɓ. < اَمَكُنْ] բրդել, թացացնել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] պատկել, դեմ նետվել, զիջել, ենթարկվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] մեծանալ, հզորանալ, ինքն իրեն մեծարել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] մտադրվել, ենթադրել, մտածել, կերակրել, կերակուր ստանալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ընդունված լինել, ընդունելի լինել, հաշտվել, մտադրվել, կարծել, նպատա-

կատրողվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] արժնել, գայրանալ, բողոքել, զանգատվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] գուգավորվել, զուգավորված լինել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] շարդվել, պատուվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] դատվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ոտքի կոխան լինել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] հետածգել, հսպաղել, վերջ դնել, վերջացնել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] զոջալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ավելացվել, ի լրումն տրվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] բնակություն հաստատել, բնակվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] շարժվել, սասանվել, ցնցվել, տագնապել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] վերցվել, բռնվել, գրավվել, առնվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] մեղավոր ճանաչվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սահմանվել, որոշվել, կանոնակարգվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] նգովքի ենթարկվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] վատսել, հույս դնել, սպավինել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] կախված լինել, բարձրացվել, խաչվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] զարմանալ, ապշել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] հանգստանալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] դրվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] նեղվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] արթնանալ, արթուն մնալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] զայրանալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] բռնվել, ծուրակն ընկնել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սայթաթել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] քարզմանվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] քարձրանալ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] կոտորվելով քացվել, ճեղքվածք ունենալ, ավերվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ուղիղ կանգնել, ուղղվել

و

اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ ջրհոր (hə.)
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] վատը լինել
اَمَكُنْ Բարեխոն
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ թիթ
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] կեսա-
 ռին խնդրանքով դիմել
اَمَكُنْ դրա համար, այդ պատճառով, ուստի
اَمَكُنْ որոճող, հետազոտող, փիլիսոփայության կամ տրամաբանության դասախոս (M + ɓ + ɔ) որովհետև չ...
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] սփռել, ցրել, տարածել
اَمَكُنْ հանցյալ, հանցարտ
اَمَكُنْ ամոքահար, շփոթված
اَمَكُنْ մթնշաղ, աղջամուղջ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ամաչել
اَمَكُنْ ամոք
اَمَكُنْ քազել
اَمَكُنْ բնութային, փորձություն
اَمَكُنْ միսիթարանք, սփռվածք
اَمَكُنْ ընթրում, ընկալում, խորաբանացություն
اَمَكُنْ ատաջնել
اَمَكُنْ բու (hə.)
اَمَكُنْ հաճույք, ուրախություն
اَمَكُنْ մտքը սպիտակեղեն
اَمَكُنْ տգիտ, տխմար, անկիրք, կոպիտ
اَمَكُنْ աշտարակ, կենդանակերպի նշան
اَمَكُنْ տգիտություն, հիմարություն
աَمَكُنْ (ɓ-ɔ) ծուկն (hə.)
اَمَكُنْ օրհնություն, օրհնաբ
اَمَكُنْ եփած կամ տապակած ուտե-
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] կողոպտել, թալանել
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ կողոպտիչ
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] բռնությանը կողոպտել
اَمَكُنْ կտորավաճառ

اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] ծաղրել
اَمَكُنْ ծաղր
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] բերծել, ճանկել
اَمَكُنْ անցք, ճեղքվածք, քացվածք
اَمَكُنْ փոքր քարակտոր
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] փորձել, բննել, փորձության ենթարկել, ստուգել
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ սեխ
اَمَكُنْ դատարկ, գոր, անօգուտ, անգործ
اَمَكُنْ հոգսի առարկա հանդիսացող
اَمَكُنْ հոգս, խնամք
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] շաշխատել, անգործ մնալ, անօգուտ լինել, ընդհատվել
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] վերջ դնել, դադարեցնել, խույս տալ գործից ազատ ժամանակ
اَمَكُنْ կաղնի
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] հիլիանալ
اَمَكُنْ հղի
اَمَكُنْ [tɾɔyɔ. < مَكُنْ] միսիթարել
اَمَكُنْ ծեռամբ, միջոցով
اَمَكُنْ Բել, Յուսիտեր մոլորակ (M + ɓ + ɔ) եպիսկոպոսի գահ (hə.) (< βίσιս)
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
اَمَكُنْ միջև
اَمَكُنْ (M + ɓ + ɔ) հավկիթ
اَمَكُنْ ամբոց, պալատ
اَمَكُنْ վատ, չար
اَمَكُنْ չարորեն
اَمَكُنْ չարություն, վատություն, մատանձ
اَمَكُنْ չարիք, չար արարք.
اَمَكُنْ խնայող, խնայողություն
اَمَكُنْ տես **اَمَكُنْ**
 ... **اَمَكُنْ** (ɓ) ... **اَمَكُنْ** Ա-ի և Բ-ի միջև բանտ
اَمَكُنْ արխիվ, գրադարան (< αρχαιο)
اَمَكُنْ որմնախորշ եկեղեցու պատուճ նշխարի համար
اَمَكُنْ խնդրյաարահ
اَمَكُنْ հիվանդանոց
اَمَكُنْ Բեթղեհեմ
اَمَكُنْ գերեզման

حَمْدٌ բաղնիք
حَمْدٌ Միջագետք
حَمْدٌ դպրոց
حَمْدٌ զկրեզնանատուն
حَمْدٌ (حَمْدٌ/حَمْدٌ) տուն, տաճար
حَمْدٌ տնեցի, ընտանիքի անդամ,
 յուրային, մտերիմ, բարեկամ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] լալ, ողբալ
حَمْدٌ լաց, ողբ
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ զաղտնաբար, ծածուկ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] ծերանալ, հնանալ,
 մաշվել
حَمْدٌ սիրտ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] խառնել, խառ-
 նակել
حَمْدٌ կաղնի
حَمْدٌ մենակ, միայնակ
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ խառնաշփոթ
حَمْدٌ (حَمْدٌ) լոզարան
 (< βαλανειον)
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ բաղնիքսպան
حَمْدٌ բարանետ մերենա
حَمْدٌ [حَمْدٌ] կուլ տալ, հարված
 ստանալ, ծեծվել
حَمْدٌ առանց
حَمْدٌ [حَمْدٌ] բողբոջել, ծաղկել
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ [حَمْدٌ] կատուցել
حَمْدٌ շինարար
حَمْدٌ [حَمْدٌ] վերականգնել
حَمْدٌ տնեցիներ
حَمْدٌ շենք, շինություն, կառույց
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ [حَمْدٌ] արհամարհել, անտե-
 սել
حَمْدٌ [حَمْدٌ] տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ քաղցր, համեղ, բուրավետ,
 հաճելի, մեղմ
حَمْدٌ հաճելիորեն
حَمْدٌ քաղցրություն, հաճելիություն,
 գոհություն, բարիություն
 անփութություն
حَمْدٌ **حَمْدٌ** **حَمْدٌ** տուգանել
 անփութության համար
حَمْدٌ [حَمْدٌ] ուրախ լինել, հա-
 ճույք պատճառել, վայելել

حَمْدٌ [حَمْدٌ < حَمْدٌ] ուրախացնել,
 փափկացնել, քաղցրացնել,
 անուշահոտությամբ պատել
حَمْدٌ (حَمْدٌ, حَمْدٌ, حَمْدٌ)
 քսուք, օծանելիք, անուշահո-
 տություն, քաղցր համեմունք
حَمْدٌ [حَمْدٌ] արհամարհել, քա-
 մահրել, դատապարտել, մե-
 դադրել
حَمْدٌ միս
حَمْدٌ այն կողմից, ետևից, անց, հե-
 տք
حَمْدٌ ետևից, դեպի ետ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] փնտրել, որոնել, ցան-
 կալ
حَمْدٌ արագորեն, արագ, հեշտու-
 րյամբ
حَمْدٌ խնդրանք, դիմում, մաղթանք,
 (حَمْدٌ) **حَمْدٌ** խնդրում եմ, խնդ-
 րեմ
حَمْدٌ [حَمْدٌ, حَمْدٌ] արացել,
 քացի տալ, ասպանդակել
حَمْدٌ սնունդն առնել
حَمْدٌ անասուն, դաժան
حَمْدٌ (حَمْدٌ) տեր, սեփականա-
 տեր, ամուսին
حَمْدٌ բշնամի
حَمْدٌ բշնամանք, բշնամություն
حَمْدٌ (حَمْدٌ) բշնամի
حَمْدٌ Բենեզիբուդ
حَمْدٌ վայրագություն, դաժանու-
 րյուն
حَمْدٌ կատաղի, վայրագ
حَمْدٌ որոնում, խնդրանք, բանավեճ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] որոնել, հայտնաբերել,
 հետախուզել
حَمْدٌ անարժան, անճշան, մվագ,
 փոքր
حَمْدٌ սոխ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] ետ վերցնել, քչացնել,
 պակասեցնել, քչանալ, քիչ
 լինել
حَمْدٌ [حَمْدٌ] փորձել, քննել, հաս-
 տատել
حَمْدٌ մոծակ, մժղուճք
حَمْدٌ մախիթ (*իգ.*)
حَمْدٌ տննապան
حَمْدٌ ընկեր
حَمْدٌ տոհմակից
حَمْدٌ ուղեկից
حَمْدٌ համաքաղաքացի

حَمْدٌ վանական
حَمْدٌ բաց տարածություն
حَمْدٌ զեն, դուրս
حَمْدٌ որևէ բանից դուրս
حَمْدٌ դրսից, դրսի մասից
حَمْدٌ [حَمْدٌ] արարել, ստեղծել
حَمْدٌ (حَمْدٌ/حَمْدٌ) որդի
حَمْدٌ բարբարոս, բարբարոսական
حَمْدٌ կարկուտ
حَمْدٌ արարիչ
حَمْدٌ արտաքին, հեռավոր, դրսում
 գտնվող, օտար, ոչ յուրային
حَمْدٌ օրինյալ
حَمْدٌ պարզ, հասարակ, անմեղ
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ (حَمْدٌ) փողոց
حَمْدٌ (حَمْدٌ) եակ, արարում
حَمْدٌ համայն աշխարհ
حَمْدٌ [حَمْدٌ, حَمْدٌ] ծնկի գալ
حَمْدٌ [حَمْدٌ < حَمْدٌ] օրհնել
حَمْدٌ [حَمْدٌ] կրծել, ատամներ
 խրել
حَمْدٌ այնուամենայնիվ, սակայն
حَمْدٌ (حَمْدٌ) մարդ, անձ
حَمْدٌ կայծակ
حَمْدٌ ծիրան
حَمْدٌ (حَمْدٌ/حَمْدٌ) դուստր
حَمْدٌ (حَمْدٌ) գիշերել, մնալ գիշերը
حَمْدٌ կույս
حَمْدٌ հեղո, հետևից, անց,
حَمْدٌ և **حَمْدٌ** չո՛ւրսն բանից հետո,
 ինչ
حَمْدٌ հետո, այնուհետև

حَمْدٌ [حَمْدٌ] ուժ կիրառել
حَمْدٌ այր, տղամարդ, ամուսին
حَمْدٌ (حَمْدٌ) տղամարդկություն
 ուժ, հզորություն
حَمْدٌ իրաշարժություն-
 ներ, սխրագործություններ
 Գողգոթա
حَمْدٌ [حَمْدٌ] կոկորդ
حَمْدٌ հյուսված մագ, ծամ, մանյակ,
 շրթա, ակամբօղ
حَمْدٌ (حَمْدٌ) ուլ
حَمْدٌ [حَمْدٌ] հյուսել
حَمْدٌ [حَمْدٌ < حَمْدٌ] Աստված
 անարգել
حَمْدٌ [حَمْدٌ] պատահել
حَمْدٌ [حَمْدٌ] փախել, ազատվել
حَمْدٌ տե՛ս **حَمْدٌ**
حَمْدٌ ներսը, ներսի մարդ, մարդ-
 կանց հանրություն
حَمْدٌ ներսում
حَمْدٌ և **حَمْدٌ** ընդհանուր
حَمْدٌ դեպի ներս
حَمْدٌ **حَمْدٌ** բոլորը
حَمْدٌ ջրիոր
حَمْدٌ պանիր
حَمْدٌ խումբ, երգչախումբ (*իգ.*)
حَمْدٌ աստվածամարգություն, շա-
 բախություն
حَمْدٌ ընկույզ
حَمْدٌ կոճղ
حَمْدٌ ծիծաղ, ծաղրանք
حَمْدٌ ներքին, հեռավոր, ներսում
 գտնվող, յուրային, քաղաքա-
 ցի
حَمْدٌ գնդակ
حَمْدٌ լկտիություն, լպիրշություն,
 հանդգնություն
حَمْدٌ փոս
حَمْدٌ, **حَمْدٌ** (حَمْدٌ, حَمْدٌ) գույն,
حَمْدٌ **حَمْدٌ** գույնգույն
حَمْدٌ գողություն
حَمْدٌ ասպատակի որոնում, ասպա-
 տարան
حَمْدٌ վագ (*իգ.*)
حَمْدٌ շնորություն, ամուսնական ան-
 հավատարմություն
حَمْدٌ (حَمْدٌ) մարմին,
 ամբողջություն
 գանձ, գանձարան
حَمْدٌ րլպատում

խ հանգստացնել, պղտորել ըստակ.
խ սակավաբիվ, փոքրաբիվ
խ հեշտ, պատրաստ
խ որպեսզի շ... միգուցե, բերև, բացի
խ, **խ** կրակ, հուր, ջահ
խ (թ) արյուն
խ [խ] նման լինել, նմանվել
խ ձև, պատկեր, նմանություն
խ [պս. < խ] նմանեցնել, համեմատել
խ զին, փրկագին.
խ բանկակազին
խ անգին
խ [խ] քնել
խ քնած մարդ
խ (խ) արգունք
խ [խ] դատել մրցել
խ [խ] ծագել (արևի մասին)
խ արևածագ, աստվածահայտնություն
խ Դանիել
խ պարզ, պարզորոշ, ցայտուն
խ [խ] մարմել, հանգչել, վերանալ
խ [պս. < խ] հանգցնել, մարել
խ (խ) կողմ (իդ.)
խ [խ] ցնծալ, ուրախանալ, երանանալ
խ չորացրած լոբի
խ փոքր, մանր, բերև
խ արմավենի
խ Տիգրիս
խ մորուք, կզակ
խ սերունդ
խ [խ] աստիճան
խ տատանակափուշ, ուղտափուշ
խ հարձ
խ վիճարան, տրամարան
խ, **խ** [խ, խ] կոխել, ոտնակոխ անել, ժամանել
խ Դամասկոս
խ դամասկոսյան, դամասկոսեցի
խ բազուկ (ձեռքի), ուս
խ ըմբիշ, մարզիկ, մարտիկ
խ [խ] ճանապարհ հարթել,

խ ճանապարհ գտնել, սովորեցնել, բանավորել
խ (խ, խ) բակ
խ [խ] ոտնակոխ անել, ճզմել
խ, **խ** նվեր

Պ

Պ ահա
Պ ծաղիկ
Պ ուսում, սովորում, վանկ, վանկերով ընթրցում
Պ նահանգապետ, կառավարիչ (< ηγεμόν)
Պ այս, սա (իդ.)
Պ [պս. < Պ] ուղղորդել, առաջնորդել
Պ զարդարված
Պ մարմնի անդամ, վերջույթ
Պ փառք, պատիվ
Պ նա (ար.)
Պ զոհ զոհ նույն ինքը
Պ այն (ար. եզ.)
Պ [Պ] լինել, դառնալ.
Պ յ յոս որևէ բանի փոխարեն լինել
Պ սերունդ, ծնունդ, ծագում, էություն, էակ, արարած
Պ (զ) միտք, խելք, բանակա-նություն, իմաստ
Պ հոն, հոնական
Պ վերադարձ, վարվելակերպ, պարելակերպ.
Պ վերադարձ
Պ նահանգապետ, կուսակալ (< ἑπαρχος)
Պ նա (իդ.)
Պ այն (իդ. եզ.)
Պ ք զոհ քանի որ, քանզի
Պ այդժամ, այն ժամանակ
Պ (Պ) տաճար, պալատ
Պ [պս. < Պ] հավատալ, վստահել
Պ հավատար.
Պ զոհ զոհ յերահավատ
Պ տես լ զոհ
Պ արդ, ուրեմն, ուստի
Պ տես լ զոհ
Պ այսպես
Պ այս (իդ.), սրանք

Պ [պս. < Պ] քայլել, գնալ-գալ, քայլեցնել
Պ ալելուիա
Պ Հունաստան (< Ελλάς)
Պ պատանդ
Պ տես լ զոհ
Պ այս (ար. եզ.), սա
Պ Հնդկաստան
Պ նրանք (ար.)
Պ այն (ար. հոգ.)
Պ քաղցր, հաճելի, բուրբոնավետ
Պ (Պ) քաղցրություն, հաճույթ
Պ նրանք (իդ.)
Պ այն (իդ. հոգ.)
Պ [պս. < Պ] վերադասնալ
Պ [պս. < Պ] շուտ տալ, փոխել, փոխանակել, վերադարձնել
Պ խոսք փոխանակել, զրուցել
Պ զոհ զոհ քար կրել
Պ վերադասավորում, տեղափոխություն.
Պ ընդհակառակը, հակասակ կողմով, հակասակ ուղղությամբ
Պ աղավաղված, հակասական
Պ տոկոս (իդ.) (< εκαταστός)
Պ [պս. < Պ] խորհել, մտորել
Պ դաս, ուսուցում, ուսում
Պ Հերովդես
Պ (Պ) հերետիկոս (< αρετικός)
Պ այստեղ
Պ (պս. < Պ)
Պ հերետիկոսություն (< αρεσις)
Պ անկարգություն, կռվարարություն
Պ այժմ, հիմա

Ռ

Ռ ե, ու, իսկ
Ռ սագ
Ռ վեզիր
Ռ վա՛ր
Ռ անհրաժեշտ է, սագական է

Ռ տես լ զոհ
Ռ պայմանավորված ժամանակ կամ վայր. խտտացված կամ համաձայնեցված որևէ բան. վայր, տարածք, եզերք.
Ռ խառնաճիպատեղի
Ռ վարդ
Ռ երակ. ծառի արմատ
Ռ թուղք, էջ

Ս

Ս խաբեբայություն, կեղծիք.
Ս կեղծ հավատ
Ս սուտ ուսմունք
Ս քարոզող
Ս ափսե, պնակ, բավա, անոթ
Ս գոմաղբ
Ս [Ս] գնել
Ս [պս. < Ս] վաճառել
Ս (Ս) ժամանակ
Ս անցյալ ժամանակ
Ս ապառնի ժամանակ
Ս ներկա ժամանակ
Ս երբեմն
Ս միշտ
Ս ժամանակավոր, անցողիկ
Ս առք, գնում
Ս (Ս) անգամ.
Ս շատ անգամներ, հաճախ, երբեմն
Ս ինչ անգամ
Ս (Ս) համան (մի) անգամ
Ս անգամ
Ս անգամ
Ս երկու անգամ
Ս երեք անգամ, երկու
Ս երրորդ անգամ
Ս յոթերորդ ու մորթից
Ս զանգակ
Ս ապակի
Ս սաղոնկեցի
Ս բարեպաշտ, առաքինի, արդարակյաց
Ս բարեպաշտություն, առաքինություն, արդարակյացություն. ուղղություն

ԹՅ՝ անհրաժեշտ է, պետք է.
 ԹՅ՝ ասմ ինչպես որ հարկն է
 ԼճՅ՝ օրենք, իրավունք. բաժին, մասնաբաժին
 ԼճՅ՝ որդրություն
 ԾՅ՝ [պս. < ԽՅ] փայլեցնել
 ԼճՅ՝ (ԼճՅ) փայլուն
 ԼճՅ՝ աչպուրջ, զգույշ, ապահով
 ԼճՅ՝ աչալրջորեն, ուշադիր, զգուշորեն
 ԼճՅ՝ զգուշություն, աչալրջություն, խնամք
 ԻճՅ՝ [պս. < ԻճՅ] (մախա)զգուշացնել
 ԼճՅ՝ վաճառք
 ԼճՅ՝ ճուտ
 ԼճՅ՝ սեռական հարաբերություն, զուգավորություն, ամուսնություն.
 ԼճՅ՝ բազմակնություն
 ԼճՅ՝ (մետաղա)դրամ, վաղ
 ԼճՅ՝ հանդիսավոր բալետ. պերճանք
 ԼճՅ՝ (ԼճՅ) անկյուն
 ԼճՅ՝ շարժում, ցնցում
 ԼճՅ՝ վաղ կարմիր՝ ալ զույն
 ԼճՅ՝ որոմ, մոլախոտ
 ԼճՅ՝ [պս. < ԼճՅ] ուղեկցել. հանդիսավոր կերպով ընթանալ կամ տանել
 ԼճՅ՝ զենք
 ԼճՅ՝ ճիքսպտող, ճիքենի.
 ԼճՅ՝ Գիքն Գիքնյայ լեռ
 ԼճՅ՝ [ԼճՅ] հարթել, հարթահարել
 ԼճՅ՝ հարթանակ
 ԼճՅ՝ [պս. < ԼճՅ] հարթանակ շնորհել, հարթահարել. ամենը ճանաչել, արդարացնել
 ԼճՅ՝ հարթական. ամենը, արդար ճանաչել, փայլ, փայլատակում, ճառագայր
 ԼճՅ՝ մետաղաբանք
 ԼճՅ՝ պերճանք
 ԼճՅ՝ ճառագայր, ճանաչել, փայլատակում
 ԼճՅ՝ [լճՅ] երգել
 ԼճՅ՝ [պս. < ԼճՅ] տեսնել
 ԼճՅ՝ երգ, երաժշտություն, մեղեդի
 ԼճՅ՝ երգիչ
 ԼճՅ՝ (ԼճՅ) տեսակ, ձև, եղանակ,

միջոց
 ԼճՅ՝ շնանալ
 ԼճՅ՝ [պս. < ԼճՅ] շնություն անել. պոռնկության մեջ մեղադրել շնացող
 ԼճՅ՝ շնություն, ամուսնական անհավատարմություն
 ԼճՅ՝ պոռնիկ
 ԼճՅ՝ [ԼճՅ] շարժվել, ցնցվել. սարսափել
 ԼճՅ՝ վտրր
 ԼճՅ՝ ջղայնորեն, բարկացած
 ԼճՅ՝ կանչել, զոչել, ճշալ, զոռալ
 ԼճՅ՝ տիկ (ԲԳ.)
 ԼճՅ՝ այն, ով խաչում է ջուլիակ
 ԼճՅ՝ խաչ, խաչելություն
 ԼճՅ՝ խաչելություն
 ԼճՅ՝ [ԼճՅ] բարձրացնել. խաչել
 ԼճՅ՝ մեղություն, փորձանք
 ԼճՅ՝ [ԼճՅ] ցանել, սերմանել, տնկել
 ԼճՅ՝ (ԼճՅ) սերմ
 ԼճՅ՝ երկնագույն
 ԼճՅ՝ (ԼճՅ) բիզ

Ճ

ԽճՅ՝ հոսք, ներխուժում, բռնկում
 ԽճՅ՝ ազատ ծնված, ազնվական ազատություն
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] պարտական լինել. սխալ լինել. տապալվել, գրավվել
 ԽճՅ՝ [պս. < ԽճՅ] ուժեղ սիրել. գրկել. գորգորել
 ԽճՅ՝ բանտ, բանտարկություն
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] վայր զցել
 ԽճՅ՝ սիրեցյալ, սիրելի
 ԽճՅ՝ [պս. < ԽճՅ] երկունքի մեջ լինել, ծննդաբերել. աղավաղել, կեղծել. վնաս հասցնել, ոչնչացնել, ավերել
 ԽճՅ՝ փչացում, ապականում, վնասում, ավերում. այլասերում.
 ԽճՅ՝ և՛ և՛ անմահ կյանք
 ԽճՅ՝ պարան. շարք
 ԽճՅ՝ ծուլ

ԽճՅ՝ [ԽճՅ] խոնվել, ամբոխվել
 ԽճՅ՝ ընկեր, ընկերակից, մտերիմ, դրացի
 ԽճՅ՝ Քեքրոն (քաղաք Պաղեստինում)
 ԽճՅ՝ մեկուսացնել, բանտարկել, փականքի տակ դնել
 ԽճՅ՝ տոն, տոնական հավաք
 ԽճՅ՝ կաղ
 ԽճՅ՝ մեկ (աբ.)
 ԽճՅ՝ մեկ (ԲԳ.)
 ԽճՅ՝ կիրակի
 ԽճՅ՝ իրար, միմյանց
 ԽճՅ՝ մուրացկան
 ԽճՅ՝ ուրախություն, բերկրանք
 ԽճՅ՝ որոշ, ոճանք
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] ուրախանալ. ողջունել
 ԽճՅ՝ կուրծք, ստիճք
 ԽճՅ՝ ուրախ
 ԽճՅ՝ ուրախորեն
 ԽճՅ՝ տասնմեկ (աբ.)
 ԽճՅ՝ տասնմեկ (ԲԳ.)
 ԽճՅ՝ շուրջ, շուրջը
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] շրջապատել, շրջել. պաշարել. մուրալ
 ԽճՅ՝ շրջակայք, արվարձան
 ԽճՅ՝ [պս. < ԽճՅ] նորոգել, նորացնել. վերականգնել. նոր ստեղծել հանդես գալ
 ԽճՅ՝ (ԽճՅ) նոր. (ԽճՅ) ԼճՅ՝ (ԲԳ.)
 ԽճՅ՝ վերջերս
 ԽճՅ՝ նորություն
 ԽճՅ՝ եղա
 ԽճՅ՝ սեր
 ԽճՅ՝ պարտք
 ԽճՅ՝ տեսնել
 ԽճՅ՝ շրջանակ
 ԽճՅ՝ ժապավեն, պարան, բուլ
 ԽճՅ՝ ցուպ, գավազան
 ԽճՅ՝ [պս. < ԽճՅ] ցույց տալ. ապացուցել
 ԽճՅ՝ (ԽճՅ) օձ
 ԽճՅ՝ դատասպարտում
 ԽճՅ՝ խլուրդ
 ԽճՅ՝ շփում, հաղորդակցություն, ընկերակցություն
 ԽճՅ՝ ապաքինում, բուժում, առողջություն
 ԽճՅ՝ ծերուկ, բարանձալ

ԽճՅ՝ շոգ, տապ
 ԽճՅ՝ կարեկցություն, խղճահարություն.
 ԽճՅ՝ և՛ և՛ անզբաբար, անզբորեն, անողորբարբուր (ԲԳ.)
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] սպիտակել
 ԽճՅ՝ սպիտակ
 ԽճՅ՝ անապատ, տափաստան
 ԽճՅ՝ միտք, մտածումք, գաղափար, կարծիք, մտադրություն
 ԽճՅ՝ հաշիվ, հաշվարկ, թիվ
 ԽճՅ՝ գայթակղում, հրապուրում, հրապուրանք
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] տեսնել
 ԽճՅ՝ տեսիլք, տեսք.
 ԽճՅ՝ ԽճՅ՝ ուրվական
 ԽճՅ՝ ԽճՅ՝ բարետես, զեղեցիկ
 ԽճՅ՝ ճանփորդ
 ԽճՅ՝ խնձոր
 ԽճՅ՝ ԽճՅ՝ ծիրան
 ԽճՅ՝ ԽճՅ՝ դեղձ
 ԽճՅ՝ դիտորդ, հանդիսատես, ակամատես
 ԽճՅ՝ խոզ, վարազ
 ԽճՅ՝ հունիս
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] գոտևորվել. ճանապարհ ընկնել
 ԽճՅ՝ հայացք
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] մեղք գործել
 ԽճՅ՝ մեղք.
 ԽճՅ՝ ԽճՅ՝ մարմնական մեղանշանքներ
 ԽճՅ՝ մեղսագործ
 ԽճՅ՝ մեղք
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] բռնել, ճանկել, հավիչտակել
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] ցորենի հատիկ
 ԽճՅ՝ կենդանի, ողջ
 ԽճՅ՝ [ԽճՅ] ապրել, կենդանի լինել
 ԽճՅ՝ կյանք, փրկություն.
 ԽճՅ՝ և՛ և՛ հավերժական կյանք
 ԽճՅ՝ [պս. < ԽճՅ] գերակայել.
 ԽճՅ՝ հարթահարել, մեղադրել, մեղավոր ճանաչել, դատասպարտել
 ԽճՅ՝ պարտական. մեղավոր.
 ԽճՅ՝ և՛ և՛ մահապարտ, մահարժան
 ԽճՅ՝ կարեկցանք, ներողամտու-

سَمِعَ բյուն, բարեբարություն
سَمِعْتُمْ [سَمِعْتُمْ] կենդանի(ներ), կենդանի էակ, կենդանի աշխարհ.
سَمِعْتُ [سَمِعْتُ] վայրի կենդանի
سَمِعْتُمْ դերձակ
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] ուժեղացնել, ամրապնդել
سَمِعْتُمْ հարություն, ուժ, բափ, հզոր արարք. իմաստ, նշանակություն
سَمِعْتُمْ ուժ, գորություն, քանակ
سَمِعْتُمْ հզոր, գորել, գորավոր
سَمِعْتُمْ հայացք.
سَمِعْتُمْ [שמع] և հայացք սևեռել
سَمِعْتُمْ Խիթթա (արաբական թագավորություն Արաբական թերակղզու հյուսիսում)
سَمِعْتُمْ քիմք
سَمِعْتُمْ իմաստուն
سَمِعْتُمْ [שמع] ճանաչել (ճանաչել սեռական իմաստով)
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] իմաստուն դարձնել, կրթել
سَمِعْتُمْ իմաստություն
سَمِعْتُمْ քեռի
سَمِعْتُمْ [سمع] կրել
سَمِعْتُمْ կաթ
سَمِعْتُمْ հույլ
سَمِعْتُمْ հարսանիք, հարսանյաց խրատնամբ. ճաշկերույթ
سَمِعْتُمْ [سمع] խառնել, խառնվել
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] խառնել, խառնվել, միանալ
سَمِعْتُمْ (שמع) քաղցր
سَمِعْتُمْ քաղցրություն, մաճառ, քաղցր գինի
سَمِعْتُمْ պինդ, առողջ, ճիշտ
سَمِعْتُمْ առողջություն
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] լվանալ, մաքրել
سَمِعْتُمْ (שמع) երազ
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] փոխել, փոխանակել
سَمِعْتُمْ փոխարեն, հանուն
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] ավար վերցնել. սրբապղծություն գործել
سَمِعْتُمْ ճակատագիր, վիճակ, քախտ
سَمِعْتُمْ (שמع) պատյան
سَمِعْتُمْ Քաս
سَمِعْتُمْ (سمع/سمع) աներ. սկեսրայր
سَمِعْتُمْ տաք, ջերմ

سَمِعْتُمْ ջերմություն, եռանդ
سَمِعْتُمْ քրիստոս
سَمِعْتُمْ հինգերորդ
سَمِعْتُمْ [سمع] դիզել, կուտակել
سَمِعْتُمْ տրի
سَمِعْتُمْ (سمع. سمع) գիմի
سَمِعْتُمْ ավանակ (որձ)
سَمِعْتُمْ հինգ (هق.)
سَمِعْتُمْ հինգ (ار.)
سَمِعْتُمْ *سَمِعْتُمْ* *سَمِعْتُمْ*
سَمِعْتُمْ հինգշաբթի
سَمِعْتُمْ հիսուն
سَمِعْتُمْ հինգ հարյուր
سَمِعْتُمْ տասնհինգ (ار.)
سَمِعْتُمْ տասնհինգ (هق.)
سَمِعْتُمْ *سَمِعْتُمْ*
سَمِعْتُمْ *سَمِعْتُمْ*
سَمِعْتُمْ զորանջ, սկեսուր
سَمِعْتُمْ տարություն, զայրույթ, ցատու
سَمِعْتُمْ [سمع] ողորմել, գթալ
سَمِعْتُمْ (سمع) տնքոց, հատաչանք
سَمِعْتُمْ կրպակ, խաճուք. պանդուխտ
سَمِعْتُمْ նշան, նպատակ, ուղղություն.
سَمِعْتُمْ նշանակել
سَمِعْتُمْ վշտալի, վշտալիորեն
سَمِعْتُمْ մենք
سَمِعْتُمْ գրասիրտ, ողորմած ուղորմածություն, կարեկցանք, գրություն
سَمِعْتُمْ անաստված, անհավատ, հեթանոս.
سَمِعْتُمْ [سمع] մոլորված հեթանոսներ
سَمِعْتُمْ անհավատություն, անաստվածություն
سَمِعْتُمْ [سمع] խեղդել, կախաղան հանել, խեղդվել
سَمِعْتُمْ *سَمِعْتُمْ* կախվել
سَمِعْتُمْ Աստված մի արասցե
سَمِعْتُمْ [سمع] խղճալ, գթալ
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] նախատել, հայտնել, արհամարհել, ստորացնել, ծաղրել
سَمِعْتُمْ անարգանք, խայտառակություն
سَمِعْتُمْ նախանձորդ, նախանձ մարդ
سَمِعْتُمْ նախանձ
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] քաղի, ներել
سَمِعْتُمْ (سمع/سمع) սուրբ, արդար,

سَمِعْتُمْ մարտիր. եպիսկոպոս.
سَمِعْتُمْ [سمع] կախ երջանկահիշատակ
سَمِعْتُمْ ուժեղ
سَمِعْتُمْ պակասող
سَمِعْتُمْ պակաս, սուղություն
سَمِعْتُمْ եռանդ, նկրտում. նախանձ
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] ամրապնդել, ամրացնել, ուժեղացնել
سَمِعْتُمْ ամրոց, միջնաբերդ, հենակետ
سَمِعْتُمْ [سمع] պակասել, չհերիքել.
سَمِعْتُمْ ծախսել, վնաս կրել
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] քաջալերել, ղրղել, մղել
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] քայքայել, ծածկել
سَمِعْتُمْ ջանասեր
سَمِعْتُمْ հանգամանորեն, մանրագին կերպով, խնամքով
سَمِعْتُمْ ջանասիրություն, համատություն
سَمِعْتُمْ [سمع] փորել
سَمِعْتُمْ խրամ, փորվածք, փոս, հանք, գերեզման
سَمِعْتُمْ [سمع] կապկպել, փաթաթել, պատել
سَمِعْتُمْ գոտկատող, կոճակ
سَمِعْتُمْ [سمع] հնձել, քաղել
سَمِعْتُمْ հուճճք, բերքահավաք, բերք
سَمِعْتُمْ կացին
سَمِعْتُمْ աման
سَمِعْتُمْ ճկույթ (هق.)
سَمِعْتُمْ (سمع/سمع) արտ, դաշտ (هق.)
سَمِعْتُمْ [سمع] դիտել, հայացք նետել, ուշադրություն դարձնել
سَمِعْتُمْ [سمع] ավերվել, քանդվել
سَمِعْتُمْ [سمع] ավերել, քարուքանդ անել, դաշուճահարել, սպանդ անել
سَمِعْتُمْ (سمع) ավերված, ամառի.
سَمِعْتُمْ [سمع] ավերակ, ավերված վայր
سَمِعْتُمْ թուր, դաշույն. կոտորած (ار./هق.)
سَمِعْتُمْ [سمع] խոփ
سَمِعْتُمْ մանամեխ
سَمِعْتُمْ մողես
سَمِعْتُمْ եղջերենի. եղջերենու պտուղ
سَمِعْتُمْ անցք, ծակ, բացվածք
سَمِعْتُمْ կովարար

سَمِعْتُمْ երկպառակություն, տարաձայնություն
سَمِعْتُمْ քանավուն, տարաձայնություն, պառակտում
سَمِعْتُمْ վայրագ, վայրենի. անիծյալ, նողկալի
سَمِعْتُمْ քանաղքանք, անեծք
سَمِعْتُمْ վզնոց
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] ազատել (գերությունից, հարկերից), բողոնել մեղքերը
سَمِعْتُمْ կախարդ
سَمِعْتُمْ (سمع) համր, խուլ
سَمِعْتُمْ կախարդություն, կախարդում
سَمِعْتُمْ ծայր, վերջավորություն. ծայրահեղություն, ծայրագույնը. պրոյունք.
سَمِعْتُمْ [سمع] վերջ, վերջ-իվերջ
سَمِعْتُمْ առու, ջրանցք
سَمِعْتُمْ [سمع] տառապել, տանջվել. զղջալ
سَمِعْتُمْ ցավ, տանջանք, հիվանդություն
سَمِعْتُمْ [سمع] ենթադրել, մտածել
سَمِعْتُمْ մթություն, խավար
سَمِعْتُمْ [سمع] սազական լինել, հարմար լինել, օգտակար լինել
سَمِعْتُمْ օգտակար, հարմար, սազական.
سَمِعْتُمْ անհրաժեշտ պարագաներ
سَمِعْتُمْ պահանջ, կարիք, անհրաժեշտություն
سَمِعْتُمْ [سمع] խավարել, մթնել
سَمِعْتُمْ մթություն, խավար. խավարում
سَمِعْتُمْ ընթրիք
سَمِعْتُمْ (سمع) քույր
سَمِعْتُمْ [שמع. < سمع] գայթակղել, հրավորել, խանդավառել, գրավել
سَمِعْتُمْ պարծենկոտ
سَمِعْتُمْ ստույգ, հավաստիորեն
سَمِعْتُمْ ճշտություն, ճշգրտություն, անկեղծություն
سَمِعْتُمْ [سمع] կնքել, կնք դնել, հաստատել.
سَمِعْتُمْ [سمع] խաչակնքել
سَمِعْتُمْ կնք, կնիքով մատանի
سَمِعْتُمْ փեսացու, փեսա
سَمِعْتُمْ ամուսնություն

أحد [ազը լինել]
أحد տե՛ս **أحد**
أحد շատ, չափազանց, մասն **أحد**
أحد լավ, բարի. բարի գործ (**أحد**)
أحد խնայելի, խնայելի, խնայելի
أحد լուր, մորթություն
أحد լավ, լավագույն կերպով
أحد հարկահավաք, հաշվապահ, դիվանապահ
أحد բարություն, բարի գործ
أحد տղջերու
أحد ճանաչված, հայտնի, նշանակալի, հիշատակելի
أحد սեղան
أحد [أحد] սուզվել, խորտակվել, խորվել
أحد կնիք
أحد կեսօր
أحد երանություն, օրհնություն.
أحد [أحد] երանի՜ նրան, ով
أحد [أحد] երանի՜ նրանց
أحد [أحد] ամենաօրհնյալ, երանագույն
أحد [أحد] երկնյալ օրհնյալ
أحد սրբազան, օրհնյալ, երանելի, սրբացված անձ
أحد սոհմ, ցեղ, ծագում
أحد պատրաստություն.
أحد [أحد] պատրաստակամություն
أحد [أحد] պատրաստություն տեսնել
أحد զբոսանք
أحد երիտասարդացում
أحد սիրամարգ (< تاح)՝
أحد ջրհեղեղ
أحد [أحد] կաթիլ
أحد ժամանակի **أحد** տարածության հատված, պահ, ժամանակամիջոց.
أحد (أحد) երկար ժամանակ, երկար տարածություն
أحد սար, լեռ
أحد [أحد < أحد] արդուտել, պղծել
أحد դարան, դարանակալություն.
أحد (أحد) զարգացում, զարգացում, ծառուկ

أحد [أحد] աղալ
أحد [أحد < أحد] պատրաստել, պատրաստվել
أحد բարություն, բարեպաշտություն, բարեհաճություն, ողորմածություն.
أحد խնայելի, խնայելի, խնայելի
أحد խորություն
أحد խոտոր թռչուն, թուրակ
أحد արար, արարական, մահմեդական
أحد զին, արծեք, պատիվ, փրկագին
أحد կավ, կեղտ, ջրկացեխ
أحد զինատիչ թռչուն (հզ.)
أحد բերև, միզուցի
أحد ծես, արարողություն, պատարագ. կարգ. դրոշ
أحد ցող, շաղ
أحد կեղեքիչ, հալածիչ, անարդարություն գործող
أحد (أحد/أحد) տղա երեխա
أحد մանկություն
أحد խեղճ, նշված, անարդարության մատնված
أحد աղջիկ
أحد ստվեր
أحد [أحد] ճնշել, վնասել, անարդար վարվել, խաբել
أحد ստվեր. պատկեր, տիպար
أحد [أحد] անհայտանալ, սպասվել, ցրվել
أحد ոչ մաքուր, կեղտոտ, պիղծ
أحد [أحد] հողի տակ բարցնել, հողով ծածկել, ծածկել
أحد [أحد] նախանձել, խանդել, նախանձախնդիր լինել
أحد ետանդուն, նախանձախույզ
أحد խանդ, ետանդ
�حد [أحد < أحد] կեղտոտել
أحد (أحد) անմաքուր, կեղտոտ, պիղծ
أحد արդատավածություն, անմաքություն. զգվանք. պղծություն
أحد [أحد] ճակարակ, սակավունել
أحد մետաղե թիթեղ
أحد [أحد] մոլորվել, սխալվել. մոռանալ
أحد սխալորեն, սխալներով

أحد բափառական. հերետիկոս
أحد մոլորություն, սխալ
أحد [أحد] ճաշակել, համտեսել
أحد (أحد) համ, համտես. ճաշակ
أحد համեղ, հաճելի
أحد [أحد] կրել, տանել
أحد բեռ
أحد [أحد < أحد] պատկերել, մարմնավորել, խորհրդանշել, ներկայացնել
أحد եղունգ (հզ.)
أحد [أحد] վտարել, վեցել
أحد բռնապետ, տիրակալ, իշխանավոր
أحد բռնակալություն, դաժանություն. ապստամբություն
أحد [أحد] բափախարել, իրար խփել
أحد [أحد < أحد] ցնցվել, շարժվել, իրար անցնել, թափ տալ, բափախարել
أحد տերև
أحد զրահ, ճռչան
أحد [أحد] բարցնել, բարցվել
أحد տե՛ս **أحد**
أحد [أحد] բարցնել
أحد (أحد) բարցված, ծածուկ, զարդանի

أحد (أحد, أحد) բարետես, սիրունիկ, լավիկ
أحد զրավիչ, ցանկալի
أحد [أحد < أحد] զոչել, աղաղակել
أحد չոր, չորացած
أحد ցամաք, հող
أحد [أحد < أحد] փոխանցել
أحد մանդրագոր, մարդախոտ
أحد [أحد] շորանալ
أحد ցամաք, հող
أحد մասնագետ, գիտակ. ծանոթ մեկը
أحد գիտակից, մտավոր, բանական, խոհեմ, իմաստուն
أحد սիրելի, սիրեցյալ
أحد բաց, ակնհայտորեն.
أحد [أحد] գաղտնի կերպով
أحد [أحد] գիտեմալ, իմանալ
أحد նշան, ցուցանիչ

أحد գիտելիք, իմացություն
أحد շեղվա
أحد [أحد] տալ
أحد տվող
أحد Հրեաստան, Հուդա
أحد Հուդա (ամուսն) Հրեաստան
أحد Հուդա իսկալիտացի
أحد հրեա, հրեական
أحد հուդայականություն
أحد տվություն, տալը. նվեր, բնծա.
أحد [أحد] օգնություն, օժանդակություն
أحد նրախոթյան աղաղակ
أحد Հովհաննես
أحد [أحد] Հովհաննես Սկրսիչ
أحد ուսմունք, դոկտրին. ուսուցում, ուսում
أحد (أحد, أحد) օր
أحد այսօր
أحد աղավնի
أحد հունարեն
أحد հույն, հունական
أحد Հովսեփ
أحد պատկեր, սրբապատկեր (< عكس)
أحد բեռ, ծանրություն
أحد Հորդանան
أحد խոտ, կանաչեղեն, բանջարեղեն. կանաչ
أحد օգուտ, ամսվելություն
أحد [أحد] պարտով վերցնել
أحد միակ, եզակի. ճգնավոր, մեկակյաց
أحد [أحد] ծնել
أحد ծնունդ
أحد [أحد] Սուրբ Ծնունդ
أحد մայր
أحد մանուկ
أحد աշակերտ
أحد ծնունդ. ծագում
أحد լացուկոծ, ողբ, աղաղակ, ճիշ
أحد [أحد] սովորել
أحد (أحد) ծով.
أحد [أحد] Մեայալ ծով
أحد [أحد] Կարմիր ծով
أحد [أحد] Միջերկրական ծով
أحد [أحد] երդվել

تُحْمَدُ այ կողմ, այ ձեռք (*իզ.*)
تُحْمَدِي ծովային
تُحْمَدِي (**تُحْمَدِي**) լին
تُحْمَدِي կար ծծել
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ծել, ածել
تُحْمَدِي ծիլ, բույս. պարիսպի ատամ-
 ներ. ճաղաշար
تُحْمَدِي ագահ, ընչաբաղոց
تُحْمَدِي ագահություն, ընչաբաղոց-
 րյուն
تُحْمَدِي չակոթ
تُحْمَدِي հակոթիկ, հակոթիկյան
تُحْمَدِي բփուտ
تُحْمَدِي վերակացու, տեսուչ, վարիչ
تُحْمَدِي ջանասիրություն, եռանդա-
 գին
تُحْمَدِي ջանասիրություն, եռանդ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] անհանգստանալ,
 մտահոգվել. խնամել, հոգալ
 հակվածություն, միտում.
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] բռնկվել, այրվել
تُحْمَدِي ողջակիզում
تُحْمَدِي ծանր. հարգելի
تُحْمَدِي ծանրություն. արժանապատ-
 վություն, պատիվ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ծանր լինել, ծանրանալ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] *պա.* < **تُحْمَدِي** պատվել, հարգել
تُحْمَدِي ընտանիք. ունեցվածք, բեռ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] մեծանալ, ավելանալ
تُحْمَدِي (تُحْمَدِي, تُحْمَدِي) ամիս
تُحْمَدِي կանաչ
تُحْمَدِي շնագայլ (*իզ.*)
تُحْمَدِي վարագույր, վրան, վրանում
 բնակվողներ ընտանիք
تُحْمَدِي (تُحْمَدِي) բանջարեղեն, կանաչի
تُحْمَدِي կանաչի, խոտ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ժառանգել
تُحْمَدِي ժառանգորդ
تُحْمَدِي ժառանգություն, բաժին, ու-
 նեցվածք. իրավասություն
تُحْمَدِي չխոտ Գրիստոս
تُحْمَدِي
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي ետրյուն, գոյություն. ինքնու-
 բյուն. նյութ.
تُحْمَدِي ռև ինքը
تُحْمَدِي *Ն* *ուղիղ խնդիր նշող մասնիկ*
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] նստել
تُحْمَدِي ավելի, շատ.

تُحْمَدِي քիչ թե շատ, մոտա-
 վորապես
تُحْمَدِي չափազանց շատ, հատուկ
تُحْمَدِي հատկապես
تُحْمَدِي որք
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ավելանալ, մեծ բանա-
 կով լինել
تُحْمَدِي լար, աղեղնալար

تُحْمَدِي այստեղ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] կշտամբել, նախատել,
 հանդիմանել
تُحْمَدِي ցավ
تُحْمَدِي ցավալի
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] սաստիկ կշտամ-
 բել, ուժգնորեն նախատել
تُحْمَدِي իրոք, այսինքն, այն է, ասել է
 թե, օրինակ, կարծես, իբր
 արդար (մարդու մասին)
تُحْمَدِي արդարացիորեն, արդարև
 արդարություն
تُحْمَدِي ժայռ, քար (*իզ.*)
تُحْمَدِي պարսավանք, նախատինք
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] լյարդ (*իզ.*)
تُحْمَدِي թերևս, միգուցե
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ետ պահել, բռնել,
 ենթարկել, նվաճել, տիրել,
 գրավել
تُحْمَدِي երբ, մինչ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ստել, կեղծ լինել,
 դրժել
تُحْمَدِي սուտ, կեղծ
تُحْمَدِي սուտ, խաբուրություն
 բավական է, հերիք է.
تُحْمَدِي թե՛ այդ իսկ պահին, ար-
 դեն
تُحْمَدِي քահանա.
تُحْمَدِي *հե* *Ն* *ստական*
تُحْمَدِي քահանայություն
تُحْمَدِي սրբազան, սուրբ
تُحْمَدِي *ի* *ս* **تُحْمَدِي** անոթ, անպատվություն, կշ-
 տամբանք
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] այրել
تُحْمَدِي փուշ, մամուլս
تُحْمَدِي նախազգուշացում, խրատ
تُحْمَدِي աստղ, երկնային մարմին
تُحْمَدِي անապատելի փոթորիկ

ح

تُحْمَدِي տապան
تُحْمَدِي քուրմ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ուղղել, շտկել.
 հանդիմանել
تُحْمَدِي վեղար
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي մոճու ծաղիկ
تُحْمَدِي *ի* *ս* **تُحْمَدِي** փեթակ (*ար.իզ.*)
تُحْمَدِي հնոց, քուրա
تُحْمَدِي հիվանդություն
تُحْمَدِي էյուղ
تُحْمَدِي զաֆրան, քրքում
تُحْمَدِي (**تُحْمَدِي**) արոտ, գահ
تُحْمَدِي (تُحْمَدِي) պատուհան
تُحْمَدِي պատմուճան, պարեզոտ, փա-
 րաջա (*իզ.*)
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] աչքը ներկել
تُحْمَدِي արդյո՞ք, մի՞թե, ուրեմն
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي չափ
تُحْمَدِي քնություն, ետրյուն
تُحْمَدِي բնական
تُحْمَدِي զրամպանակ, պարկ, քսակ
 Նոսրով
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي այսինքն, այն է, ասել է թե
 տաղանդ (դրամական
 միավոր) (*իզ.*)
تُحْمَدِي (մեղրա)տրիսխս
تُحْمَدِي ամեն, յուրաքանչյուր, բոլոր
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] խանգարել, խոչընդո-
 տել, արգելք հանդիսանալ
 շուն
تُحْمَدِي քաղղեացի. աստղագուշակ
 տիկնիկ
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي պսակ, քազ
تُحْمَدِي ժամանակավոր հեռացում
 (պաշտոնից, դպրոցից ևն)
تُحْمَدِي հազարապետ (< *χιλιάρχος*)
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] *պա.* < **تُحْمَدِي** թագադրել, պա-
 կել
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي քղամիդ (< *χλαμύδα*)
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي (**تُحْمَدِي**) հարսնացու
تُحْمَدِي քանի՞, ինչքա՞ն.

تُحْمَدِي քանի ղեռ, ինչքան որ
 դարան, դարանակալություն
تُحْمَدِي քանակ, թիվ, ծավալ, չափ
تُحْمَدِي վշտալի, սխտր
تُحْمَدِي ապա, հաջորդիվ
تُحْمَدِي հունվար
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
تُحْمَدِي ղեկտններ
 ժողով, ժողովարան, հավաքա-
 տեղի
تُحْمَدِي հավաքատուն, ժողովարան,
 սինագոգա
تُحْمَدِي համեստ
تُحْمَدِي միախառնում, միացում
تُحْمَدِي Քանաան
تُحْمَدِي (**تُحْمَدِي**, **تُحْمَدِي**) թև. եզր, կողմ.
 փեշ, քրանցք. գիրկ (*իզ.*)
تُحْمَدِي քնար
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] ժողովել, հավաքել.
 հավաքվել. ավելի
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] *տե* *ս* **تُحْمَدِي**
 ամբոխ, քազություն.
تُحْمَدِي գործընկեր, ընկերակից. ընդ-
 դիմախոս
تُحْمَدِي քաժակ
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] հազմել, ծածկվել
 էտում
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] *պա.* < **تُحْمَدِي** բարցնել, ծած-
 կել
تُحْمَدِي արծաթ. փող, դրամ.
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي** զլխահարկ, մար-
 դպիսմար
تُحْمَدِي (**تُحْمَدِي**, **تُحْمَدِي**) խար, չոր խոտ
تُحْمَدِي ծեղքի ափ (*իզ.*)
تُحْمَدِي անհավատ, հեքամոս
 մերժում, մխտում
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] քաղցած լինել, սովա-
 ծանալ
تُحْمَدِي քաղց, սով
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] հրաժարվել, ուրա-
 ցալ, դրժել
تُحْمَدِي գյուղ
 որտեղ, ուր.
تُحْمَدِي ք
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] տրամել, բախժել,
 տխրել.
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي** նա տխրել է
تُحْمَدِي *տե* *ս* **تُحْمَدِي** նա տխրեց
تُحْمَدِي [تُحْمَدِي] հող վարել

Աճճճճ ամեղուրություն, բերևամտություն
Աճճճ նվեր
Աճճ ուղեղ
Աճճ մետաղածող
Աճճ վարձակալված աշխատող
Աճճ ծնունդ
Աճճ խոտտու՛մ.
Աճճ Աճճ և Աճճ Ավետյաց երկիր
Աճճ բիծ, արատ
Աճճ երդում, ամենձք, հայիտյանք. բանավոր հանձնաձյնություն
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ զմուռս
Աճճ Մովսես
Աճճ երկնջ (*իզ.*)
Աճճ (Աճճ) մահ
Աճճ նստարան, նստատեղի. նիստ. բնակավայր.
Աճճ Մաղձոն Մաղձոնների երգեցողություն պատարագի ժամանակ
Աճճ օգտակար
Աճճ օգտակար, շահավետ
Աճճ վաճառող
Աճճ [Աճճ] խառնել
Աճճ [պս. < Աճճ] իրար խառնել
Աճճ ըմպելիք, ջրով բացված զինի ջրով խառնած զինի. զինու բաս. զինարքոս
Աճճ մրերք, պարե՛ն
Աճճ տաղմոս
Աճճ [Աճճ] հարվածել, խփել, ծեծել, խայթել
Աճճ այլասերում
Աճճ ավերիչ, կործանարար
Աճճ անմիջապես, իսկույ՛ն
Աճճ նորոգում, վերակազմում. նա, ով նորոգում է
Աճճ (Աճճ) հարված. վերք. հիվանդություն. պատուհաս. պատիժ
Աճճ հայելի, օրինակ
Աճճ ասել
Աճճ բոյլ, աղբառ
Աճճ բուլբուլություն
Աճճ ուժ տվող, կենարար
Աճճ կենարար, կյանք պարզևող. Փրկիչ

Աճճ իմաստություն տվող, իմաստուն մարդ
Աճճ խեղդում, կախաղան հանում վաղը.
Աճճ հաջորդ օրը
Աճճ բանադրանքի ենթարկված, եկեղեցուց վտարված
Աճճ ազատագրված (զերությունից, հարկերից)
Աճճ միտք, մտածմունք, գաղափար
Աճճ ցավալի, տանջալի
Աճճ զրգռիչ, հուզիչ, բորբոքիչ
Աճճ [Աճճ] շարժվել, սասանվել
Աճճ [Աճճ] ժամանել, հասնել, գալ. բաժին ընկնել
Աճճ ծնրաղություն (< μετόνοια)
Աճճ [պս. < Աճճ] բերել, ժամանել, հասնել, գալ
Աճճ ներկա. պատրաստ
Աճճ պատրաստակամորեն, արագորեն
Աճճ կարգավորող, կարգի դնող
Աճճ որովհետև, քանի որ, պատճառով. հանում
Աճճ բարստոց
Աճճ սխալմունք, մոլորություն, կեղծիք, խաբերայություն
Աճճ անձրև
Աճճ գաղտնի, գաղտնի կերպով
Աճճ (Աճճ) ջուր.
Աճճ խմելու ջուր
Աճճ մեզ
Աճճ մահկանացու.
Աճճ անմահ
Աճճ մահացածություն.
Աճճ անմահություն
Աճճ գորգ
Աճճ միմոս, ծաղրածու, խեղկատակ (< μωμος)
Աճճ ծծմայր, դայակ
Աճճ [պս. < Աճճ] ծաղրել
Աճճ հարգելի, հարգված
Աճճ պատիվ.
Աճճ Աճճ Չերք գերազանցություն
Աճճ մյուտոն (< μύρον)
Աճճ [Աճճ] մահանալ
Աճճ հանգուցյալ
Աճճ լավ, լավագույն, հոյակապ.
Աճճ Աճճ ամեն լավագույնները. առաքինություններ

Աճճ լավագույնը, արժեքավորը
Աճճ [պս.] երեսնիվայր ընկնել, հնազանդվել, ստորանալ, ինքնանվաստանալ
Աճճ [պս.] *տե՛ս Աճճ*
Աճճ այստեղից, այստեղևտև, հետևարար, ուստի
Աճճ սորուն մարմինների շափ
Աճճ նշանդրեր
Աճճ հեզ, հնազանդ
Աճճ հեզություն, հնազանդություն
Աճճ այստեղևտև, հետևարար
Աճճ արարիչ
Աճճ նշանդրեր
Աճճ [պս. < Աճճ] ստորացնել, նվաստացնել, ճնշել. բռնարարել
Աճճ մարսավոր
Աճճ կշտամբանք
Աճճ [պս.] նշանվել
Աճճ քարոզիչ
Աճճ գրող, հեղինակ
Աճճ գրավոր աշխատանք, շարադրություն. գրություն, գիր
Աճճ [պս.] օջանել
Աճճ լի, լեցուն
Աճճ լիություն, լեփ-լեցունություն
Աճճ հրեշտակ.
Աճճ Աճճ հրեշտակապետ
Աճճ առատություն, լիություն, քանակ, ծավալ
Աճճ խորհրդատու
Աճճ հատկապես, առավել ևս
Աճճ աղ (*իզ.*)
Աճճ նավաստի
Աճճ մերթաշնակություն, համաշարություն, հարմոնիա
Աճճ [պս. < Աճճ] օջանել. իրակազանցել
Աճճ բանակաճարայանք և խոսքով օժտված
Աճճ բանակաճարություն, զիտակցություն, մտածողություն. տրամաբանություն. ճարտասանություն
Աճճ [պս.] խորհուրդ տալ.
Աճճ խոստանալ
Աճճ (Աճճ) բազավոր, արքա
Աճճ (Աճճ) խորհուրդ.
Աճճ Աճճ խորհրդակցել

Աճճ բազավորություն.
Աճճ Չերք մեծություն
Աճճ բազավորական
Աճճ բազուհի
Աճճ [պս. < Աճճ] խոսել
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ վարժեցված
Աճճ ուսուցիչ
Աճճ ուսմունք, դոկտրին, ցուցում, խրատ
Աճճ ուլուցչուհի
Աճճ (Աճճ) խոսք, բառ
Աճճ մասնու՛մ, փող, ունեցվածք (< μαμμοσας)
Աճճ խոսք, խոսելու ձև, բարբառ
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ ո՛վ
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ *արտահայտում է հայերենի բացասական հոլովի իմաստը.*
Աճճ *տե՛ս Աճճ* ինքն իրենով
Աճճ ? *Աճճ* այն բանից հետո, ինչ
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ [Աճճ] հաշվել, քվարկել, դասել
Աճճ քարանձու մերենա (< μαργαριτάς)
Աճճ հանգստացած, գոհ, գոհացած
Աճճ քիվ, քվարկություն, հաշվարկ.
Աճճ Աճճ անքիվ, անհամար
Աճճ Աճճ Թվոց գիրքը
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ [պս. < Աճճ] հասնել, ժամանել
Աճճ աշտանակ, մոմակալ. մինարեթ
Աճճ հանկարծ, անսպասելիորեն
Աճճ (Աճճ, Աճճ) մաս, մասնաբաժին
Աճճ երեկ չէ առաջին օրը
Աճճ *տե՛ս Աճճ*
Աճճ արմու՛մ, ստացում, ընդունում.
Աճճ Աճճ առևտուր
Աճճ Աճճ կողմնակալություն
Աճճ ավետարեթ. ավետարանիչ
Աճճ սանր
Աճճ լոզանք, լվացում. լոզանքի պարագանք.

أحد	[<i>ahad</i>] ծծել, ներծծել
أحد	կշտաբար, կշեռք. բաշ
أحد	թարգմանիչ, մեկնիչ
أحد	նա, ով ուղղում է, կարգավորում է
أحد	ղետք, հեքթափոխ. զիշերվա հատված
أحد	նորադարձ քրիստոնյա

أحد	խնդրանք արտահայտող մասնիկ քող որ, խնդրում եմ, դե ուրեմն, արդ
أحد	մարգարե
أحد	մարգարետություն
أحد	[<i>ahad</i>] ժայթքել, ծնել, ի հայտ գալ, հայտնվել, առաջանալ
أحد	զրի աղբյուր
أحد	[<i>ahad</i>] ձգել, քաշել
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] մտարկել, խառազանել
أحد	ուղի ցույց տվող, առաջնորդող
أحد	երկար, տևական
أحد	ատաղձագործ, հյուսն
أحد	նողկալիորեն, գարշելիորեն, զազրելիորեն
أحد	[<i>ahad</i>] երդվել, ուխտ անել
أحد	[<i>ahad</i>] երդում, ուխտ
أحد	լուսավոր, վառ, փայլուն
أحد	վառ, պարզորոշ, հստակորեն
أحد	[<i>ahad</i>] լուսավորվել, պայծառանալ, շողշողալ, փայլատակել
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] լուսավորել, պարզ դարձնել, մեկնաբանել (<i>ahad</i> / <i>ahad</i>) զետ
أحد	ճնճողուկ
أحد	[<i>ahad</i>] լույս
أحد	Նոյ
أحد	հարություն, վերածնունդ
أحد	օտար, օտարական. տարօրինակ, ոչ սովորական
أحد	քուն
أحد	ճուլ
أحد	կրակ (<i>ahad</i>)
أحد	համբույր
أحد	ուխտավոր, ճգնավոր
أحد	ճգնավորություն, ժուժկալում, ինքնազրկում

أحد	[<i>ahad</i>] հանգստանալ, հանդարտվել
أحد	քիթ
أحد	(<i>ahad</i>) հովիտ, կիրճ
أحد	պղինձ
أحد	[<i>ahad</i>] իջնել.
أحد	أحد հյուր գալ ընդհանմեկի
أحد	երկար շրջագնեստ
أحد	հացբովս
أحد	պահապան, պահնորդ
أحد	պահում, պահպանում, հետևում
أحد	<i>ahad</i> / <i>ahad</i>
أحد	[<i>ahad</i>] կաթել, ծորալ
أحد	[<i>ahad</i>] պահել, պահպանել
أحد	<i>ahad</i> / <i>ahad</i>
أحد	ժանիք
أحد	միզակ
أحد	հանգիստ, հանգստություն, ամոքոր, հաճույք
أحد	հանգիստ, հանդարտ, խաղաղ
أحد	Նեղոս
أحد	Նիմվե
أحد	ապրիլ
أحد	Նիկիա (քաղաք Փոքր Ասիայում)
أحد	խամուր, լում
أحد	նշան, դրոշ. մպատակ, մտադրություն. առարկա. եղանակ, մե, օրինակ
أحد	մենզ, դավադիր
أحد	մենզություն
أحد	խորամանկ
أحد	խորամանկություն, մենզություն
أحد	վնաս, ցավ
أحد	[<i>ahad</i> , <i>ahad</i>] խարել, խարդախություն անել, դավաճանել
أحد	խարդախություն, խորամանկություն
أحد	[<i>ahad</i>] սպանել, մորթել
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] սպանել, մահի մատնել
أحد	հարստություն, ունեցվածք
أحد	(<i>ahad</i>) համեստ, զուսպ, հեզ
أحد	համեստորեն
أحد	հեզություն, համեստություն
أحد	[<i>ahad</i>] կծել, խայթել

أحد	[<i>ahad</i>] բնել, միրիել
أحد	օրենք (< νόμος)
أحد	ըստ օրենքի, օրինական
أحد	օրինական
أحد	վագր, ըմճաղյուծ
أحد	[<i>ahad</i>] վերցնել, առնել, ստանալ.
أحد	أحد հանդարտություն անել
أحد	մետաղաքի, մետաղական
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] փորձել, փորձարկել, փորձության ենթարկել
أحد	գայթակղություն, փորձություն
أحد	փորձ, փորձություն, փորձառություն
أحد	թույլ, տկար
أحد	թուլություն, տկարություն
أحد	[<i>ahad</i>] ամել, լցնել
أحد	ագռուկ
أحد	[<i>ahad</i>] շնչել, փչել, ներշնչել
أحد	[<i>ahad</i>] ընկնել
أحد	[<i>ahad</i>] դուրս գալ, ելնել
أحد	(<i>ahad</i>) հոգի (<i>ahad</i>)
أحد	[<i>ahad</i>] վիճել, գժտվել, ընդհարվել
أحد	[<i>ahad</i>] տնկել
أحد	քույս
أحد	պարտիզայան, այգեգործ, խաղողագործ. հիմնադիր
أحد	[<i>ahad</i>] փայլել, հայտնի լինել
أحد	հաղթանակ, տրիումֆ, սխրանք, փքաշուք
أحد	Մծրին (քաղաք Միջագետքի էյուսիսում)
أحد	մծրինացի
أحد	փայլուն, պայծառ. փառավոր, պանծալի
أحد	բաժակ
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] ծղվալ, մոմոալ.
أحد	ներբողել
أحد	նազովրեցի
أحد	Նազարեթ
أحد	անցք, քայքվածք
أحد	կին, կինարժան, էգ
أحد	(<i>ahad</i>) մաքուր
أحد	զանգակ. զարկ. երաժշտական գործիք
أحد	[<i>ahad</i>] ոչխար (<i>ahad</i>)
أحد	վրեժ, վրիժառություն.
أحد	أحد (<i>ahad</i>) օջտ վրեժ

أحد	լուծել
أحد	որք, բույն, քարայր
أحد	[<i>ahad</i>] կաշել, ուղեկցել, հետևել
أحد	[<i>ahad</i>] քակել, բախել, խփել, ծնծել
أحد	նարդոս, նարդոսայուղ
أحد	<i>ahad</i> / <i>ahad</i>
أحد	[<i>ahad</i>] փշել, շնչել
أحد	անտարբեր, հույլ, տկար
أحد	(<i>ahad</i>) շունչ, հոգի, կենդանի, ևակ
أحد	[<i>ahad</i> , <i>ahad</i>] համբուրել
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] համբույրներով ծածկել
أحد	արծիվ
أحد	[<i>ahad</i>] ձգել, գայթակղել

و

أحد	[<i>ahad</i>] ծերանալ
أحد	արժաք
أحد	արծաթե
أحد	[<i>ahad</i>] կոշիկ հագնել
أحد	գրվան
أحد	ծեր, ալվազ. ծերունի
أحد	հաճախ, շարունակական, խիտ
أحد	լի. հագեցած
أحد	[<i>ahad</i>] հարձակվել, վրատալ
أحد	[<i>ahad</i>] տառասել, չարչարվել, տանջանք կրել (<i>ahad</i>) սանդուղք
أحد	[<i>ahad</i>] հագնել, կշտանալ
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] կշտացնել, բավարարել, հագեցնել
أحد	լիություն, առատություն
أحد	[<i>ahad</i>] մտածել, ենթադրել, պատկերացնել, երևակայել
أحد	[<i>ahad</i> < <i>ahad</i>] հուսալ, վստահել, ավետել, հայտարարել, հայտնել
أحد	(<i>ahad</i>) հույս. վստահություն.
أحد	أحد հուսահատվել
أحد	أحد <i>ahad</i> / <i>ahad</i> անսպասելի
أحد	Ավետարան. լուր, ալվետիս
أحد	ծեր կին, պատալ
أحد	«նուսիտալիերներ» (միջնա-

فَحْلًا օրավարձու աշխատանք
فَحْلًا վարձու մշակ
فَحْلًا, فَحْلًا ճեղք, ճեղքվածք
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] փրկել, ազատել
فَحْلٌ ջրավազան
فَحْلٌ ուրախ, գոհ
فَحْلٌ [*faḥm*] հրամայել, հրահանգել, վճիռ կայացնել, այցելել, զննել, ստուգել
فَحْلٌ օրավարձությունից տեղեկանալ
فَحْلٌ պաշտոնյա, տնօրեն
فَحْلًا խակ բուզ
فَحْلٌ [*fahm*] ծաղկել, նախընտրելի լինել
فَحْلًا հովիտ, դաշտավայր
فَحْلٌ կատաղած
فَحْلٌ [*fah*] պտղաբերել
فَحْلٌ (*فَحْلٌ*) առևտրական գործարք (< *πραγματεία*)
فَحْلٌ (*فَحْلٌ*) դրախտ, պարտեզ
فَحْلٌ (*fah*) հատիկ, միջուկ, սերմ, ատոմ
فَحْلٌ ճուտ
فَحْلٌ առաջարան, նախարան, ներածություն (< *προοίμιον*)
فَحْلٌ դոսմ կողասյամ
فَحْلٌ փրկիչ
فَحْلٌ տարբերակող, տարբերություն ընկալող, խորաբափանց, նշանավոր անձ
فَحْلٌ խորաբափանցություն, տարբերություն
فَحْلٌ երկար
فَحْلٌ [*fah*] շրջալայկալ անել
فَحْلٌ [*fah*] բռնել
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] վատնել, քանոն տալ, սավառնել
فَحْلٌ վատնողաբար, շռայլաբար, անատակաբար
فَحْلٌ (*fah*) բռնել
فَحْلٌ պալատ, ապարանք (< *praetorium*)
فَحْلٌ փարիսեյի
فَحْلٌ (*fah*) գործ, գործողություն, արարք
فَحْلٌ Գործք առաքելոց
فَحْلٌ ֆրանկ, եվրոպացի
فَحْلٌ օժիտ (< *φερνή*)

فَحْلٌ [*fah*] տնօրինել, ղեկավարել, խնամել, խնամակար լինել, մատակարարել
فَحْلٌ [*fah*] տարածել, սփռել
فَحْلٌ Պարսկաստան (*Par.*)
فَحْلٌ փարսախ
فَحْلٌ պարսիկ, պարսկական, դեղձ
فَحْلٌ ոտնաբարձի տակ, ներքան
فَحْلٌ [*fah*] ծաղկել, պողաբերել, հատուցել, պարգևատրել, վարձատրել
فَحْلٌ փարավոն
فَحْلٌ դեմք, երես, մակերես, անձ, անձնավորություն, ինքը (< *πρόσωπον*)
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] պոկել, խլել, տանել, տեղաշարժել, տեղահան անել
فَحْلٌ [*fah*] տարվել ունայնությամբ
فَحْلٌ [*fah*] մնկնել, հեռանալ, բաժանվել, քել, փրկել
فَحْلٌ [*fah*] իրարից բաժանել, զատել, տարբերել, տարբերակել, նշանակել
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] *տնիս* *فَحْلٌ*
فَحْلٌ ձիավոր, հեծյալ
فَحْلٌ մուշ, պատճեն
فَحْلٌ Եփրատ
فَحْلٌ [*fah*] մնալ
فَحْلٌ [*fah*] մնկնել (ձեռքը)
فَحْلٌ խնդված, հաշմված, հաշմանդամ
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] շարադրել, բացատրել, պարզաբանել, մեկնաբանել
فَحْلٌ ասացվածք, նախադասություն, խոսք
فَحْلٌ [*fah*] պատակասնել
فَحْلٌ սեղան
فَحْلٌ [*fah*] բացել
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] բացել (պատուհաններ, կույրերի աչքերը ևն)
فَحْلٌ [*ayw.* < *fah*] ընդարձակել, լայնացնել
فَحْلٌ լայնություն, լայնք
فَحْلٌ բաց
فَحْلٌ կուռք
فَحْلٌ կուսպաշտություն

س

سَبِيحٌ *տնիս* *سَبِيحٌ*
سَبِيحٌ [*saḥ*] հաճախել, այցելել, զնալ
سَبِيحٌ [*saḥ*] ուզեմալ, ցանկալ
سَبِيحٌ (*saḥ*) բան, իր, գործ, խնդիր, հարց, սեփականություն, ունեցվածք
سَبِيحٌ [*saḥ*] ներքին հարց
سَبِيحٌ կանք, ցանկություն, հաճույք
سَبِيحٌ [*saḥ*] ներկել
سَبِيحٌ ներկ
سَبِيحٌ (*saḥ*) մատ (*Par.*)
سَبِيحٌ [*ayw.* < *saḥ*] զարդարել, հագցնել, կարգավորել
سَبِيحٌ [*saḥ*] որսալ
سَبِيحٌ [*saḥ*] ծարավել
سَبِيحٌ [*ayw.* < *saḥ*] *տնիս* | *سَبِيحٌ*
سَبِيحٌ [*saḥ*] ծարավ (ածական), չոր
سَبِيحٌ ծարավ (գոյական)
سَبِيحٌ Սիլոն
سَبِيحٌ լուտանք, տրտունջ
سَبِيحٌ վերք, վնասվածք
سَبِيحٌ ծոտ
سَبِيحٌ Տիր (քաղաք Լիբանանում)
سَبِيحٌ պարանոց, վիզ, կոկորդ
سَبِيحٌ պատկեր, նկար, արձան, [*saḥ*] պատկերազարդ Ավետարան
سَبِيحٌ ձեռագիր մատյան
سَبِيحٌ [*ayw.* < *saḥ*] անարգել, հայիտել, անիծել, կողքին, մոտ.
سَبِيحٌ [*saḥ*] նրանց կողմից
سَبِيحٌ որսորդ, ձկնորս
سَبِيحٌ որս, ձկնորսություն
سَبِيحٌ Սիդոն
سَبِيحٌ նկարիչ, փորագրիչ
سَبِيحٌ նկարչություն, գեղարվեստ
سَبِيحٌ [*saḥ*] խաշել
سَبِيحٌ [*saḥ*] աղորթ
سَبِيحٌ [*ayw.* < *saḥ*] աղորթել
سَبِيحٌ խաշ
سَبِيحٌ խաշելություն
سَبِيحٌ մաքուր, ցինջ

سَبِيحٌ [*ayw.* < *saḥ*] պատկերել (*saḥ*) պատկեր, կերպարանք, նկար, ձև, կուռք
سَبِيحٌ [*saḥ*] վիրավորել, վերք հասցնել
سَبِيحٌ ճեղք
سَبِيحٌ [*saḥ*] ծոտ պահել
سَبِيحٌ գրքի կարգ, բրթապանակ փայլուն
سَبِيحٌ ծիլ, փայլ
سَبِيحٌ խորամանկ
سَبِيحٌ խորամանկություն, հմարամտություն
سَبِيحٌ (*saḥ*) կարք
سَبِيحٌ անոթալի, անարժան, նողկալի
سَبِيحٌ [*ayw.* < *saḥ*] ընկնել, պարտել, հաղթահարել, անարգել անպատվություն, անարգանք, անոթ
سَبِيحٌ [*saḥ*] վրա հասնել, հարձակվել
سَبِيحٌ քակարդ, ծուղակ
سَبِيحٌ (*saḥ*) առավոտ
سَبِيحٌ ծիտ, ճեղքուկ (*Par.*)
سَبِيحٌ [*saḥ*] ձևավորել, ձև տալ, նկարել, նկարագրել
سَبِيحٌ (*saḥ*) [*saḥ*] խաշակներ վել
سَبِيحٌ [*saḥ*] ճանապարհ հարթել, անցնել, իրարից բաժանել
سَبِيحٌ կապոց, տրցակ, փուռջ
سَبِيحٌ [*saḥ*] անսալ, ունկնդրել, ենթարկվել

م

مَحْمُولٌ պատեն առիթ. մարտ, կռիվ (< *καρρός*)
مَحْمُولٌ ընդհանրական (< *καθολική*)
مَحْمُولٌ [*maḥ*] պարունակել, ջոր հավաքել
مَحْمُولٌ *տնիս* *مَحْمُولٌ*
مَحْمُولٌ հուղարկավորություն, դամբարան
مَحْمُولٌ հուղարկավորություն
مَحْمُولٌ [*maḥ*] մեղադրել, գանգատվել
مَحْمُولٌ [*ayw.* < *maḥ*] ընդունել, ստանալ, համաձայնվել
مَحْمُولٌ [*maḥ*] քաղել, հուղարկավորել

فَحْدٌ գերեզման, շիրիմ
فَحْبٌ [*ayw.* < *فح*] պահել, տիրապետել, պահպանել
فَحْمٌ, فَحْمَةٌ նախորդող, նախ, նախորդ. (*مَحْمُومٌ*) ի սկզբանե, նախապես, վաղորդ, մինչ այդ
فَحْمَةٌ սուրբ
فَحْمَةٌ սրբություն.
فَحْمَةٌ Չերդ սրբություն
فَحْمٌ առջևը, առջևից, նախքան.
فَحْمَةٌ (*فَحْمٌ*) ձեզնից առաջ
فَحْمٌ [*مَحْمُومٌ*] նախորդել, առաջանցնել, առաջինը գալ
فَحْمٌ [*ayw.* < *مَحْمُومٌ*] վաղ առավոտյան արթնանալ. նախապես կամ վաղ անել. կանխել.
فَحْمَةٌ *مَحْمُومٌ* լուրջ վաղ առավոտյան և ուշ գիշերով որևէ բան անել
فَحْمٌ հինավուրց, վաղնջական
فَحْمٌ առջևի մաս. ներկայություն.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* առջևիցս
فَحْمٌ առաջին, նախորդ, նախկին.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* նախնիներ
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* / *فَحْمٌ* նախապես, նախնիներ
فَحْمٌ Կեղաս (արաբական զեղախումբ Հյուսիսային Արաբիայում)
فَحْمٌ կճուճ, խեցաման (*فَحْمٌ*)
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] օրինել, սրբագործել
فَحْمٌ ղեմք, տեսք.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* ղեմքից հեռու
فَحْمٌ զիխարկ
فَحْمٌ սրբություն
فَحْمٌ մեղադրանք
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] մնալ, շարունակել
فَحْمٌ գոյություն պահպանում
فَحْمٌ գովք
فَحْمٌ գերեզմանատուն (< *كواخترتوون*)
فَحْمٌ (*فَحْمٌ*) կոմս
فَحْمٌ հասակ, տարիք. բարձրություն, մարմին
فَحْمٌ դարչին (< *كروناومومون*)
فَحْمٌ խոպուկ, գանգոթներ
فَحْمٌ կապիկ
فَحْمٌ ոզնի (*فَحْمٌ*)

فَحْمٌ Կիպրոս
فَحْمٌ (*فَحْمٌ*) կարապ (< *κύρος*)
فَحْمٌ ցուրտ, սառնամանիք
فَحْمٌ Կուրան
فَحْمٌ մոտիկություն, մտերմություն, հարևանություն
فَحْمٌ նվիրաբերություն, ընծայում, զոհաբերության մատուցում
فَحْمٌ ընծա, զոհաբերություն, հաղորդություն
فَحْمٌ գյուղական, գյուղացի
فَحْمٌ սառնամանիք
فَحْمٌ ճշմարտություն, արդարություն
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ*
فَحْمٌ (*مَحْمُومٌ*) դատապարտում, տրուգանք (< *καταδικη*)
فَحْمٌ (*فَحْمٌ* , *فَحْمٌ*) կատու (*ար. Բզ.*)
فَحْمٌ մարդասպան
فَحْمٌ (*فَحْمٌ* , *فَحْمٌ*) վարունգ
فَحْمٌ մեղադրանք
فَحْمٌ նեղ, նիհար, նուրբ
فَحْمٌ նրբություն, բարակություն
فَحْمٌ թույլ
فَحْمٌ հարկադրում, բռնություն
فَحْمٌ նոճի, կիպարիս
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] սպանել
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] շատերին սպանել, կոտորել, սպանող անել
فَحْمٌ սպանություն, սպանող
ՄԻՆ մոխիր
فَحْمٌ կտոր, մաս, պատաս
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] քաղել, պոկել
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] կապել
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] մեղադրել, դատապարտել, մեկի դեմ խոսել (< *κατηγορειν*)
فَحْمٌ ջրի հեղել, հոսք. ջրարգելակ, շյուղ (< *καταράκτης*)
فَحْمٌ կառավարիչ, տնօրեն, հովանավոր, աջակից
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] բռնկություն
فَحْمٌ ամառ
فَحْمٌ մեջքարան, մեջքասենյակ. կնոջ առանձնասենյակ
فَحْمٌ ամառային
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] հիմնել, հիմնադրել
فَحْمٌ ուխտ. վանական միաբանություն

فَحْمٌ հարություն. կայազոր.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* Ջատիկ
فَحْمٌ (*فَحْمٌ* , *فَحْمٌ*) հենարան, սյուն. հուշակոթող. արձան դարբին
فَحْمٌ երգ, շարական, մեղեդի
فَحْمٌ փայտ. ծառ. կախաղան
فَحْمٌ քնար (< *κισσός*)
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] քչանալ, նվազել, բնականալ
فَحْمٌ ձայն.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* քնարագանք. արտահայտություն, խոսք. տերմին
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] ուժեղ ցավ պատճառել
فَحْمٌ վանդակ
فَحْمٌ բերև
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] վիճարանել, վիճել, կռվել
فَحْمٌ բանալի (< *κλειδί*)
فَحْمٌ մի քիչ.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* քիչ քիչ անց. համարյա
فَحْمٌ փոքրաքիչ, անճշան, քիչ
فَحْمٌ վանակաճի խոյ (< *κέλλα*)
فَحْمٌ [*ayw.* < *καλως*] զովաբանել, ծափահարել
فَحْمٌ պարս, պարստոյիկ
فَحْمٌ [*مَحْمُومٌ*] վեր կենալ, բարձրանալ
فَحْمٌ ալյուր
فَحْمٌ մորեխ
فَحْمٌ զոտի
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] ունենալ, տիրապետել, ծեղք բերել, ստանալ
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] պահել, կուտակել
فَحْمٌ բույք
فَحْمٌ անձ. Սուրբ Երրորդության անդամ.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* Օսի մա անձամբ
فَحْمٌ կանոն, օրենք (< *κανών*)
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] վախենալ
فَحْمٌ վախ
فَحْمٌ կենտրոն (< *κέντρον*)
فَحْمٌ կենտրոնիս (< *κεντροίον* < *centurio*)
فَحْمٌ (*فَحْمٌ*) եղեգ. խնկեղեգ. գրիչ
فَحْمٌ ունեցվածք, անշարժ գույք. տիրապետում. անասուն
فَحْمٌ (*فَحْمٌ* , *فَحْمٌ*) կեսար (< *καesar* < *Caesar*)
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] գոչել, կանչել, գոռալ

فَحْمٌ (*فَحْمٌ* , *فَحْمٌ*) օրչ
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] զիխիս տալ
فَحْمٌ վանդակ. գամբող
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] համաձայնվել, պայմանավորվել. զին նշանակել
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] հաց կիսել
فَحْمٌ մասվածատ
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] կտորների բաժանել
فَحْمٌ , **فَحْمٌ** [*فَحْمٌ*] նախանձել
فَحْمٌ համաձայնություն, կոնտրակտ
فَحْمٌ անրոց, պարատ
فَحْمٌ հացի պատաս
فَحْمٌ զուբան
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] սառչել
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] կարդալ, կոչել, կանչել
فَحْمٌ դղում
فَحْمٌ [*فَحْمٌ*] մոտենալ, դիպչել
فَحْمٌ [*ayw.* < *فَحْمٌ*] բերել, կրել. առաջարկել, տրամադրել, մատուցել, մոտեցնել
فَحْمٌ մոտիկություն. պատերազմ, մարտ
فَحْمٌ ռազմատեր, ռազմատենչ, մարտիկ, ռազմիկ
فَحْمٌ զերչակ.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* զերչակածնք, հեղյուղ
فَحْمٌ ճաղատ
فَحْمٌ մոտիկ, մոտ, մերձավոր, դրացի. ներկա. սիրելի. կնքահայր, կնքամայր
فَحْمٌ մոտիկություն
فَحْمٌ մոճ (< *κρησαν*)
فَحْمٌ ակնհայտ, հստակ, հայտնի, նշանավոր, լայն ճանաչում ունեցող
فَحْمٌ ընթերցանություն
فَحْمٌ սաղո, զով, ցուրտ
فَحْمٌ (*فَحْمٌ*) զերան, հեծան
فَحْمٌ (*فَحْمٌ* , *فَحْمٌ* , *فَحْمٌ* , *فَحْمٌ* / *فَحْمٌ*)
فَحْمٌ գյուղ, փոքր քաղաք.
فَحْمٌ *مَحْمُومٌ* սուրբ քաղաք՝ Երուսաղեմ
فَحْمٌ կոչ, հրավեր, կոչում. ընթերցում
فَحْمٌ (*فَحْمٌ* / *فَحْمٌ*) եղյուր.
فَحْمٌ շեփոր (*فَحْمٌ*) (*Բզ.*)
فَحْمٌ զանգ, զրուխ
فَحْمٌ (*فَحْمٌ*) ուժեղ, խիստ, սաստիկ,

مَعْنَى դժվար, ծանր, անոր, պինդ
مَعْنَى ծանրություն, դժվարություն
مَعْنَى տարիքով ավագ, մեծահասակ, ծեր, քահանա
مَعْنَى ավագություն, առաջնություն, անդրամիկություն, քահանայություն, քահանաներ
مَعْنَى (مَعْنَى/مَعْنَى) աղեղ
مَعْنَى Խնայ, մեծ ծխածան
مَعْنَى աղեղնավոր

٩

مَعْنَى խորհուրդ, գաղտնիք, առեղծված
مَعْنَى մեծ, հզոր, ուժեղ
مَعْنَى ավագներ, ուսուցիչներ
مَعْنَى Կազարապետ
مَعْنَى Կազարապետ, քահանայապետ
مَعْنَى Կազարապետ, քահանայապետ
مَعْنَى Կազարապետ
مَعْنَى [مَعْنَى] մեծանալ, շատանալ, ավելանալ
مَعْنَى անս
مَعْنَى տեր
مَعْنَى մեծություն, կարևորություն, Կազարապետ, քահանայապետություն
مَعْنَى (مَعْنَى) տասը հազար, բյուր
مَعْنَى [yuu. < مَعْنَى] մեծացնել, սնուցել, դաստիարակել, ավելացնել, շատացնել
مَعْنَى ուրբի
مَعْنَى չորրորդ
مَعْنَى տան կառավարիչ, տնտես, տնտեսավար
مَعْنَى վաշխատություն
مَعْنَى ուրբան («մեր ուսուցիչ») հոգևորականների պատվավոր տիտղոս
مَعْنَى անս կա
مَعْنَى [مَعْنَى] պատկել, կոթնել
مَعْنَى տակառիկ
مَعْنَى չափազանց
مَعْنَى քար մետաղ, քարկոծող
مَعْنَى [مَعْنَى] բարկանալ, զայրանալ
مَعْنَى (مَعْنَى) բարձ, խոնավ, կանաչ, մատղաշ
مَعْنَى ավորժելի, ցանկալի, հանելի

مَعْنَى ցանկություն, կիրք, տարփանք, հաճույք
مَعْنَى (مَعْنَى/مَعْنَى) ոտք (իդ.)
مَعْنَى ոտքով
مَعْنَى զետակ
مَعْنَى [مَعْنَى] քարկոծել
مَعْنَى [مَعْنَى] զգալ
مَعْنَى ցանկություն, տարփանք
مَعْنَى [مَعْنَى] ուղևորվել, ճամփորդել, մեկնել, ընթացալ, շարունակել, մտրակել, պատժել
مَعْنَى կիրք, դաստիարակված
مَعْنَى հալածիչ, հետապնդիչ
مَعْنَى հալածանք, պատիժ
مَعْنَى հոսք, հոսանք
مَعْنَى լավ կրթվածություն
مَعْنَى [مَعْنَى] Խոգիտություն, կրթության պակաս
مَعْنَى [مَعْنَى] հետապնդել, բռնել, փտարել, հալածել
مَعْنَى Հռոմ, Հռոմեական կայսրություն
مَعْنَى լատիներեն
مَعْنَى հռոմեական, հռոմեացի, բյուզանդացի հույն
مَعْنَى հռոմեական քաղաքացիություն
مَعْنَى վազել
مَعْنَى վազք
مَعْنَى շտապողական, հսկանալ, արագ, տագնապահարված, ցնցված, անհանգստացած
مَعْنَى շտապով, փութով, հսկանալ
مَعْنَى պերճախոսություն, հետաքրքիր արվեստ
مَعْنَى [مَعْنَى] հարբել
مَعْنَى աղմուկ, աղաղակ
مَعْنَى զայրույթ, ցատու
مَعْنَى [مَعْنَى] ցնձալ, ուրախանալ
مَعْنَى բրինձ
مَعْنَى (مَعْنَى, مَعْنَى, مَعْنَى) ոգի, քամի (իդ.)
مَعْنَى Խոգիտ, Խոգի Տուրք Հոգի (ար.)
مَعْنَى անս; Խոգիտ հոգով աղքատ
مَعْنَى հոգևոր
مَعْنَى հոգևորապես, հոգևոր առումով
مَعْنَى հետափորություն, հեռու
مَعْنَى Տուրք Հոգի
مَعْنَى հոգեկան բեթևացում

مَعْنَى անս կո
مَعْنَى (مَعْنَى) բշվառ, խեղճ
مَعْنَى ընդարձակ, լայն
مَعْنَى կառուցում, կազմում, կազմավորում, կարգավորում, բաղադրություն, կառուցվածք, դեղատոմս
مَعْنَى հասակ, բարձրություն
مَعْنَى միզակ
مَعْنَى; **مَعْنَى** անս կո
مَعْنَى նուռ
مَعْنَى; **مَعْنَى** նուռն ծաղիկ, նուռն կեղև
مَعْنَى ցնցողներ
مَعْنَى մեծամեծներ, ավագներ, ազնվականներ
مَعْنَى տկարություն, անկարողություն
مَعْنَى նշան, ցուցանիշ, մակագիր, նկարագրություն, գրքի վերնագիր, գրքի նմուշ
مَعْنَى ամաստվածություն, պղծություն
مَعْنَى սիրելի, բանկազիմ
مَعْنَى աղաց, անս՝ ձեռքի (իդ.)
مَعْنَى սիրելի
مَعْنَى հեռու, հեռավոր
مَعْنَى [مَعْنَى] սիրել
مَعْنَى [yuu. < مَعْنَى] գրասրտություն, ցուցաբերել, ողորմել
مَعْنَى ընկեր, սիրելի
مَعْنَى արգանդ, կանացի սեռական օրգաններ, միզապարկ
مَعْنَى աղիքներ, ողորմածություն, կարեկցանք, գուրգուրանք
مَعْنَى բարեկամություն
مَعْنَى ընկերուհի
مَعْنَى սեր, բարեկամություն, կանաչ, քնքուշ սեր
مَعْنَى Խոգիտ, Խոգիտություն, Խոգիտություն
مَعْنَى փափկասիրտ
مَعْنَى [yuu. < مَعْنَى] սավառնել, հոգալ, բափախարել
مَعْنَى [مَعْنَى] սողալ, գետնաքարշ գալ, վիտալ
مَعْنَى սողուններ, միջատներ
مَعْنَى քարձ, խոնավ
مَعْنَى [مَعْنَى] տրտմալ, փնփնթալ
مَعْنَى [yuu. < مَعْنَى] տրտմալ, բողբոջ

مَعْنَى [yuu. < مَعْنَى] փափկացնել, հանդարտեցնել
مَعْنَى (مَعْنَى, مَعْنَى) հոտ, բուրմունք
مَعْنَى բուր
مَعْنَى գլուխ
مَعْنَى մեկ առ մեկ
مَعْنَى Խոգիտ
مَعْنَى մահապետ, պատրիարք, եպիսկոպոս, պապ
مَعْنَى ավագ տարկավագ
مَعْنَى անկյունաքար
مَعْنَى զորավար, զորապետ
مَعْنَى քահանայապետ, քրմապետ
مَعْنَى մախապետ
مَعْنَى իրիշտակապետ
مَعْنَى ճարտարապետ
مَعْنَى ճարտարապետություն
مَعْنَى պտուկ
مَعْنَى (مَعْنَى) Կլ կրկին, վերստին, նորից
مَعْنَى գլխավոր, լավագույն, ընտիր սկիզբ, ծագում
مَعْنَى (مَعْنَى) Խոգիտ, Խոգիտ, Խոգիտ
مَعْنَى Խոգիտ
مَعْنَى կառավարիչ, իշխանավոր, իշխան, ազնվական
مَعْنَى առաջնայնություն, իշխանություն
مَعْنَى գլխավոր, գերագույն
مَعْنَى [مَعْنَى] հեծնել
مَعْنَى հեծվոր
مَعْنَى փոխադրամիջոց
مَعْنَى փափուկ, նուրբ
مَعْنَى [مَعْنَى] դատալ, խոնարհվել, սուզվել
مَعْنَى Խոգիտ, Խոգիտ, Խոգիտ
مَعْنَى (مَعْنَى) մի
مَعْنَى բարձր
مَعْنَى [مَعْنَى] դեմ, զցել, մտնել
مَعْنَى բարձունք, բարձրություն
مَعْنَى [مَعْنَى] մատնանշել, նշան առնել, ցույց տալ
مَعْنَى նշան, ժեստ, շարժում, խորհրդանշան
مَعْنَى Խոգիտ, Խոգիտ; Խոգիտ; Խոգիտ
مَعْنَى (مَعْنَى, مَعْنَى) նետում, դնում

١٤٠٠ [ստորագրություն
 երանակ, ջոկ (*hq.*)
 ١٤٠١ [*uyuy.* < ١٤٠] բարձրացնել,
 բարձր դասել, գովել
 երկր.
 ١٤٠٢ ١٤٠٢ ١٤٠٢ ուշ երեկոյան
 քոյր, բարձունք. Ռամա (քա-
 ղաք Հրեաստանում)
 ١٤٠٣ [١٤٠٣] մտածել, ենթադրել, խոր-
 հել, մտադրվել
 ١٤٠٤ [١٤٠٤] կարեցնել, ցանել
 ١٤٠٥ մանր կաթիլ, թերև անձրև
 ١٤٠٦ [١٤٠٦] արածել, արածեցնել
 ١٤٠٧ [*uyu.* < ١٤٠] գոհացնել,
 հանգստացնել, հանդարտեց-
 նել
 ١٤٠٨ (١٤٠٨, ١٤٠٨) հովիվ
 ١٤٠٩ արոտավայր
 ١٤١٠ միտք, բանականություն,
 խելք, կարծիք, մտածելա-
 կերպ, մտադրություն
 ١٤١١ [١٤١١] դողալ
 ١٤١٢ որոտ, անպի գոռոց
 ١٤١٣ անուխի վրա թխված հաց
 ١٤١٤ [*uyu.* < ١٤١] թուլացնել, տկա-
 րացնել
 ١٤١٥ (١٤١) թույլ
 ١٤١٦ ակնբարք
 ١٤١٧ Ռերեկա
 ١٤١٨ քամհար
 ١٤١٩ տերևախիտ, կանաչապատ
 ١٤٢٠ [١٤٢٠] կողք կողքի շարել,
 խտացնել. ամրապնդել. տերև-
 ներով ծածկել *kyad* զարդարել
 ١٤٢١ [١٤٢١] պարել
 ١٤٢٢ [*uyu.* < ١٤٢] պարել, թռչկոտել
 ١٤٢٣ երկնակամար
 ١٤٢٤ *in'u* ١٤٢٤
 ١٤٢٥ [١٤٢٥] մեղադրել, բողոքել,
 հանդիմանել
 ١٤٢٦ *in'u* ١٤٢٦
 ١٤٢٧ անօրեն, չար, պիղծ, սրբա-
 պիղծ
 ١٤٢٨ *in'u* ١٤٢٨
 ١٤٢٩ [١٤٢٩] արձանագրել, գրան-
 ցել. նկարել
 ١٤٣٠ [١٤٣٠] դողալ, ցնցվել
 ١٤٣١ [١٤٣١] եռալ
 ١٤٣٢ վախ, երկյուղ, դող

١٤٣٣ րև, սատանա
 ١٤٣٤ Սավուր (Բարայելի բազալոր).
 Սավրոս (Պոռոս առաքյալի
 խկական անունը)
 ١٤٣٥ ձևական, ենթադրյալ
 ١٤٣٦ հարցնել. խնդրել
 ١٤٣٧ ١٤٣٧ ١٤٣٧ ողջունել,
 առողջությունը հետադրող
 ١٤٣٨ [*uyu.* < ١٤٣] հարցաքննել,
 հարցուփորձ անել
 ١٤٣٩ մետաքս. մետաքսե
 ١٤٤٠ *in'u* ١٤٤٠
 ١٤٤١ [١٤٤١] վայր իջեցնել, իջնել
 ١٤٤٢ *in'u* ١٤٤٢
 ١٤٤٣ հարևան, դրացի
 ١٤٤٤ շարքա
 ١٤٤٥ ներում, բողոմ
 ١٤٤٦ [*uyu.* < ١٤٤] փառաբանել
 ١٤٤٧ փետրվար
 ١٤٤٨ ցեղ, ցեղախումբ
 ١٤٤٩ գեղություն. գերիներ. ամայե-
 ցում
 ١٤٥٠ փառապանծ
 ١٤٥١ ուղի, արահետ, հետքուղի
 ١٤٥٢ յոթերորդ
 ١٤٥٣ յոթ (*hq.*)
 ١٤٥٤ յոթ (*ur.*)
 ١٤٥٥ յոթանասուն
 ١٤٥٦ յոթ հարյուր
 ١٤٥٧ *in'u* ١٤٥٧
 ١٤٥٨ տասնյոթ (*hq.*)
 ١٤٥٩ [١٤٥٩] թողնել, լքել. ներել
 ١٤٦٠ ջրավազան, ջրանցք
 ١٤٦١ երկխա, տղա
 ١٤٦٢ (١٤٦) շարքա օր. շարքա
 ١٤٦٣ տասնյոթ (*ur.*)
 ١٤٦٤ [١٤٦] մոլորվել, սխալվել
 ١٤٦٥ *in'u* ١٤٦٥
 ١٤٦٦ խտովություն, անկարգություն
 ١٤٦٧ տրված, նվիրված, կլանված,
 հրապարակած
 ١٤٦٨ *in'u* ١٤٦٨
 ١٤٦٩ [١٤٦٩] ներգրավել, ներ-
 գրավվել
 ١٤٧٠ [١٤٧] նետել, արձակել. ցած
 նետել
 ١٤٧١ քիկնոց

١٤٧٢ [١٤٧٢] սիրաշահել, բախան-
 ձել, հմայել
 ١٤٧٣ [*uyu.* < ١٤٧] սիրաշահել, հա-
 մոզել, գայրակղել
 ١٤٧٤ [*uyu.* < ١٤٧] ուղարկել
 ١٤٧٥ պաշտոն
 ١٤٧٦ [١٤٧٦] արթուն մնալ
 ١٤٧٧ արթուն
 ١٤٧٨ գիշերային հսկում, արթնու-
 րյուն
 ١٤٧٩ [١٤٧] հավասար լինել, արժա-
 նի լինել, արժանանալ
 ١٤٨٠ հարց, խնդիր, հարցապնդում,
 հարցաքննում
 ١٤٨١ փառք, հպարտություն, պար-
 ծանք
 ١٤٨٢ փառք
 ١٤٨٣ ١٤٨٣ ١٤٨٣ փառասեր
 ١٤٨٤ բողոքություն, ներում (պարտքե-
 րի, մեղքերի)
 ١٤٨٥ փոփոխություն, ձևափոխու-
 րյուն
 ١٤٨٦ խոստում, ուխտ
 ١٤٨٧ նշան, նշանավորում, հավաս-
 տիք. անվանացանկ
 ١٤٨٨ [١٤٨٨] փրկել, ազատել, ա-
 զատագրել
 ١٤٨٩ [١٤٨] ծիլ, ծիլ տալ, ծաղկել
 ١٤٩٠ փոփոխություն, ձևափոխու-
 րյուն, տարբերություն
 ١٤٩١ (١٤) հավասար. արժանի
 ١٤٩٢ հավասարապես
 ١٤٩٣ հավասարություն, համաձայ-
 նություն
 ١٤٩٤ ١٤٩٤ ١٤٩٤ միաձայն
 ١٤٩٥ իշխանություն, կառավարում.
 իշխանավոր, կառավարիչ
 ١٤٩٦ ավարտ, վերջ
 ١٤٩٧ ճարպ, յուղ, կաթի սեր
 ١٤٩٨ ժայռ, ապառաժ
 ١٤٩٩ տատրակ, աղավնյակ
 ١٥٠٠ գեղեցկություն. արժանիք
 ١٥٠١ բացօդյա տարածք, փողոց,
 հրապարակ, շուկա, քաղ
 ١٥٠٢ սուտ
 ١٥٠٣ [١٥٠] վեր ցատկել, բարձ-
 րացնել, բարձրանալ, դարձնել
 ١٥٠٤ ղեկավարել, ղեկավարել
 ١٥٠٥ [*uyu.* < ١٥٠] պարել, թռչկոտել
 ١٥٠٦ պարիտալ, պատ.
 ١٥٠٧ ١٥٠٧ ١٥٠٧ պարսպավոր
 ١٥٠٨ քաղաք
 ١٥٠٩ սկիզբ

١٥١٠ աջակցություն. վավերացում,
 հաստատում. համաձայնու-
 րյուն
 ١٥١١ (١٥١) շուշան
 ١٥١٢ սրբիչ, քաշկինակ (*hq.*)
 ١٥١٣ ընկերակից, ուղեկից, ամուսին
 ١٥١٤ ընկերակցություն, միություն
 ١٥١٥ պարզ, հասարակ
 ١٥١٦ [*uyu.* < ١٥١] փոխել, փոփո-
 խել. աղճատել, խեղաթյուրել.
 քարգճանկ
 ١٥١٧ [١٥١] տարանալ
 ١٥١٨ [١٥١] փշրել. նեղություն
 ١٥١٩ պատճառել, ջղայնացնել. նե-
 ղություն կրել, տանջակիր լի-
 նել
 ١٥٢٠ մաշվածք, վնաս. հոգնածու-
 րյուն. վեճ, կռիվ
 ١٥٢١ ١٥٢١ ١٥٢١ անարգել, համգիստ
 ١٥٢٢ քառասուն, ամուր
 ١٥٢٣ [١٥٢] արիամարիել, քամա-
 հրանքով վերաբերվել
 ١٥٢٤ իմար, անխելք, տխմար
 ١٥٢٥ անխելքություն, անհասկացո-
 ղություն
 ١٥٢٦ դոխք
 ١٥٢٧ [*uyu.* < ١٥٢] հաշտեցնել, խա-
 դաղություն հաստատել, հան-
 դարտեցնել
 ١٥٢٨ խաղաղություն, խաղաղ դաշն
 ١٥٢٩ շեփոր
 ١٥٣٠ քարտվան
 ١٥٣١ մարմար
 ١٥٣٢ [١٥٣] պատկել, քուն մտնել
 ١٥٣٣ գյուտ, գտածո, հայտնաբերու-
 րյուն
 ١٥٣٤ ներկա, գոյություն ունեցող
 ١٥٣٥ անորթալի, անարժան
 ١٥٣٦ [*uyu.* < ١٥٣] ամբողջացնել,
 ավարտել. կատարել, վերա-
 կանգնել
 ١٥٣٧ [*uyu.* < ١٥٣] շնորհել, ընծայել,
 կտակել
 ١٥٣٨ շարքա
 ١٥٣٩ ղիակ (*hq.*)
 ١٥٤٠ կրակ, հուր
 ١٥٤١ ուղարկող
 ١٥٤٢ [١٥٤] ուղարկել. զգեստ
 հանել
 ١٥٤٣ [١٥٤] իշխել, կառավարել,
 ղեկավարել

فَحْلٌ կապարճ, նետաման
مَك [مَك] ընդմիջել, դադար տալ, դադարել, լռել, հանդարտ լինել
فَحْلَان (فَحْلَان) լուռ, լռակյաց, հանգիստ, անշարժ, անտարբեր անդորր, խաղաղություն, հանգիստ
فَحْلَانٌ իր հանկարծ
مَكْسَان ատաքյալ, սուրհանդակ
مَكْسَانَةٌ ընծյուղ, շատավիղ, շիվ. ատաքելություն, պատգամավորություն. մերկություն
مَكْسَانَةٌ ատաքելական
فَحْلَانٌ կատավարիչ, տիրակալ, նահանգապետ, կուսակալ, իշխանավոր. օրինական, բույսատրեխ, կարելի
مَكْسَانَةٌ [مَكْسَانَةٌ] իրավասու եմ
مَكْسَانَةٌ Սողոմոն
مَكْر [مَكْر] լրանալ, ամբողջանալ, ավարտվել. մահանալ. համաձայնվել. հետևել, հետևող լինել, հարել. գիջել, ամձնատուր լինել
مَكْرٌ [مَكْر. < مَكْرٌ] վերջացնել, ավարտել, ամբողջացնել, լրացնել, իրականացնել. հանձնել. ողջունել
مَكْرًا խաղաղություն. ողջույն. (مَكْرٌ) բարև, ողջույն
مَكْرًا [مَكْرًا] գտնաբերություն, մնաս բարով
مَكْرًا մարմնական կարողություն. համաձայնություն, միաձայնություն. ներդաշնակություն (مَكْرًا, مَكْرًا/مَكْرًا) ամուս. համբավ
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] անվանել, կոչել. բավարկել
مَكْرًا ունկնդիր, լսող. աշակերտ
مَكْرًا [مَكْرًا] սուր մերկացնել. պրկել, դուրս բաշել
مَكْرًا երկինք
مَكْرًا երկնային
مَكْرًا գեր, ճարպուտ, յուրալի. բերրի
مَكْرًا *تبني مَكْرًا*
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] ամբողջացնել, ավարտել. կատարել
مَكْرًا [مَكْرًا] լսել, ունկնդրել
مَكْرًا լսողություն. լսում, ունկնդրում. ծայն, աղմուկ. ասելուս
مَكْرًا Միմոն

مَكْرًا [مَكْرًا] պահպանել, հսկել
مَكْرًا սամարացի, սամարական
مَكْرًا Սամարիա
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] ծառայել, պաշտոնավարել. սպասավորել, պատարագ մատուցել արև
مَكْرًا Սամոն
مَكْرًا Սամուատ (քաղաք Անատոլիայում)
مَكْرًا [مَكْرًا] դեպի վաղը փոխվել. խելագարվել. տեղահանվել ևտում. փողակր (مَكْرًا)
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] մեկնել, տեղափոխվել, հեռանալ
مَكْرًا խելագար, գիծ
مَكْرًا սուր ծայր
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] պատժել. ցավ պատճառել
مَكْرًا (مَكْرًا/مَكْرًا/مَكْرًا) տարի.
مَكْرًا *مَكْرًا مَكْرًا مَكْرًا* տարեցտարի
مَكْرًا տարեց
مَكْرًا քուն
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] ստրկացնել, ենթարկել, հնազանդեցնել
مَكْرًا հազ
مَكْرًا դեղին
مَكْرًا խաղ, զվարճանք, մերկայացում
مَكْرًا [مَكْرًا] հազալ
مَكْرًا հղկված գետաքար
مَكْرًا (مَكْرًا) ժամ. ժամացույց.
مَكْرًا [مَكْرًا] մույն ժամին (مَكْرًا) [مَكْرًا] իսկույն, անմիջապես
مَكْرًا միշտ, մշտապես
مَكْرًا ստորոտ
مَكْرًا (مَكْرًا) մարդու, պարզ, ջինջ գեղեցիկ, լավ, հանճի, ազնիվ, քարեպաշտ.
مَكْرًا առարիճություններ
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] տապալել, վայր գցել, հնազանդեցնել
مَكْرًا (مَكْرًا, مَكْرًا) բույլ, տկար, խեղճ
مَكْرًا [مَكْرًا] լցվել, հեղեղել
مَكْرًا [مَكْرًا] դուր գալ, հաճելի լինել, գեղեցիկ լինել.
مَكْرًا *مَكْرًا* բեժը լավ լինել

مَكْرًا լուսադեմ, լուսաբաց
مَكْرًا սրունք (مَكْرًا)
مَكْرًا ընկալիք, խմելիք
مَكْرًا [مَكْرًا] տանել, կրել, բարձրացնել. գրավել, առնել. սկսել.
مَكْرًا [مَكْرًا] ելավ գնաց
مَكْرًا [مَكْرًا] ճշմարիտ հայտնվել. ճշմարտություն ասել
مَكْرًا [مَكْرًا] արձակել, ազատել. խախտել, դրժել. օրհանել. ճանաբարել, պաշարել
مَكْرًا պորտ
مَكْرًا [مَكْرًا] չորանալ
مَكْرًا գործ, իրադարձություն, դեպք. պատմություն, տոննագրություն
مَكْرًا ազգ, ցեղ, տոհմ, սերունդ
مَكْرًا լրատեր, լրամսլ, կամբեղ
مَكْرًا ընծյուղ, շիվ
مَكْرًا ճաշկերույթ, ճաշ
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] սկսել
مَكْرًا լանջապանակ
مَكْرًا անկեղծ, իրավացի, ճշմարիտ ճշմարտություն, իրականություն, հավատարմություն. անողջություն
مَكْرًا ճշմարտություն
مَكْرًا մնացած(ներ)ը, մյուս բոլորը, և այլն
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] ամբացնել, ուժեղացնել, ֆիքսել. վստահեցնել, հավաստել. վավերացնել. ճշմարտություն խոսել
مَكْرًا ճշմարտություն
مَكْرًا (مَكْرًا) շղթա
مَكْرًا վեց (مَكْرًا)
مَكْرًا վեց (مَكْرًا)
مَكْرًا [مَكْرًا] խմել
مَكْرًا (مَكْرًا) հիկիք
مَكْرًا խնդր, ընկալ
مَكْرًا վարսուն
مَكْرًا վեցերորդ
مَكْرًا վեց հարյուր
مَكْرًا *تبني مَكْرًا*
مَكْرًا *تبني مَكْرًا*
مَكْرًا [مَكْرًا] լռել, լուռ մնալ. ընդհատել, կանգ առնել
مَكْرًا լուրջություն
مَكْرًا տասնվեց (مَكْرًا)
مَكْرًا տասնվեց (مَكْرًا)

د

مَكْرًا աշխարհ (مَكْرًا)
مَكْرًا առևտուր, ձեռնընկերություն, ձեռքբերում
مَكْرًا թուվաս
مَكْرًا բատրոն (< θεάτρον)
مَكْرًا գույգ, երկվորյակ
مَكْرًا (مَكْرًا) բուգ, բզնի
مَكْرًا խիղճ, գիտակցություն
مَكْرًا (مَكْرًا) վերադառնալ, ետ շրջվել. ապաշխարել, զոջալ վրիժառու. վարկատու. հարկահավաք
مَكْرًا աշխարհ (مَكْرًا)
مَكْرًا ծղոտ
مَكْرًا [مَكْرًا] պահանջել, հայցել, խնդրել
مَكْرًا վրեժ, պատիժ. հայց, հարցում. գանձում
مَكْرًا [مَكْرًا. < مَكْرًا] ջարդել, վշրել, կտարել
مَكْرًا բազ
مَكْرًا դաս, կարգ, աստիճան (< τάξις)
مَكْرًا վաճառական
مَكْرًا առևտուր
مَكْرًا (مَكْرًا) կնոջ կուրծք, ծիծ. վաղաքշանք
مَكْرًا գարուն
مَكْرًا թաղևտս
مَكْرًا մաքրում, մաքրագտում
مَكْرًا (مَكْرًا) հրաշք, հրաշագործություն
مَكْرًا քսառ, անդունդ
مَكْرًا ծաղր, ծաղրանք
مَكْرًا [مَكْرًا] զարմանալ, ապշել
مَكْرًا զարմանք
مَكْرًا մորից, վերստին, կրկին.
مَكْرًا [مَكْرًا] չլայն երբեք
مَكْرًا շնորհակալություն
مَكْرًا երախտահայտություն, շնորհակալություն, զովաբանում. կրոն, հավատք, ուսմունք
مَكْرًا [مَكْرًا] ցնցվել, ապշել
مَكْرًا բոհորք
مَكْرًا [مَكْرًا] նախանշան
مَكْرًا [مَكْرًا] վստահություն, հավատ
مَكْرًا (مَكْرًا) սերունդ, ծագում
مَكْرًا ցիճու (مَكْرًا)

كحل (كحل) մեկ երրորդ.
كحل كحل երկու երրորդ
كحل մերթիճ սենյակ
كحل պատմվածք, պատմություն
كحل հավելում, լրացում
كحل պատրաստում, մշակում, արարում, կառուցվածք, կարգ, արտադրանք, հաստատություն, հաստատում
كحل ցուլ, եզ
كحل բարգմանություն, մեկնաբանություն
كحل սնունդ, պարեն
كحل կարգավորում, շտկում, ուղղում.
كحل كحل բերականություն
كحل կով
كحل ճամփագործի տեղանք.
كحل كحل մոլորված
كحل թուր
كحل (كحل) ցուցադրում, ներկայացում, նմուշ, փաստարկ սահման, եզերք. կարգադրություն
كحل տակը
كحل փոխանակում. ի փոխանակում կամ ի պատասխան տրված իր
كحل [yuz. < كحل] սահմանել, հաստատել
كحل ծածկոց
كحل ստորին, ամենացածր
كحل գերանածածկ
كحل ապաշխարում, զոջում (كحل) հարավ (hq.)
كحل հարավային
كحل հապճեպորեն, արագ
كحل վստահորեն
كحل վստահություն
كحل կի վստահում եմ
كحل [كحل] ետ պահել, թույլ չտալ, կանգնեցնել, զսպել ծածկ, ծածկոց, հագուստ, գլխաշոր
كحل վեճ, լեզվակրիվ, մարտ. մրցույթ.
كحل كحل, كحل Օլիմպիական խաղեր
كحل [كحل] բարձրացնել, կախել, կախված լինել, որևէ մեկով տարվել

كحل թուր
كحل ծյուն
كحل երրորդ
كحل երրորդություն
كحل տե՛ս Կ
كحل [كحل] Ավետարան քարոզել, ուսուցչություն անել աշակերտ
كحل երեք (hq.)
كحل երեք (ար.)
كحل երեքշաքիի
كحل երեսուն
كحل երեք հարյուր
كحل տասներեք (ար.)
كحل տասներեք (hq.)
كحل [كحل] զարմանալ, ապշել
كحل զարմանք, ապշածություն
كحل հուլիս
كحل զարմանահրաշ
كحل անմեղ, անբիծ, մաքուր
كحل ութերորդ
كحل տե՛ս Կ
كحل այնտեղ
كحل ութ (hq.)
كحل ութ (ար.)
كحل ուրբուն
كحل ութ հարյուր
كحل տե՛ս Կ
كحل տասնութ (hq.)
كحل տասնութ (ար.)
كحل թամար
كحل կույ, բարբիշ.
كحل /كحل ակերբաթ
كحل [كحل] կրկնել, նորից անել, պատմել
كحل համաձայնագիր, պայմանագիր, համաձայնություն. պայման. հրադարար (hq.)
كحل (كحل) Կ պայմանով, որ
كحل [yuz. < كحل] պատմել
كحل կրկնություն. պատմվածք.
كحل /كحل երկրորդ անգամ, կրկին
كحل կրկնություն. շարադրանք. պատմվածք.
كحل Կ Ներկայորումն օրինակ (երկրորդ օրենք)
كحل վիշապ, հրեշ

كحل ծուխ
كحل օգնություն, աջակցություն
كحل արվեստ
كحل գետակ, վտակ
كحل ուժեղ, հզոր, սաստիկ, ամուր, ամրացված, ծանր, հսկայական
كحل [كحل] կարգավորված լինել, հաստատված լինել, կայուն լինել
كحل [كحل] ուղղել, շտկել, վերականգնել, կարգավորել ամուր, կանգուն, կայուն, վստահելի, արդար, ազնիվ.
كحل /كحل սարահարթ
كحل կայունություն, ազնվություն
كحل [كحل] ուժեղանալ, շատանալ
كحل 1. դաստիարակություն, կրթություն. 2. ավելացում, շատացում
كحل [كحل] բարգմանել
كحل բարգմանիչ
كحل գոյալ
كحل երկու (ար.)
كحل երկրորդ
كحل երկուշաքիի
كحل ուղիղ, միշտ, ճշմարիտ, շիտակ, արդարացի, օրինական
كحل Կ արդարացիորեն ազնվություն, շիտակություն. ուղիղ ճանապարհ
كحل Կ անմիջապես, ուղիղ
كحل Կ ուղղափառություն
كحل հիմք, հիմնադրում
كحل դրամապանակ, պարկ
كحل (كحل) հավ
كحل (كحل) արաղաղ
كحل գահ (< θρόνος)
كحل [كحل] սնել, ուտեցնել

كحل [كحل] տապալել, վաշտ
كحل գցել, ճնրել-անցնել
كحل դուռ, դարպաս.
كحل Կ պատ, արքունիք
كحل Կ փակել դուռը
كحل դրճապան
كحل կարծիք, միայն. ուսմունք
كحل տասներկու (ար.)
كحل [كحل] ուղղել, ուղղություն տալ
كحل երկու (hq.)
كحل տասներկու (hq.)
كحل (كحل) զովեստ, փառաբանում. շարական
كحل Կ երգ երգոց
كحل առաքելություն, դեսպանություն. ճամակ
كحل կարպետ. ներքնակ
كحل իններորդ
كحل պատարագ, ժամերգություն, ծիսակատարություն, երկրպագություն, ուխտագնացություն, ծառայություն
كحل ինը (hq.)
كحل ինը (ար.)
كحل իննսուն
كحل (كحل, كحل) պատմություն, պատմվածք
كحل ինը հարյուր
كحل տասնինը (ար.)
كحل տասնինը (hq.)
كحل նոյեմբեր
كحل հոկտեմբեր
كحل աշուն
كحل տե՛ս Կ
كحل տե՛ս Կ

Հայերեն-ասորերեն ԲԱՌԱՐԱՆ

Հայերեն-ասորերեն բառարան

Բառարանում ասորերեն գոյականներն ու ածականները տրված են էմֆատիկ վիճակում: Հոգնակի թվի, ինչպես նաև բացարձակ և կապակցված վիճակների ձևերը տրված չեն, և դրանք ճշտելու համար պետք է դիմել ասորերեն-հայերեն բառարանին:

Ա

ܡܘܚܝܢ	Աբրահամ
ܢܚܢܐ	ագահ
ܢܚܢܐܘܠܐ, ܢܚܢܐܘܠܐ	ագահություն
ܢܚܠܐ, ܢܚܠܐ	ագոսով
ܡܚܘܠܐ	Ադամ
ܡܚܘܠܐܘܠܐ	ագատագրում
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ագատել
ܡܚܘܠܐܘܠܐ	ագատություն
ܡܚܘܠܐ	ագգ
ܡܚܘܠܐ	ագղո
ܡܚܘܠܐ	ագնվական
ܡܚܘܠܐ	աթոռ
ܡܚܘܠܐ	ալելուիա
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ախոռ
ܡܚܘܠܐ	ածել
ܡܚܘܠܐ	ածելի
ܡܚܘܠܐ	ածուխ
ܡܚܘܠܐ	ակամջ
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ակնթարթ
ܡܚܘܠܐ	ակնկալել
ܡܚܘܠܐ	ահա
ܡܚܘܠܐ	Անարոն
ܡܚܘܠܐ	աղ
ܡܚܘܠܐ	աղալ
ܡܚܘܠܐ	աղախիմ
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	աղավճի
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	աղբյուր
ܡܚܘܠܐ	աղեղ
ܡܚܘܠܐ	աղեղալար
ܡܚܘܠܐ	աղեղնավոր
ܡܚܘܠܐ	աղեքսել
ܡܚܘܠܐ	աղիք
ܡܚܘܠܐ	աղմկել
ܡܚܘܠܐ	աղմուկ
ܡܚܘܠܐ	աղոթել

ܡܚܘܠܐ	աղոթք
ܡܚܘܠܐ	աղջամուղջ
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	աղջիկ
ܡܚܘܠܐ	աղվես
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	աղբատ
ܡܚܘܠܐ	աղբատություն
ܡܚܘܠܐ	անապարել
ܡܚܘܠܐ	աման
ܡܚܘܠܐ	Ամանոր
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամաչել
ܡܚܘܠܐ	ամաչեցնել
ܡܚܘܠܐ	ամատ
ܡܚܘܠܐ	ամատային
ܡܚܘܠܐ	ամբոխ
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամբողջանալ
ܡܚܘܠܐ	ամբողջապես
ܡܚܘܠܐ	ամբողջացնել
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամեն
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամեն
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամենակալ
ܡܚܘܠܐ	ամենակարող
ܡܚܘܠܐ	ամեն ինչ
ܡܚܘܠܐ	ամիս
ܡܚܘܠܐ	ամոթ
ܡܚܘܠܐ	ամոթալի
ܡܚܘܠܐ	անպ
ܡܚܘܠܐ	ամբասպնդել
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամբոց
ܡܚܘܠܐ	ամուլ
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	ամուսին
ܡܚܘܠܐ	ամուսնանալ
ܡܚܘܠܐ	ամուսնություն
ܡܚܘܠܐ	այգեսպան
ܡܚܘܠܐ, ܡܚܘܠܐ	այգի
ܡܚܘܠܐ	այդժամ
ܡܚܘܠܐ	այժմ
ܡܚܘܠܐ	այլ (ածական)
ܡܚܘܠܐ	այլ (սակայն)
ܡܚܘܠܐ	այլաբանություն

مَحْحَدٌ այլասերում
 حَادٌ այծ
 (bq. ap.) حَادٌ այն
 (bq. hq.) حَادٌ
 (hng. ap.) حَادٌ
 (hng. hq.) حَادٌ
 حَادٌ այնտեղ
 حَادٌ այնուամենայնիվ
 حَادٌ այնուհետև
 حَادٌ այո
 (bq. ap.) حَادٌ այս
 (bq. hq.) حَادٌ
 (hng. ap.) حَادٌ
 حَادٌ այսինչ
 حَادٌ այսինքն
 حَادٌ այստեղ
 حَادٌ այստեղից
 حَادٌ այսուհետև
 حَادٌ այսօր
 حَادٌ այո
 حَادٌ այր
 حَادٌ այրել
 حَادٌ այրի (կիճ)
 حَادٌ այրվել
 حَادٌ այցելել
 حَادٌ այցելու
 حَادٌ անապատ
 حَادٌ անասնապահություն
 حَادٌ անատված
 حَادٌ անաստվածություն
 حَادٌ անասուն
 حَادٌ անարգանք
 حَادٌ անարգել
 حَادٌ անարդար
 حَادٌ անարդարություն
 حَادٌ անբրտելի
 حَادٌ անգամ
 حَادٌ անզիհ
 حَادٌ անզոր
 حَادٌ անզործություն
 حَادٌ անդադար
 حَادٌ անդամալույծ
 حَادٌ անդորր
 حَادٌ անկ
 حَادٌ անեծք

حَادٌ աներ
 حَادٌ աներևույթ
 حَادٌ անբիվ
 حَادٌ անիծել
 حَادٌ անիծյալ
 حَادٌ անիվ
 حَادٌ անխելք
 حَادٌ անխելքություն
 حَادٌ անկեղծ
 حَادٌ անկյուն
 حَادٌ անկյունաքար
 حَادٌ անհայտանալ
 حَادٌ անհանգստանալ
 حَادٌ անհանգստացնել
 حَادٌ անհավատ
 حَادٌ անհավատություն
 حَادٌ անհավատություն
 حَادٌ անհնազանդություն
 حَادٌ անհրաժեշտ
 حَادٌ անհրաժեշտություն
 حَادٌ անձ
 حَادٌ անձրև
 حَادٌ անմահ
 حَادٌ անմահություն
 حَادٌ անմեղ
 حَادٌ անմիջապես
 حَادٌ անմոդուս
 حَادٌ անպատվել
 حَادٌ անպատվություն
 حَادٌ անպետք
 حَادٌ անպասելի
 حَادٌ անվանել
 حَادٌ անվանի
 حَادٌ անվճար
 حَادٌ անտառ
 حَادٌ անտեսանելի
 حَادٌ Անտիոք
 حَادٌ անց
 حَادٌ անցնել (զետը ևն)
 حَادٌ անցք
 حَادٌ անուց
 حَادٌ անօգտակար
 حَادٌ աշակերտ
 حَادٌ աշխատանք
 حَادٌ աշխատասեր
 حَادٌ աշխատավարձ

حَادٌ աշխատավոր
 حَادٌ աշխատել
 حَادٌ աշխարհ
 حَادٌ աշխարհակալ
 حَادٌ աշխարհիկ
 حَادٌ աշտանակ
 حَادٌ աշտարակ
 حَادٌ աշուն
 حَادٌ աչալուրջ
 حَادٌ աչք
 حَادٌ ապա
 حَادٌ ապաշխարել
 حَادٌ ապաշխարում
 حَادٌ ապավինել
 حَادٌ ապաքինվել
 حَادٌ ապաքինում
 حَادٌ ապշել
 حَادٌ ապստամբել
 حَادٌ ապստամբություն
 حَادٌ ապրել
 حَادٌ ապրելակերպ
 حَادٌ ապրիլ
 حَادٌ ապրիլի
 حَادٌ աջ կողմ
 حَادٌ առակ
 حَادٌ առանց
 حَادٌ առաջաբան
 حَادٌ առաջարկել
 حَادٌ առաջին
 حَادٌ առաջնել
 حَادٌ առաջնորդ
 حَادٌ առաջնորդել
 حَادٌ առասպել
 حَادٌ առավելություն
 حَادٌ առավոտ
 حَادٌ առավոտյան
 حَادٌ առատություն
 حَادٌ առաքելական
 حَادٌ առաքելություն
 حَادٌ առաքինի
 حَادٌ առաքինություն
 حَادٌ առաքյալ
 حَادٌ առեղծված
 حَادٌ առկայություն
 حَادٌ առյուծ

حَادٌ ատոդ
 حَادٌ ատոդանալ
 حَادٌ ատոդություն
 حَادٌ ատջև
 حَادٌ ատջևից
 حَادٌ ատու
 حَادٌ ատք
 حَادٌ ատևտուր
 حَادٌ ատացվածք
 حَادٌ ատել
 حَادٌ ատեղ
 حَادٌ ատրական
 حَادٌ Ատրեստան
 حَادٌ ատրեստանյան
 حَادٌ ատրեստանցի
 حَادٌ ատրերեն
 حَادٌ ատրի
 حَادٌ ասպանդակ
 حَادٌ ասպանդակել
 حَادٌ աստիճան
 حَادٌ աստղ
 حَادٌ աստղագուշակ
 حَادٌ Աստված
 حَادٌ Աստված անարգել
 حَادٌ Աստված մի արասցե
 حَادٌ աստվածամայություն
 حَادٌ աստվածային
 حَادٌ աստվածամարգություն
 حَادٌ Աստվածաշունչ
 حَادٌ աստվածուհի
 حَادٌ ավագ
 حَادٌ ավագակ
 حَادٌ ավանակ
 حَادٌ ավարտ
 حَادٌ ավարտել
 حَادٌ ավելանալ
 حَادٌ ավելի
 حَادٌ Ավետարան
 حَادٌ ավետարանիչ
 حَادٌ ավետիս
 حَادٌ ավերվել
 حَادٌ ավել
 حَادٌ ատաղծագործ
 حَادٌ ատամ

անել հնա
 անելություն հնա
 ատամ հնա
 արար հնա
 արարական հնա
 արարելուն հնա
 արագ հնա
 արագորեն հնա
 արածել հնա
 արածեցնել հնա
 Արամ հնա
 արամեական հնա
 արամեացի հնա
 արամեներեն հնա
 արատ հնա
 Արարատ հնա
 արարել հնա
 արարիչ հնա
 արարողություն հնա
 արարք հնա
 արզանդ հնա
 արզահալ հնա
 արդար (մարդու մասին) հնա
 արդարակյաց հնա
 արդարացիորեն հնա
 արդարություն հնա
 արդարև հնա
 արդեն հնա
 արդյո՞ք հնա
 արքանակ հնա
 արքնացնել հնա
 արքուն հնա
 արքուն մնալ հնա
 արժանանալ հնա
 արխիվ հնա
 արծաթ հնա
 արծաթի հնա
 արծաթիվ հնա
 արհեստ հնա
 արհեստավոր հնա
 արձագանք հնա
 արձան հնա
 արձանագրել հնա
 արձակվել հնա

արձատ հնա
 արյուն հնա
 արտավայր հնա
 արջ հնա
 արվարձան հնա
 արվեստ հնա
 արտ հնա
 արտաքին հնա
 արցունք հնա
 արտ հնա
 արքա հնա
 արքունիք հնա
 արև հնա
 արևածագ հնա
 արևելյան հնա
 արևելք հնա
 արևմտյան հնա
 արևմուտք հնա
 ասի հնա
 ասիտ հնա
 աստղադ հնա
 Աֆրիկա հնա

Բ

Բարելոն հնա
 բազն հնա
 բազմաթիվ հնա
 բազմամալ հնա
 բազմաստվածություն հնա
 բազմություն (մարդկանց) հնա
 բազուկ (ձեռքի) հնա
 բաժակ հնա
 բաժանել հնա
 բաժանում հնա
 բալ բնա
 բաղնիք հնա
 բանաստանք հնա
 բայց հնա
 բան հնա
 բանադրանք հնա
 բանալի հնա
 բանակ հնա
 բանական հնա

բանաստեղծ հնա
 բանավեճ հնա
 բանավիճել հնա
 բանջարեղեն հնա
 բանտ հնա
 բանտարկել հնա
 բանտարկյալ հնա
 բանտարկություն հնա
 բառ հնա
 բառարան հնա
 բարբարոս հնա
 բարբարոսական հնա
 բարեգործ հնա
 բարեկամ հնա
 բարեկամություն հնա
 բարեհաճություն հնա
 բարեպաշտ հնա
 բարեպաշտություն հնա
 բարերար հնա
 բարի հնա
 բարկանալ հնա
 բարկացնել հնա
 բարձր հնա
 բարձրանալ հնա
 բարձրացնել հնա
 բարձրակարգ հնա
 բարձրություն հնա
 բարձունք հնա
 բաց հնա
 բացահայտել հնա
 բացատրել հնա
 բացեփբաց հնա
 բացել հնա
 բացվել հնա
 Բեեղզեբող հնա
 Բեթղեհեմ հնա
 բեռ հնա
 բերան հնա
 բերել հնա
 բերկրանք հնա
 բերրի հնա
 բերք հնա
 բերքահավաք հնա
 բժիշկ հնա
 բիբ հնա
 բիծ հնա

բլրոր հնա
 բնական հնա
 բնակավայր հնա
 բնակիչ հնա
 բնություն հնա
 բոլոր հնա
 բողբոջ հնա
 բողկ հնա
 բողբոջել հնա
 բորենի հնա
 բորոտ հնա
 բոմարարել հնա
 բոնակետ հնա
 բոնել հնա
 բոնկվել հնա
 բոնություն հնա
 բորոյս հնա
 բորոն հնա
 բրուտ հնա
 Բուժել հնա
 Բուժվել հնա
 Բուժում հնա
 Բույն հնա
 Բույս հնա
 Բուռ հնա
 Բուրդ հնա
 Բութ հնա
 Բութում հնա

Գ

գալ հնա
 Գայլուեա հնա
 գալիկացի հնա
 գալուստ հնա
 գահ հնա
 գահավիժել հնա
 գահրնկեց անել հնա
 գաղափար հնա
 գաղտնարար հնա
 գաղտնի հնա
 գաղտնիք հնա

تَدَانَا	զայրակզել
تَدَانَا، تَدَانَا	զայրակզություն
تَدَانَا	զայլ
تَدَانَا	զանձ
تَدَانَا	զանձարան
تَدَانَا	զատ
تَدَانَا	զարքի
تَدَانَا، تَدَانَا	զարշապար
تَدَانَا، تَدَانَا	զարուն
تَدَانَا	զղալ
تَدَانَا، تَدَانَا	զերագանգել
تَدَانَا	զեղեցիկ
تَدَانَا	զեղեցկություն
تَدَانَا	զետ
تَدَانَا، تَدَانَا	զետակ
تَدَانَا	զեր
تَدَانَا	զերան
تَدَانَا، تَدَانَا	զերեզման
تَدَانَا	զերեզմանատուն
تَدَانَا	զերել
تَدَانَا	զերքի
تَدَانَا	զերություն
تَدَانَا	զթալ
تَدَانَا، تَدَانَا	զթասիրտ
تَدَانَا	զթասրություն
تَدَانَا	զժտվել
تَدَانَا، تَدَانَا	զին
تَدَانَا	զինի
تَدَانَا	զինքեր
تَدَانَا	զինչերային
تَدَانَا	զինչերել
تَدَانَا	զիտելիք
تَدَانَا	զիտեցալ
تَدَانَا	զիր
تَدَانَا، تَدَانَا	զիրք
تَدَانَا	զլսահարկ
تَدَانَا، تَدَانَا	զլսավոր
تَدَانَا	զլսատել
تَدَانَا	զլսարկ
تَدَانَا	զլսին տալ
تَدَانَا، تَدَانَا	զլուխ
تَدَانَا	զլուղ
تَدَانَا	զլուղական
تَدَانَا	զլուղատնտեսություն
تَدَانَا	զլուղացի
تَدَانَا	զնալ

تَدَانَا، تَدَانَا	զնղակ
تَدَانَا	զնել
تَدَانَا	զնուն
تَدَانَا، تَدَانَا	զոլորշի
تَدَانَا	զող
تَدَانَا	զողանալ
تَدَانَا، تَدَانَا	զողողթա
تَدَانَا	զոլություն
تَدَانَا	զոլետտ
تَدَانَا، تَدَانَا	զոտի
تَدَانَا، تَدَانَا، تَدَانَا	զորզ
تَدَانَا	զործ
تَدَانَا	զործողություն
تَدَانَا، تَدَانَا، تَدَانَا	զործք առաքելոց
تَدَانَا، تَدَانَا	զոռալ
تَدَانَا	զովել
تَدَانَا، تَدَانَا	զովք
تَدَانَا	զտնել
تَدَانَا	զրագիր
تَدَانَا، تَدَانَا	զրատարան
تَدَانَا	զրատախտակ
تَدَانَا	զրել
تَدَانَا	զրիչ
تَدَانَا، تَدَانَا	զրոնել
تَدَانَا	զրող
تَدَانَا	զրվան
تَدَانَا	զրություն
تَدَانَا	զութան
تَدَانَا، تَدَانَا	զույց
تَدَانَا، تَدَانَا	զույցզույց
تَدَانَا، تَدَانَا	զունդ (նարմին և ռազմ. միավոր)

٢

تَدَانَا	դադարել
تَدَانَا	դաժան
تَدَانَا، تَدَانَا	դաժանություն
تَدَانَا، تَدَانَا، تَدَانَا	դամասկոս
تَدَانَا	դամակ
تَدَانَا	դաշտ
تَدَانَا	դաշույն
تَدَانَا	դատը
تَدَانَا	դաս

تَدَانَا	դասավորել
تَدَانَا	դասարան
تَدَانَا	դաստիարակված
تَدَانَا	դաստիարակություն
تَدَانَا	դավաճան
تَدَانَا	դավաճանություն
تَدَانَا	դավիթ
تَدَانَا، تَدَانَا، تَدَانَا	դատասպարտել
تَدَانَا	դատաստան
تَدَانَا	դատավճիռ
تَدَانَا	դատավոր
تَدَانَا	դատարկ
تَدَانَا	դատարկել
تَدَانَا	դատել
تَدَانَا	դարան
تَدَانَا	դարքին
تَدَانَا	դարձնել
تَدَانَا، تَدَانَا	դարչին
تَدَانَا	դարպաս
تَدَانَا	դղում
تَدَانَا، تَدَانَا	դեկտենմերեր
تَدَانَا	դեղ
تَدَانَا	դեղին
تَدَانَا	դեղձ
تَدَانَا، تَدَانَا	դեղձ
تَدَانَا	դեմք
تَدَانَا	դեմք
تَدَانَا	դեսպան
تَدَانَا	դեսպանություն
تَدَانَا	դեբձակ
تَدَانَا	դժոխք
تَدَانَا	դժվար
تَدَانَا	դիակ
تَدَانَا	դիպչել
تَدَانَا	դիտել
تَدَانَا	դնել
تَدَانَا	դուկորին
تَدَانَا	դուղալ
تَدَانَا	դպիր
تَدَانَا، تَدَانَا	դպրոց
تَدَانَا	դրամատ
تَدَانَا	դրամ
تَدَانَا، تَدَانَا	դրամապանակ
تَدَانَا	դրացի
تَدَانَا	դրժել
تَدَانَا، تَدَانَا	դրոշ

تَدَانَا (ար.)	դու
تَدَانَا (իր.)	դուն
تَدَانَا	դուստր
تَدَانَا	դուր գալ
تَدَانَا	դուրս գալ
تَدَانَا (ար.)	դուրք
تَدَانَا (իր.)	դն
تَدَانَا، تَدَانَا	դն

٣

تَدَانَا	երրայական
تَدَانَا، تَدَانَا	երրայերեն
تَدَانَا	երրայեցի
تَدَانَا	եզիպտական
تَدَانَا	եզիպտացի
تَدَانَا	Եզիպտոս
تَدَانَا	Եղևն
تَدَانَا، تَدَانَا	Եղեմիա
تَدَانَا	Եզ
تَدَانَا	Եզերք
تَدَانَا	Եզր
تَدَانَا	Երե
تَدَانَا، تَدَانَا	Երից գիրք
تَدَانَا	Ելճել
تَدَانَا	Ելք
تَدَانَا	Եկամտ
تَدَانَا، تَدَانَا	Եկեղեցական
تَدَانَا، تَدَانَا	Եկեղեցի
تَدَانَا	Եհովա
تَدَانَا	Եդրայր
تَدَانَا	Եդրայություն
تَدَانَا	Եդեզ
تَدَانَا	Եդիա
تَدَانَا	Եդրերու
تَدَانَا	Եդրյուր
تَدَانَا	Եդունգ
تَدَانَا، تَدَانَا	Ենթադրել
تَدَانَا، تَدَانَا	Ենթարկվել (հնազանդվել)
تَدَانَا	Եսկիսկուպտ
تَدَانَا	Ետալ
تَدَانَا، تَدَانَا	Ետանդ
تَدَانَا	Ետանդուն

ٱئ Ես
 ٱئحنا Եսայի
 ٱئا Եվա
 ٱئحفا Երազ
 ٱئففا Երաժշտական գործիք
 ٱئؤا Երաժշտություն
 ٱئؤا Երակ
 ٱئأا Երբ
 ٱئ Երբ
 ٱئأا Երբեմն
 ٱئصفا Երբևիցե
 ٱئؤا Երգ
 ٱئؤا Երգել
 ٱئحفا ٱئحفا Երգ երգոց
 ٱئؤا Երգիչ
 ٱئؤا Երգչախումբ
 ٱئا Երդվել
 ٱئؤا Երդում
 ٱئا Երեսա
 ٱئا Երեկ
 ٱئصفا Երեկ չէ առաջին օրը
 ٱئا Երեկո
 ٱئا Երես
 ٱئصفا Երեսպաշտ
 ٱئا Երեսուն
 ٱئا Երեք
 ٱئا Երեք հարյուր
 ٱئحفا Երեքշաբթի
 ٱئا Երինջ
 ٱئا Երիցս
 ٱئا Երկաթ
 ٱئا Երկաթե
 ٱئا Երկար
 ٱئحفا Երկարություն
 ٱئصفا Երկերեսանի
 ٱئا Երկինք
 ٱئا Երկիր
 ٱئا Երկյուղ
 ٱئا Երկնագույն
 ٱئا Երկնակամար
 ٱئا Երկնային
 ٱئا Երկվորյակ
 ٱئա Երկրորդ
 ٱئ Երկրորդում օրինակ

ٱئ Երկրպագել
 ٱئ Երկրպագու
 ٱئ Երկրպագություն
 Երկու
 ٱئ Երկուշաբթի
 ٱئ Երկու հարյուր
 ٱئ Երրորդ
 ٱئ Երրորդություն
 ٱئ Երուսաղեմ
 ٱئ Երևալ
 ٱئ Եփրատ
 ٱئ Եփրեմ

Q

ٱئ Գամբիկ
 ٱئ Գամբյուղ
 ٱئ Գայրանալ
 ٱئ Գայրացնել
 ٱئ Գայրույթ
 ٱئ Գանազան
 ٱئ Գանգակ
 ٱئ Գանցանք
 ٱئ Զատիկ
 ٱئ Գարդ
 ٱئ Գարդարել
 ٱئ Գարկ
 ٱئ Գարմանալ
 ٱئ Գալ
 ٱئ Գարմահրաշ
 Գարմանք
 Գարդումք
 Գրոսանք
 Գրալ
 Գրոն
 Գրուշանալ
 Գրուշացնել
 Գրեք
 Գեկնք
 Գեփրոս
 Գզվելի
 Գիմվել
 Գիմվոր

ٱئ Գրչալ
 ٱئ Գոհ
 ٱئ Գոհաբերել
 ٱئ Գոհաբերություն
 ٱئ Գոհասեղան
 Գով
 ٱئ Գորսպետ
 Գորք
 Գորանչ
 Գվարճալի
 Գվարճանալ
 Գրպարտություն

T

ٱئ Եակ
 ٱئ Էջ
 ٱئ Էուրյուն

L

ٱئ Ըմպել
 ٱئ Ըմպելիք
 ٱئ Ընդարձակ
 ٱئ Ընդհանուր
 ٱئ Ընդունել
 Ընթերցանություն
 Ընթերցել
 Ընթրել
 Ընթրիք
 Ընկեր
 Ընկերակից
 Ընկերուհի
 Ընկնել
 Ընկույզ
 Ընճառյուծ
 Ընճոտղ
 Ընչարացոց
 Ընչարացություն
 Ընտանիք
 Ընտրել
 Ընտրություն

P

ٱئ Բազ
 Բազադրել
 Բազակոր
 Բազավորական
 Բազավորել
 Բազավորություն
 Բազուհի
 Բալանել
 Բախիծ
 Բախսծել
 Բակարդ
 Բակել
 Բաղել
 Բանք
 Բանկազին
 Բաշկինակ
 Բատրոն
 Բարգմանել
 Բարգմանիչ
 Բարգմանվել
 Բարգմանություն
 Բափառաշրջիկ
 Բափանել
 Բափել
 Բաքնվել
 Բաքստոց
 Բաքցնել
 Բեթև
 Բեթևս
 Բզեցի
 Բրխնոր
 Բիկնոց
 Բիվ
 Բլպատել
 Բլպատում
 Բշնամանք
 Բշնամի
 Բնալ
 Բռչալ
 Բռչանել
 Բռչում
 Բռնվել
 Բռնություն
 Բռնվալ
 Բռնել
 Բռնություն

ڪٽڻ քոչկոտել
 ڪهڻا քոչում
 ڪها քվարկել
 ڪهڻا քվարկություն
 ڪهڻا քվոց գիրք
 ڪهڻا քրջել
 ڪهڻا քուզ
 ڪهڻا քութ
 ڪهڻا քութակ
 ڪهڻا քութություն
 ڪهڻا քութր
 ڪهڻا քույլ
 ڪهڻا քույլ տակ
 ڪهڻا քույլություն
 ڪهڻا քույն
 ڪهڻا քունավորել
 ڪهڻا քուր
 ڪهڻا քև

ժ

ԺԻճԱ Ժամ
 ԺԻՃԱՆ Ժամանակ
 ԺԻՃԱՆԻ Ժամանակավոր
 ԺԻՃԱՆԻ Ժամանել
 ԺԻՃԱՆԻ Ժամացույց
 ԺԻՃԱՆԻ Ժամերգություն
 ԺԻՃԱՆԻ Ժայռ
 ԺԻՃԱՆԻ Ժանիք
 ԺԻՃԱՆԻ Ժապավեն
 ԺԻՃԱՆԻ Ժառանգել
 ԺԻՃԱՆԻ Ժառանգորդ
 ԺԻՃԱՆԻ Ժառանգություն
 ԺԻՃԱՆԻ Ժողովարան
 ԺԻՃԱՆԻ Ժողովել
 ԺԻՃԱՆԻ Ժողովություն

Ի

ԻԻՃԱՆԻ Իզուր
 ԻԻՃԱՆԻ Իծ
 ԻԻՃԱՆԻ Ի հայտ գալ

ԻԻՃԱՆԻ Իմանալ
 ԻԻՃԱՆԻ Իմաստ
 ԻԻՃԱՆԻ Իմաստություն
 ԻԻՃԱՆԻ Իմաստուն
 ԻԻՃԱՆԻ Ինը
 ԻԻՃԱՆԻ Ինը հարյուր
 ԻԻՃԱՆԻ Իններորդ
 ԻԻՃԱՆԻ Իննտուն
 ԻԻՃԱՆԻ Ի՞նչ
 ԻԻՃԱՆԻ Ինչպես
 ԻԻՃԱՆԻ Ինչպես
 ԻԻՃԱՆԻ Ինչքան
 ԻԻՃԱՆԻ Իշխան
 ԻԻՃԱՆԻ Իշխանություն
 ԻԻՃԱՆԻ Իշխել
 ԻԻՃԱՆԻ Իջեցնել
 ԻԻՃԱՆԻ Իջել
 ԻԻՃԱՆԻ Իսկ
 ԻԻՃԱՆԻ Իսկույն
 ԻԻՃԱՆԻ Իսրայել
 ԻԻՃԱՆԻ Իսրայելցի
 ԻԻՃԱՆԻ Ի վերջո
 ԻԻՃԱՆԻ Իր
 ԻԻՃԱՆԻ Իրականալ
 ԻԻՃԱՆԻ Իրականացնել
 ԻԻՃԱՆԻ Իրար

Լ

ԼԻՃԱՆԻ Լար
 ԼԻՃԱՆԻ Լալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լամալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լայն
 ԼԻՃԱՆԻ Լայնություն
 ԼԻՃԱՆԻ Լայտեր
 ԼԻՃԱՆԻ Լալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լատիներն
 ԼԻՃԱՆԻ Լար
 ԼԻՃԱՆԻ Լաց
 ԼԻՃԱՆԻ Լեզու (մարմնի անդամ
 և խոսք)
 ԼԻՃԱՆԻ Լեռ
 ԼԻՃԱՆԻ Լի

ԼԻՃԱՆԻ Լիբանան
 ԼԻՃԱՆԻ Լիճ
 ԼԻՃԱՆԻ Լիճել
 ԼԻՃԱՆԻ Լիուրյուն
 ԼԻՃԱՆԻ Լարդ
 ԼԻՃԱՆԻ Լորի
 ԼԻՃԱՆԻ Լոգարան
 ԼԻՃԱՆԻ Լող
 ԼԻՃԱՆԻ Լողալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լողանալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լուր
 ԼԻՃԱՆԻ Լուրյուն
 ԼԻՃԱՆԻ Լսել
 ԼԻՃԱՆԻ Լսողություն
 ԼԻՃԱՆԻ Լսվել
 ԼԻՃԱՆԻ Լվանալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լրամալ
 ԼԻՃԱՆԻ Լցնել
 ԼԻՃԱՆԻ Լցվել
 ԼԻՃԱՆԻ Լույս
 ԼԻՃԱՆԻ Լուսավոր
 ԼԻՃԱՆԻ Լուսավորել
 ԼԻՃԱՆԻ Լուսին
 ԼԻՃԱՆԻ Լուսնային
 ԼԻՃԱՆԻ Լուսնոտ
 ԼԻՃԱՆԻ Լուր
 ԼԻՃԱՆԻ Լքել

Խ

ԽԻՃԱՆԻ Խարել
 ԽԻՃԱՆԻ Խախտել (օրենքը են)
 ԽԻՃԱՆԻ Խաղ
 ԽԻՃԱՆԻ Խաղալ
 ԽԻՃԱՆԻ Խաղաղություն
 ԽԻՃԱՆԻ Խաղող
 ԽԻՃԱՆԻ Խաղողի այգի
 ԽԻՃԱՆԻ Խաղողի բույս
 ԽԻՃԱՆԻ Խայրել
 ԽԻՃԱՆԻ Խանգարել
 ԽԻՃԱՆԻ Խանդ
 ԽԻՃԱՆԻ Խանդել
 ԽԻՃԱՆԻ Խանութ
 ԽԻՃԱՆԻ Խաչ

ԽԻՃԱՆԻ Խաչակերպել
 ԽԻՃԱՆԻ Խաչել
 ԽԻՃԱՆԻ Խաչելություն
 ԽԻՃԱՆԻ Խաչվել
 ԽԻՃԱՆԻ Խառնակել
 ԽԻՃԱՆԻ Խառնել
 ԽԻՃԱՆԻ Խավար
 ԽԻՃԱՆԻ Խավարել
 ԽԻՃԱՆԻ Խավարում
 ԽԻՃԱՆԻ Խարազանել
 ԽԻՃԱՆԻ Խարդախություն
 ԽԻՃԱՆԻ Խելագար
 ԽԻՃԱՆԻ Խելագարվել
 ԽԻՃԱՆԻ Խեղդել
 ԽԻՃԱՆԻ Խեղդվել
 ԽԻՃԱՆԻ Խեղծ
 ԽԻՃԱՆԻ Խեցցեստին
 ԽԻՃԱՆԻ Խիղճ
 ԽԻՃԱՆԻ Խիլել
 ԽԻՃԱՆԻ Խանել
 ԽԻՃԱՆԻ Խանամել
 ԽԻՃԱՆԻ Խանդարանք
 ԽԻՃԱՆԻ Խանդրել
 ԽԻՃԱՆԻ Խնձոր
 ԽԻՃԱՆԻ Խնջույք
 ԽԻՃԱՆԻ Խոզ
 ԽԻՃԱՆԻ Խոնարիում (քայի)
 ԽԻՃԱՆԻ Խոչընդոտ
 ԽԻՃԱՆԻ Խոչընդոտել
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտել
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտտանալ
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտտովանել
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտտում
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտրով
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտք
 ԽԻՃԱՆԻ Խոտ
 ԽԻՃԱՆԻ Խոր
 ԽԻՃԱՆԻ Խորամանկ
 ԽԻՃԱՆԻ Խորամանկություն
 ԽԻՃԱՆԻ Խորիել
 ԽԻՃԱՆԻ Խորիկայացել
 ԽԻՃԱՆԻ Խորիկատու
 ԽԻՃԱՆԻ Խորիուրդ
 ԽԻՃԱՆԻ Խորիուրդ (առեղծ-
 ված)

مَكْب	խորհուրդ տալ
مَكْب	խորտակվել
مَكْب	խորություն
مَكْب	խռովություն
مَكْب	խրախճանք
مَكْب	խուլ
مَكْب	խուճք
مَكْب	խունկ
مَكْب	խփել

Օ

وَسْ	ծագել (արևի մասին)
وَسْ	ծախսել
وَسْ	ծածկել
وَسْ	ծակոց
وَسْ	ծաղիկ
وَسْ	ծաղկել
وَسْ	ծամել
وَسْ	ծայր
وَسْ	ծանր
وَسْ	ծանրություն
وَسْ	ծառ
وَسْ	ծառա
وَسْ	ծառայել
وَسْ	ծառայություն
وَسْ	ծարավ (գոյական)
وَسْ	ծարավ (աձական)
وَسْ	ծարավել
وَسْ	ծեծել
وَسْ	ծես
وَسْ	ծեր
وَسْ	ծերանալ
وَسْ	ծերություն
وَسْ	ծերունի
وَسْ	ծիսաման
وَسْ	ծիլ
وَسْ	ծիծ
وَسْ	ծիծաղ
وَسْ	ծիծաղել
وَسْ	ծիծաղելի
وَسْ	ծիծեռնակ
وَسْ	ծիսակատարություն

وَسْ	ծիս
وَسْ	ծիրան
وَسْ	ծիրանի
وَسْ	ծել
وَسْ	ծվլալ
وَسْ	ծծել
وَسْ	ծղոտ
وَسْ	ծցել
وَسْ	ծնկի գալ
وَسْ	ծննդոց գիրք
وَسْ	ծնոտ
وَسْ	ծնվել
وَسْ	ծնրադրություն
وَسْ	ծնունդ
وَسْ	ծոմ
وَسْ	ծոմ պահել
وَسْ	ծող
وَسْ	ծովահեն
وَسْ	ծովային
وَسْ	ծուխ
وَسْ	ծուլ
وَسْ	ծունկ

Կ

كَا	կա
كَا	կաթ
كَا	կաթել
كَا	կաթիլ
كَا	կախաղան
كَا	կախել
كَا	կաղ
كَا	կաղնի
كَا	կան
كَا	կամուրջ
كَا	կանք
كَا	կայծակ
كَا	կանաչ
كَا	կանաչեղեն
كَا	կանոն
كَا	կանչել
كَا	կաշի
كَا	կապանք
كَا	կապար

كَا	կապել
كَا	կապիկ
كَا	կատավարել
كَا	կատավարիչ
كَا	կատույց
كَا	կատուցել
كَا	կառք
كَا	կավ
كَا	կատակել
كَا	կատարել
كَا	կատարելապես
كَا	կատու
كَا	կարաս
كَا	կարդալ
كَا	կարեկցանք
كَا	կարք
كَا	կարիճ
كَا	կարիք
كَا	կարծիք
كَا	կարկուտ
كَا	կարճ
كَا	կարմիր
كَا	կարմիր ծով
كَا	կարմրել
كَا	կարողանալ
كَا	կարպետ
كَا	կացարան
كَا	կացին
كَا	կեղծ
كَا	կեղծավոր
كَا	կեղտոտ
كَا	կեղտոտել
كَا	կենարար
كَا	կենդանի (զազան)
كَا	կենդանի (ողջ)
كَا	կենտրոն
كَا	կենտրոնիտ
كَا	կես
كَا	կեսար
كَا	կեսզիշեր
كَا	կեսօր
كَا	կերակրել
كَا	կերպարանք
كَا	կերտխում
كَا	կզակ
كَا	կրել

كَا	կին
كَا	կիպրոս
كَا	կիրակի
كَا	կիրք
كَا	կիրճ
كَا	կլոր
كَا	կծել (կենդանու մասին)
كَا	կզզի
كَا	կճուճ
كَا	կյանք
كَا	կնդրուկ
كَا	կնիք
كَا	կնքահայր
كَا	կնքել
كَا	կշեռք
كَا	կշռաքար
كَا	կշտամբել
كَا	կտկորդ
كَا	կտր
كَا	կտրուպտել
كَا	կտրուպտիչ
كَا	կտրք
كَا	կտրքին
كَا	կոճղ
كَا	կոշիկ
كَا	կոշիկ հագնել
كَا	կոշել
كَا	կոշվել
كَا	կով
كَا	կոտրել
كَا	կորչել
كَا	կորուստ
كَا	կպչել
كَا	կռակաշտություն
كَا	կռակ
كَا	կռվել
كَا	կտակ
كَا	կտակարան
كَا	կտակել
كَا	կտոր
كَا	կտորել
كَا	կտորվել
كَا	կտուց
كَا	կրակ
كَا	կրել

أَوَّلًا	կրթություն
أَوَّلًا، حَقًّا	կրիա
حَقًّا	կրծել
أَوَّلًا، حَقًّا	կրկնել
أَوَّلًا	կրոն
حَقًّا	կուլ տալ
أَوَّلًا	կույս
أَوَّلًا	կույտ
أَوَّلًا، حَقًّا	կույր
أَوَّلًا، حَقًّا	կույր
أَوَّلًا	կուրացնել
أَوَّلًا	կուրծք (կնոջ)

Հ

أَوَّلًا	հագենալ
أَوَّلًا، حَقًّا	հագնել
أَوَّلًا	հագցնել
أَوَّلًا، حَقًّا	հագուստ
أَوَّلًا	հագ
أَوَّلًا	հագալ
أَوَّلًا	հագար
أَوَّلًا، حَقًّا	հագարապետ
أَوَّلًا	հալածանք
أَوَّلًا، حَقًّا	հալածել
أَوَّلًا	Հակոբ
أَوَّلًا	հաղթական
أَوَّلًا	հաղթահարել
أَوَّلًا، حَقًّا	հաղթանակ
أَوَّلًا	հաղթել
أَوَّلًا	հաճախել
أَوَّلًا	հանելի
أَوَّلًا	համ
أَوَّلًا	համաստեղություն
أَوَّلًا، حَقًّا	համբարձվել
أَوَّلًا	համբարձում
أَوَّلًا، حَقًّا	համբերատարություն
أَوَّلًا	համբերել
أَوَّلًا، حَقًّا	համբերություն
أَوَّلًا	համբույր
أَوَّلًا	համբուրել
أَوَّلًا، حَقًّا	համեղ
أَوَّلًا، حَقًّا	համեստ
أَوَّلًا	համեստորեն

أَوَّلًا	համոզել
أَوَّلًا	համր
أَوَّلًا	հայ
أَوَّلًا، حَقًّا	Հայաստան
أَوَّلًا	հայելի
أَوَّلًا	հայերեն
أَوَّلًا	հայկական
أَوَّلًا	հայտարարել
أَوَّلًا	հայտնաբերել
أَوَّلًا	հայտնի
أَوَّلًا	Հայրենություն Հովհաննու
أَوَّلًا	հայր
أَوَّلًا	հայրենիք
أَوَّلًا	հանգչել (ույսը, կրակը)
أَوَّلًا، حَقًّا	հանգստանալ
أَوَّلًا	հանգստություն
أَوَّلًا	հանցոցնել
أَوَّلًا، حَقًّا	հանցուցյալ
أَوَّلًا، حَقًّا	հանդիմանել
أَوَّلًا، حَقًّا	հանդիպել
أَوَّلًا، حَقًّا	հանդիպում
أَوَّلًا	հանել
أَوَّلًا	հանկարծ
أَوَّلًا	հանձնել
أَوَّلًا	հանրազամար
أَوَّلًا	հանցանք
أَوَّلًا	հանուն
أَوَّلًا	հաշմանդամ
أَوَّلًا	հաշտեցնել
أَوَّلًا	հաշիվ
أَوَّلًا	հաշվարկ
أَوَّلًا	հաշվել
أَوَّلًا	հապաղել
أَوَّلًا	հառաչանք
أَوَّلًا	հասակ
أَوَّلًا	հաստ
أَوَّلًا	հաստություն
أَوَّلًا، حَقًّا	հավ
أَوَّلًا	հավասար
أَوَّلًا	հավասարեցնել
أَوَّلًا	հավատալ
أَوَّلًا	Հավատամք
أَوَّلًا	հավատացյալ
أَوَّلًا	հավատք
أَوَّلًا	հավաքել
أَوَّلًا	հավաքել (քեֆք)

أَوَّلًا	հավաքվել
أَوَّلًا	հավերժ
أَوَّلًا	հավերժություն
أَوَّلًا، حَقًّا	հավիտյանս հավիտենից
أَوَّلًا	հավկիթ
أَوَّلًا	հատիկ
أَوَّلًا، حَقًّا	հատկապես
أَوَّلًا	հատուցել
أَوَّلًا	հատուցում
أَوَّلًا	հարավ
أَوَّلًا	հարավային
أَوَّلًا	հարբել
أَوَّلًا	հարգել
أَوَّلًا	հարգելի
أَوَّلًا	հարկ (շեքրի)
أَوَّلًا	հարկադրում
أَوَّلًا	հարձակվել
أَوَّلًا	հարճ
أَوَّلًا	հարյուր
أَوَّلًا، حَقًّا	հարսանիք
أَوَّلًا	հարսնացու
أَوَّلًا	հարստացնել
أَوَّلًا، حَقًّا	հարստություն
أَوَّلًا	հարված
أَوَّلًا	հարվածել
أَوَّلًا	հարց
أَوَّلًا	հարցաքննել
أَوَّلًا	հարցնել
أَوَّلًا، حَقًّا	հարություն
أَوَّلًا	հարուստ
أَوَّلًا	հարևան
أَوَّلًا، حَقًّا	հաց
أَوَّلًا	հացբուլս
أَوَّلًا	հավկիթ
أَوَّلًا	հեզ
أَوَّلًا	հեզություն
أَوَّلًا، حَقًّا	հեթանոս
أَوَّلًا، حَقًّا	հեծյալ
أَوَّلًا	հեծնել
أَوَّلًا	հեղեղել
أَوَّلًا	հեղինակ
أَوَّلًا	հեղվել
أَوَّلًا	հեշտ
أَوَّلًا	հետամալ
أَوَّلًا، حَقًّا	հետավոր
أَوَّلًا	հետադրություն

أَوَّلًا	հետ
أَوَّلًا	հետապնդել
أَوَّلًا	հետո
أَوَّلًا، حَقًّا	հետք
أَوَّلًا	հետևաբար
أَوَّلًا	հետևից
أَوَّلًا، حَقًّا	հերետիկոս
أَوَّلًا، حَقًّا	հերետիկոսություն
أَوَّلًا	հերիքել
أَوَّلًا، حَقًّا	Հերովդես
أَوَّلًا	հզոր
أَوَّلًا	հզորություն
أَوَّلًا	հիմա
أَوَّلًا، حَقًّا	հիմար
أَوَّلًا، حَقًّا	հիմնադիր
أَوَّلًا، حَقًّا	հիմնադրել
أَوَّلًا، حَقًّا	հիմնել
أَوَّلًا	հիմք
أَوَّلًا	հիմ
أَوَّلًا، حَقًّا	Հիմ Կտակարան
أَوَّلًا، حَقًّا	հինգ
أَوَّلًا، حَقًّا	հինգ
أَوَّلًا	հինգերորդ
أَوَّلًا	հինգ հարյուր
أَوَّلًا، حَقًّا	հինգշաբթի
أَوَّلًا	հիշել
أَوَّلًا	հիսուն
أَوَّلًا، حَقًّا	Հիսուս Քրիստոս
أَوَّلًا	հիվանդ
أَوَّلًا	հիվանդանալ
أَوَّلًا، حَقًّا	հիվանդանոց
أَوَّلًا، حَقًّا	հիվանդություն
أَوَّلًا، حَقًّا	հոյ
أَوَّلًا	հողի
أَوَّلًا	հողիանալ
أَوَّلًا	հմուտ
أَوَّلًا	հյուղ
أَوَّلًا، حَقًّا	հյուսել
أَوَّلًا	հյուսիս
أَوَّلًا، حَقًّا	հյուսիսային
أَوَّلًا	հյուսն
أَوَّلًا	հյուր
أَوَّلًا	հնազանդվել
أَوَّلًا	հնազանդում
أَوَّلًا	հնարավոր

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հնարավորություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Հնդկաստան
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հնձել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոգալ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոգի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոգնել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոգս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոգևոր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոժարակամ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոկտեմբեր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հող
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հողագործ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հողագործություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոնք
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոսք
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հովանավոր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հովիվ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հովիտ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հովանենես Մկրտիչ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հովսեփ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոտ (քորմուցք)
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոտ (անասունների)
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոտ (ելեղեցական
 համայնք)
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հորաքույր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հորեղբայր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Հոռոս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոռոսական
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոռոսացի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոշակել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հսկել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրամարվել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրամայել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրաման
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրաշագործություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրաշք
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրապարակ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրապարակալ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրեա
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրեական
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրեշտակ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հրեշտակապետ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հիօս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Հուդա Բսկաբիովուսցի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հուլիս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հուղարկավորել

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հուղարկավորություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հույլ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հույն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հույս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հունական
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հունարեն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հունքիս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հունվար
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ հոսահատվել

2

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծախ կողմ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծայր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռագիր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռամբ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռնադրել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռնադրություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռնուցայն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռք
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծեռքի ափ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծիավոր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծիքապտուղ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծիքենի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Չիքենյաց լեռ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծկնորս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծկնորսություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծմեռ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծմեռային
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծմեռել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծյուն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծու
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծուկ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ծևավորել

2

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ղեկավար
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Ղուկաս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Ղուրան
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ Ղևտական

Δ

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճախրել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճակատագիր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճակնդել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճաղատ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճամփորդ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճանապարհ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճանկել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճանճ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճաշ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճաշակել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճարպ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճարտարապետ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճարտարապետություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճգնավոր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճեղք(վածք)
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճիճու
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճիշ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճկույթ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճյուղ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճնճուկ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճնճել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճշմարիտ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճշմարտություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճոճու
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճուճել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ճուտ

Մ

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մազ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մածուն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մաճատ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մայել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մայիս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մայր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մայր մտնել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մայրամուտ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մայրի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մանգաղ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մանկություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մանյակ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մանուկ

ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մաշկ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մահ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մահամալ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մահապարտ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մահկանացու
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մահճակալ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մահճնդական
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մառախուղ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մաս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մասիկ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մատ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մատքետոս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մատուցել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մատուցել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարգագետին
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարգարե
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարգարեություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարգարիտ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդահամար
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդասպան
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդկային
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդկություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդամ Մագրադենացի
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարդկու
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարմար
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարմին
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարմնավորվել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարմնավորում
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտ (ամիս)
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտ (պատերազմ)
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտ մղել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտիրոս
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտիրոսանալ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտիրոսություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտնչել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտավոր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարտր
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարբել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մարբություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեզ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեծ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեծանալ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեկ
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեկնաբանել
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեկնաբանություն
 ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ մեկնել (հեռանալ)

أَمْعَلُ մեկնել (ծեղքը)
 مَدْلَقِي مَقْلًا մեկնիչ
 مَقْلِي مَقْلًا մեղադրանք
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا մեղադրել
 أَمْعَلُ مَقْلًا մեղավոր
 مَقْلِي مَقْلًا մեղեցի
 مَقْلِي مَقْلًا մեղազործ
 مَقْلِي مَقْلًا մեղք
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا մեղու
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا մեղք
 مَقْلِي مَقْلًا մեղք գործել
 مَقْلِي مَقْلًا մեղքանալ
 مَقْلِي مَقْلًا մեղակ
 مَقْلِي مَقْلًا մեղեցտեղ
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا Մեռչալ ծով
 مَقْلِي مَقْلًا Մեսիա
 مَقْلِي مَقْلًا մետաղադրամ
 مَقْلِي مَقْلًا մետաքս
 مَقْلِي مَقْلًا մերժել
 مَقْلِي مَقْلًا մերկ
 مَقْلِي مَقْلًا մերկացնել
 مَقْلِي مَقْلًا մերկություն
 مَقْلِي مَقْلًا մրելոր
 مَقْلِي مَقْلًا մրմել
 مَقْلِي مَقْلًا մրմչաղ
 مَقْلِي مَقْلًا մրություն
 مَقْلِي مَقْلًا մրակ
 مَقْلِي مَقْلًا մրայն
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا մրասիւն
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا մրգուցե
 مَقْلِي مَقْلًا մրմյանց
 مَقْلِي مَقْلًا միմչ
 مَقْلِي مَقْلًا միմչև
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا միմչև որ
 مَقْلِي مَقْلًا միշտ
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا Միջագետք
 مَقْلِي مَقْلًا Միջերկրական ծով
 مَقْلِي مَقْلًا միջնամատ
 مَقْلِي مَقْلًا միջոցով
 مَقْلِي مَقْلًا միջև
 مَقْلِي مَقْلًا միս
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا միտք
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا միրգ
 مَقْلِي مَقْلًا միսիբարանք

كَلَّ (كَلَّ) մխիթարել
 كَلَّ (كَلَّ) մխիթարվել
 كَلَّ (كَلَّ) Մժրին
 كَلَّ (كَلَّ) մկրտել
 كَلَّ (كَلَّ) մկրտվել
 كَلَّ (كَلَّ) մկրտություն
 كَلَّ (كَلَّ) մյուտոն
 كَلَّ (كَلَّ) մնալ
 كَلَّ (كَلَّ) մշակույթ
 كَلَّ (كَلَّ) մշտապես
 كَلَّ (كَلَّ) մոգ
 كَلَّ (كَلَّ) մողորակ
 كَلَّ (كَلَّ) մողորվել
 كَلَّ (كَلَّ) մողորություն
 كَلَّ (كَلَّ) մոծակ
 كَلَّ (كَلَّ) մողես
 كَلَّ (كَلَّ) մոմ
 كَلَّ (كَلَّ) մոմակալ
 كَلَّ (كَلَّ) մոռանալ
 كَلَّ (كَلَّ) Մովսես
 كَلَّ (كَلَّ) մոտ (շաղկապ)
 كَلَّ (كَلَّ) մոտ (ածական)
 كَلَّ (كَلَّ) մոտավորապես
 كَلَّ (كَلَّ) մոտենալ
 كَلَّ (كَلَّ) մոտիկ
 كَلَّ (كَلَّ) մորուք
 كَلَّ (كَلَّ) մտավածատ
 كَلَّ (كَلَّ) մտք
 كَلَّ (كَلَّ) մտածել
 كَلَّ (كَلَّ) մտնել
 كَلَّ (كَلَّ) մտորել
 كَلَّ (كَلَّ) մտրակել
 كَلَّ (كَلَّ) մրցույթ
 كَلَّ (كَلَّ) մուկ
 كَلَّ (كَلَّ) մուտք
 كَلَّ (كَلَّ) մուրալ
 كَلَّ (كَلَّ) մուրացկան
 كَلَّ (كَلَّ) մուրացկանություն

3

مَقْلِي مَقْلًا (sup.) յոթ
 مَقْلِي مَقْلًا (pq.) յոթ
 مَقْلِي مَقْلًا յոթանասուն

مَقْلِي مَقْلًا յոթերորդ
 مَقْلِي مَقْلًا յոթ հարյուր
 مَقْلِي مَقْلًا յոտ
 مَقْلِي مَقْلًا յուրային
 مَقْلِي مَقْلًا յուրաքանչյուր

٦

مَقْلِي مَقْلًا (sup.) ցու
 مَقْلِي مَقْلًا (pq.) ցու
 مَقْلِي مَقْلًا Նազարեթ
 مَقْلِي مَقْلًا նագովրեցի
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նախաբան
 مَقْلِي مَقْلًا նախազահ
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նախանաշ
 مَقْلِي مَقْلًا նախանձ
 مَقْلِي مَقْلًا նախանձահույր
 مَقْلِي مَقْلًا նախանձել
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նախանշան
 مَقْلِي مَقْلًا նախապես
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նախատել
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նախատել
 مَقْلِي مَقْلًا նախորդ
 مَقْلِي مَقْلًا նախորդել
 مَقْلِي مَقْلًا նախքան
 مَقْلِي مَقْلًا նախ և առաջ
 مَقْلِي مَقْلًا նախօրե
 مَقْلِي مَقْلًا նախանգուսպետ
 مَقْلِي مَقْلًا նախապետ
 مَقْلِي مَقْلًا նախատակ
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նախատակվել
 مَقْلِي مَقْلًا նամակ
 مَقْلِي مَقْلًا նապաստակ
 مَقْلِي مَقْلًا նավ
 مَقْلِي مَقْلًا նավահանգիստ
 مَقْلِي مَقْلًا նավաստի
 مَقْلِي مَقْلًا նաև
 مَقْلِي مَقْلًا նեղ
 مَقْلِي مَقْلًا Նեղոս
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا նեղություն
 مَقْلِي مَقْلًا նեղ
 مَقْلِي مَقْلًا նեղություն
 مَقْلِي مَقْلًا նեղություն
 مَقْلِي مَقْلًا նետորական
 مَقْلِي مَقْلًا նետորացի

مَقْلِي مَقْلًا ցետ
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا ցետել
 مَقْلِي مَقْلًا ցեղ
 مَقْلِي مَقْلًا ցերկ
 مَقْلِي مَقْلًا ցերկա
 مَقْلِي مَقْلًا ցերկայացում
 مَقْلِي مَقْلًا ցերկել
 مَقْلِي مَقْلًا ցերչել
 مَقْلِي مَقْلًا ցերս գնալ
 مَقْلِي مَقْلًا ցերսը
 مَقْلِي مَقْلًا ցերքիմի
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا ցեղ
 مَقْلِي مَقْلًا ցիզակ
 مَقْلِي مَقْلًا ցիստ
 مَقْلِي مَقْلًا ցկար
 مَقْلِي مَقْلًا ցկարագրել
 مَقْلِي مَقْلًا ցկարել
 مَقْلِي مَقْلًا ցկարիչ
 مَقْلِي مَقْلًا ցկարչություն
 مَقْلِي مَقْلًا ցմանեցնել
 مَقْلِي مَقْلًا ցման լինել
 مَقْلِي مَقْلًا ցմանվել
 مَقْلِي مَقْلًا ցցասեծյակ
 مَقْلِي مَقْلًا ցչան
 مَقْلِي مَقْلًا ցչանավոր
 مَقْلِي مَقْلًا ցչանդրեթ
 مَقْلِي مَقْلًا ցչանվել
 مَقْلِي مَقْلًا ցողկալի
 مَقْلِي مَقْلًا ցոճի
 مَقْلِي مَقْلًا Նոյ
 مَقْلِي مَقْلًا ցոյնմրեթ
 مَقْلِي مَقْلًا ցոթ
 مَقْلِي مَقْلًا ցորդաբո
 مَقْلِي مَقْلًا ցորից
 مَقْلِي مَقْلًا، مَقْلِي مَقْلًا Նոր Կտակարան
 مَقْلِي مَقْلًا ցորոզել
 مَقْلِي مَقْلًا ցորություն
 مَقْلِي مَقْلًا ցպատակ
 مَقْلِي مَقْلًا ցստարան
 مَقْلِي مَقْلًا ցստել
 مَقْلِي مَقْلًا ցվազել
 مَقْلِي مَقْلًا ցվատանալ
 مَقْلِي مَقْلًا ցվատացնել
 مَقْلِي مَقْلًا ցվեթ
 مَقْلِي مَقْلًا ցրանք
 مَقْلِي مَقْلًا (sup.) ցու
 مَقْلِي مَقْلًا (pq.) ցու

أى նույնպես
حى նույն
حى նույն

عوى շուկա
حى շուկա
حى շուկա
حى շուկա
حى շուկա

С

حى շարք
حى շարք օր
حى շատ
حى շարադրել
حى շարական
حى շարել
حى շարժել
حى շարժվել
حى շարժում
حى շարունակել
حى շարք
حى շափյուղա
حى շարք
حى շենք
حى շեփոք
حى շիկահեր
حى շինարար
حى շիրիմ
حى շրթա
حى շնագայլ
حى շնանալ
حى շնորհակալություն
حى շնորհակալություն
حى շնորհակալություն
حى շնորհակալություն
حى շնորհել
حى շնչել
حى շնչություն
حى շնչալ
حى շոգ (տապ)
حى շողողալ
حى շտապել
حى շտկել
حى շրթունք
حى շրջագլխետ
حى շրջակայք
حى շրջանակ
حى շրջապատել
حى շրջել

П

عوى ոգի
حى ոգմի
حى ողբ
حى ողբալ
حى ողկույզ
حى ողողել
حى ողորմած
حى ողորմածություն
حى ողորմել
حى ողորմություն
حى ողջ
حى ողջակիզում
حى ողջույն
حى (ح) օղջումել
حى ոչ
حى ոչխար
حى ոչնչանալ
حى ոչնչացնել
حى ոչ ոք
حى ոռոցալ
حى ոռոգել
حى ոսկի
حى ոսկոր
حى ո՞վ
حى օտնահետք
حى օտար
حى (ح) օ՞ր(ը)
حى (ح) օ՞ր(ը)
حى (ح) օ՞ր(ը)
حى օրք
حى օրդի
حى օրոմ
حى օրոցնել
حى օրոշել
حى օրովանց
حى օրովիեսու

حى որոտ
حى որպեսզի
حى որջ
حى որս
حى որսալ
حى որսորդ
حى որտե՞ր

حى պաշտպան
حى պապ
حى պատակտուն
حى պատկել
حى պատ
حى պատահել
حى պատանդ
حى պատանի (զոյական)
حى պատասարալ
حى պատասխան
حى պատասխանել
حى պատարագ
حى պատգամ
حى պատերազմ
حى պատերազմել
حى պատժել
حى պատիժ
حى պատիվ
حى պատկեր
حى պատկերացնել
حى պատկերել
حى պատճառ
حى պատմել
حى պատմյան
حى պատմվածք
حى պատմություն
حى պատովել
حى պատվել
حى պատվիրակ
حى պատվիրան
حى պատրաստ
حى պատրաստակամորեն
حى պատրաստել
حى պատրաստվել
حى պատրիարք
حى պատուհան
حى պատուհաս
حى պարան
حى պարանոց
حى պարզևստրել
حى պարել
حى պարեն
حى պարզաբանել
حى պարիսպ
حى պարծենցուտ
حى պարկ

Q

حى չար
حى չարագործ
حى չարագործություն
حى չարախոսել
حى չարախոսություն
حى չարի
حى չարագանց
حى չնայած
حى չոր
حى չորանալ
حى չորեքշաբթի
حى չորս
حى չորս հարյուր
حى չորրորդ

حى չար
حى չարագործ
حى չարագործություն
حى չարախոսել
حى չարախոսություն
حى չարի
حى չարագանց
حى չնայած
حى չոր
حى չորանալ
حى չորեքշաբթի
حى չորս
حى չորս հարյուր
حى չորրորդ

Q

حى պալատ
حى պակաս
حى պակասող
حى պահ
حى պահապան
حى պահել
حى պահպանել
حى պաղատել
حى Պաղեստին
حى պանիր
حى պաշտել
حى պաշտոն
حى պաշտոնյա

حى պալատ
حى պակաս
حى պակասող
حى պահ
حى պահապան
حى պահել
حى պահպանել
حى պաղատել
حى Պաղեստին
حى պանիր
حى պաշտել
حى պաշտոն
حى պաշտոնյա

مَدِينَة պարոն
 كَحْلَة պարսատիկ
 فُتَيْتَة պարսիկ
 فُتَيْتَة պարսկական
 فُتَيْتَة Պարսկաստան
 نَحْلَة պարտապան
 نَحْلَة պարտեզ
 نَحْلَة պարտք
 أَمْرٌ أَوْ أَمْرًا պարտքով տալ
 أَمْرٌ պես
 كَحْلَة كَحْلًا պետք է
 كَحْلًا պերճախոս
 فَكْحٌ أَوْ فَكْحًا Պիղատոս
 فُكْحًا պիղծ
 نَحْلًا պղինձ
 مَدِينَة պոկել
 فَهْ كَحْلًا Պողոս
 فَهْ كَحْلًا պոչ
 فَهْ كَحْلًا պոռճիկ
 فَهْ كَحْلًا պորտ
 فَهْ كَحْلًا պսակ
 فَهْ كَحْلًا պտղաբերել
 فَهْ كَحْلًا պտուկ
 فَهْ كَحْلًا պտուղ

Q

قَحْلًا ջանասեր
 قَحْلًا ջարդել
 قَحْلًا ջերմ
 قَحْلًا ջերմություն
 قَحْلًا ջինջ
 قَحْلًا ջնջել
 قَحْلًا ջորի
 قَحْلًا ջրավազան
 قَحْلًا ջրել
 قَحْلًا ջրհեղել
 قَحْلًا ջրհոր
 قَحْلًا ջուլիակ
 قَحْلًا ջուր

Ռ

رُحْبٌ ռաբբի
 رُحْبٌ ռոճիկ

U

رُحْبٌ սագ
 رُحْبٌ սաղուկեցի
 رُحْبٌ սակայն
 رُحْبٌ սահման
 رُحْبٌ սաղավարտ
 رُحْبٌ սաղմոս
 رُحْبٌ սամարացի
 رُحْبٌ սայրաքել
 رُحْبٌ սանդալ
 رُحْبٌ սանդուղք
 رُحْبٌ սանձ
 رُحْبٌ սանր
 رُحْبٌ սանրել
 رُحْبٌ սառը
 رُحْبٌ սառչել
 رُحْبٌ սաստիկ
 رُحْبٌ սավառճել
 رُحْبٌ սատանա
 رُحْبٌ սար
 رُحْبٌ սարահարթ
 رُحْبٌ սարսափազդու
 رُحْبٌ սգալ
 رُحْبٌ սգավոր
 رُحْبٌ սեխ
 رُحْبٌ սեղան
 رُحْبٌ սենյակ
 رُحْبٌ սեպտեմբեր
 رُحْبٌ սեր (զգացմունք)
 رُحْبٌ սերմ
 رُحْبٌ սերմանել
 رُحْبٌ սերունդ
 رُحْبٌ Սիդոն
 رُحْبٌ Սիմոն
 رُحْبٌ սինագոգա
 رُحْبٌ Սիմայ
 رُحْبٌ սինոդ

رُحْبٌ Սիոն
 رُحْبٌ սիրամարգ
 رُحْبٌ սիրել
 رُحْبٌ սիրելի
 رُحْبٌ սիրեցյալ
 رُحْبٌ Սիրիա
 رُحْبٌ սիրտ
 رُحْبٌ սխալ (զոյական)
 رُحْبٌ սխալվել
 رُحْبٌ սկեսրայր
 رُحْبٌ սկեսուր
 رُحْبٌ սկիզբ
 رُحْبٌ սկսել
 رُحْبٌ սկոտեղ
 رُحْبٌ սմբակ
 رُحْبٌ սյուն
 رُحْبٌ սնապաշտություն
 رُحْبٌ սնել
 رُحْبٌ սնունդ
 رُحْبٌ Սողոմ
 رُحْبٌ սոխ
 رُحْبٌ սոխակ
 رُحْبٌ Սողոմոն
 رُحْبٌ սողուններ
 رُحْبٌ սով
 رُحْبٌ սովածանալ
 رُحْبٌ սովորել
 رُحْبٌ սովորեցնել
 رُحْبٌ սովորույթ
 رُحْبٌ սպանել
 رُحْبٌ սպանություն
 رُحْبٌ սպանալ
 رُحْبٌ սպանալիք
 رُحْبٌ սպիտակ
 رُحْبٌ սպիտակել
 رُحْبٌ ստանալ
 رُحْبٌ ստել
 رُحْبٌ ստիպել
 رُحْبٌ ստորացնել
 رُحْبٌ ստորին
 رُحْبٌ ստորոտ
 رُحْبٌ ստվեր
 رُحْبٌ ստրկացնել
 رُحْبٌ ստրուկ
 رُحْبٌ սրբագործել
 رُحْبٌ սրբապիլծ

رُحْبٌ սրբիչ
 رُحْبٌ սրբություն
 رُحْبٌ սրել
 رُحْبٌ սրունք
 رُحْبٌ սուգ
 رُحْبٌ սուզվել
 رُحْبٌ սուտ (զոյական)
 رُحْبٌ սուրբ
 رُحْبٌ Սուրբ Ծնունդ
 رُحْبٌ սուրհանդակ
 رُحْبٌ սփուխանք
 رُحْبٌ սփռել
 رُحْبٌ սև
 رُحْبٌ սևացնել

Q

رُحْبٌ վագր
 رُحْبٌ վագ
 رُحْبٌ վագել
 رُحْبٌ վագր
 رُحْبٌ վաքուն
 رُحْبٌ վախ
 رُحْبٌ վախենալ
 رُحْبٌ վախճան
 رُحْبٌ վախճանվել
 رُحْبٌ վահան
 رُحْبٌ վաղը
 رُحْبٌ վաճառական
 رُحْبٌ վաճառել
 رُحْبٌ վաճառող
 رُحْبٌ վաճառվել
 رُحْبٌ վաճառք
 رُحْبٌ վայր
 رُحْبٌ վայրագ
 رُحْبٌ վանական (մաս' անձ)
 رُحْبٌ վանդակ
 رُحْبٌ վանք
 رُحْبٌ վառարան
 رُحْبٌ վատ
 رُحْبٌ վատնել
 رُحْبٌ վարագուր
 رُحْبٌ վարագ
 رُحْبٌ վարդ

فكس	վարել (հող)
فكس	վարձ
فكس	վարձել
فكس	վարսավիր
فكس	վարունգ
فكس	վեզիր
فكس	վեղար
فكس	վերադասում
فكس	վերադարձնել
فكس	վերակենդանացնել
فكس	վերին
فكس	վեր կենսալ
فكس	վերինիշել
فكس	վերոնիշյալ
فكس	վերջ
فكس	վերջանալ
فكس	վերջասպես
فكس	վերջին
فكس	վերջիվերջո
فكس	վերստին
فكس	վերցնել
فكس	վերք
فكس	վեց
فكس	վեց (ի)
فكس	վեց (իզ)
فكس	վեցերորդ
فكس	վեց հարյուր
فكس	վզնոց
فكس	վիզ
فكس	վիշապ
فكس	վիրավորել
فكس	վկա
فكس	վկայել
فكس	վկայություն
فكس	վճռել
فكس	վճաս
فكس	վշտալի
فكس	վտասնելի
فكس	վտասնություն
فكس	վտարել
فكس	վրա
فكس	վրան
فكس	վրդովվել
فكس	վրեժ
فكس	վրեժ լուծել
فكس	վրձ
فكس	վրիժառություն

S

سوت	տալ
سوت	տակ(ը)
سوت	տանել
سوت	տանիք
سوت	տանջանք
سوت	տանջվել
سوت	տապ
سوت	տապալել
سوت	տառապել
سوت	տասը
سوت	տասերեք
سوت	տասերկու
سوت	տասներորդ
سوت	տասնինը
سوت	տասնիինգ
سوت	տասնմեկ
سوت	տասնյոթ
سوت	տասնչորս
سوت	տասնվեց
سوت	տասնուր
سوت	տարածել (սփռել)
سوت	տարածալուսություն
سوت	տարբեր
سوت	տարեգիր
سوت	տարի
سوت	տարիք
سوت	տարփանք
سوت	տաք
سوت	տաքանալ
سوت	տաքություն
سوت	տղեստ
سوت	տղիտություն
سوت	տեղ

سوت	տեղահանել
سوت	տեղեկացնել
سوت	տեղի ունենալ
سوت	տենդ
سوت	տենչալ
سوت	տեսակ
سوت	տեսանելի
سوت	տեսիլք
سوت	տեսնել
سوت	տեսք
سوت	տեստը
سوت	Տեր
سوت	տեր
سوت	Տերունական աղոթք
سوت	տերև
سوت	Տիգրիս
سوت	տիկ
سوت	տիկնիկ
سوت	տխամար
سوت	տխրել
سوت	տկար
سوت	տղա
سوت	տղամարդ
سوت	տնկել
سوت	տնքոց
سوت	տոկունություն
سوت	տոն
سوت	տոնական
سوت	տրամադրել
سوت	տրամել
سوت	տրտնջալ
سوت	տուն

P

سوت րուպե

S

سوت ցամաք (հող)
سوت ցանել

سوت	ցանկապատ
سوت	ցանց
سوت	ցասում
سوت	ցավ
سوت	ցավացնել
سوت	ցեղ
سوت	ցերեկ
سوت	ցերեկային
سوت	ցնձալ
سوت	ցնցուղիներ
سوت	ցնցում
سوت	ցող
سوت	ցորեն
سوت	ցտեսություն
سوت	ցուլ
سوت	ցույց տալ
سوت	ցուս
سوت	ցուրտ (զոյական)
سوت	ցուրտ (ածական)

N

سوت	ուզենալ
سوت	ուք
سوت	ուքերորդ
سوت	ուք հարյուր
سوت	ուքսում
سوت	ուժ
سوت	ուժգնորեն
سوت	ուժեղ
سوت	ուժեղանալ
سوت	ուժեղացնել
سوت	ուլ
سوت	ուխտ
سوت	ուխտագնացություն
سوت	ուղարկել
سوت	ուղեկցել
سوت	ուղեղ
سوت	ուղի
سوت	ուղիղ
سوت	ուղղել
سوت	ուրա

هَدَفْتُ	ունայնություն
مَعْدَا	ունկնդիր
عَضَّة	ունկնդրել
وَسُو	ուշադրություն դարձնել
سُو	ուշացնել
حَدَا، حَوَا	ուսենի
حَدَا، حَوَا	ուս
أَهْدَى	ուսանող
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	ուսմունք
مَدَفْتُ	ուսյալ
عَدَفْتُ	ուստի
مَدَفْتُ	ուսուցիչ
مَدَفْتُ	ուսուցչուհի
أَهْلًا، حَسْرًا، حَسْرًا	ուսել
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	ուսելիք
حَدَفْتُ	ուրախ
سُو، سُو، سُو	ուրախանալ
أَهْوَى	ուրախացնել
سُو، سُو	ուրախորեն
سُو، سُو	ուրախություն
عَدَفْتُ	ուրանալ
حَدَفْتُ	ուրբար
سُو، سُو، مَدَفْتُ	ուրեմ
إِسْفَلَ	ուրիշ
سُو، سُو	ուրվակահան
سُو، سُو	ուրույմ
سُو، سُو	ուրփա

Φ

سُو، سُو	փախչել
حَدَفْتُ	փախուստ
عَدَفْتُ	փակակեր
سُو، سُو، سُو	փայլ
سُو، سُو، سُو	փայլատակել
سُو	փայլուն
عَدَفْتُ	փայլոտ
عَدَفْتُ	փառաբանել
أَهْدَى	փառաբանում
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փառասպան
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փառասեր
سُو، سُو، سُو	փառք
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փարախ
عَدَفْتُ	փարավուն

عَدَفْتُ	փարիսեցի
عَدَفْتُ	փարսախ
عَدَفْتُ	փափագել
عَدَفْتُ	փեթակ
عَدَفْتُ	փեսա
عَدَفْتُ	փեսացու
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փեսորվար
عَدَفْتُ	փետուր
عَدَفْتُ	փիլիսոփա
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փիլիսոփայություն
عَدَفْتُ	փիղ
عَدَفْتُ	փողշտացի
عَدَفْتُ	Փյունիկիա
عَدَفْتُ	փնտրել
عَدَفْتُ	փոթորիկ
عَدَفْتُ	փոխանցել
عَدَفْتُ	փոխարեն
عَدَفْتُ	փոխել
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փողոց
عَدَفْتُ	փոշի
عَدَفْتُ	փոս
عَدَفْتُ	փորել
عَدَفْتُ	փորձել
عَدَفْتُ	փորձություն
عَدَفْتُ	փոփոխություն
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փորք
عَدَفْتُ	փորքաթիվ
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փշել
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փրկել
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	փրկիչ
عَدَفْتُ	փրկություն
عَدَفْتُ	փուշ
عَدَفْتُ	փուռ

Ϙ

عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քահանա
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քահանայապետ
عَدَفْتُ	քաղաք
عَدَفْتُ	քաղաքակրթություն
عَدَفْتُ	քաղաքային
عَدَفْتُ	քաղաքացի
عَدَفْتُ	քաղղիացի
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քաղել

عَدَفْتُ	քաղց
عَدَفْتُ	քաղցած
عَدَفْتُ	քաղցած լինել
عَدَفْتُ	քաղցկեղ
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քաղցր
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քաղցրացնել
عَدَفْتُ	քաղցրություն
عَدَفْتُ	Քան
عَدَفْتُ	քամի
عَدَفْتُ	քայլել
عَدَفْتُ	քան
عَدَفْتُ	քանակ
عَدَفْتُ	քանի՞
عَدَفْتُ	քանի որ
عَدَفْتُ	քաշել
عَدَفْتُ	քաջալերել
عَدَفْتُ	քաջալերում
عَدَفْتُ	քաջություն
عَدَفْتُ	քառասուն
عَدَفْتُ	քավել
عَدَفْتُ	քար
عَدَفْتُ	քարանձավ
عَدَفْتُ	քարավան
عَدَفْتُ	քարե
عَدَفْتُ	քարկոծել
عَدَفْتُ	քարոզել
عَدَفْتُ	քարոզիչ
عَدَفْتُ	քարտուղար
عَدَفْتُ	քեռի
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քերականություն
عَدَفْتُ	քերվրե
عَدَفْتُ	քիք
عَدَفْتُ	քիմք
عَدَفْتُ	քիշ
عَدَفْتُ	քղամիտ
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քնար
عَدَفْتُ	քնացնել
عَدَفْتُ	քնել
عَدَفْتُ	քնություն
عَدَفْتُ	քշել
عَدَفْتُ	քշանալ
عَدَفْتُ	քսան
عَدَفْتُ	քրիստոնեական

عَدَفْتُ	քրիստոնեություն
عَدَفْتُ	քրիստոնյա
عَدَفْتُ	քրմապետ
عَدَفْتُ	քույր
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	քուն
عَدَفْتُ	քուտակ
عَدَفْتُ	քուրմ

ԵԿ

عَدَفْتُ	Ե
عَدَفْتُ	Ե այլն

Օ

عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	օգնական
عَدَفْتُ	օգնել
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	օգնություն
عَدَفْتُ	օգոստոս
عَدَفْتُ	օգտակար
عَدَفْتُ	օգոստ
عَدَفْتُ	օղ
عَدَفْتُ	օրհանել
عَدَفْتُ	օժիտ
عَدَفْتُ	օծանկիր
عَدَفْتُ	օձել
عَدَفْتُ	օձ
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	օտար
عَدَفْتُ، مَدَفْتُ	օտարական
عَدَفْتُ	օր
عَدَفْتُ	օրենսդրություն
عَدَفْتُ	օրենք
عَدَفْتُ	օրինակ
عَدَفْتُ	օրինական
عَدَفْتُ	օրինանք
عَدَفْتُ	օրինել
عَدَفْتُ	օրինյալ
عَدَفْتُ	օրինություն
عَدَفْتُ	օրորել

քո բայի օրինակով կազմե՛ք ձե՛զ, Վահագնի ենթակայական դերբայներն ու ներկա ժամանակի ձևերը:

Տա՛լ/Տա՛լ/Տա՛լ/Տա՛լ/Տա՛լ
Վա՛լ/Վա՛լ/Վա՛լ/Վա՛լ/Վա՛լ
Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ

Անձ տա՛լ/տա՛լ/տա՛լ/տա՛լ/տա՛լ	Անձ վա՛լ/վա՛լ/վա՛լ/վա՛լ/վա՛լ	Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
Անձ տա՛լ	Անձ վա՛լ	Անձ մա՛լ
Անձ տա՛լ	Անձ վա՛լ	Անձ մա՛լ
Ո՞ւր տա՛լ	Ո՞ւր վա՛լ	Ո՞ւր մա՛լ
Ո՞րք տա՛լ	Ո՞րք վա՛լ	Ո՞րք մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ

ձե՛զ բայի օրինակով կազմե՛ք ձե՛զ բայի ենթակայական ու անորոշ դերբայները:

Նո՛ւր/Նո՛ւր/Նո՛ւր/Նո՛ւր/Նո՛ւր

Կազմե՛ք սույն դասում ներկայացված 1-ը բոլոր բայերի ներկա ժամանակի ձևերը:

Անձ նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր	Անձ նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր	Անձ նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր/նո՛ւր
Անձ նո՛ւր	Անձ նո՛ւր	Անձ նո՛ւր
Անձ նո՛ւր	Անձ նո՛ւր	Անձ նո՛ւր
Ո՞ւր նո՛ւր	Ո՞ւր նո՛ւր	Ո՞ւր նո՛ւր
Ո՞րք նո՛ւր	Ո՞րք նո՛ւր	Ո՞րք նո՛ւր
Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր
Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր
Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր
Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր
Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր	Ի՞նչ նո՛ւր

Անձ տա՛լ/տա՛լ/տա՛լ/տա՛լ/տա՛լ	Անձ վա՛լ/վա՛լ/վա՛լ/վա՛լ/վա՛լ	Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
Անձ տա՛լ	Անձ վա՛լ	Անձ մա՛լ
Անձ տա՛լ	Անձ վա՛լ	Անձ մա՛լ
Ո՞ւր տա՛լ	Ո՞ւր վա՛լ	Ո՞ւր մա՛լ
Ո՞րք տա՛լ	Ո՞րք վա՛լ	Ո՞րք մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ
Ի՞նչ տա՛լ	Ի՞նչ վա՛լ	Ի՞նչ մա՛լ

Թարգմանի՛ք ասորերեն.

- 1 Անձ չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ
- 2 Ընձ չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ
- 3 Նո՛ւր/Նո՛ւր/Նո՛ւր/Նո՛ւր/Նո՛ւր
- 4 Ընձ չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ
- 5 Ընձ չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ
- 6 Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ
- 7 Ընձ չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ/չա՛լ
- 8 Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ
- 9 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 10 Ընձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 11 Ընձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 12 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 13 Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ
- 14 Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ/Մա՛լ
- 15 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 16 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 17 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 18 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 19 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ
- 20 Անձ մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ/մա՛լ

ԱՐՄԱՆ ԵՂԻՇԻ ՀԱԿՈՒՅԱՆ

ԴԱՍԱԿԱՆ ԱՍՈՐԵՐԵՆ

Հրատարակչության տնօրեն՝
Էմին Ակրտչյան

Գեղարվեստական խմբագիր՝
Արա Բաղդասարյան

Շապիկի համակարգչային ձևավորումը՝
Վիտալի Ասրիկի

Սրբագրությունը՝
Մարգարիտ Իսկանդարյանի

Տպագրությունը օֆսեթ:
Չափսը 60x84 1/8:
Թուղթը օֆսեթ:
Ծավալը՝ 30,75 տպ. մամուլ:
Տպաքանակը՝ 350 օրինակ:

«ԶԱՆԳԱԿ-ՅՊ» ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԹՅՈՒՆ
375051, Երևան, Կոմիտասի պող. 49/2
Հեռ.՝ (+37410) 23 25 28
Ֆաքս՝ (+37410) 23 25 95
Էլ. փոստ՝ info@zangak.am
Էլ. կայք՝ www.zangak.am, www.book.am

44 հղ
հ-17

ԱՐՄԱՆ ՀԱԿՈՒՅԱՆ

